

งามเทวีวงศ์ พงศาวดารเมืองทริภุญไชย
ทั้งภาษาบาลีและคำแปล

สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์

สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมขุนอนุรักษ์มนตรี

ทรงแจก

ในการพระกุศลสมโภชพระอัฐิ

พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ฯ

ซึ่งสิ้นพระชนม์มาบรรจบร้อย

เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๓

ก
๙๕๙.๓
พ17๕๕7
๑๖.๒

สำนักหอสมุด

พระศพพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา
ถ่ายเมื่อนำเพ็ญพระราชกุศลออกพระเมรุ พ.ศ. ๒๔๗๒

คำนำ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ กับ
สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมขุนอุทัยทองเขตศิขียนารี จะทรง
บำเพ็ญพระกุศลสมโภชพระอัฐิ พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ
ปิยมหาราชปักษีวรรคาน ณ ฌอณัฏกษิตกาลณัชนัคคัสสนพระชนม์มาบรรจบครบ
รอบยี่ ฌวนที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๓ พระโสภณอักษรกิจ เจ้าของ
โรงพิมพ์ โสภณพิพรรฒธนากร วรรลถถิงพระกรรณาคณในพระวิมาดาเธอ
แถะสมเด็จพระเจ้าฟ้าทิง ๒ พระองคินัน มาขออนุญาตหนังสือเรื่องจาม
เทวียงษ์ พงศาวดารเมืองทริภุญไชย ฉะบับหอพระสมุควชิรญาณ
เพือพิมพ์ถวายสนของพระคณประธานแจกในงานนั ราชบัณฑิตยสภา
จึงอนุญาตให้ตามประสงค์

อธิบายเรื่องจามเทวียงษ์

ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ

เหตุใดหนังสือพงศาวดารที่แต่งในมณฑลภาคพายัพแต่โบราณ จึง
แต่งในภาษาไทยบ้างและแต่งในภาษายาลีบ้าง อันเหตุที่แต่งในภาษาไทย
นั้นไม่ต้องอธิบายก็จะเข้าใจได้ง่าย เพราะภาษาไทยเป็นภาษาของชาว
เมือง ผู้ที่แต่งหนังสือก็เขียนไทย การที่แต่งในภาษาไทยย่อมเป็นธรรมดา
แต่เหตุที่แต่งในภาษายาลีนั่นเนื่องด้วยเรื่องตำนาน พระพุทธศาสนาใน
ประเทศนั้น จำต้องเล่าเรื่องประวัติของศาสนวงษ์จึงจะทราบเหตุได้แจ่มแจ้ง

ตามเค้ามูลที่ปรากฏในกาลยักัน พระพุทธศาสนาแรกมาประดิษฐาน
 ในประเทศของเรานี้ เมื่อพระพุทธศักราชล่วงได้ประมาณ ๒๓๕ ปี^๕(๑) ครั้น
 พระเจ้าอโศกมหาราชเป็นพุทธศาสนูปถัมภก ให้พระสงฆ์ทำคิยสัง
 กายนาที่เมืองปาตลีบุตรแล้ว ทรงอาราธนาพระเถรานุเถระให้มา
 เกี่ยวกับตั้งสอนพระพุทธศาสนาในนานาประเทศ มีลังกาทวีปและสุวรรณ
 ภูมิประเทศ คือประเทศของเรานี้เป็นต้น ลัทธิพระพุทธศาสนาในชั้นนี้
 บัณฑิตพระสอุป และรูปพระธรรมจักรเป็นทหมายแทนองค์สมเด็จพระศาสดา
 ยังหาได้ทำพระพุทธรูปไม่ พระไตรปิฎกซึ่งส่งสังคายนา ก็เป็นภาษาบาลี
 มิใช่ราชนวาทที่พูดได้ ในบริเวณพระปฐมเจดีย์ปรากฏอยู่เป็นหลักฐานว่า
 พระพุทธศาสนาได้มาประดิษฐานในประเทศนี้แต่ชั้นนั้น ครั้นต่อมาพวก
 พุทธศาสนิกชนชาวอินเดียก็คิดสร้างพระพุทธรูปขึ้น แยกอย่างก็แพร่หลาย
 มาถึงประเทศนี้ และประเทศอื่นที่ถือพระพุทธศาสนาด้วยกัน คือลังกา
 ทวีปเป็นต้น

จำเนียรกาลต่อมาเมื่อพระพุทธศักราชได้ประมาณ ๖๗๐ ปี เกิด
 ลัทธิมหายานขึ้นในพระพุทธศาสนาซึ่งถือกันในเมือง พระเจ้ากนิษกะ
 ซึ่งครองนครอราฐเป็นพุทธศาสนูปถัมภกฝ่ายลัทธิมหายาน ให้พระสงฆ์
 ทำสังคายนาพระไตรปิฎกแปลงไปเป็นภาษาสันสกฤต และพวกมหายาน
 เอาลัทธิไสยศาสตร์เข้ามาเจือปน สมมตพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์เพิ่ม
 เกิมขึ้นอีกมากมายหลายพระองค์ ที่ในเมืองจึงเกิดถือพระพุทธศาสนา
 เป็น ๒ ลัทธิ ลัทธิเดิมเรียกว่าสาวกยาน (หรือหินยาน) ลัทธิใหม่เรียก

(๑) ศักราชที่กล่าวนี้ว่าตามหนังสือมหายาน

ว่ามหายาน ลัทธิมหายานก็ได้มาถึงประเทศนี้ เหมือนลัทธิสาวก
 ยานซึ่งมาก่อน ยังมีพระพุทธรูปและรูปพระโพธิสัตว์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูป
 หล่อด้วยโลหะและเป็นรูปพิมพ์ด้วยดินเผาซึ่งกันคืบยังปรากฏอยู่ พระ
 ไตรปิฎกที่แปลลงเป็นภาษาสันสกฤตก็ยังมีปรากฏทั้งในอักษรจารึกและในคำ
 สวด ยกเป็นตัวอย่าง เช่นคำรับสรณคมน์ในการบรรพชาแต่ก่อนที่ให้รับ
 เป็นภาษายาลัทธิเขว ๓ แล้วให้รับเป็นภาษาสันสกฤตอีกทีเขว ๓ นั้นเป็น
 กัน แม้พระปริศนาคำ ๆ ที่พระสงฆ์สวดเช่น “สมุพุทธ” ก็น่าจะเป็น
 ปริศนาลัทธิมหายานมีปะปนอยู่ไม่น้อย คงจะถือทั้ง ๒ ลัทธิปะปนกัน
 อยู่ตลอดสมัยกาลอันหนึ่ง ทั้งในประเทศนี้และในลังกาทวีป

ต่อมาเมื่อพระพุทธศักราชได้ ๘๐๐ ปีเศษ พระพุทธโฆษาจารย์
 เป็นผู้ทรงพระไตรปิฎกข้างฝ่ายสาวกยานอยู่ในอินเดีย ไปดลลังกาทวีป
 ไปเห็นพระไตรปิฎกวิปลาค ทำนองจะปะปนกันทั้งภาษายาลัทธิและสันสกฤต
 และที่แต่งเป็นอรรถกถาไว้ในภาษาสิงห์พุกก็มาก พระพุทธโฆษาจารย์จึง
 พยายามแปลพระไตรปิฎกในสิงห์พุกกลับเป็นภาษายาลัทธิ เมื่อพระพุทธ
 ศักราชได้ ๘๕๖ ปี ซึ่งเวลานี้เข้าไปในมหาสังคายนาเป็นครั้งที่ ๖ เพราะ
 พระไตรปิฎกชุดนี้ได้เป็นกันแฉะฉะมัยในประเทศของเราสืบมาจนทุกวันนี้

ตั้งแต่พระพุทธโฆษาจารย์ทำสังคายนาแล้ว ทางอินเดียพระพุทธ
 ศาสนาก็เสื่อมทรามลงโดยลำดับมา เพราะถูกพวกถือศาสนาพราหมณ์
 และพวกถือศาสนาอิสลาม เขี่ยคเขี่ยพิกค่อกันมาช้านาน การที่นานา
 ประเทศเกี่ยวข้องกับอินเดียด้วยถือพระพุทธศาสนาด้วยกันจึงเป็นอันขาดสูญ
 ไป ต่างประเทศต่างก็ถือกันมาตามลัทธิของตน

เมื่อพระพุทธศักราชได้ประมาณ ๑๖๐๐ ปี พระเจ้าอนรรฆ (หรือที่
 เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า พระเจ้าอะโนระทามังช่อ) ครองประเทศพม่า
 ตั้งเมืองพุกามเป็นราชธานี เป็นพระเจ้าราชาธิราช มีอานภาพปกแผ่มา
 จนตลอดเมืองน้อยใหญ่ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยานั้น พระเจ้าอนรรฆมหาราช
 ทรงศรัทธาเลื่อมใสเป็นพุทธศาสนปถัมภกคล้ายพระเจ้าอโศกมหาราช
 และครั้งนั้นประจวบที่ในลังกาทวีปศาสนาวงศ์เป็นจลาจล เหตุด้วยพวก
 ทมิฬมีเจ้าทมิฬผู้ใดครอบครองบ้านเมืองกำจัดพระภิกษุสงฆ์เสียหมด ครั้น
 พระเจ้าวิไชยพาหุภิกษุสังฆโพธิเชอภิกษุทวีปสิงหฬได้พระนครคืน ให้มา
 ขอคณะสงฆ์ที่เมืองพุกาม (๑) ไปให้อุปสมบทที่ศาสนาวงศ์ให้คืนมาใน
 ลังกาทวีป พระเจ้าอนรรฆจึงขอคิดพระไตรปิฎกที่พระพุทธโฆษาจารย์ได้
 ทำสังคายนามาขังเมืองพุกาม เป็นมณฑลที่สงฆ์มณฑลทางประเทศนั้น
 จะไปเกี่ยวเนื่องกับสงฆ์มณฑลในลังกาทวีปแต่บัดนั้นมา เพราะชาวลังกา
 วัชอุปสมบทแต่สงฆ์ทางประเทศนั้น ฝ่ายทางประเทศนั้นก็ให้พระไตรปิฎก
 ของชาวลังกามาเขียนแบบฉบับ พระไตรปิฎกทางประเทศนั้น จึงกลับเป็น
 ภาษาบาลีแต่บัดนั้นมา

ล่วงสมัยพระเจ้าอนรรฆมากถึงเวลาที่พวกไทยลงมาตั้งบ้านเมืองเป็น
 อีสสระอยู่ที่เมืองเชียงแสนและที่เมืองสโขทัย และมีไทยอีกพวกหนึ่งซึ่ง
 เราเรียกว่าไทยใหญ่หรือเงี้ยว ไปตั้งบ้านเมืองเป็นอีสสระอยู่ในแดนพม่า
 จึงเกิดเป็นประเทศมอญ พม่า ไทยใหญ่ ไทยน้อย และลานนาไทย
 ลานช้าง ล้วนถือพระพุทธศาสนาตามลัทธิที่พระเจ้าอนรรฆได้ทรงจัดไว้
 ด้วยกันทั้งนั้น แต่พวกขอมข้างฝ่ายใต้ยังถือศาสนาพราหมณ์อยู่ตามเดิม

(๑) ในหนังสือมอญ ธิเรียกกว่าอารมณะประเทศ

ส่วนลัทธิทวิปัญนั้น เมื่อพระพุทธศักราชใกล้เคียง ๑๗๐๐ ปี มีมหา
 ราชชนนิกพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าพระเจ้าปรักกรมพาทู มีอานภาพ
 ปรวยปรามเสียนศัตว์ไคบ้านเมืองทั้งปวงในลัทธิทวิปัญไว้ในพระราชอาณา
 เขตทั้งหมดแล้ว ทรงปรารภถึงศาสนวงษ์ซึ่งทรุกโทรมเพราะเหตุที่มีพวก
 มิจลาทิกูฐีเข้าแซกแซงจนแตกต่างกันเป็นหลายลัทธิ จึงทรงกำจัดพวก
 มิจลาทิกูฐีเสียแล้ว ให้ประสมสงฆ์ทำสังคายนาพระธรรมวินัยอีกครั้ง ๑
 ซึ่งในตำนานสังคายนาของเรานี้เป็นมหาสังคายนาครั้งที่ ๗ (และว่า
 ทำเมื่อพระพุทธศักราชล่วงไป ๑๕๘๗) สงฆ์สมณชนในลัทธิทวิปัญก็กลับ
 รุ่งเรืองขึ้น เมื่อกิตติศัพท์อันนี้ปรากฏมาถึงประเทศจีน ก็มีพระสงฆ์
 พระมามอญไทยพากันเลื่อมใสไปศึกษาในลัทธิทวิปัญ แล้วรับลัทธิสังกาว
 วงษ์ ซึ่งสังคายนาครั้งพระเจ้าปรักกรมพาทู มาสั่งสอนในประเทศจีน
 เมื่อพระพุทธศักราช ๑๗๑๓ ปี ^{๔(๑)} แต่ในเวลานั้นความเลื่อมใสในลัทธิสังกาว
 วงษ์ก็เจริญแพร่หลายในประเทศไทยมอญพระมามาทั่วไป จนถึงพระเจ้าแผ่นดิน
 ให้นิมนต์พระเถระชาวลังกามาเป็นครูบาอาจารย์ และทรงยกย่องพระ
 ภิกษุซึ่งได้ไปเล่าเรียนและบวชแปลงเป็นสังกาววงษ์มาแต่ลัทธิทวิปัญให้เขียน
 สันนิษฐานโดยมาก เพราะฉะนั้นจึงมีพระภิกษุไทยมอญพระมามากันไป
 ศึกษายังลัทธิทวิปัญไม่ขาดมาช้านาน

ก็และการที่พระภิกษุไทยมอญพระมามากันไปศึกษาพระธรรมวินัยในลัทธิ
 ทวิปัญนั้น ผู้ที่ไปไม่รู้ภาษาสิงหล ฝ่ายพระเถระในลัทธิทวิปัญผู้เป็นครูบา

(๑) ถ้อยความจริงที่กล่าวนี้ ของพระเจ้าหงสาวดีธรรมเจดีย์มีอักษร

อาจารย์ที่ไม่มีรู้ภาษาไทยมอญพะม่า จำต้องพูดและสอนกัน โดยภาษาบาลี เพราะฉะนั้นการเล่าเรียนภาษาบาลี จึงเป็นการสำคัญและจำเป็นของพระภิกษุไทยมอญพะม่าที่ไปศึกษา ทั้งที่จะอ่านหนังสือพระไตรปิฎก และในการที่จะพูดจากับครูบาอาจารย์ ด้วยเหตุนี้พระภิกษุที่ได้ไปศึกษาในลังกา ทวีปจึงรู้ภาษาบาลีแตกฉานโดยมาก บางองค์ถึงสามารถแต่งหนังสือในภาษาบาลีได้ (เช่นเดียวกับนักเรียนไทยที่ไปเล่าเรียนในประเทศยุโรปในชั้นหลังนี้ บางคนก็อาจแต่งหนังสือในภาษาฝรั่งโดยทำนองเดียวกัน) ครั้นพระภิกษุเหล่านั้นกลับมายังบ้านเมืองก็เอาวิชาที่ได้เล่าเรียนในลังกาทวีปมาสั่งสอนในประเทศของตน พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงพระราชศรัทธาท่านบำรุงด้วยกันทุก ๆ ประเทศ ยกตัวอย่างดังพระเจ้าติโลกราชเมืองเชียงใหม่ ถึงสังคายนาพระไตรปิฎก ซึ่งตำนานของเรานี้เป็นมหาสังคายนาครั้งที่ ๘ เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๐๒๐ เพราะเหตุฉะนั้นความรู้ภาษาบาลี จึงมาเจริญขึ้นในประเทศเหล่านั้น จนถึงได้แต่งหนังสือในภาษาบาลีขึ้นหลายคัมภีร์ ว่าแต่เฉพาะหนังสือภาษาบาลีที่แต่งในประเทศลานนาไทย คือมณฑลภาคพายัพทุกวันนี้ ที่มีระเบียบอยู่ในทอพระสมุทสำหรับพระนครถึง ๑๖ คัมภีร์ คือ

- ๑ โยชนาวินย
- ๒ คณิตปาติโมกข์
- ๓ สัมมาสังกรวินิจัย
- ๔ มังคลัตถทีปนี
- ๕ ทีปนีเวสสันดรชาดก
- ๖ จักรวาฬทีปนี
- ๗ ฎีกาสังขยาปกาสะ
- ๘ สัทธัมมสังคหะ
- ๙ สารัตถสังคหะ
- ๑๐ จามเทววงษ์
- ๑๑ ชินกาลมาลินี
- ๑๒ โยชนาบาลีอภิมมสังคหะ
- ๑๓ โยชนาฎีกา
- ๑๔ อภิมมสังคหะ
- ๑๕ โยชนาสัตตคปกรณานิรวม
- ๑๖ โยชนามูลกัจจายน์

๑๖ ปัทกัมโยชนาสัททกถเภทจินกา หนังสือคัมภีรอนชง์แต่งทาง
ประเทศนี้ น่าจะมีอีก ดังเช่นขณฺฑยญาสชาตกเป็นต้น ก็กล่าวกันว่าแต่ง
ในประเทศนี้ แต่ไม่ได้บอกไว้ในคัมภีรเหมือน ๑๖ คัมภีรทกล่าว่ามา
จึงมิได้เอามาลงในขณฺฑย

บรรดาหนังสือชง์แต่งด้วยภาษาบาลีในประเทศเหล่านี้ มีอยู่ใน ๒
ประเภท คืออธิบายพระธรรมวินัยคามาอย่างอรรถกถาฎีกาและโยชนาของ
ลังกาประเภท ๑ แต่งเรื่องตำนานศาสนวงศ์ ตามอย่างหนังสือที่ปวงษ์
และมหาวงษ์ของลังกาประเภท ๑ หนังสือตำนานแต่งด้วยภาษาบาลี
ในมณฑลภาคพายัพ ทนยถอกนว่าคม ๔ เรื่อง คือ

๑ เรื่องรัตนพิมพ์พงษ์ ว่าด้วยเรื่องตำนานพระมหามณเฑียรคณฺฑย
กรแก้วมรกต พระพรหมราชขณฺฑยญาว่าแต่งเมื่อพระกา (สันนิษฐานว่า
พ.ศ. ๑๘๗๒) เรื่อง ๑

๒ เรื่องสีหิงคินิทาน ว่าด้วยตำนานพระพุทธรูปอันทรงพระนามว่า
พระพุทธรูปสีหิงค (อันประดิษฐานอยู่ในพระที่นั่งพุทธไสยวรรค ณพิพิธ
ภัณฑสถานขณฺฑย) พระโพธิวงษ์แต่ง เมื่อขณฺฑยไม่ปรากฏ เรื่อง ๑

๓ เรื่องจามเทววงษ์ ว่าด้วยเรื่องพงศาวดารเมืองหริภุญไชย
พระโพธิวงษ์แต่งอีกเรื่อง ๑

๔ เรื่องชินกาลมาลินี ว่าด้วยเรื่องตำนานพระพุทธรูปศาสนา
ประดิษฐานในประเทศลานนาไทย ตอนต้นพระรัตนขณฺฑยญาแต่งเมื่อขณฺฑย
พ.ศ. ๒๐๕๘ ตอนปลาย (เข้าใจว่าผู้ขณฺฑย) ว่าด้วยเรื่องพงศาวดาร
เมืองเชียงใหม่ลงมาจนขณฺฑย พ.ศ. ๒๐๗๐ เรื่อง ๑

ว่าเพราะเรื่องจามเทววงษ์ที่พิมพ์ในเล่มมดคันฉ่องเล่มนี้ คันฉ่องเดิมแต่ง
 เป็นหนังสือ ๓๕ ขริเขต แบ่งเรื่องเป็นตอน ๆ ดังยกไว้ในสารานแล้ว
 หนังสือเรื่องจามเทววงษ์บรรดาคณะขมขมอยู่ ทั้งที่อยู่ในหอหลวงและซึ่งหามา
 ไต่จากท่อน ๒ ทศวรรษ เห็นจะหายสูญมาช้านาน แต่เรื่องตรง
 ที่หนังสือขาคไปนมน้อยในหนังสือชินกาลมาลินี จึงคิดเอาความใน
 หนังสือชินกาลมาลินีมาใส่ลงตรงที่ขาคให้เรื่องขริขริ ส่วนการที่
 พิมพ์นั้นแต่ก่อนไม่เคยพิมพ์คำแปลไว้ก่อนคน พิมพ์อดีตไว้ข้างตอนท้าย
 เล่มมดคันฉ่อง เห็นว่ายังลำบากแก่นักเรียนที่ประสงค์จะสอยอรรถกับคำแปล
 จึงได้แก้ไขการพิมพ์เรื่องจามเทววงษ์ฉบับนี้ ให้พิมพ์อดีตกับแปลเคียง
 กันไปทุกประโยคให้สอยได้สะดวก หรือถ้าจะอ่านแต่คำแปลและอ่านแต่
 อดีตก็อาจจะอ่านได้สะดวกเหมือนกัน เห็นว่าดีกว่าอย่างก่อน เป็นแต่
 ต้องเพิ่มหน้ากระดาษขึ้นข้างเล็กน้อย

ราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๓

สำนักหอสมุด

จามเทวีวงศ์ ปรีเดท ๑

๕

โก ทวี เทโว นุ คันธิโพ
สักโก นาโค นุ รัชโส
โก นุ ทวี กัสส วา ปุคโต
ถณิ ซาเนมุ คิ มยิ คิ.

พระองค์เป็นใคร เป็นเทวคา
หรือเป็นคนธรรพ์ เป็นท้าวสักกะ
เป็นนาคหรือว่าเป็นวากษณ "นุ"
ถึงข้าพระบาททั้งหลายทูลถาม
พระองค์เป็นใคร อนึ่งเป็นบุตร
ของผู้ใด ทำไฉนข้าพเจ้าทั้งหลาย
จะรู้จักพระองค์ได้เล่า

ท สุกุวา นรามรรวสโก
ภควา สุกนธตชาติคนธมิต
มุกชรัตนกรณทก วิวรันโต
อัญจกสมนนาคคิ พหุทมสิ
นิจลาเวตวา เมงคปุตตานิ
เอวมาท.

สมเด็จพระผู้ทรงพระภาคย์เจ้า
ผู้อสภประเสริฐกว่านระแลเทพย
คา ครั้นพระองค์ได้ทรงสักขีวาจา
พวกเมงคทั้งหลายทูลถามถึงนั้น
แล้ว เมื่อพระองค์จะเฉลยตอบแล้ว
อันบรรพตคนธชาติทั้ง ๕ มีกลิ่น
หอมพวงขจร จึงเปล่งสัททสำเนียง
เสียงพรหมสรอันประกอบด้วยของ
คุณ ๘ ประการ ตรีศับรรพท
ทอยเมงคบุตรทั้งหลาย ออย่าง
กันว่า

นาทึ เทโว น คันธิ์โพ
 น สักโก นาคกรักโซ
 อหิ สัพพัญญู พุทโธติ
 ปุคฺโค สุกฺโธทนัคฺโร
 ปุชฺชิตอ สัพพะเทเวหิ
 เหวํ ชานาถ เมงคณาติ.

เรามีไช่เป็นเทวคา มีไช่เป็น
 คนธรรพ์ มีไช่ท้าวสักกะแลนาค
 วากษณ เวตถาคต เป็นพระ
 สัพพัญญูพุทธเจ้า เป็นบุตรเกิด
 แต่ท้าวสุทโธทนมหาราช เราเป็น
 ผู้ที่เทพยเจ้าทั้งปวง อภิวาทบูชา
 ครวาคณะเมงคทั้งหลาย ingsใจ
 มั่นหมายจำเราไว้อย่างนี้เกิด

อด สัพเพยี้ เมงคาโย
 อิตฺถโย ปรีโสยี้ วา
 โจทิตา พุทธสัมภารา
 พุทฺโธ พุทฺโธติ วาจิภา
 สัมพุทธเฮภิสสาแทนคา
 ยัณฺชปาตัสส อทฺสุ เต
 วันทนตา สาทธา สัพเพ
 เหวมาหิสฺส ทัสสึ ฯ
 ภันเต สัพพัญญูสัมพุทธ
 กุโธ อากัญฺธิ ทวี อธิชาติ.

ลำคัยนั้น พวกเมงคทั้งหลาย
 ทั้งชายทั้งหญิง เมื่อพระพุทธ
 สัมภารหากตักเตือนแล้ว ก็พา
 กันเลื่อมใสยิ่งในพระสัมพุทธเจ้า
 กล่าววาทว่า “พุทฺโธ” ดังนี้
 แล้วได้ถวายยนิชฆาตแก่พระพุทธ
 องค์เจานั้น ครั้นแล้วพวกเมงค
 ทั้งปวงก็ถวายอภิวาทโดยเชื้อเพอ
 แล้ว กรายทูลแต่สมเด็จพระผู้มี
 พระภาคย์เจ้าอย่างนี้ดังนี้ว่า “ข้า
 แต่พระสัพพัญญูสัมพุทธเจ้าพระ

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑

๑๑

องค์ผู้เจริญ พระองค์ไต่เสด็จมา
แล้วแต่ประเทศใด จึงได้มาใน
สถานนั้น”

อด ไซ โลกนาโด ที่นั่นแล สมเด็จพระโลก
โลก โลกัศคนายโก ชาติเจ้าผู้เป็นนายอันเลิศกว่า
วิวิธวา สกั มุขี หมู่สัตว์ในโลกสันนิวาต เมื่อ
สุคันธิว นิจวาริศา พระองค์จะคาร์ลประภาย จึงเผย
พรัมมสร นิจวาริศา พระโอรุขของพระองค์ทรงสุคนธ
ลัฟเฟส เอวมาท ๑ ชาติพิงขจร เปล่งพระพรหมสร
อัมโม วนจเร เมงเค สัททล่ำเนียงเพียงประหนึ่งว่าเสียง
มัตโค อากมโน มม ท้าวมหาพรหม โดยนิคมคาคา
พาราณสินครมีหา อย่างนี้ แก่พวกเมงค้ทั้งหลาย
อติทรทวา อิติทิ. ทั้งยวงว่า

“ดูราเมงค้พเนจรผู้จำเริญ
ทั้งหลาย มรคาคพวกเมงค้มุ่ง
หมายเป็นทางดำเนินมาของเราพระ
คาคคัมมิกำหนดมาแต่เมืองพารา
ณสี จนถึงตำบลที่นั่น ก็เป็นทาง
ทุเรศลำบากมาก” กะนั้นแล

อด เตะ ทํ ปวทนต์
 ภัณฑเ อาคมนํ ทว
 อคิทรทว มัคคํ
 กิมิตถาย อธิภาคโทคิ.

อด โข เทสํ เมงคานํ
 อิทํ วจนมพริวิ
 ตถาคโต อธิภาคัมม
 ตมฺหํหากํ โสตฺถิกการํ
 อิติ อทฺธิ คโต มัคคโค
 มานัสฺสํ น ทวํ ยน
 มหนตํ นครเมกํ
 อပ္ปชชิสฺสทฺติ อุนาคเต
 ยทา มยิ ปรีนัพพายนํเต
 อากุ มยฺหิ สิริริกํ
 เตน เตน ภาชชิสฺสตันต

ลำดับนั้น พวกเมงคฺเหล่านั้น
 ก็ทลละสมแก่พระผู้มีพระภาคย์เจ้า
 อีกว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 หนทางเป็นที่ดำเนินมาของพระองค์
 ก็เป็นมรรคามีใช้ตรง คือ เป็นทาง
 ทวณฺคารนิก ข้าพระบาททั้งหลาย
 จะใคร่ทราบให้ประจักษ์ชัดว่า พระ
 องค์สมเด็จพระประสงคฺสิ่งอันใด จึง
 ได้เสด็จมาแล้วดงทน”

ลำดับนั้นแล สมเด็จพระผู้มี
 พระภาคย์เจ้า ได้ตรัสพระวาจา
 แก่พวกเมงคฺทั้งหลายเหล่านั้นว่า
 “เราพระตถาคต ได้เสด็จมาใน
 ความประสงคฺจะทำความสวัสดีแก่
 พวกท่านทั้งหลาย มรรคาไปทาง
 เหนือแต่ทำลงไป ก็เป็นทางไม่
 ลึไกลมีหมู่บ้านพวกท่านอยู่ จัก
 เป็นพระนครหนึ่งอันใหญ่ เกิดขึ้น
 ในอนาคตเมื่อกำหนดกาลใด เรา

จามเทวี่วงษ์ ปรึเจท ๑

เฮกา เอคัถบัพชัชชีสัศสิ
คัสสิมา คั บัชชีสัคฺ โส หิ
ยุคัทายุคัคั อธิชาคโคติ.

ปรินิพานแล้ว ชนเหล่านั้นจักจำ
แนกพระสารีริกธาตุของเราไปโดย
ประเทศนั้น ๆ พระสารีริกธาตุส่วน
หนึ่ง จักประสมเกิดขึ้นในพระนคร
ใหม่นั้น อาครีย์เหตุนี้เราพระ
ตถาคตมาแล้วในทัน เพาะจะตรวจ
คุณสถานนั้น ว่าสมควรหรือไม่
สมควรแล้วประการใดแล

อด เต คั อวทสั
สาธิ ภันเต วโจ ทว
อภัพพามห มยั สัพพะ
วนวาเส มิเค ยถา
สาธิ โน ภควา อิมิมิ
เทเสต อุนกัมชคั.

ลำดับนั้น พวกเมงคทั้งหลาย
ได้กราบทูล สมเด็จพระผู้มีพระ
ภาคยี่นั้น ว่าข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
พระวาจของพระองค์ตรัสคิแล้ว
ข้าพระบาททั้งหลายทั้งปวงเ็นคน
อาภัพเสียแล้ว เปรียบดังฝง
มฤคที่พากันมาอยู่ในป่า ขอสมเด็จ
พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ทรงพระ
มหากรุณาอนุเคราะห์ ทรงสำแดง
พระธรรมเทศนา แก่ข้าพระบาท
ทั้งหลาย ให้ประโยชน์สำเร็จเกิด

• ฉบับถาษะทมนั้แดงเปน วเท ทว หองน้อยเปน วโจทว

อด โข ภควา เสด
 มนั ญีควา อปากฎ
 ยถานรบุ เทเสลี
 ชัมมิ สัปปริสคค.

ลำดับนั้นแล สมเด็จพระผู้มี
 พระภาคย์เจ้า ได้กำหนดครุวารณา
 จิตรแห่งพวกเมงคทั้งหลายว่าเวลา
 ไม่เข้าใจ จึงได้ทรงสำแดงธรรม
 อันเป็นสัปปริสคคิ เครื่องดำเนิน
 ของสัปปุรุษ โดยสมควรว่า

มาตาเปติภวั โทถ
 กุเล เซฎฐิวาขุจายถ
 สันหา สักขิลสมภาสา
 มา ยมาทายจาทีนนา
 ปาโต สายณหกาลมฺหิ
 พทธี อททิสส วันทถ
 ชัมมิ สังฆณฺญจ วันทถ
 ยมาทาวจัน นาม
 อิเม เต มา คณฺหถคโถ
 สเจ กโรถ เม วา
 เทวโลกํ คมิตฺสธาคิ.

ท่านทั้งหลาย จงเป็นผู้เลี้ยง
 มารดาบิดาเถิด จงเป็นผู้ประพฤติ
 นอบน้อมต่อผู้เป็นใหญ่ในตระกูล
 จงเป็นผู้มีวาจาไพเราะเพราะพริ้ง
 จงอย่าได้ถือเอาซึ่งวัตถุของผู้อื่น
 ด้วยความประมาท ท่านทั้งหลาย
 จงอิทศต่อพระพุทธเจ้า แล้วอภิวัต
 ในกาลเวลาเช้าแลเวลาเย็น อนึ่ง
 ท่านทั้งหลายจงอภิวัตพระธรรม
 พระสงฆ์ด้วย ใจซื่อว่าคำที่ประ
 กอบด้วยความประมาทแล้ว ท่าน
 ทั้งหลายอย่าได้ถือเอาเลย ถ้า
 หากว่าท่านทั้งหลายจักทำตามคำ

๑ ความตรงกับ อปากฎ ว่าไม่มีปัญญา หรือว่าเขลา

เราไซ้ ท่านทั้งหลายก็จักพากัน
ไปสู่สวรรค์เทวโลก

เอวี่ ภควา เศลั สัพฺปปริส—
อิมมี เทเสทฺวา ปน จ ปวฺ เศลั
ปญฺจสฺสั ททันโท สคฺคา อาห.

แล เมื่อสมเด็จ พระผู้มี พระ
ภาคย์เจ้า ทรงสำแดงสัพฺปปริส
ธรรมแก่พวกเมงคฺทั้งหลายเหล่า
นั้นอย่างนั้นแล้ว เชนงนำแต่นั้น
สมเด็จ พระศาสดากาจารย์เจ้า เมื่อ
จะปรุ่ธานคิด ๕ แก่พวกเมงคฺ
ทั้งหลายเหล่านั้น ก็ทวฺลโดยขาท
พระคาถา แผลลความว่า

ปาดภาคิปลาตา วิรมล ชิรบฺบิ
โลเก อทินัน ปริวิชชยาด
ปรัสส ทาว มา จ เสเวยฺยาด
ยาวัสส ชิว มา จ มุสา ภณาด
ยาวัสส ชิว สริ มา ชิวล
ปญฺญานี สีสานี สสมาทียาดาคิ.

ท่านทั้งหลายจงเว้นจากการ
ฆ่าสัตว์ให้เก็ทซากด้วย ท่านทั้ง
หลายจงเว้นให้หมกทุกสิ่ง จาก
การถือเอาสิ่งของอันชาวโลกมิได้
ให้แล้วด้วย ท่านทั้งหลายอย่า
เสพยภรรยาของผู้อื่นด้วย ท่าน
ทั้งหลายอย่ากล่าวคำเท็จ ตลอดจน
ชีวิตด้วย ท่านทั้งหลายอย่ากม
สุราเมรยฺ ตลอดจนชีวิต ด้วยท่านทั้ง
หลาย จงสมาทานคิดทั้งหลาย
อันเช่นขุญไว้เถิก

ชามแก้ววิงษ์ ปรีเฉท ๑

เท สาธุที วัฑฐา ทิ สมา—
ทยิตัว ภาควันต์ วันทิตัว ฐิตา.

ชนทั้งหลายนั้นก็กล่าวกันว่า
สาธุ สาธุ ทั้งนั้นแล้วสมาทานคิด
ไว้ แล้วถวายอภิวัตพระผู้มีพระ
ภาคย์เจ้าแล้วพากันยืนอยู่

อุตไซ ภาควา เสด็จ บัส—
สนทานญญิว อากาส อพวก—
คนทวา พิงคมาตีกาย ตเวณ อท—
อาคมเนน อาภาเสนาคนทวา.

ลาคันนั้น สมเด็จพระผู้มีพระ
ภาคย์เจ้า เมื่อพวกเมงคทงหลาย
กำลังแลคอยู่บนเทยว พระองค์ก็
เสด็จทรงขึ้นไปสู่ประเทศอากาศ
เสด็จมาแล้วโดยอากาศวิดิ อัน
เป็นทมาทางเหนือตามผิงคทอง
แม่น้ำพิงคมา

ตทา เอโก สัพพะเสโต
กากราชา ภาควโต บัณฑโต อา—
กาเสน อนนาคันทวา คามโภ—
ชกาทโย วนเมงคยัตตา โยบี
มาตีกาย ติมัคเคน ภาควันต์
อนนาคัญญิสสุ.

ณกาลครั้งนั้น มีพระยาภา
เมือกตัวหนึ่งบินตามมาทางอากาศ
โดยเบื้องหลัง สมเด็จพระผู้มี
พระภาคย์เจ้า แม้ว่าชาววน
เมงคยทงหลายมีนายบ้านเช่น
กัน ก็พากันเฝ้าตามสมเด็จพระผู้
มีพระภาคย์เจ้า มาโดยมรรคา
วิมผิงคทอง

๐๑๐๐/๐๑๐๐

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑

ปริเฉท ๑ ถึงปริเฉท ๕

พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) แปล

นมัสการ สุกตัสส

อาทิจิวโส ชิน โย
มนัสสาโต ทิพทานมีนโท
พยามัชฌภาโส อธิษัฒมาโร
มณียไซโต ชิน ท นมามิ.

สมเด็จพระชินสีห์เจ้า ผู้เป็นวงษ์
พระอาทิตย์ผู้ประเสริฐ พระองค์
โต ได้ถือเอากำเนิดในชาติมนุษย์
แล้ว พระองค์ก็เ็นเจ้าเป็นใหญ่
กว่าสัตว์สองเท้าทั้งหลาย มีพระ
กายอันงามสง่ามีสว่างข้างขวา
ประคองทั้งว่าดวงจันทร์ใสคอรุ่งโร
ยอยู่นั้น ข้าพเจ้าขอนมัสการ ซึ่ง
สมเด็จพระชินสีห์เจ้าพระองค์นั้น
(ด้วย)

คัมภีรมงคล นิปตฺถ สุกตัสส
สาธัชชัพพิชิว สีนเรเหตุฐ
นนานนยานิ มุนิเสวิตฺถนค
สุขุมธิมมี ปวริ นมามิ.

ซึ่งนงกรรมทั้งหลายมนุษย์ต่าง ๆ
กรรมชาติอื่นใดเล่า มีอรรถอันลึก
ล้ำคัมภีร์ภาพเต็มที ยากที่บุคคล
จะเล็งเห็นได้ง่าย เพียงตั้งว่าเมล็ด
พรวณณ์กักกาดอื่นอยู่ภายใต้เขาพระ

สินธุราช อินันักปราชญ์ มีสม
 เก็จพระมุนีนาถเป็นทันเสพย์แล้ว
 ข้าพเจ้าฯขอนมัสการซึ่งพระบรมเจ้า
 อินทรวงไวยังอรรดอินฺสุขมประเสริฐ
 นั้น (กว๋ย)

วิสุทฺธสลฺ สัสมาหิตินฺทริย
 วิรัชชบัตต พทฺธสวากาน
 อาหเนยฺยานนฺชา ปาหเนยฺย
 สุภาวิทฺ สัมพร นมามิ.

ประชุมพระพทฺธสาวกทั้งหลาย
 ผู้ควรซึ่งวัดทานอันบุคคลนำมา
 บชชา ผู้ควรซึ่งสักการะเครื่องทอน
 วยแซก หมูโตเล่า มีคิดบริสุทฺธ
 แล้ว สํารวมอินทริยเรยบร้อย ถึง
 ซึ่งบรมอินอาหาญแล้ว ข้าพเจ้า
 นมัสการ พระสงฆ์เจ้าผู้ประเสริฐ
 ผู้มีศัลคณอันจำเรียดแล้วหมุนั้น
 (กว๋ย)

วิตุตฺตคฺคยฺนต ปวริ นมิตฺวา
 สชาทฺชินฺ สัพพทา วิตฺนต
 โพรธิญฺจ รุกฺขํ ปวริ นมิตฺวา
 กโรมิ รุกฺขา ปริขันดกาเม.

ข้าพเจ้านมัสการแล้ว ซึ่งรัตน
 อินฺประเสริฐ ว่า “วิตุตฺตคฺคย” คือ
 ประชุมแห่งวัดตทั้งสาม ึงน ก็
 ได้ชื่อว่านมัสการแล้ว ซึ่งพระ
 ชินสัทเจ้า กบยทงกว๋ยพระชาทอิน
 แผล่กว้างไป แล้วโดยที่ทงยวงกว๋ย

ซึ่งพระโพธิพฤกษ์อันประเสริฐด้วย
ขอให้กระทำซึ่งการรักษาทักษะ
ไม่มีอันตรายแก่ข้าพเจ้าเทอญ.

อันตราโย วิธเสนต์
สัพเพเต เสฏฐิเทศสา
อันตราเย วิธเสทฺวา
วัตตยิสสามิ จาริกิ.

อันตรายทั้งหลายทั้งปวงเหล่า
นี้ ขอจงกำจัดไปให้วินาศ ด้วย
เดชอำนาจแห่งพระรัตน ไตรยเจ้า
อันประเสริฐ ข้าพเจ้ากำจัดอัน
ตรายทั้งหลาย ให้พินาศไปแล้ว
จึงจักแปลซึ่งคำจารึกให้เป็นไปณะ
กาลยัติน.

วัตถัน นคว รัมม
หริ ปญฺเษยณามก
ชินธาทูปยัตถัน
นानารตนสยัตถ
นानาชนสมากินัน
นानาโลกสมิทถิน
นानาลิงการสัมปนัน
ติทธานว รัมมก.

ยันดาประเทศ คือพระนคร
ทั้งหลายในเวลาโน้น ทชชนชอล
นามแล้ว พระนครหรือญชัยเป็น
เมืองรรมย์สำราญ มีชื่อเสียง
โด่งดังมาก เพราะเป็นประเทศที่
ประสม เกิดพระสารีริกธาตุของ
พระชินสีห์เจ้า ทั้งประกอบด้วย
แก้วแก่นาวรัตนต่าง ๆ มีหมู

๑ น่าจะเป็น (จารึก) แปลว่าจารึก

จามเทววงศ์ ปริเฉท ๑

ประชุมชน คือ นายห้างพ่อค้า
 นาประเทศ ชนหลายชาติประชุม
 อยู่เป็นอันมาก มั่งคั่งสมบูรณ์ด้วย
 โภคสมบัติ แลพักคอกปรกณครื่อง
 ไซ้สรอยน้อใหญ่ต่างๆ เช่นเมือง
 เกษมล้ำวาญรรมย์สนุกสหาย
 คล้ายกับเทวโลกอันเป็นรมย์สถาน
 ของเทวคาทั้งหลาย.

จาริก ภาสमानัน
 เทยภาษานสารณ
 ทิ ภาส ลหุก ไทติ
 นานรบ ชิน ปู
 วัตตยีสสามิ ทิ ภาส
 ปาพิพัญชนมกขริ
 ปทาคาตาคินัน
 สอนียม มโนรม
 ปสาทชนนฐฐาน
 สารยาน นรณริน
 คัสมา ทิ ภาญชมานัน เม
 นีสามยถ สารโวกิ.

การที่จะกล่าวความตามสำนวน
 ภาษาไทย ของนักปราชญ์ทั้งหลาย
 ผู้กล่าวคำอันจาริกไว้แล้ว ภาษา
 ไทยนั้น ก็มีเนื้อความอันเขา^๒มี
 อยู่ ไม่เป็นภาษาสมควรแก่ชาว
 เมืองของพระชินสีห์เจ้า ข้าพเจ้า
 จึงจัดแปลภาษาไทยนั้นจนสู้อักษร
 โดยพยัญชนะแห่งยาพิ ให้เป็น
 คัมภีร์อันรียบครองไว้ โดยขทแล
 คาถาอันเสนาะนำฟัง อาจยังใจให้

๑ น่าจะเป็น (ภัญญูมานัน)
 ๒ เมาความ คือหย่อน

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑

๕

วันรวมย์ไค้ ทั้งจะไค้ไปนเหตุให้
ยังเกิดความเลื่อมใสแก่สาธุสัพปุ
รุษชายหญิงทั้งหลาย เพราะเหตุ
นั้น เมื่อข้าพเจ้ากล่าวอยู่ซึ่งตำนาน
คำจารึกนั้น ขอท่านผู้สาธุสัพปุ
รุษทั้งหลาย ทรงใจศกย์โดยสักกกิจ
เคารพ เทอญ.

เทนโซ ปรน สมเขน อัมหากั
ภควา พาวาณสิย์ อปนีสัสาย
อิสิปตเน มิกทาเย จุคหิ
อิริยาปเดที วิหรันโต.

ณสมัยกาลครั้งนั้น สมเด็จพระ
ผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลาย
พระองค์เสด็จเข้าไปอาศรัยเมือง
พาวาณสิแล้ว ทรงล่ำวาญพระอิ
ริยาตทงส์ อยู่ในป่าอิสิปตนมฤค
ทายวัน.

กตมานิ อิริยาปदानิติ.

มีคำแปลว่า พระอิริยาต
ทงสนัน คือ อะไรบ้าง

ทิฏฐิ จริ นิสัน
เสยยานัญจาตติ อิม
จักตาวโร อิริยาปดา
จุตุอิริยาปดา นาม.

คำอธิบายแก่ว่า อิริยาตทง
หลายสเหล่านี้ คือ พระเสด็จยนิ ๑
ทรงกำเนิด ๑ ทรงนิตินากการ ๑
ทรงไสยาสน์ ๑ เรียกว่าจุตุอิ
ริยาต

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑

อภัย สัพพพทธิกิจจานิ
สาธยมาโน วิหริติ.

อีกประการหนึ่ง สมเด็จพระ
สุคตเจ้ายังพระพทธิกิจทั้งหลายทั้ง
ปวงให้สำเร็จแล้ว พระองค์ทรง
สำราญพระวิหารธรรม

กตมานิ พทธิกิจจานิ
ทิ ทัสสเณโต อห.

พระคันถรจนาวรย์ เมอะ
สำแดงพระพทธิกิจนั้น ด้วยบท
กตคามยตาปจฉาว่า “กตมานิ
พทธิกิจจานิ” ดังนี้ แล้วจึงได้กล่าว
คำไขความโดยบาทพระคาถาแปล
ความว่า

ปัพพะเนต ษัตถยาปาทัญจ
สายเณหิ ษัมมเทสนิ
ปทเส ภิกขุโฆวาโท
อชัทตมรตเต เทวษัญญหัง
ษัจจเสว คเต กาลเส
ภัพพภัพเพ วิโลกิตเต
อิเม ษัญญวเณ กิจเจ
สาเธติ มุนิยงคโวติ.

คือพระองค์เสด็จไปนิเทศขยาย
ในเวลาเช้า ๑ ทรงสำแดงธรรม
ในเวลาเย็น ๑ ทรงโฆวาทภิกษุ
ในเวลาค่ำ ๑ ทรงแก้ปัญหาทเวคา
ในเวลาเที่ยงคืน ๑ ครั้นกาลใกล้
รุ่งล่องไปแล้ว ทรงพิจารณาอุสัศวัต
ควรเช่นพุทธชนในขณใดไม่ควร ๑
สมเด็จพระมนัสังควเจ้า ได้
ทำกิจทั้งหลายห้าประการเหล่านี้
ให้สำเร็จแล้วกระนั้นแล

กิเรกัสมิ์ หิ ทิวเส
 โลกาโนโลกิโก ชิโน
 อัททสิ วนจรานิ
 เมงคปุกัทานเนกธา
 วสันตานิ ปวนสิม
 ชโรหิณนาม คามเก
 ญาณชาลปวิฏฐานิ
 โอวาทินุสัสสานนียมิ.

แต่จริงคงได้สัดข้มา ฉวัน
 หนึ่งสมเด็จ พระชินสีห์ เจ้าทรงเลง
 พระญาณส่งโลกไค้ทอกพระเนตร
 เห็นพวกเมงคบุตรทั้งหลายเป็นอัน
 มากพากันเที่ยวอยู่ในป่า อาศรัย
 ในบ้านเรียกชโรหคคามในป่าใหญ่
 ปุพพปนิไสย ไค้ฉ้ายเข้าไปอยู่ใน
 ควงข้ายพระญาณ จึงควรวทพระ
 องค์จะทรงประทาน โอวาทแลอน
 สาสันสอน

ปาโต วุฏฐาสสิ สยนา
 สวิรัชชคคณ อกา
 ปัตตจจวรมาทาย
 อากาเสนาคโต ชิโน
 โอรอยัททวาลนามก
 รุกขวนิ มโนรม
 โกองตญแจว ชโรหญจ
 ทิวันนิ คามานมิชฉกั.

ครั้นเวลาเช้า ก็เสด็จจากพระ
 แทนไสยาสัน ทรงทำการชำระ
 พระสริภิกขแล้ว ทรงขาดจรแล้ว
 สมเด็จ พระชินสีห์เจ้า ก็เสด็จไป
 โดยประเทศอากาศแล้ว เสด็จ
 ลงสู่ป่าไม้ทรงประทับยังต้นทวาล
 พฤกษคณหนึ่ง อันเป็นที่น่าสำราญ
 อยู่ในท่ามกลางระหว่างบ้านทั้งสอง
 คือบ้านโกองตคามกับบ้านชโรหคคาม

๑ ต้นฉบับเปน (วนปราน) แปลว่า เมืองในป่า ความไม่รักพระจักคความ
 เปนบุทคลไม่ได้ เข้าใจว่าเปน (วนจราน) ผู้ที่ชวป่า หรือชวานป่า

ด้ส้มา มาทวานันตี
 วุจันตี ฌนตา ปรา
 รุกขมัลล อปาคัญญี
 ยัตถิ ลัคเคสิ สาสิกิ
 จิวรปารุขิ กัตวา
 ยัตถิ อาทาย โสภณ
 กครทณฆมาทาย
 คามิ ยัตถิ ทาย ปาวลิติ

ตทา เมงคา วนยัตถิ
 ยัสสันคา พุทธสมยัตถิ
 อภิรปทรว โสภ
 วัฒนวนตี อสาทิส
 อทัญญูยัพพิ ทิสวาน
 ยัตถิโตทคคมานสา
 สัพเพ คัตถ สماعيلญญี
 ภควันตี อยัญญิตติ

เพราะเหตุนั้น ประชุมชนชาว
 เมือง จึงได้พากันมาเรียกเรื่องที
 ทำยลนั้นว่า มาทวาน เมื่อพระ
 องค์เสด็จเข้าไปสู่ประเทศโคนไม้
 แล้ว ได้เห็นเขวณชาครไวทักังไม้
 ทรงห่มคลุมจีวรแล้วทรงถือไว ซึ่ง
 ชาครอันงามแล้วทรงไม่อ้างพระกร
 เสด็จสัจจรเข้าไปสู่บ้านเพื่อบิณฑ
 ยาท

ฌกาลครั้งนั้น พวกเมงค้วน
 บุตรทั้งหลาย เมื่อได้เห็นพระพุท
 ธิสมยทอันงามปรากฏยิ่ง ทรง
 พรรณรคมี หามิผู้ใดจักเปรียบ
 ปานไม่ ครั้นมาได้เห็นพระพุท
 ธองค์อันตนมิได้เคยเห็นแล้ว ก็
 พากันมีใจอันเต็มด้วยปริศนาปรา
 โมทย์ ทุกคน ได้พากันมา
 ประชุมอยู่ในที่นั้นแล้ว ทลถาม
 สมเด็จพระผู้มีพระภาคยเจ้าว่า

จามเทวียงษ์ ปริเฉท ๑

๑๑๖

อากาศมัตเตเขว ภควา มา—
 ทิกาย บัชฌิมทิสากาคิ วัณปะ—
 ปคัมพสมันนาคคิ อภิมมัตถ
 มหานครชนัตถิปยเทส อากาสโต
 โสทรทิวา อากาสมัญญุสฺสหนสมเป
 ฐาเน สุโต ปัตตํ ฐิปัตถฐาน
 โอโลเกสิ.

ส่วนสมเด็จพระผู้มีพระภาคย์
 เจ้า ก็เสด็จจากอากาศลงสู่ประเทศ
 อันเป็นที่บังเกิดมหานครอภิมม
 สถานสำราญยิ่ง อันเสลาสล้าง
 ไปด้วยพรพรมหุไมอันมีอยู่ในทีกา
 ภาคกันบัชฌิมแห่งคลองในทางที่
 เสด็จมานั้นเองแล้ว จึงเสด็จไป
 ประทับอยู่ในที่ใกล้ตำบล อันจะ
 ประชุมพระธาตุ ทรงทอดพระเนตร
 สถานที่ที่จะตั้งอาคาร

คัสสิม ชณเ อโก จตุ—
 รัสโส สติลาปิฏเฐ เภริสทิสโส สม—
 ทโล ทิวาทสทิตถิปยมาโณ ภค—
 วโต ปาทสมเป ปถวิโต สมัญญ
 ฐทิ.

ขณะนั้น มีพระแท่นสี่ลาบอยู่
 ๔ เหลี่ยมมาครุสแห่งหนึ่ง สิ้นฐาน
 คล้ายกับกลองมีน้ำอันเรี่ยใหญ่
 ประมาณ ๑๒ ศอก ผุดขึ้นมาจาก
 แผ่นดินในที่ใกล้พระบาทของพระ
 ผู้มีพระภาคย์เจ้า

อดโข ภควา คัสสิม สติลาตเล
 ปัตตํ ฐุเปทวา มหาบัสฺสกลจักร
 เอกังสํ กัตถวา อิติ จิโต จ โอ—
 โลเกสิ.

ลำดับนั้นแล สมเด็จพระผู้มี
 พระภาคย์เจ้า ได้ตั้งอาคารไว้ใน
 พื้นแท่นหินนั้น แล้วจึงทรงทำ
 มหาบัสฺสกลจักรเหียงพระธัญชาข้าง

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑

หนึ่ง แลวง^๕ทอ^๕กพระเนตรแล
ไป^๕ค^๕ข้าง^๕โน้น^๕แล^๕ข้าง^๕นี้

ยดา นครคคัฏโก กัมม—
กาโร กัมม วิษัสนโต ทโต
เอโต ๑ โอโลเกณโต ตดา ภควา
เมงคยัตทานัน สันญญาชนันตถ โอ—
โลเกสิ.

กรมการผู้มีหน้าที่ราชการรักษา
พระนคร เทียวสัญญาจรรจงราชการ
เกินไปแล้วแลคอยู่แต่ที่โน้นแลที่
นี้ ฉันทก็คี่ สมเด็จพระผู้มีพระ
ภาคย์เจ้า ก็มีพระอาการฉนน
แลได้ทอ^๕กพระเนตรแล^๕คแล้ว^๕เพื่อ
จะยังพวกเมงคยครทั้งหลาย ให้
หมายจำสำคัญสถานที่ไว้แล้ว

โอโลกนกาลเอเว ภควา
เตสิ เอกทโว โภณโต วนเมง—
คาโย ๑ นาคเต กาลเอ อิทิ ๑ เทสิ
มหานคร ภวิสสติ เอโก อาทิจจ—
ราชา นาม รัชช กาวเรสสติ.

สมเด็จพระผู้มีพระภาคย์เจ้า
ได้มีพระราชาครัสแก่พวกเมงคทั้ง
หลาย ในกาลเมื่อกำลังทอ^๕กพระ
เนตรอยู่นั้นว่า “ดูราวนเมงค
ทั้งหลายผู้จำเวิญ ในกาลอนาคค
ภายน่า ประเทศทนจักปรากภูมิ
เช่นพระมหานครใหญ่ มีพระเจ้า
เอกราชทรงพระนามว่า อาทิจจราช
จักได้เสวยราชครองพระนครนี้

โส ๑ คมฺหากํ กุลวโสทิ
กริสฺสตี ยทา ที มยิ ปรินิพฺพา—
เนเยว มยฺหิ สารีริกขาต อิมํสมํ
ชฺวานะ อปฺยชฺชชิสฺสตี โส ราชชา ๑
คํ อปฺยชฺชชิสฺสตีคํ.

ก็พระเจ้าอาทิจราชชนันจักเปน
วงษ์ตระกูลของท่านทั้งหลาย ก็
กาลใดเราพระตถาคตนิพานแล้ว
เทียว พระสารีริกขาตของเรา
จักยังเกิดขึ้นในสถานนั้น แล
พระราชานัน จักได้บำรุงพระสารี
ริกขาคัน

เอวํ วิทฺวา ภควา ปตฺตํ
คเหตฺวา หิตํถตฺเต ชูเปตฺวา
คัสสม ชเน ปตฺโต สยํ อากาเส
อุลฺลङฺกิตฺวา ภควา ปฺเรตฺวเมว
อคมาสี.

เมื่อสมเด็จพระผู้มีพระภาคย์
เจ้า ตรัสอย่างนั้นแล้วก็ทรงจับ
บาตรมาต้งไว้ในพนพระหัตถ์ ฉะ
ขณะนั้น บาตรก็ลอยขึ้นไปใน
อากาศเองแล้ว จึงลอยไปก่อน
สมเด็จพระผู้มีพระภาคย์เจ้า

ภควาปิ อากาสํ อพฺภค—
คณฺทฺวา คํ ปตฺโต คณฺทฺวา
พาราณสี อีสิปฺทนํ อคมาสี.

แม้ว่าสมเด็จพระผู้มีพระภาคย์
เจ้า ก็เหาะขึ้นไปสู่ประเทศอากาศ
แล้วจึงเสด็จตามบาตรไป โดย
อากาธรอ้นเบื้องหลัง จนกระทั่งถึง
ป่าอิสิปตนเมืองพาราณสี

เคยี วนเมงคยู่คทา คั
อัคริยั ทิสฺวา ภควโต คุณิ
โถเมคฺวา อิตฺตโน วสนคามิ
ชคมฺสุ.

แม้ว่าวนเมงคยตร์ทั้งหลาย
ครั้นไ้เห็นซึ่งอัครวรย่นนแล้ว จึง
ไ้พากันโถมนาคุณสมเด็จพระผู้มี
พระภาคย์เจ้า แล้วก็พากันไป
สู่บ้านอันเป็นวสนสถานแห่งต่นๆ.

เสตกาโก จ ภควโต วนนั
สฺตฺวา เอกิ กากิ อิตฺตนาณมตฺถิ
กเถคฺวา คั ชฺวานิ วิกฺขนตถิ
ฐุเปคฺวา หิมวันตํ ปักฺขินท.

ฝ่ายกาเือกไ้ฟัง พระพท
พนัของสมเด็จพระผู้มีพระภาคย์
เจ้า แล้วจึงมายอกกาทว้หนึ่ง ตาม
อนมิตฺชของต่น แล้วตงกาทว้น
ไ้ให้รศึกษาสถานท่น แล้วก็ย่น
ไปสู้หิมวันตประเทศ

เตน สังคาหโก คั ทสฺสิ
เสนฺโต อาท.

เพราะอาศรัยเทคนน พระ
คันถรนาจาวรย์เจ้า เมื่อจะลำแดง
อรรถนนให้แจ่ง จึงกล่าวเป็นบาท
พระคาถาแปลความว่า

สัมพทโธ วณฺญ กรณาทิวาโส
ทฺเร สันตฺวาโน วินโย วิทิตฺวา

แท้จริง พระสัมพทเจ้า ผู้
อยู่ด้วยพระคุณมีพระ มหากรณ

๑ จะเป็น พา หรือ ฉฺวา ไม่แน่ จะแปลว่า สอง หรือ ฉฺวา ความรู้ไ้ได้ แต่ความ
ตรงอับ มหา และ วต แท้ จะแปลตามวต ศัพท์ ไปด่อน

จามเทวียงษ์ ปริเฉท ๑

สัมปตตสุขา ฤคคณานิเขโย
คันถ์วาว โส โภชติ สาสติ ฯ
โลกคครคตัญญู โลกียมัตถ์
ปติฏฐิตันตํ เสฏฐ์ฐภาวัญฐานัน
นิวัตตยัคีวาว สกั วิหาร
พุกุธานกัจจํ ปรัคโต ชิโน โส.

ญาณเป็นคัน ทรงรู้แจ้งซึ่งธรรม
เครื่องทรมานสันดานสัตว์ในทีโลก
พระองค์มีความเพ่งอยู่ในความสุข
อันสัตว์พึงถึงแลในธรรมอันสัตว์
พึงเสพอยู่เป็นนิตย์ พระพุทธ
องค์เจ้านั้นเสด็จไปโปรดพวกเมงค
บุตรให้ตรัสรู้บ้าง ทรงโอวาทสั่ง
สอนบ้าง ซึ่งโลกคครประโยชน์
บ้าง ซึ่งโลกียประโยชน์บ้าง พระ
องค์ประคิษฐานไว้ ซึ่งพวกเมงค
บุตรนั้น ยังสถานอันเป็นที่ตั้งแห่ง
ความประเสริฐแล้ว สมเด็จพระ
อินทร์เจ้านั้น เมื่อพระพุทธองค์ได้
ยังพระพุทธกิจให้เป็นไปแล้ว จึง
ได้เสด็จกลับไปสู่วิหารอันเป็นที่สุข
วิหารของพระองค์

เมงคาย ปัตตา วณวาสี สัพเพ
พุกุ นมัสสันติ ปสันนมานา
โอสกักกัตมัทธา วัตตยัส คาม
สัมพทชวาจํ สุมตถกนติ.

แม้พวกเมงคชาวป่าทั้งหลาย
ก็พากันเลื่อมใสถวายนมัสการสม
เด็จพระพุทธองค์เจ้าแล้ว ได้พา
กันหลีกลงจากสถานนั้น กลับ
ไปสู่บ้าน พระราชาของสมเด็จ

พระพทธเจ้า ก็ไต่สำเริงถึงทศศ
ด้วยคกระนแล

เสโดยี่ กาโก พุทธรณันต์ แม้ว่ากาเผือก ครันไต่พัง
สุศ์วาน นิส สขิจ์ สกาภ พระพทธรณัน ึ่งไต่ตั้งกาภ
ชูเปลี่ ชูาน นิจ์ กาลรักซ์ ัวหนึ่ง ึ่งมีชาค้ออันค้พรอมาให้
บั๊กกามี เวหาย หิมาลย์ โสติ. อย์รักษาสถานท่นนเป็นนิตยกาล
 แลวกาเผือกนัน ก็ย็นไปโดยเวทา
 ส้เขาหิมาลย์ ะนแล

อิติ ทาว หริภุญชัยนัท— อันน้แสงคงด้วยเมืองหริภุญไชย
เทโส มหาจาริกานสาเรน โพรธิ— ถานัน อันพระโพธิรังมยี่หาเดร
วิลีนา นาม มหาเดเรน ลังกโต ไต่แต่งตามสำนวนเรื่องมหาจาริก.
พทธรพยากรโณ ปริจเฉโท ปฐโม
นัฎฐิติ.

พทธรพยากรณั ปริเฉทที่แรก จบแล ๖๖

จามักหอสมุด

จามเทวีวงศ์ ปรีเขต ๒๓

อัมหากัม ปน ภควา
เตสุ เตสุ วิहाสิ สัพเพสุ
พุทฺธกัมเจสุ โสเธควา
สัพพกาลิกา.

ปางเมื่อสมเด็จพระผู้ทรงพระ
ภาคย์เจ้าของเราทั้งหลาย ได้
เสด็จประทับอยู่แล้วในที่ทั้งหลาย
นั้นๆ ได้ชำระพระพุทฺธกิจทั้งหลาย
ทั้งปวงให้สำเร็จไปตลอดกาลทั้ง
ปวงแล้ว

ทโต จิตรโร อากโต
ปรีนิพพายี โส ชิโน
สัพเพ เต อรหันตา จ
พุทฺธปรักคา จ สวากา
ปรักคตตสฺส ปุเรนตา
เตปัญฺณาทิวาจา
อัญญมัญญานุสาสึ
กุลปรักคานการิกา.

จำเดิมแต่กาลนั้นล่วงแล้วมา
นาน สมเด็จพระพิชิตมารเจ้านั้น
ก็เสด็จมายังนครปรีนิพานแล้ว พระ
อรหันตเจ้าทั้งหลายทั้งปวงนั้นก็
พระพุทฺธอบคตผู้สาวกทั้งหลายก็
ก็ได้ประพฤติกุศลให้เต็มที่อยู่
ในสัมมาปฏิบัติทั้งหลาย พวกนั้นยกพระ
ไตรปิฎกเป็นต้น ได้สั่งสอนแล้ว
ซึ่งกันและกัน ได้ยังกุศลธรรม
ทั้งหลายให้ประพฤติตามอยู่

ทโต ทโต สุวันทา
กุลปรักคา จคฺชชฺชา
พุทฺธัสสสาสเน รัมมา

มีกุศลธรรมคนที่ยวสัณฺเฐรมา
แก่ที่นั้นๆ ต่างๆ ได้พร้อมกัน
ยินดีในพระพุทฺธศาสนา พวกนั้น

ขั้วพิพิศิวานุสาสน์
 เตะขี้ฎัก อคคณฺหณค
 สัพพดา ปรีณภูริกา
 มัคคผลลานี พุชฌันค
 อัญญมัญญู ปภาสณค
 อติภิกขุสาสนยา
 วินยํ อนนการิก
 มยํ อปัพพิชิสสาม

คหิฏฐู อวิภาวิต
 ขัณฺฑาสลํ อัญญุสลํ
 รกขาม อปัมาทก
 ทํ กัมมํ น ๑ กิลมฺหา
 สลคํ กามํ ภวามํหเสติ.

เหว้ เท จิตฺตาโร กุลปุตฺตา
 อัญญมัญญู สมากยิตฺวา พุทฺ—
 ธสาสนโค อปัพพิชิสส สก—
 สกานรขํ ภริยํ คเหตุวาค คหิฏฐู—
 กัมมํ กัตฺวา ชีวิตํ กัปปฺเฮลฺล.

ขวชแลเวียนพระไตรปิฎก อัน
 เป็นคำอนุสาสน์สอนจบลงโดยประ
 การทั้งปวง รู้จักการงานอันเป็น
 มัคคผลลตทั้งหลาย ปลูกษาอัน
 อยู่ว่า เราทั้งหลายได้ประฏิบัติ
 ตามคำอนุสาสน์สอนทำตามพระ
 วินย อันเป็นกิจยากนัก เราทั้ง
 หลายจักก็ไปสู่คฤหัฐอันมีกิจไม่
 กว้างนัก แล้วรักษาอยู่ซึ่งเบญจ
 คิลอัฐศีล มิได้ประมาทแล้ว
 กรรมนั้นเราทั้งหลายก็จักไม่ลำบาก
 แล้ว เราทั้งหลายก็จักไปสู่สวรรค์
 ได้แท้แล

เมื่อกลุบุตรทั้ง ๔ คนนั้น ปลูก
 ษาอันอย่างนั้นแล้ว ก็ชักชวนซึ่ง
 กันแลกัน แล้วพากันก็จาก
 พระพุทธศาสนา ต่างได้ภรรยา
 ตามสมควรแก่อัคคภาพแห่งตนๆ
 แล้ว ทำการงานของคฤหัฐ ได้
 สำเร็จการเลี้ยงชีพแล้ว

๑. ฉบับของน้อยเป็น อวิภาวิต,

จามเทวียงษ์ ปริเฉท ๒

๒๕

น จีรัสเสว กามาทินว ทิสวา
อุกักณฐิตา หตฺวา เต จักตาโร
เคหิ ปทาย หิมวันตํ ปวีสิตฺวา
อิสิขฬพชชช ขฬพชชช กสิณ—
ปวิกรมมึ ภาเวทฺวา กติยาหฺมเยว
ขัญจาภิญญา จ อัญฐิตสมาขัตติโย
จ นิพพิตทสฺส.

อยู่จำเนียรกาลมีสูนนานัก ไค้
เห็นอาทินพแห่งกาม ก็พากัน
กระสรวรแล้วค้วยทกขมิแล้ว ชน
ทั้ง ๕ นั้นก็พากันละเรือนเสียบแล้ว
เข้าไปสู่ข่าหิมวันตํพากันขวชเปน
ฤาษีเจริญกสิณขวิกรรม ประมาณ
สองสามวัน ก็ยังอธิญญา ๕
สมาขัตติ ๘ ให้ยังเกิดแล

กตมานิ ขัญจาภิญญานันติ.

ก็อธิญญาทั้งหลาย ๕ ประการ
คืออะไรเล่า พระคันธธนาหารวย์
เจ้า ทั้งเป็นกเดตุกถามขตาปุจจา
ไว้แล้ว

คํ ทิสฺเสนํโต อาท.

เมื่อจะสั่งแคงอรรถนนั้นให้แจ้ง
จึงกล่าวโดยฆาทคถา แผล
ความว่า

อิทฺธิวธิ ทิพฺโพสคํ

อธิญญาทั้งหลาย ๕ สมแก่
พระมุณินทรเจ้าตรัสแล้วโดยส่วน ๕
ประการ “คือ อิทธิวธิ” วิธสั่งแคง

ปรจิตฺตวิชานนํ

ปุพฺเพ นินฺวาसानุสฺสตี

จามเทวียงษ์ ปริเฉท ๒

ทิพพิภักชุกิ ขัณฐิจา
 ขัณฐิจาภินญานิ อิมานิ
 มุนินันเตน ปกาสิทาติ.

ฤทธิ ๑ “ทิพพิภัก” ทูทิพย์ ๑
 “ปรจิตติวิชชา” ความรู้ใจผู้
 อื่น ๑ “บุพเพนิวาสานุสสติ” ความ
 ระลึกชาติก่อน ๑ “ทิพพิภักชุกิ”
 ทาทิพย์ ๑

กตมานิ อัญฐิตมาขัตติ-
 โยติ.

กัสมายัตถ์ทั้งหลาย ๘ ประการ
 อย่างไรเล่า
 พระคณิศรนาทอารยเจ้า ก็กล่าว
 ไว้ โดยบาทคาถาแปลความว่า

ประชุมชฌานัน สสมาขัตติ
 ทุติยัม ทติยัม ทถา
 จตตังขัณฐิจามาภาสา
 วิญญานาณญชา อากิณญจัญญา
 สสมาขัตตาญฐิจา โหนันติ
 มุนินันเตน ปกาสิทาติ.

สมาขัตถ์ทั้งหลายโดยส่วน ๘
 ประการ สมเด็จพระมุนิทร
 ศาสตราจารย์คริสต์ประกาศไว้มีอยู่
 คือ ประชุมฌานสมาขัตติความถึง
 พร้อม คือ ฌานที่แรกทตติยสมาขัตติ
 ความถึงพร้อม คือ ฌานที่สอง
 ทตติยสมาขัตติ ความถึงพร้อม คือ
 ฌานที่สาม จตตณฌานสมาขัตติ
 ความถึงพร้อม คือ ฌานที่สี่ ขัณฐิ
 มณานสมาขัตติ ความถึงพร้อม คือ

ฌานที่ห้า อากาสาณัญฌายตน
 สมายถึ ความถึงพร้อม คือ อากา
 ฌานัญฌายตนฌานที่หก วิญญา
 ณัญฌายตนฌานสมายถึ ความถึง
 พร้อม คือ วิญญาณัญฌายตนฌาน
 ที่เจ็ด อากิญจัญญายตนฌาน
 สมายถึ ความถึงพร้อม คือ
 อากิญจัญญายตนฌานที่แปด

จัตถาโร อิลโย เอเต
 ปคิลพักันถึ น โลก
 ฌานกัพัญจ กัพันถึ
 ภูญชนถึ มุตผลเก
 ตโต จีรันทวา อาหาร
 ตถัถา ฌายันถึ เต อหุ
 โลกมพิลเสวนถึถึ
 ทิมวันถึ ทรสุ เท.

พระฤๅษีทั้ง ๔ องค์เหล่านั้น
 อันชนได้เฉพาะอยู่เทียวในโลกย์
 (คือได้ปรากฏในโลกย์เวลานั้นแต่
 ๔ องค์) เธอพากันดำรงอยู่ด้วย
 ฌานสมายถึ ย่อมชยฉันแต่รากไม้
 แลผลไม้ทั้งหลาย เบื้องนำแต่
 นั้นจำเนียรกาลนานมา เธอทั้ง ๔
 นั้นก็มีคถาในรสอาหารเกิดขึ้น
 ใ้ไพพานมาจากเขาพระทิมพานถึ
 เพื่อความต้งการแก้อันเสพรศ
 เค็มแลเปรี้ยว

เอโก อีธาคโต คัสมี
 อรุณย์พุดมุกทอนิ
 นามเน ปากโฏ เอโส
 วาสุเทโวติ นามโก.

องค์หนึ่ง ไ้มาแล้วในประเทศ
 นี้ สำนักอยู่ชอกเขาอรุณบรรพต
 นั้น (เขาอ้อย) ท่านผู้นั้นปรากฏ
 แล้วโดยชื่อ เรียกว่าพระवासุเทพ

เอโก ทวีธาคคณคัสมี
 วสิ พุทธิมีสินามโก
 เอโก ลตางคณคัสมี
 สัชชนาเลย่นาม โส.

องค์หนึ่ง มีชื่อว่าพระพหมีสิ
 สำนักอยู่ในภูเขาทวีธาคค (เขา
 สองยอด)
 องค์หนึ่งนั้น โดยนามชื่อว่า
 พระสัชชนาโดย สำนักอยู่ใน
 เขาตางค (เขาเทวหรือเขา)

เอโก อิมมิกนคัสมี
 ลโว นาม ปวิปติ
 สุกกทันโตติ นามเอโส
 พัยคโต ปติพล โหตุ.

พระกายขององค์หนึ่ง สำนัก
 อยู่ในภูเขอิมมิก ณเมืองเรียกว่า
 ลโว โดยชื่อว่า พระสุกกทันค
 เกลี้ยวฉลาดมากกำลังสามารถ

เอเต มหิตธิสัสมย่นา
 ฉานสุข กิพันติ เต
 เอเตสุ วาสุเทโว โส
 วัสสันโต อธิ ยัพพะเต

พระกายคทั้งหลายนั้น ถึง
 พร้อมแล้วด้วยมหิตธิฤทธิ เธอ
 เหล่านี้ให้สำราญอยู่ในฉานสุข
 ในเธอทั้งหลายนี้ พระवासุเทพ

ชัพพคปาท โอรยัท
 โอโลเกสิ สมันคโค
 ทิสวา มิคานัน ยัทธานัน
 อีพภาทิน ชัคคิ คเว
 คเวยัญจ กุงคานัน
 มิคมายัน มิคาทินัน
 กัพพันตัง นคยาทินันตัง
 นทินัน ปภว จริ
 เทสิ ปทานสาเรน
 คันทวา ทัตถ ทัคเคเว โส
 ทิสวา กมารกมาร
 กัมมชัง อปฺปาคิกัง
 เทสิ ปทพลณฺชิสสม
 อูปฺปนัน จตฺยัคคตัง
 กุมาเว เท คเททฺวา โส
 รูเปทฺวา สกอิสฺสเม
 ปติชัคเคสิ ภาเชสิ
 น จิเรน วฉันนติ เท
 ทักคิปปทพลณฺชิสนัง
 ชาตชายนปคิ อกา
 ชัคคควาเว จ คเว

นั้น เมื่อสำนึกอยู่ในบรรพคน
 ไกลังมาสู่เชิงบรรพทไค้แตกไป
 แล้วโคจรอบทิศ เมื่อฝูงนี้ทั้ง
 หลายมีข้างเป็นต้นชนกันอยู่ ไค้
 เห็นแล้วซึ่งแรกท้วย โคท้วย วิว
 เถอนท้วย ลำพองสำแดงอยู่ ซึ่ง
 มฤคมายาแห่งกว้างทั้งหลาย มี
 มฤคเป็นต้น วิ่งแล่นไปมาแต่ที่
 สุกเชิงเขา ตลอดน่านน้ำทั้งหลาย
 พระทวยศนั้นก็ดำเนินตามรอยเท้า
 สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นไปในที่เหล่า
 นั้น จึงไค้เห็นกमारแลกกमार
 อันเป็นกรรมมีชก้านิโคปปาคิกมี
 ๕ คู่ ยังเกิดอยู่ในรอยเท้าแห่ง
 สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น พระทวยศ
 นั้น ก็ถ้อเอากุมารทั้งหลายนั้น
 พาไปประคิษฐานไว้ ในอาศรม
 แห่งตนไค้ประคิษประคองเลี้ยงดู
 มา โดยกาลมีช้ามินานเท่าไค้
 กमारทั้งหลายนั้นก็ไค้วิวัฒนาการ
 จำเริญชน พระทวยศก็จักถวให้

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๒

ยี่ ยัคต์ตยัค อกา
เฮตมาทินยี่ กัต์วา
ปาเยลี สกฺปาเสเก.

ชฉัสเสกา มัค บิว
สมัคต ฉัททิตาส
สา มัค คพภ อารเส
ปริปณเณ วิชายิ ต
ต คพภมนช ยัค
กุมารกกมารวิก
วาสเทไวยิ ต ทิสวา
อาหรวติ ภรวติ เท
น จเร วุฑฺฒิมินวาย
อุโภา โสภักครุยโน
อภินัน ชายปติก
กัต์วา โส เศล นามก
กุมารางกริสินาม
กุมาริมยี่ มิคุยัคติ.

กุมารที่เกิดในรอยเท้าช้างให้เป็น
ชายชาก็ คือ สามภริยากัน ยัง
อีก ๓ คู่ที่เกิดในรอยแครง รอยโค
รอยโคตก เธอก็ทำให้เป็นสาม
ภริยากันอย่างคูก่อนนั้น เธอได้
ทำกุมารทั้ง ๕ คั่นมนยก็กล่าว
แล้วเป็นต้น แล้ววงไคตั้งไว้ให้
เป็นอนุชากของตน

ณกาลนั้น มีนางเนศวรหนึ่ง
โตมากมีกินชงขสสิ ที่พระคยาบศ
ถ้ายมตรปณอยู่ นางเนอนนก็มี
กรรม เมื่อกรรมแก่ขริยรณแล้ว
ก็คลอดชงลกน เป็นมณษยัค
หนึ่ง คือกุมารแลกกมาร พระ
วาสเทพ ครันไคเห็นคมนษยนัน
จึงไคนำกุมารแลกกมารนมาเลี้ยง
ไว้ ครันกาลไม่นาน กุมารกกมาร
ทั้งสองก็ไคจำเรณูโดยลำคยมวป
โถมอ้นงาม พระคยาบศนั้น ก็ทำ
ชนทั้งสองนี้ให้เป็นสามภริยากัน
แลชนานนามแก่กมารกกมารทั้ง
สองนั้น คั่น กคือ กุมารให้ชอว่า
อังกวิลี (หน่อพระฤษ) กุมารให้
ชอว่า มิคุยัค

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๒

โย อัมมิมุ อสุโต ปุพพิ
โสยี้ เอตัน สัทททอิ
วิญญุณฺท สัทททาเปยฺย
อิสสิสิงเคน ชาตกา
โส อิสสิ มิคิยา คัพเพ
ชาโต โททอิ ยถา ตถา
ยถา พาวราณสีเทวี
สังกนามาคิ วิสฺสตา
ปุยฺยผลฺลทุมคคพภัสสมิ
ชาตกา สา อပ္ปายาทิกา
ยถา เอวํ ตถา เอวํ
สมฺมาสมฺมพทอเทสทินฺทอิ.

ผู้ใดมิได้เคยทรมับฟังพระธรรม
แล้ว ผู้นั้นจักไม่เชื่อเรื่องนั้น
วิญญูชนผู้รู้แจ้ง จักยังเรื่องนั้น
ใหม่หาชนฟังเชื่อได้ แต่เรื่อง
อิสสิสิงคชาตกา พระฤาษีนั่นได้เกิด
แล้วในครรภ์นางเนอมืออยู่ฉนั้นใด ก็
เหมือนกัน
อนึ่งพระเทวีของพระเจ้าพารา
ณสี เราทราบแล้วว่าทรงพระนาม
นางสังกเทวี ได้เกิดแล้วในกเษาะ
แห่งตอกปทม นางนั้นแปนอปปายาทิก
เรื่องนั้นใด เรื่องอย่างนี้ สมเด็จพระ
สมมาสมมพทอเจ้าได้ทรงสำแดง
แล้วฉนั้น

เท อูโร ชายปติกายี วาสุ—
เทวีสฺส พชชชาติกาเขว.

ฝ่ายว่าสามีภริยาทั้งสองนั้น
ได้ชื่อว่าพชชชาติของพระवासुเทว
ฤาษีแท้เทียว

โส เทสํ นิवासนัตถาย
ปพฺพตปาทสมิเป ชฺวานเ เอกํ
นควํ มาเปตฺวา อังกริสสิกุมาริ

พระवासเทวฤาษีนั้น จึงได้
สร้างเมืองหนึ่ง ในสถานที่ใกล้
เชิงบรรพต เพื่อให้เป็นนิवास

ราชาภิเศก กัตวา มิคฺยชฺคิกุมาริ
ราชเทวีภิเศก กัตวา อัญญเณ
มิกฺยชฺคิพลญฺชชาตมนัสเสยิ เตสํ
ปวิวาเรทวา ทักถ วัสสาเปทวา
อัญญเณ เมงคยฺกเต ๑ เทหิ สักกิ
นิวาสาเปสิ.

สถาน แห่งสองสามีภริยานั้น
แล้วก็ราชาภิเศกเจ้าอังกุริสกุมาร
แลอภิเศกนางมิกฺยชฺคิกุมาริ ให้
เป็นราชเทวี แล้วให้มนษย์ทั้ง
หลายพลกหนึ่งที่เกิดในรอยเท้าเนอ
ให้เป็นบิรวารของพระราชา แล
พระราชเทวีในครานั้น แล้วให้
พวกเมงคยฺกตรทั้งหลายอีกพวก
หนึ่ง มาอยู่ก็ด้วยพระราชา
พระราชเทวีนั้น

กัญญา ปเทสํ มิคคณนิวา—
สนัตกํ มิคสังฆนคฺรณฺติ วุตถ.

ก็และประเทศนั้น ได้มีความ
เป็นนิवासสถานของหม่อมอุคฺ ชน
ทั้งหลายจึงได้พากันเรียกว่ามิก
สังฆนคฺรณฺติ

เต อโภยิ สมนํคํคสฺวาสิ ว—
สิทฺวารว คโย ปุทฺเต เต เอกํ อิทว
ยฺกิลวาสิ.

แม้ว่าสองราชชนนั้น ได้ครอง
สมันคํสฺวาสิกันมาก็ได้มีพระบุตร
๓ องค์ เป็นพระธิดาองค์หนึ่ง

เตสุ เชฏฺฐยฺกโต กุณ—
วิกนาโส นาม กุมาโรติ.

ในพระบุตรทั้งหลายนั้น พระ
เชฏฐยฺกตรมีนามว่า พระกุณวิกนาโส
กุมารกึ่งนี้

จามเทวียงษ์ ปริเฉท ๒

กัศมีมา กุณริกนาไสติ.

เพราะเหตุใดเล่า จึงมีพระ
นามว่า กุณริกนาส กระนั้น

กัศมีส กิร ชาตทิวเสเขว
ราชา กุณรานัน ฌาณันตี วินา—
เสนันตี กัศมีมา กัศมีส นามคหณ—
ทิวเส กุณริกนาไสเคียว นาม
กวิส.

จึงได้ยินมา พระราชาได้ฆ่า
คนร้ายทั้งหลายให้พินาศไปในวัน
พระชาติพระกุมารนั้น เพราะเหตุ
นั้น ในวันที่จะขนานนามพระกุมาร
นั้น ชนทั้งหลายจึงถวายพระนาม
ว่า พระกุณริกนาส กระนั้นแล

กัศมีส กณิฏฐิสฺว กุณริกธ—
โส นาม กุมาโรติ.

อนึ่งพระกนิฐของพระกุณริก
นาสนั้น ก็มีพระนามว่า พระกุ
ณริกธกุมารดังนี้

กัศมีมา กุณริกธไสติ.

เพราะเหตุใดจึงได้มีพระนาม
ว่า กุณริกธส กระนั้นเล่า

กัศมีส ชาตทิวเสเขว ราชา
กุณรานัน อังเสนันตี ปลายาเนนตี กัศมีมา
นามคหณทิวเสเขววิสส กุณริกธ—
โสเคียว นาม กวิส.

คือในวันพระชาติ แห่งพระ
กุมารนั้น พระราชาได้กำจัดคน
ร้ายทั้งหลายให้หนีไป เพราะเหตุ
นั้น ในวันที่ขนานนามพระกุมารนั้น

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๒

ชนทั้งหลายจึงถวายพระนามว่า
พระกุนริกขัณฑ์ กะนั้นแล

ทัสส์ กณัญญูโร จ กุนริก— อนึ่งพระกนิษฐาของพระกุนริกขัณฑ์
โรโสติ. นั้น มีพระนามว่า พระกุนริกโรส
กัณนี้

กัณนี้มา กุนริกโรโสติ. เพราะเหตุใดเล่า จึงทรงนาม
ว่า กุนริกโรส กัณนี้ กะนั้น

ทัสส์ กิร ชาคทิวเส วาชา ทั้งได้ยินมา ในวันพระชาติ
กุนรานัง โรเสนโต ตัซเซนต์โต แห่งพระกุมารนั้น พระราชาทรง
ทัสส์มา นามคหณทิวเสยวัสส์ พระพิโรธคฤกคามคนร้ายทั้งหลาย
กุนริกโรโสเค็ว นาม กิรสุ. เพราะเหตุนี้ ในวันที่ยานพระ
นามแห่งกุมารนั้น ชนทั้งหลาย
จึงถวายพระนามว่า พระกุนริกโรส
กะนั้นแล

สัพพกณัญญูราชี ปทุมมาเทวี พระกนิษฐาแห่งพระกุมารทั้ง
นามาติ. ยวง มีพระนามว่าพระปทุมมาเทวี
กัณนี้

กัศมา ปทุมมาติ.

เพราะเหตุไฉนจึงมีพระนามว่า
พระนางปทุมมา ดังนี้เล่า

กัศสา กิร ซาคทิวเสเขว คังไต้ยินมา ในวันพระชาติ
 พุทฺธมบุษย์ผลดาปานี อหารันตี แห่งพระอิท้านั้น ชนทั้งหลายพา
 กัศสา นามคหณทิวเสเขวักสะ กัสนำ กลาษ แห่งคอกปทุม
 ปทุมเทวติ นามิ กิรส. ทั้งหลายเป็นอันมากมาถวาย ใน
 วันเช่นที่ชานพระนามแห่งพระอิทา
 นั้น ชนทั้งหลายจึงถวายพระนาม
 ว่า พระปทุมเทวี่ กระนั้นแล

ปทุมมาเทวี่ วยัษยัคคี สัพพ— ชนทั้งหลายก็อภิเศกนางปทุม
 เชษฐีกัสส กนวิกนาสัสส เทวี่ผู้ม้วยอันถึงแล้ว ให้เป็น
 อัครคมहेสิฐฐาน อักสิ. ตำแหน่งพระอรรคมเหษี ของพระ
 กนวิกนาสผู้เป็นพระเชษฐาผู้
 นองทุกคน

อังกุริสราชา ยี่ กัสวัสสานี แม้ฝ่ายว่า พระเจ้าอังกุริสราชา
 ริชชี่ การเรตวา สัมมติกขณกาลิ ครองราชสมมุติได้ ๓๐ พรรษกาล
 กัควา วาสเทโว กัสส สิริวิกัง แล้ว ก็ทำกาลสมมุติชัน (สิ้นชีพ
 การเรตวา อิตตันทักติ กนวิกนาส - ตักษัย) พระवासเทพฤทัยเจ้า ก็

กุมาร ย์ทุมเทวีธา สัทธา ราชา—
อิเสก กัตวา มิคสังฆนคว รัชช
กาเรสิ.

ให้จัดการทำสรณปาณกิจเสร็จแล้ว
จึงให้ทำการราชาภิเศกพระกุนริก
นาสกุมาร ผู้อรคนันต์กับด้วย
นางย์ทุมเทวี ให้เสวยราชสมบัติ
ครองมิคสังฆนคร

อถัสส เอตทโหลสิ มิค—
สังฆนติ นาม อัยมิงคตวาจก
มิคสังฆนคร์นติ วุจจติ.

ลำดับนั้น ความปริวิตกได้มี
แก่พระทศบาลเทพตั้งเห็นว่า นาม
ว่าฝ่งเนอตั้งนี้เป็นคำอัยมิงคต
ชนทั้งหลายย่อมพากันเรียกว่าเมือง
ฝ่งเนอ

ทโต ปรัมข โส มิคสัง—
ฆนคร์สส ย์พพิทสาภาเค อปร
นคร์ มาเปตวา กนวิกิธัสกุมาร
อิเสก กัตวา ทัสมี นคร รัชช
กาเรสิ.

เขื่อนนำแต่่นั้น พระทศบาล จึง
ได้สร้างเมืองอื่นอีกในยพพิทสา
ภาคแห่งมิคสังฆนคร จัดการ
อภิเศกให้พระกุนริกธัสกุมารเสวย
ราชินนครนั้น

คํ ปน ปรุ อสินา มายัตตค
ปรินคร์นาม ซาต อโหลสิ.

ก็และบริษัณพระฤาษีได้สร้าง
จึงมีชื่อว่าบริษัณครปรากฏต่อมา

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๒

ตโต ๑ โส ย์พัพคัทร—
ทิสากาเค มิคสังฆนคร์สัทวิทเร
เอกั นคร์ มาเปศัควา กนริกโรส—
กมารั วาชาภิสัก กัศัควา ทัสมี
วัชชั กาวะสิ.

อนึ่งลำดับนั้นพระภคจึงให้
สร้างเมืองหนึ่ง ในทิศมีลู่ไกล
เมืองมิกสังฆนคร์ ค้านขพพคร์
ทิสากาเค แล้วจักการวาชาภิสัก
พระกนริกโรสกumarให้เสวยราช
ในเมืองนั้น

คั ปน นคร์ อวิทเร มาชี—
คัคคั อวิทรรนคร์นตี นามั อโหสิ.

ก็และเมืองนั้นพระฤษัให้สร้าง
ในทิศอันมีลู่ไกล จึงได้มีชื่อว่
อวิทรรนคร์

ตโต กาลันคัรว วัสเทโว
จิน์เตสิ ชิตั มิคสังฆนคร์ น สมัน
น โสภณั เอกภูมิยเทสั สมคคั
ปริเยสัสสามิ ยทิ มม รุจันกั
เอกั นคร์ มาเปศัสามิติ.

ในระหว่างกาลแต่่นั้นมา พระ
วัสเทพได้ดำริห์คังว่า คำบลด
เมืองมิกสังฆนคร์น ที่ไม่เสมอ
ไม่งาม เราจักแสวงหาภูมิประเทศ
อันหนึ่งทมพนรย เราจักสร้าง
เมืองหนึ่ง ตามชอຍใจของเรา
อย่างไรคั

เอวั จิน์ตยมาเนว ภควโต
อาคัสส อัยยชชณภูฐานัสส ทัก—

เมื่อเอศคัริห์ช้อยอย่างนั้น ก็
ไคเล็งเห็นภูมิประเทศอันหนึ่ง มี

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๒

ฉันทิสภาเค
สมคตล์ อัททส.

เอกภูมิปเทส

พันอันรามีอยู่ในทุกฉันทิศา
ภาคแห่งสถานอันจะยังเกิดแห่ง
พระธาตุของสมเด็จพระผู้ทรงพระ
ภาคยเจ้า

อด คัสมี ปเทเส นคร
มาเปศว้า กุณริกนาสราชานัน รัชช
กาเรสิ.

ครั้งนั้นเธอก็ให้สร้างพระนคร
ลงในประเทศที่นั้น แล้วให้พระ
กุณริกนาสราชมาเสวยราช

อัททโน ปน รุจจนัน รมี—
มัญฐานัน มายัตตัต นคร รมีม—
นครนาม วุจติ.

สถานอันเป็นทรนรมย์ พระ
ฤาษเฑียรสร้างตามความพอใจของ
ท่าน ชนทั้งหลาย จึงเรียกเมือง
ว่าเมืองรัมมนคร

คโต จีราคตาเยว ตัตถ
วสันตา พหุ ชนา สัพพสัม—
ปัตตคัสมีธา สวิกขา อภิรัมม—
คธา โหนติ.

จำเดิมแต่นั้น ครั้นจำเนียร
กาลมามีชนเข่นอันมากพากันไป
อยู่ในเมืองนั้น ใ้มีความสำเร็จ
สมบัติทั้งปวงเข้าปลาหาง่าย แสน
สหายรรมย์อย่างยิ่ง

คโต จีราคตา ตัตถ นคร
เอโก ปุริโส กักขโล ผรุโส
อคิทารุโณ สกมาครัน อักโกสติ
ปริภาสตี .

จำเดิมแต่นั้นครั้นนานมา มี
ชายผู้หนึ่งที่อยู่ในเมืองนั้น เป็น
คนคอคกระกว้างหยาบคายร้ายทารุณ
คำทอปริภาษมารดาของตน

สา ปันส์ส มาตา ทกซ์
อสหันติเขว กนริกนาสรณฺญโณ
สันติกั คันคฺวา วันทิตฺวา โร—
ทิตฺวา ตํ ปวฺคฺตํ ปวฺกชติ.

ฝ่ายมารดาของชายนั้น เมื่อ
อดกลั้นความทุกข์ไว้มิได้ ก็
ไปสู่สำนักพระเจ้ากนริกนาสราช
ถวายอภิวัตแล้วร้องให้ทูลเรื่อง
รวนน

อด นํ ราชา อาห อเว
วลลิ ปุคฺโต นาม สกมาตฺรํ ปฺหริคฺ
ยุคฺโต ขลา ทิ นาม กัสกาลา
มาตา ปุคฺเตน ปฺหตา สัตฺโต
ปากโฏ ไหติ โน เจ ปุคฺโต
ปฺหริติ มาตา อปากฏา คณฺหิเขว
ภวิสฺสติ กัสมา คฺวี โรทสิ อิต
นิกฺขมาหิตี.

ที่นั้นพระราชาก็ตรัสกะหญิง
นั้นว่า แนะหญิงน้อย หญิงร้าย
ขึ้นชื่อว่าลูกและคแม่ของคนควร
แล้ว มารดาเหมือนกิงสกาลอัน
บุตรประหารแล้ว เลียงก็ปรากฏมี
ถ้าหากว่าบุตรไม่ประหาร มารดา
ก็มีได้ปรากฏแล้ว จักได้ชื่อว่า
เหตุมีแก่ท่านอย่างไรเล่า เพราะ
เหตุไรท่านจึงร้องให้ จงออกไป
เสียจากที่นี้

เอวฺ วกฺเต สัพฺเพ เสนา—
ปคฺขาทโย อมฺิจา คฺเดว วทนฺติ.

ครั้นเมื่อพระราชาก็ตรัสอย่างนั้น
แล้ว อำมาตย์ทั้งหลายมีเสนาบดี
เป็นต้นทุกคน ก็พากันกล่าวอย่าง
เดียวกัน

สา อัยปติภาณา หคฺวา
 ราชนิเวสโต โธทริคฺวา ราชังคณ
 ทวฺหิ ชัณฺณเกหิ ภูมียํ ปติภูฏู—
 เปคฺวา ชำณนา ปรถวิ ปรหริคฺวา
 ปรามลิตฺวา เอวมาห อัยเย
 พสนฺทริ คิว สัพพะโลกปติภู—
 ฐานภตา อิมํ การณํ ชานาหิ
 สัพพะ เทวคณาโย โลกปราดา—
 ทโยยํ อิมํ การณํ ชานถาติ
 วิกฺวา อญฺฐาบาย เทวทานํ นมัสส—
 มานา สกฺเคหํ ชกฺกามิ.

หญิงนั้นก็ไม่มีคำตอบใดแล้ว
 จึงเดินลงมาจากพระราชนิเวศน์
 แล้วคุกเข่าทั้งสองลงเห็นอุพันดิน
 ในพระลานหลวง ประหารแผ่นดิน
 ด้วยฝ่ามือแล้วกล่าวอย่าง
 นี้ว่า ข้าแต่พระแม่เจ้านางพระอรดี
 พระองค์ท่านนี้เกิดมาเป็นที่ประกิจ
 ฐานแก่โลกทั้งปวง ขอจงได้ทราบ
 พระญาณซึ่งเหตุการณ์อันนี้ไว้ด้วย
 เด็ด แลนางกล่าวว่า ขอเทพย
 เจ้าเหล่าคณาทั้งหลายทั้งปวง มี
 ท้าวโลกบาลเช่นคณ จงได้ทราบ
 พระญาณซึ่งเหตุการณ์อันนี้ด้วย
 เด็ด แล้วจึงย่นขนทนมัสการ
 แก่เทพยคาทั้งหลายแล้วก็ไปสู่
 เรือนแห่งตน

คทเทว สัพพะ เทวคณา
 เอกคคคา หคฺวา เทสํ กุชณฺส
 ทสฺม วิตถาเค เทวตา อา—
 คนฺทวํ ทํ เอวมาห อิมํ เสวเยว
 ทว บิยชนํ คเหคฺวา นครโต

ณวันนั้นแท้จริง ฝ่ายฝูงเทพ
 เจ้าทั้งปวง ก็พากันมฉนทชน
 เคียวซึ่งเคียวคแก่ชนราชาการทั้ง
 หลายนั้น แลในคณวันนั้นเทวคา
 ทั้งหลายก็มาสำแดงแก่หญิงนั้น

จามเทววงศ์ ปริเฉท ๒

นิกัษมาหิ มยั อิมั นครั สวราชานั
สท อธิมัมิกมนัสสานั เหญูฐา
โอรชณัน การณั กวิสัสวมาทิ
วัควา อินฺทฺรชยัส.

ตั้งนั้นว่า คุกรแม่หญิงในวันพรุ่งนี้
แต่เที่ยวทำงานจงพาคนทักใคร่ของ
ท่านออกจากเมืองไป เราทั้งหลาย
จักทำพระนครนี้กับพระราชาทั้ง
มณษย์อาธรรมทั้งหลาย ให้เป็น
เหตุชดลงภายใต้ ครั้นกล่าวแล้ว
ก็อินฺทฺรชยหายไป

ทัง สุทฺวา สา คุญฺชวิตฺตา
ปาโตว อิตฺทโน บิยชนั คเหตุวา
นครโต นิกัษมิตฺวา ทเว ปติวสิ.

หญิงนั้นครั้นได้สดับเทพบรร
หารแล้วก็มีจิตระทม ครั้นเวลา
เช้าก็พาชนทักใคร่ของตนออก
จากนครไปสำนักอยู่ในที่ไกล

ทัสมิ ขณเ ทเวตา ทัง สก-
ลนครั อทเกน โอสัทาเปตฺวา
เหญูฐา โอรชณิตฺวา สัพพมร-
ยัญเช อทกัสส เหญูฐา โอสั-
ททาวั คัจฉนฺติ.

ในขณะนั้น เทวาททั้งหลาย
ก็บรรดาให้เมืองนั้นจมลงด้วยน้ำ
ชดต่ำลงถึงภายใต้หลังเรือนทองสน
ก็ใต้ถึงซึ่งถวิยาอันจมลงภายใต้
แห่งนี้

สัพเพ อธิมัมิกมนัสสา ก-
นริกนาสวราชปมฺชา เอภัสฺยทา-
เรเนว มหาวินาสั ปายุณฺส.

ฝ่ายมณษย์อาธรรมทั้งหลาย
มีพระเจ้านริกนาสวราชเป็นประธาน
ได้พากันถึงแล้วซึ่งมหาวินาสด้วย
ประหารครั้งเดียวกันนี้เที่ยว

คัมปวตฺต สกฺวา รัฏฐวาลีโน
ชนตา คัมปทิสฺสนคฺติ สมากคฺญ—
คฺสิ.

ประชุมชนชาวรัฏฐวาลีทั้งหลาย
ไต่ทราบ ปวัตติชำนัน จึงไต่พา
กันมาประชุมเพื่อจะดูเหตุนี้

คทา วาสฺเทโว มหาอิสิ
อิตฺตโน ทิปฺพจักขุณา โอโล—
เกตฺวา คัมปพฺชนสฺมาคัม ทิสฺวา
เตสฺ โอวาทํ ทาทกาโม อิทฺธิ—
พลเนาคินฺตฺวา อากาเส ษลฺลง—
เกน นิสฺสํทิตฺวา อิตฺตโน อคฺค—
ทิตฺถมฺมํ ภควโต วรนาณกุลฺ เตสฺ
เทเสณฺโต อาท.

ลำดับนั้น พระวาสุเทพมหา
ฤาษี ไต่แลดูด้วยญาณ คือ จักขุ
ถึงทิพย์ของตน ก็ไต่เห็นประชุม
ชนเป็นอันมากตั้งนั้นแล้ว ก็ไต่
เพื่อจะให้โอวาทแก่ชนทั้งหลายนี้
จึงไต่มาโดยกำลังอิทธิฤทธิ์นั่งอยู่
ด้วยบัลลังก์ในอากาศลำแดงอยู่ซึ่ง
ธรรมอันตนได้เรียนไว้เป็นลำดับ
พุทธวจนของสมเด็จพระผู้ทรงพระ
ภาคย์เจ้า กล่าวแก่ชนทั้งหลาย
เหล่านั้นว่า

อโห สัจจํมิทํ วากฺขี
วุตฺตํ โลกฺหิตฺเตสิณา
น ภเช ปลายเก มิตฺเต
น ภเช ปฺริสาธมฺเม
ภเชถ มิตฺเต กัลป์ยาณ
ภเชถ ปฺริสฺสคฺตเม

โอ คำนี้เป็นคำจริง สมเด็จพระ
พระโลกहितเจ้าไต่ตรัสไว้ว่า นร
ชนอย่าไต่คัมภีร์บาป อย่าไต่
คัมภีร์บาปกรรม ให้คัมภีร์ที่เป็น
กัลป์ยาณชน ให้คัมภีร์บุญคุณ ชน
ใดคัมภีร์บาป ชนนั้นจะถึงทุกข์

โย ภเช ฆ่ายเก มีต์เต
 นิจํ โส ทักขเมจติ
 โย ภเช มีต์เต กัลลยาณ
 นิจํ โส สุขเมจติ
 อลโล คีหิ กามโกคิ น สาธ
 อลลัญญโต จ ยัพพิโต น สาธ
 ราชาน สาธ อนิสัมมารี
 โย ษัณฺฑิตโก โภจนิติน สาธ
 นิสัมมารีโน รัญญ
 ยโส กิตฺติญฺจ วัฑฒันติ
 ษัณฺฑิตโก ลลิตฺตมฺขัน โน
 นิโกโส ยสฺสคฺตโมติ”

เป็นนิตยกาล จนโคคยกัลลยาณ
 มิตฺร ชนนันจะถึงสุขเป็นนิตยกาล
 คฤหฺฐึผู้วิโรคคกามเก็ยจรวานจะ
 ไมคิ บรพชิตไมสํววมกัไมคิ
 พระราชาไมพิจารณาก่อนแล้วทำกั
 ไมคิ ษัณฺฑิตคนโตมกัโกธรคิ
 ไมคิ ยศกัคิ เก็ยรคิคิคิ ย่อม
 เจริญแก่พระราชาที่พระองค์พิจารณา
 ฌาก่อนแล้วแลทำการ ษัณฺฑิต
 ครองคิลไว้ ออกจากความโกรธ
 ใดเป็นผู้มียศศุคฺม

โส เอว อิมาทิ พทฺธวณ -
 คาคาหิ สกถชนสมห่าน โอวา -
 ทนคฺถาย เทสคฺวา ตสฺส อิมม -
 เทสนํ สคฺวา มหาชนกายา อคฺวิย
 ปรสิทคฺวา อญฺชลิ กคฺวา คํ นมัส -
 เสสิ.

พระवासเทพฤษัณัน ใต้
 สัวแดงอย่างนี้ เพื่อประโยชน์การ
 โอวาทแก่ประชนชนทั้งปวงด้วย
 พทฺธวณคาคาทิงหลายเหล่านัแล้ว
 หม่อมทาศนทงหลายใต้ พงธรรม
 เทศนาของพระवासเทพฤษัณัน ต่าง

• ที่จะเปน นิโกโส ว่าษัณฺฑิตนันั้น ออกจากความโกรธได้

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๒

พากันเลื่อมใสหาที่เปรียบมิได้ แล้ว
พากันทำอัญชลันมัสการพระवासุ
เทพฤทัย

อด ไส วาสเทโว สัพเพลลํ ลำคายนันพระवासุเทพนั้น ก็
คณ्हันต์ตาย อิตฺตนาธิษฺยาเย— ประคิมฐานคำสาปลงไว้ เพื่อจะ
อภิสฺยบํทํ ยทิฏฺฐุเปทฺวา เกล็ด คํ ให้ชนทั้งปวงนั้น ถัดมันไว้ด้วย
ทิสฺเสนฺโต อาห. อธิบายของคน จึงลำเค่งคำสาป
นั้นกล่าวแก่ชนทั้งหลายนั้นว่า

ยัสฺมิ ปเทเส วิรทฺเท กราชา เมื่อพระราชาฉิศธรรมมีอยู่ใน
คัสฺมิ อธิษฺยาตา จ ภวันติ เหว ประเทศใด อุบาทว์ทั้งหลาย ก็
นาพิกทบมย จ อินทยตถ ย่อมมีชนในประเทศนั้นตงัน เช่น
เสสฺมิย ฐฏฐู วินยํ ปราณนา เกาะนาพิกแลเมืองอินทยตถก็
อิธิยา มยฺหิ วิชิตํ สมนฺตา แว่นแคว้นอันเศษชนก็ได้ถึงความ
ยาวสฺส ราชา อธิมา กคาหา พินาศเช่นกัน แต่โบราณก็ดี ก็
ทุกขํ ยัสฺสนฺเต นาคเรยํ กิณฺยจึ แว่นแคว้นของเราในประเทศนี้ จะ
อิมฺเมน สเมน จ นานิจฺเจยฺโย พงมีพระราชาอาธรรมฉิศมีอยู่
เฮว วินาสํ ยวตฺตคัสฺส เพียงใด ก็จะทำให้ชาวนครทั้ง
ยาวสฺส กิยฺยํ วิชิตํ มมนฺติ. หลายถึงทุกขอันใดอันหนึ่งได้ อนึ่ง

• ห้จะเป็น นิรเฉธโย.

แวนแคว้นของเรา^{นี้} จะ^{มี}อยู่
ตลอดกัณฑ์^{นี้}เพียงใด ถ้าหากพระ
ราชาจะไม่^{พึง}ยังความ^{วิ}นิจ^ฉย^{ให้}
เป็นไปโดยธรรมเสมออยู่^{ใช้} ขอ
ให้^{แวน}แคว้น^{จง}เป็นไป^{สู่}ความ
พินาศ^{แก่}พระราชานัน^ฉ ฉนั้น^{นี้}เด็ก

เฮว โส อภิสัปปถิ มหา—
ชนัสส สมฺเท สวาเทควา อัตถโน
วสนํ อากาเสนาคันถ์ควา โส ปน
ยเตโส อุตเทน อัสสโณภูจฺจฺจโต
อติมหันตฺถโว ชาโต เตน อันวณ—
นาเมน ปรมิขรภาโต อณฺเณ—
วลีโต รัมโมติ นาม ชาโต.

พระวสุเทพนั้น ได้ให้ประชุม
มหาชนทราบคำสาปอย่างนั้นแล้ว
ก็เหาะไปสู่วสันตสถานตนโดยพระ
เทศอากาศ ก็และประเทศนั้น
อันน้ำก็ท่วมแล้ว จึงยังเกิดเป็น
ห้วงมหรณพ เพราะเหตุนี้ จึง
ได้มีชื่อ^{ว่า} อันวณะ^{ดิ}ย ๆ มาจน
ปรากฏชื่อ^{ว่า} “อณฺเณวลีโต รัมโม”
ดังนี้

ตโต ปนทิวเสเขว อวิทร—
นคเร เอโก ปาปปริโส จินฺโท
กักขโล ฌวโล อัตถโน มาตริ
อักโกสสิ ปรีภาสสิ จ.

ณลำดับนั้น รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง
แท้จริง มีปาปบุรุษคนหนึ่ง ใน
เมืองอวิทรนครเป็นคนคร่ำคร่า^กกระ
ก้างอบายคาย ใ้^{ไ้}ทำทอ^{ประ}หาร
บริภาษมารดาของตน

สา ทํ ทกข์ อสหนัก กน-
ริกโรสรณัญญู สันติเก ไรท์ควา
ทํ ปุคฺคํ อโรเจติ.

ไสยี่ ราชา อคฺคโน ภา-
ทุสฺส ปุคฺคํ อสฺสํคฺคา ฯ ติสฺสาบิ
เอวมมาท อเร วสลิทฺถิ กิมิตถํ
โรทสิ ปุคฺโต นาม อคฺคโน
มาทรํ พรหติ ยถา ฯ นาม กัส-
ทาลาโต มหิสฺสึวาย ลคฺคิควา
ปุคฺเตหิ ปททา อคฺปิปากฏสร-
สํททวนฺทา โหนฺติ โน เจ ปุคฺคา
ปทรันตา กัสสททา ปากฏา โหนฺติ
อิทํ อคฺคํ สัพพะโลกวินิเชยฺยัง มา
ทวิ กิณฺญิ วเทหิติ.

สา ติสฺส วณฺเณ สคฺวา อธิ-
ปฏฺฐิภาณนา หคฺวา วาชนิเวสนา
โอทริทฺวา ชาณมณฺเฑชาเลหิ ปถวิยํ
ปคฺคิฏฐุเปคฺวา หคฺเถน ทํ บิยฺโย-

หญิงนั้นออกกลิ่นต่อทุกชั้นนี้มิได้
ก็ร้องให้ไปสู่นางพระเจ้ากนริก
โรสรราช ทูลประพฤติเหตุนี้

แม้ว่าพระราชานัน โดยเหตุที่
พระองค์ไม่ทรงทราบประพฤติเหตุ
ของพระภคินีด้วย ไม่ทรงทราบ
ทศคติด้วย จึงได้ตรัสแก่หญิงนั้น
ถึงว่า แนะหญิงร้ายหญิงล่ออำนาจ
ท่านมาร้องให้แล้ว เพื่อต้องการ
อะไร ซื่อว่าบุตรก็ยอมประหารซึ่ง
มารดา เปรียบเหมือนกิ่งสกาล
ซึ่งแขวนไว้ที่คอโคกระบือ เมื่อบุตร
ประหารแล้วก็มีสำเนียงดังปรากฏ
มิอยู่ ถ้าทายตรไม่ เสี่ยงอะไร
เล่าจะปรากฏนี้ แนะความนี้ เปน
เครื่องวินิจฉัยของโลกทั่วไป ท่าน
อย่าว่าอย่างไรเลย

หญิงนั้น ครั้นได้ฟังมีสิ่งดัง
นั้นแล้ว ก็มีริ้วที่จะพูดอย่างไรได้
จึงลงจากพระราชนิเวศน์มา หมอบ
ลงเหนือปถพีด้วยเข้าทั้งสองแล้ว

เงือกว่า สัพพิทิสาน์ เทวคาน์
นมัสสัสมานา เอวมาท.

ตบแผ่นดินด้วยมือพลาง นมัสการ
แก่ฝูงเทพยดาทั้งหลายทุกทิศแล้ว
กล่าวอย่างนั้นว่า

โณนโตะ โณนโตะ เทวสังฆา
โลกยาลา มหัทธิดา
อินทาทา เทวา จ ภูยติ
มหาอิสิ สักขมา
ยัสสันตุมิ ทุกขัมยัตต
อนาถิ อัมปรายัน
ราชานิ อัจฉโน นาดิ
กาติ อากัณโฐ อธิ
ราชา อัมมิมัจจา จ
นิกคหิ มิ ทุกขิ ปน
มาตา จ นาม ปัตเตน
ยทริตุ ยัตตา อิติ
ยทวิตตุ น สักโกมิ
ยัตตายัตติ ปชานถ
เอว วิทวาน สวา อิตถิ
ยักกามิ สกฏฐานันติ.

ข้าแต่ฝูงเทพยดาเจ้าผู้จำเริญๆ
ทั้งหลาย ทั้งทั่วโลกบาลผู้ชาญ
มหัทธิดุทธิ แลพระอินทรเทวราช
ผู้ทรงฤทธิ อิกพระภูยติ แลพระ
มหาฤษีผู้มีกษุณฺณคุณ ของงได้
ทศนาการคิชาพเจ้าผู้ทนทุกขอนา
ถา หาทพึ่งพามีได้ ทวงพระราชา
ไว้ว่าเป็นนาคะของตน สู้คทนมา
เนาในพระราชินเวิคณัน พระราชา
แลอามาตย์มนตรี ก็พากันอา
ธรรมข่มขักระหม่อมฉันให้ไว้รับ
ความทุกข์ยาก หากมากกล่าว
มารดาอันบุตรประหารก็ควรแล้ว
ถึงนี้ ข้าพเจ้ามิรู้ทว่าจะกล่าวตอบ
ขอท่านทั้งหลายมีทพญาณจงทราบ
รขอบขอบพิศไว้ด้วยเทอญ เมื่อ
หญิงนั้น ว่าพรณคังนแล้ว ก็
หลีกไปสู่สถานตน

อด ๆ เอโก ปรีโส ทัสส
 ภาคัสส สุมฺปิสาวิทํ สุกฺวา รัญฺโณ
 สันตักํ คณฺทวา อาท เทว ทุมฺ—
 ทากํ ภาคโร อิมินา อธิปฺยาชน
 วาเนน มหาวินาสํ ปาปฺณาติ มา
 เหว อวตุตฺถาติ.

ก็และลำคายนั้น มีราชบุรุษผู้
 หนึ่งใกล้ศับซึ่งเขตแห่งพระภาค
 ของพระราชานั้นอันคนจำไว้ได้ค
 แล้ว จึงไปสู่สำนักพระราช
 ทลว่า ข้าแต่เทวดาเจ้า พระภาค
 ของพระองค์ได้ถึงซึ่งมหาวินาศ
 ด้วยอภัยคำอันพระภาคอภัย
 แล้วอย่างนี้

ราชา ทัสส วาเน สุกฺวา
 ภาคัสสโต หุตฺวา กิ กโรมาท
 อาท.

ขอพระองค์เจ้าอย่าได้กล่าว
 อย่างนี้เลย ฝ่ายพระราชาก็ทรง
 สกฺขิคำราชบุรุษนั้น ก็หวาดหวั่น
 ด้วยความกลัวแล้ว จึงถามว่า
 ควรเราทั้งหลายจะทำอย่างไรเล่า

คเทโก ชฺฉนฺทิตามํ ใจ เหว—
 มาท ยทึ เทว มยํ คณฺธ—
 มาลาทึทึ ทุมฺทากํ อธิยภสฺส
 มหาวาสเทวสฺส อีสึโน ชมา—
 เปตฺวา อิทํ วิรทณฺณมํ ปวา—
 หนตฺถาย ขาสิสฺสามาติ.

ครั้งนั้นอำมาตย์มีฉนทผู้หนึ่ง
 ทลอย่างนี้ว่า ข้าแต่เทวดาเจ้า ถ้า
 หากว่าเราทั้งหลายขอชะมาโทษ
 แก่พระมหาวาสเทพฤาษีผู้อภัย
 ของพระองค์ ด้วยคณธมาลาทั้ง
 หลายแล้ว ขอให้ท่านห้ามซึ่ง
 กรรมอันผิดคนเกิด

โล สาธุที วัตวา อัดตโน
 นิเวสนัสส พหิอาพินเท อาสน
 ษัญญาเขตวา ที่ปฐุปคันธมาลา—
 ทิหิ ปติยาทาเขตวา อัจฉัพพะ—
 ทาภิมุขิ กัตวา ปณิปันนั วันทิตวา
 เหว อภิยาจิ ภาณเเต เม โทส
 ขมาเปหิ มา ม วินาสึ ยาเขตติ.

พระราชาชั้น ก็ตรัสว่า สาธุ
 ทังนี้แล้ว จึงให้แต่งตั้งอาสนะ
 ณภายนอกกระเบื้องพระนิเวศน์ของ
 พระองค์ แล้วจัดประทีปฐูปคันธ
 มาลาเป็นต้น ฉนั้นพระภิกษุท้อ
 ฐเขาอจฺฉุขรรพต ถวายอภิวัต
 ทรายแล้วกราบแล้ว กล่าวอ้อน
 วอนว่าทังนี้ “ภาณเเต” ข้าแต่พระ
 ทยาศรัยเจ้า ขอท่านจงไต่อกโทษ
 แก่ข้าพเจ้า จงอย่าให้ข้าพเจ้าถึง
 ความวินาสเลย

วาสุเทโว จัสส ทิพฺพโส—
 เตน ท วานั สุตวา จินเตสิ อิท
 มยา หิโย อภิสัปปัตติ กัตวา
 อิเมเต อณฺเฑลา อคคิตทา
 ยถวา โหนฺติ น ๑ เอตํ มยา
 ขมิตพพนค.

ฝ่ายพระวาสุเทพทยาศรัย ก็ได้
 ยินคำอ้อนวอนนั้นโดยทิพโสคแล้ว
 จึงดำริหว่า เราได้ทำคำสาปนี้ไว้
 เมื่อวานนี้แล้ว ชนทั้งหลายเหล่านี้
 นี้เป็นอณเฑลา ลออำนาจอคติ มี
 อยู่ฉนใด การขมาโทษนั้น เรา
 จะไม่ฟังออกโทษให้

สัพเพ เทวตา ตัสส มนั
 ญีตวา กตถกัถยามนัสสาณั
 วิคหิตา หคัวา นครโต บั๊กก—
 มาเขตวา เข มนัสสา ปญญ—
 กรณอนันนิจัยยั กัควา ชูบัตถั กั
 สัพพิ โภฏฐาคราธาณั เทวตา—
 นภาเวน พหิณคริ อุตถังฆา
 เขตวา ปาปะเก มนัสเส อวเสเส
 กัควา สกถนคริ สทชนั ราชียั—
 ปมุขานั เทภูฐา อูฐณาเขตวา
 มหาวินาสั ปาเปลลั.

ตัสสิ นครเว ราชังคณั—
 ฐาเน อทเกณ มหัตถณโว ซาโต
 คัมภีรตโร ๑ โส ปน -ปะเทโส
 รัญญิว อภियทิตักคา ยายิย—
 รทโท นาม ปากโฏ อโหสิ.

ฝ่ายฝูงเทพยดาทั้งยวงไ้ล่อง
 รัวราจิตรแห่งพระวาสเทพแล้ว ก็
 สงเคราะห์มนุษย์ทั้งหลายที่ไ้
 สร้างกัถยามธรรมไว้ กันให้หลีก
 ไปเสียจากเมือง มนุษย์ทั้งหลายก็
 ที่ไ้ทำการสรรเสมทรวัยไว้เพอการ
 ทำบุญยังประภิชฐานอยู่ ทรวัย
 ทั้งยวงนั้นมิไ้ภูกฐาคราเป็นกัน ก็
 ไ้ไ้เลื่อนออกไปอยู่นอกเมืองกัวย
 อำนาจเทวานภาพ แลไ้ไ้ทำพวก
 มนุษย์ยาขไม่เหลืออยู่ แลไ้ไ้ทำ
 พวกทวชนมีพระราชาเป็นประธาน
 กับชาวเมืองทั้งสัน ให้ซุกค้ำถลง
 ไปภายไ้ ถึงมหาวินาจหมค
 สถานในพระนครแลพระลานหลวง
 ก็ยังเกิดเป็นห้วงมทรณพ เต็มไป
 กัวยน้ำอันฤกยั

ก็และประเทศนั้น ก็มิช้อ
 เรียกว่า “ยาจียรทโท” ปรากฏ
 มีมาเพราะเหตุว่า พระราชาไ้
 รั้งชอต่อพระฤาษีแล

จามเทวีนัย ปริเฉท ๒

วาสุเทโวปี คัม ปุตุตตี สุตฺวา
สํวีกคฺมานโส หุตฺวา ภควโค
เทสนานสาเรน วิฟารสํชาลิกํ นาม
ธัมมํ อุตทานนโต อาท.

ฝ่ายพระวาทเทพ ไท้ทราย
ประพฤติข่าวนน ก็มจิตรอันสังเวช
เปล่งอุตานกล่าวธรรมชื่อว่าวิฟาร
สังชาลิก โภยการรฎกตามคำ
เทศนาของสมเด็จพระผู้มีพระภาคย์
เจ้าว่า

กัถฺยาดนการี กัถฺยาดนํ
ปฺยาปการี จ ปฺยาปกํ
ยาทิสํ วัชฺชเต พิชํ
คาทิสํ ลภเต ผลํ
ทฺลลโภ ปุริสาชฺญญโณ
ทฺลลโภ โลกโวหาโร
น โส สัพพัตถ ชายเต
ยัตถ โส ชายเต อีโร
กํ กุลํ สุขเมธิ
ยัตถ โส ชายเต พาโล
กํ กุลํ ทกฺขเมธิ
อิม เทว ปฺยาปกา ธัมมา
จณฺหา ผลสฺสกัชลา
มาตคณฺ น ชานนฺติ
ไปเดณฺติ สกมาตริ

คนผู้กัถยาดนการี ก็ทำกรรม
อันงาม คนผู้ปฺยาปการี ก็ทำกรรม
อันบาป พิชเช่นใดที่บุคคลหว่าน
ลงไว้ บุคคลก็ย่อมได้ผลเช่นนั้น
ปุริสาชฺญญ ผู้ที่บุคคลหาได้
โดยยาก บุคคลผู้นำโลกไปโดย
วิเศษก็หาได้โดยยาก บุคคล
เช่นนั้น ย่อมไม่เกิดในตระกูลทั่ว
ไป บุคคลผู้มักปรวาชญนั้นเกิดใน
ตระกูลใด ก็ย่อมทำให้ตระกูล
นั้นได้ความสุข คนพาลนั้น เกิดใน
ตระกูลใด ก็ย่อมพาให้ตระกูล
นั้นได้ความทุกข์ ธรรมทั้งหลาย
เช่นบาปสองประการเหล่านี้ คือ
บุคคลผู้ร้ายกาจพยายามกายก็อกระ

เคา สเทเส นาเสณฺติ
 ทเว ราชาทินาครา
 ยถายี โยโส นิตฺตพินฺทนามโก
 อัยยตฺตคิพฺโภา วสิ มาตคจฺฉยิ
 ปุพฺเพหิ ปายอปถมฺลทุกขท
 คาโม วินาสํ สห โจรลฺมยิก
 วิปาเจ อคฺคิหิ ปเทยฺหเร กุเล
 วาเรหิ สัจฺชยา ยี สทิสฺสวารา
 กุปฺริโส วาสิ จ ยีคถ สุวเน
 คาเม อรญฺเญยฺ จ ทํ วัชฺเชยฺยาคิ.

ต่างมิได้รู้คุณมารคา คิมารคา
 คน ชนเหล่านั้น พาให้ประเทศ
 กภัยชาวนครทั้งหลาย มีพระราชา
 ทั้งสองเป็นต้นให้ฉิบหายไป คล้าย
 กับมิตตวันทกบรุษย์ เมื่อตั้งควรไว้
 อยู่ในท้องแห่งมารคา แท้จริง
 ขพพกรรมได้ให้ทุกข์เป็นอุปถัมภ
 กรรมอันยาป บ้านก็ได้ฉิบหาย
 เกิดโจรปล้น กระจุกก็ได้ถูกไฟ
 คือ ขาขวิเศษเผา โดยวาททั้ง
 หลาย นับได้ถึงพันครั้ง บรุษย์
 ชั่วได้อยู่แล้วในที่ใดจะเป็นบ้านก็
 ยากก็ บุคคลพึงเว้นบรุษย์ชั่วนั้น
 ให้ไกลเด็ก

อิติ ทริปัญญาเซยฺยนิทเทโส
 มหาจาริกานุสาเรน โพธิวิสินา
 นาม มหาเดเรน ลังกโต ทคฺย -
 ปริจฺเจโต นิฏฺฐูโต.

อันนี้ เป็นเรื่องแสดงด้วยเมือง
 ทริปัญญาไซยเป็นวิเขตที่สอง อัน
 พระมหาเดรมีนามว่า โพธิวิสิ ได้
 แต่งตามคำมหาจาริก จบเท่านี้

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๓

ขีญจาบี ลีลาขัตติ์ อุตปาที
คัม ชินลีล ขัตติ์คปทัญฐานัญคัม.

แผ่นคิลาบัตตรอนไถเล่า ที่ไค
ยังเกิดขึ้นแล้วปรากฎแล้ว เป็นที่
ประคิษฐานยาตรของพระชินลีลเจ้า

ลีฟเพีย เทวาสร์พรมกามิกา
อากัมม ปุเชนต์ิ ขัตติ์ นิจกาล
ชดาบี อิลลิกณิกา ยลลิลีมา
หิมาลยาโต คคณ อากตา
ปุเชนต์ิ คัม เสลขัตติ์ นรินทร
สลกขัตติ์ คัม ชินอาตุฐานันคิ.

เทวตาอสุรหมุพรหมทั้งหลาย
ทั้งปวง ไคพากันมาบูชาแผ่นคิล
บัตตรเป็นนิตยกาล ถึงแม้ว่าหมุ
พระฤษีผู้มยคทั้งหลาย ไคเหาะ
มาแล้วในอากาศแต่ภูเขาคีมาลัย
พากันบูชาแผ่นคิลาบัตตรนั้นเป็น
นรินทร ที่ตำบลนั้น ไคกำหนด
กันไว้ โดยคิว่า เป็นสถานที่ตั้ง
พระชินอาตุแล

อิลิ จ เสฎฐโร วาสุเทวมามโก
สุชฌานชาโร วุฎฐานการโก
ชญาสุ ชาโร คคณหิ อากโต
เสลล สุกขัตติ์ วรปุขัณ ปุชยิ

อนึ่งพระฤษีผู้ประเสริฐมีนาม
ว่าวาสุเทพผู้ทรงฌานชำนาญการ
วุฎฐานวิธิทรงชญาเป็นอันคิ เสฎฐ
มาโดยอากาศ ไคถวายอภิวาท

อดิสส์ วิตักกสิโน อุปาติค
 อิทัมปิฏฐานัน พทธเสฏฐูปยาการิ
 มหาชนตภาณิสณชิตติ
 ภวิสสติ เขมตริ อนาคติ
 ทตาคคัสสิม ปริณิพพคัสสิม
 ปรมิทธิ กาลมิทธิ คคิมิทธิ สันเต
 มยหัญจ ธตต สรวกเมก
 ปาตพภวิสสติ อธิฏฐานเกติ
 อหัญจ สิสโส มุนิโน ภวามิ
 ชินิสส วาจิ น ยตคต ชเหยย
 เขตตถายิ ปุริ นิमितคต ยโตท
 อปิจ โภจิ สทาโย ภเวยยันติ.

วรรษขผยชาแผ่นดินศิลาบ้ตรเป็นอันก
 แล้ว ลำค้ขนั้น ความปรวิวิตก
 ใ้บังเกิดข้ขึ้นแก่พระฤาษีเจ้านั้นว่า
 “สถานท้นสมเด็จพะพทของค้เจ้า
 ผู้ประเสริฐใ้พิพยาการณไว้ จักเป็น
 สถานท้อ้นมหาชนประชุมอยู่เป็น
 เมืองอันเกษมท้อไปภายหน้า ครั้น
 เมื่อองค์พระตตาคคเจ้าปรีนิพาน
 แล้ว กาลเป็นขของนำดวงไปแล้ว
 มีอยู่ พระธตตสรวกของเราส่วนท้น
 จักปรากฏมี ฌสถานท้น” ดึงน
 เราเล่าก็เป็นคิษยสมเด็จพะมน้เจ้า
 จะพงละซังพระวจาแห่งพระชินสิท
 เจ้าก็หาสมควรไม่ กาลไรเล่า
 เราควรนรมิตรเมืองในท้น อนึ่ง
 เล่าใครจักเป็นสหายช่วยในกาารน

อด โส จินตคคสมนันตรวเมว
 สกกท้นตมหาอสิสิ อิทอิวิชิตติ
 วิกกัมมพลสมันนาคคต อิมมี-
 กันนาม ขัพพต มทอนิฏฐิตติ ลโว
 นาม นครมยนิสสาย อิตตโน

ลำค้ขนั้น ฌกาลอันเป็นระหว่าง
 แห่งพระวาสุเทพคคิอยู่ณั้นเทียว ก็
 ใ้เห็นซังพระสกกท้นตมหาฤาษี
 ผู้มีความรุ่งเรืองด้วยอิทธิวิธิมา
 ตามพร้อมแล้วด้วยวิกรมพลญ์เป็น

สหาย อัทธส ไส สักกทันโต
มหาสหาโย อธิธิพลปรักกม
พิชัตติปฏิพลสมันนาคโต สัพพ—
กัมมกรณกสโต ไส มม กิจัง
กาตัม สัมตโต โทติ กัมม ทัสส
สันตัง ปหิณีสสัมมิกิ.

สหายของคน ไท้อัครียอยู่พระ
นครช็อดโว อันประคิษฐานอยู่
ณยอดขวรพตช็อชัมมิกิ พระสกก
ทันตมหาสหายนั้น เอดังพร้อม
แล้วด้วยอธิธิพลแลปรักกมพิชัตติ
แลปคิพล เอดตตคในการช่าง
ท่งปวง เอดันสามารถเพอะทำ
กิจของเราได้ เวะระส่งใครไปสู่
สำนักเอดคิหนอ

ทัสส จินตคัสมนนทรเมว
ทัสสมิ ปัพพัตตกรณณทิสสาภาเค
เวพคิจัน อเอกา รกชกา เทวตา
ทัสส มนั ญัตวา อากันตวา
เอวมาท อหิ ภันเต คัมหมากิ
ทุตทาสา ภวิสสัมมิ บัณณ ลีชิตวา
มึ เปเสถาคิ.

ณกาลเป็นระหว่างที่พระวาส
เทพกำลังคำรห้อยนนเทียว มี
พฤกษเทพคองคหนึ่ง อัครีย
อยู่กอไผ่อันตั้งอยู่ในเบ้องทิสภาค
แห่งทิคบุพพทว (อิสาน) นั้น
ได้ทราบวารนำจิตรแห่งพระวาส
เทพนั้นแล้ว เส็ดจึงมาสำแดงอย่าง
นั้นว่า ข้าแต่พระฤษีผู้เจริญ ข้าพ
เจ้าจักเป็นทุตทาสของท่าน ขอ
ท่านจงเขียนหนังสือแล้วส่งข้าพเจ้า
ไป

โล โส สาสติ วัตถิว่า อิตฺตนาธิปํ --
 ปายํ ฆณฺเณ ลลิตฺวา คัสสํ หิตฺเต
 ชูเปตฺวา เปเสสิ.

พระวาสุเทพนั้นกล่าวว่สาธุ
 แล้ว ก็เขียนหนังสือขึ้นเป็นความ
 อธิบายของคนมอญให้ในหัตถ์แห่ง
 พุกกยเทวคานันแล้วส่งไป

สาปํ สเวทํจฺเจเน พิงคนทียา
 โสเต คณฺทวํ เอกาทเนว ลว--
 นครทิวฺฐํ สัมปายุณี.

พุกกยเทวคานันได้ไปตาม
 กระแสน้ำพิงคนทีกัย้วยกอไผ่ได้
 ถึงแล้วซึ่งท่าเมืองลอนครโคยวัน
 เทียวเท่านั้น

คัสสมิ ฆณฺเณ สุกกทนต์--
 ฆณฺฑิตฺตมหาธิสฺสํ ฆปฺพตฺตมทฺธโค
 โอตริคฺวา นฺทานตฺถาย มหานทํ
 คณฺทวํ ทํ ทิสฺสวํ กตฺรทณฺเจเน
 นทํโสเตเน จิยฺคฺวา ทคฺติยฺมขี
 ทคฺติยฺมขี โส เวพฺคฺจฺโฆ ปุณฺนียฺยณํ
 ทํ ทิวฺฐํ อากคฺญฺฉิ.

ในขณะนั้น พระสุกกทนต์
 ฆณฺฑิตฺตมหาธาตุยี่ลงมาจากยอด
 บรรพตไปสู่ท่ามหานทํ เพื่อจะ
 สรงน้ำ เธอได้เห็นกอไผ่นั้น
 ก็ค้ำด้วยไม้สักเท้าไล่ให้ไปตาม
 กระแสน้ำ ถึงสองครั้งสามครั้ง
 กอไผ่นั้น ก็มาสู่ท่านอีก

ชด สุกกทนต์ โท ภาวตฺตพพ--
 เมตฺตํ การณฺนติ จินฺเตสิ เอวํ
 จินฺตฺเตเยเวว คัสสมิ อปฺริ อภิริทฺทิวํ
 ฆณฺเณภณฺฑจํ ทิสฺสวํ กิ อิทฺนติ
 อาท.

ลำดับนั้น พระสุกกทนต์ จึง
 ดำริหว่าเหตุการณฺจะพึงมีในกอไผ่
 นั้น ครั้นเมื่อเธอคิดแล้วอย่างนั้น
 จึงไล่ขึ้นไปบนกอไผ่นั้น ก็เห็น
 หนังสือผูกอยู่ จึงกล่าวว่ น้อโร

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๓

๕๗

อลไซ สา เทวตา อาห ภันเต
คัมหากัม สหาโย มทาวาสุเทโว ม
ษัณณ อชราเปตฺวา ตํ ปักโก—
สาเปสฺสิ.

ที่นั่น เทวคานันท์ก็กล่าวว่า ข้า
แต่พระฤาษีผู้เจริญ พระมหา
วาสุเทพผู้สหายของท่าน ให้
ข้าพเจ้านำหนังสือมาเชิญท่านไป

คัสสาย วณํ สควา ษัณณ
วาเจตฺวา วาสุเทวีสฺสาธิปายํ ญิตฺวา
เอวมมาท อัมโภ อโธ สัตฺตเม
ทิวเส คมิสฺสสามิ อโธ ท्वํ ฤษฺม
คันคฺควา มม สหายสฺส ชานาเป—
หิติ วัฑฺวา อูโยเชสฺสิ.

พระสุกกทันต์ครั้นได้ฟังคำ
เทวคานันท์ แล้วอ่านหนังสือ ก็
รู้อธิบายของพระวาสุเทพแล้ว จึง
กล่าวอย่างนี้ว่า ทวาเทวคานันท์เจ้าเจริญ
เราจักไปในวันที่ ๗ ตั้งแต่เวลานี้ไป
ท่านจงไปจากนี้ก่อนเถิด แล้วจง
แจ้งให้สหายของเราทราบด้วยเถิด

สา สาชฺฐิตี วัฑฺวา สุกกทันตํ
วันทิตฺวา อุตทปติโสเคนาคันคฺควา
ภันเต อโธ สัตฺตเม ทิวเส
คัมหากัม สหาโย สุกกทันต—
ษัณณทโธ อากมิสฺสสามิตฺติ อาห.

พฤกษเทวคานันท์ ก็รับว่าสาธุ.
แล้วอธิบายพระสุกกทันต์แล้ว
กลีบทวนกระแสน้ำมาแจ้งแก่พระ
วาสุเทพฤาษีว่า “ข้าแต่ท่านผู้
เจริญ ตั้งแต่เวลานี้ไปในวันที่ ๗ พระ
สุกกทันต์ขั้บฉันทิสหายของท่านจัก
มา”

วาสเทโวปี ทํ ปวคฺคํ สคฺวา
สุเว อคฺคโน นิจฺจํ สคฺคณาวีย
โสมนัสสชาโต อโหสิ.

แม้ว่าพระวาสุเทพครั้นได้ทราญ
ขระพฤติชำนัน ก็ยังเกิดโสมนัส
ราวกระว่า ความขระาณาของตน
ได้สำเร็จลงแล้วในวันพรุ่งนี้แล

สคฺคเม ทิวเส สคฺกทันโต
อากาเสน อิทฺธิเพณาคนคฺวา
มาสรกฺขเวน เวพคฺมพัสส มชฺ -
เฉ รัมมณียฐฺฐาเน วสิ.

ครั้นวันที่คารบ ๗ พระสคก
ทันคคฺเทาะมาคฺวักำลังฤทธิโดย
ประเทศอากาศ ได้สำนักอยู่ใน
ข้ามาลพฤกษ อัมรมณียสถาน
ท่ามกลางเชิงไม้

คํ ทิวสํ คคฺสมิ ฐาเน เอกํ
เทวาลยํ นิมมิตฺวา เทวณฺญํ
เทวคฺคิรุษณฺญํ อภินิมมิตฺวา คคฺค
ฐุเปคฺควา ฐุเชสิ.

ในวันนั้นเขอเนรมิตรเทวาลัย
หลังหนึ่ง ในที่นั้นแล้ว เนรมิตร
เทวรย ๑ เทวคคิรย ๑ ประคิช
ฐานไว้ ในเทวาลัยนั้นบุชชา

กคฺสมา โส เอวํ กโรคฺคิ.

มีคำขงฉาวว่า พระสคกทันคค
นั้น เขอทำอย่างนั้นเพระประสงคค
อะไร

ทัสส กิร อากมนทิวเสเยว
คัม รัตติภาเค เทวตาคันคฺวา ทัสส
ววิ อทาสี ทัสมา โส เทวคาย
คุณยฺจฺยการกํ ฏโรตฺติ คํ ปน
ฐานํ อุกกมณฺญุชฺชวา ชาคํ อโหสิ.

กึ่งได้สคัยมาในวันเมื่อพระ
ฤาษีจะมานั้นแท้จริง ในกาลอัน
เช่นรัตติภาคนั้น เทวคาคอนั้น
ได้มาให้พรแก่เธอ เพราะเหตุนั้น
พระสูกกทนต์ จึงทำคุณยฺจฺยการ
แก่เทวคานั้น ก็และทำยลทนั้น
จึงได้ปรากฏเป็น อุกกมณฺญุชฺชวระ”
ต่อมา

โส คัตถํ วสิทฺวา รัตติภาเค
เขเปทฺวา ปาโต วุญฺญาย สิริ—
ปฏฺิษคฺคณิ กถฺวา อรณคฺคมน—
กาเลเยว มม สหายสฺส วาส—
เทวสฺส สันคิกํ คมิสฺสํสามิตฺติ อจ—
ณฺยฺพพตฺติ คนคฺวา วาสเทโวปิ ตกา
กาเล มม สหายกสฺส สกฺก—
ทนทสฺส สันคิกํ คมิสฺสํสามิตฺติ
อจณฺยฺพพโต อากนคฺวา เท อโ
มคคนตเร สมากจณฺส.

พระคายนั้นได้สำนักอยู่ใน
ที่นั้น ตลอดวาทระภาคนั้นสิ้นไปแล้ว
ครั้นเวลาเช้าตนขนแฉกข์ชำระสรีระ
แล้ว จึงดำริหว่า “ณเวลากาล
อรุณขึ้นมา เราก็ไปสู่สำนักพระ
วาสเทพผู้สหายของเรา” แลเธอก็
ไปสู่เขาอรุณบรรพต ฝ่ายว่าพระ
วาสเทพก็ได้ดำริหว่า “ณเวลา
กาลอรุณขึ้นมา เราก็ไปสู่สำนัก
พระสูกกทนต์ ผู้สหายของเรา”
แล้วเธอก็มาจากเขาอรุณบรรพต

๐ จะแปลว่า ที่มีเสียงเสนาะด้วยน้ำ หรือจะว่า สระอันงามด้วยน้ำ ก็แล้วแต่
ความในคำบทนั้น

พระทวยศทั้งสองนั้นก็ไต่มาประจวบ
กันณระหว่างมรคา

ททา วาสเทโว สกกัถันคิ
ยัจฉิ สัมม คิวเขว สยนโต ททา
ชากัจฉลสิคิ.

ลำคียนั้น พระวาสเทพไต่
ถามพระสกกัถันคิว่าคิงนี้ “แน
สหายทานคนนอนเมอไรจมา ”

อรุณคิคมณสมเข อากโตมทิ
สัมมาคิ.

พระสกกัถันคิตอบว่า “คกร
สหาย เวมาแล้วณสมยเมออรุณ
ชน ”

สัมม อหมีย อรุณคิคมณ—
สมเขเขว อากัญฉนต.

พระวาสเทพก็กล่าววว่า แน
สหาย ถึงแม้วาเรา ก็ไต่มาแล้ว
ณสมยเมออรุณชนเหมอนกัน

อด นั สกกัถันโต อาท เต—
นทิ สัมม มยั สมอิตทิวฉิสมวิฉิ—
สมเวคสา อยัพพิ อหวิม อาก—
คัมหิหา อิทัญจ ชูณั อัมหากั
อากตมคคคัสส เวมฉฉณ โหคคิ.

ลำคียนั้น พระสกกัถันคิจึง
กล่าววอะพระวาสเทพวว่า “แน
สหาย ถ้ากระนั้นเราทั้งสอง ก็
มีอิตทิวฉิเสมอกัน มีฉฉนเสมอกัน
กำลังเร็วเสมอกัน ไต่พากันมา
แล้วไม่ก่อนไม่หลังกัน สดงานทน

จามเทวียงษ์ ปริเฉท ๓

ก็เป็นย่านกลางมรคาทมาแล้ว
ของเวาทงหลาย”

อาม สหายาติ วาสุเทโว พระวาสเทพก็กล่าวว่่า “เออ
อาท. พระสหาย” คังนแล

เท อโภยี่ อากาเส รุติกาเลว แม้ว่าพระทาศทังสองนนี้ ไค้
อัญญมัญญู ปกิสัณฐารมกัสุ. ทำปฏิสัณฐารนกันแลกัน ในกาล
เมื่อประคิมฐารอญ่แล้วในอากาศ
นนี้เทยว

ท สันธาย ตโต ปกติ ต ประชุมชนทังหลาย ไค้พา
ปเทส มีคค บัพพชิตเวมชณนค กั้นหมายสำคัญทักขณนนี้ กล่าว
ปฐันติ. ว่า “ประเทศนนี้ เป็นมรคาย่าน
กลางทางบรวพชิต” (ย่านพระ)

वासुเทवो สุกกทัตตี ตโต
นิวัตตาเปตวา เต อโภ มาลวน
คันทวา ตี ทิวสั คัตถ วสัส
ปนทิวเส มาลวนโต วุฐิฐาย
สิริวปฏิชิตคณิ กัตวา สลาบตค-

พระวาสเทพก็ให้พระสุกกทัตตี
จากทนนแล้ว พระทาศทังสอง
ก็พากันไปสู้ยามาลวน ในวันนนี้
ก็ไค้พากันล่านกอยู่ในยามาลวน
นนี้ ครนวันรุ่งขึ้นพระทาศทังสอง

ฐิติฐานัน คันทมา คัม ปุบฺเสหิ
ปุเชตฺวา วันทิตฺวา อัญฺฐิสฺสุ.

ก็พากันออกหากษามาดูวันแล้ว ทำ
การชกศีรษะร่างกาย (อาบนํ้า) แล้ว
ไปสู่สถานที่ตั้ง ศิลาขัตรี^๑ แล้ว
บูชาแผ่นศิลาขัตรีนั้น ด้วยดอกไม้ม
ทั้งหลาย แล้วถวายอภิवाทแล้ว
พากันยืนอยู่

อด นํ วัสสเทโวอาห สัมมํ กิ
รปุพฺเพ อมฺหากํ สัตฺถา อธิ สุวเน
ฐิตอ เหว พฺยักโรติ อิทํ ฐานัน
อนาคเต กาเล महानครं ภูविस-
สตี อมฺเ จ มยि प्रनिपपानकतेव
मयिहि सार्वरिकाकु ओकं सुय-
यच्छसिस्तत्ति तेनाहं मम सहाय
यंक गोसायेत्वा अि विमंसन्तद्य
मया अि नक्र मायेत् वृष्णिदि न
वृष्णिคति.

ลำดับนั้น พระวัสสเทพไต่กล่าว
กะพระสกกทันต์ว่า แนะสหายไต่
ยินว่า “พระศาสดาของเราทั้ง
หลายไต่เสด็จมาทรงยืนอยู่ในที่
แล้วตรัสพยากรณ์ไว้ว่า
“สถานทีตำบลนี้ จักเป็นพระมหา
นครในอนาคตกาล อีกประการ
หนึ่ง เมื่อเราพระตถาคตปรินิพพาน
แล้วนั้น พระसारวิกาตส่วน
หนึ่งของเรายังจักยังเกิดชนกณะแล”
อาศรัยเหตุทพทพยากรณ์ไว้ดังนี้
เราจึงไต่เรียกสหายมาเพื่อพิจารณา
ดูในประเทศนี้ ว่าควรเราจะสร้าง
เมืองในที่นฤาไม่

๑. แทนหินที่พระพุทธเจ้าวางบาตร

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๓

อด นั สักกทนต์ยัตติโต
อาห เตนหิ สัมม มย อธิ
ชณิศฺวา ภูตนิมิตฺตํ โอลเณสฺ—
สาม ทาวาคิ.

ลำดับนั้น พระสุกกทนต์ผู้
ยัตติโตได้กล่าวกะพระวาสเทพว่า
“ครุวสหาย ถ้ากระนั้นก็เรา
ทั้งหลาย พวกกันซกลงไปในทัน
ตรวจภูตนิมิตร์ก่อนเถิด

เอวัญญุ ปน วักฺวา สักก—
ทนต์มหาอสิ สัพฺพิสํปฺกสฺสตา
อิตฺตโน กตรทณฺหาปาทนํ ตํ ภูมึ
ชณิศฺวา เณทฺสสฺส เหนฺจฺจิมทฺร
อปริ ปริวคฺคิตฺวา โอลเณนฺติ เอ—
กัสมิ เณทฺส สักฺครตนํ เอกัสมิ
เณทฺส อังคารนฺติ เอกัสมิ
เณทฺส นิตฺตทลลณฺณญฺญํ ยัสฺสส.

ครั้นต่างคนได้พักกันอย่างนั้น
แล้ว พระสุกกทนต์มหาฤาษี ก็
ซกภูมิจากนั้นด้วยสันไม้กตรทนต์
ของตนโดยกล ที่เธอเป็นคนฉลาด
ในศิลปะสาครทั้งปวง แล้วก็พลิก
หงายก้อนหินขึ้นพิจารณาภายในก้อน
หินก้อนหนึ่งได้เห็นแก้ว ๗ ประการ
ในก้อนหินก้อนหนึ่งได้เห็นถ่านเขียว
ในก้อนหินก้อนหนึ่ง ได้เห็นเจ้าสาร
แลเข้าเปลือก

อดไซ วาสเทโว สักก—
ทนต์ยัตติ อาห สัมม มย
ติวณนิมิตฺตํ เณทฺสํ ยัสฺสิตฺวา กิ
ภวิสฺสตี นครํ ปาเปตฺถุ น ยุตฺ—
ทนต์

ที่นั่นแลพระวาสเทพได้กล่าวกะ
พระสุกกทนต์ผู้ยัตติว่า “นะ
สหาย เราทั้งหลาย ได้เห็นก้อน
หินเป็นนิมิตร์ ๓ อย่างแล้ว จัก
เป็นอย่างไร การที่จะสร้างเมือง
จะควรฤาไม่ควร ”

สุกกัณฑ์โต ฮาท บุคคั สัม—
 มาติ อัยจ อัมหากั นครเว ทิวฉา
 ราชชา ภวิสสติ เอโก ทสวิวราช—
 อัมมัสัมปนโน เอโก อติยาป—
 อัมโม เอโก มัชฌิมโม นิยัผลโต
 ภวิสสติ ยทา อัมมิกราชชา รัชชั
 กาเรนต์โต ตทา นคริ เขมมิ สุกกัชั
 อภิรัมมณิยคริ พุทธสาสนั โช—
 เตนตัม พุทธนสสมาถิณณั สัพพะ—
 สุขสมิทธิจั ภวิสสติ ยทา อัมมิ—
 มิกราชชา รัชชั กาเรนต์โต ตทา
 นคริ ทพภิกขุ ทภขตริ ชนตา
 อคคิสันตยาปสทิสสา ภวิสสันติ
 ยทา ๑ มัชฌิมุราชชาบี รัชชั
 กาเรนต์โต ตทา ชนตา นิยัผลลา
 พุทธสาสนา สุนญา ภวิสสันติติ.

พระสุกกัณฑ์โตกล่าวว่ “กุ
 ราชทายสมครวร” ก็แต่ว่าพระราชา
 ในเมืองของเราทั้งหลาย จัดเป็น
 สามอย่าง คืออย่างหนึ่งทรงทศ
 พิศราชธรรม อย่างหนึ่งประพฤติ
 ส่วนบาปธรรม อย่างหนึ่งเป็น
 มัชฌิมไม่มีผล ถ้ากาลใดพระเจ้า
 อัมมิกราชได้เสวยราช ครั้งนั้น
 แลพระนครจะเกษมสุกิกขารนรมย์
 สวรรามยิ่ง พระพุทธศาสนารุ่งเรือง
 มีหมู่มหาชนล้วนหล้าสำเร็จความ
 ศุขทุกประการ ถ้ากาลใดพระ
 ราชชาเป็นอธรรมเสวยราช ครั้ง
 นั้นพระนครจะเกิดทุพภิกขภัยได้
 ทุกข์ร้อนต่าง ๆ ประชุนชนจัก
 ร้อนรนคล้ายกับร้อนด้วยแสงเพลิง
 ถึงแม้ว่ากาลใดพระราชาเป็นมัชฌิม
 เสวยราชในครั้งนั้น ประชุนชน
 ก็พากันไร้ผล พระพุทธศาสนา
 จักเสื่อมสูญ

คทา วาสเทโว อาห เตนหิ
สัมม สุขกาเล สขินต ทักขกาเล
ทักขินต เยนเกนจิ อัมหากั
สัคคโน วณั อนุกาถั วัฏฏคคิ
วิทวา อีมา คาดา อภาสิ.

ลำดับนั้น พระวาสุเทพได้
กล่าวว่า “แนะนำตายถ้านั้น ชน
ทั้งหลายจักถึงสุขในกาลเป็นสุข
จักถึงทุกข์ในกาลเป็นทุกข์ ก็
สมควรแล้วที่จะทำตามพระพจน
ของพระศาสดาเจ้าแห่งเราทั้งหลาย
ด้วยประการใดประการหนึ่ง” เมื่อ
กล่าวดังนี้แล้ว ได้ภัสติศาสดา
ทั้งหลายแปลความว่า

เยนเกนจิ สัมม
ฐานั สัจจัตถั สียา
พทธัสส วณั นาม
วิปริตัง น โทติ ฯ
สัมพทธัสสาธิปายาเณ
คัสส อากัสส เตนนา
นคัม มาบิถั อัมเห
สไซ เขโม ภวิสสคิ
อัยจ กุพิไซ ภาชา
ปวิรัชชาม รัชชกา
สัพพัง การยิสสามิ
เคนปาเณ วิทคัมคคิ.

คกรสหาย สถานทนิกเณ
ทอนคกว่าทใดทหนึ่ง กวยชชวา
พระพจนของสมเด็จพระพุทธองค์เจ้า
จะได้วิปริตก็หาไม่ด้วย ควรเรา
ทั้งหลายจะสร้างเมือง โดย
อาศรัยเทศแห่งพระธาตุของพระ
พุทธองค์นั้น ตามพระสัมพทธา
ธิบายเกิด ความสุขเกษมจักมีแล
อนึ่งพระราชาเป็นกษัตริย์ เรา
จักให้เว้นเสียจากราชสมบัติ จะ
ให้แก่พระราชาที่เป็นสัพพิชครองโดย
อุบายนี้ ก็จะมีควมจำเวิญ

ทำ สักวา สักกทันโต สาธุ
ทำ สัมปฏิจิ.

พระสักกทันโตได้ฟังคำนั้นแล้ว
ก็รับชอบว่าสาธุ สาธุ ก็แล้ว ก็แล้ว

เต อโภ คัคคิ คัคคิ อิจาร—
ณัตถิ สกกรุกขวนิ คัจฉินนิ รุก—
ชเวตทานิ สาเวตวา โภณโต
โภณโต รุกชเวตตโย สัพเพ
คัมเห อโธ อุตฺถายา อธิ นคร
กโรมาติ.

พระทวยศทั้งสองนั้นไปสู้ๆไม่
ทิ้งช่วง เพื่อพิจารณาอยู่ในที่นั้นๆ
แล้ว ยังคำประกาศให้พฤกษ
เทวตาทั้งหลายฟังดังนี้ว่า ข้าแต่
พฤกษเทวตาเจ้าผู้จำเวธู ผู้จำเวธู
ทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายทั้งปวง
จงพากันออกจากตำยลนไป เรา
ทั้งหลายจะสร้างพระนครในสถาน
นั้น

คทา รุกชเวตตโย สักก—
ทันตัสส สักวา อคตโน รุกช—
วิมานิ สมลล สญฺจิตวา อากาเสน
คัจฉินโต อญฺญู ปเทสฺ อคตโน
รุกรนํ ปตฺวิสันติ ทาวเทวํ ก
ปเทสฺ ปริสทฺธิ เภริคตสทิส
สมคลฺล อโหสิ.

ในกาลนั้นฝ่ายฝั่งรุกชเวตคา
เจ้าทั้งหลาย ครั้นได้ฟังคำพระ
สักกทันโตแล้ว ต่างก็พากันคค
รุกขพิมานของตนเสมอโค่นแล้ว
เหาะไปโดยอากาศสู่ประเทศอื่น
สำนักอยู่ตามขอบโค่น ประเทศ
นั้นได้สอาดแล้วในขณะนั้นนั้นเกี่ยว
ได้มีพินเวียบคล้ายกับน้ำตกลงก็
แล้ว

จามเทววงษ์ ปริเฉท ๓

ชดไช เอกสัม กากขัตต—
กรณรกชชเเน อธิฐฐา เทวตา
มหัลลกา ชวาชินนา กัมป—
มานสิริวา สัพเพส โอณกา หตฺวา
อิสสิ สันตักิ คนฺตวา วันทิตฺวา
เอวมาท.

ลำคยั้น แลเทวตาองค์หนึ่ง
ได้สิงอยู่ในคันไม้คร่ำคร่า กาก
ขัตตกรณคณหนึ่ง เป็นเทวตา
แก่ชวรคร่ำคร่าร่างกายอันชวนเซ
เป็นผู้เหลออยู่กว่าเทวตาทั้งหลาย
เหล่านั้น ได้ไปสู่สำนักพระฤาษี
ทั้งสอง แล้วอภิวัตกล่าอย่าง
นั้นว่า

ภันเต มหิตฺตสมฺมยนา
ภันเต โลกกรณาธิกา
กรโวล กรุณา มัยหิ
ชติชินัน อัยฺยายกั
มัยหิ รุกฺโขยิ นิสาโร
ชติชินโน น จิริฎฺโฐ
น สักโกมิ อิตฺโต คันตักิ
ยวชิวํ ชมถ มม.

ข้าแต่ท่านทั้งสอง ผู้ทรง
มหิทธิฤทธิอันจำเริญ ข้าแต่ท่าน
ทั้งสองผู้มกรุณาอันยิ่งแก่โลกผู้
จำเริญ ขอท่านจงได้กรุณาแก่
ข้าพเจ้าผู้คร่ำคร่าเกินแล้วมีอายุ
อันน้อย ถึงแม้ว่าคันไม้ของข้าพเจ้า
ก็หาสารมิได้ คร่ำคร่าแล้ว จัก
ไม่ดำรงอยู่ได้นาน ข้าพเจ้ามีอา
จะจะไปจากค้ำยลนนี้ได้ ขอพระผู้
เป็นเจ้าทั้งสองจงไต่จงคิให้แก่ข้าพเจ้า
จนตลอดชีวิตเถิด

เอวี่ เตะ ทัตส์สา อนาคตจัน
สุตฺวา ติ ชมันตี.

พระทวยศทั้งสองนั้น ครั้นไ้
ฟังอนาคตพจน์ของเทวทานนั้นอย่างนั้น
แล้ว ก็ยกเทวทานไว้

เศส ชมิเศส สา เทวตา ยุน
ฐาคี ปติลลวิ.

เทวทานนั้น ครั้นเมื่อพระทวยศ
ทั้งสองงทให้แล้ว ก็กลับไปอยู่ที่
ที่อยู่อีก

ติ ปเทส สัพพะจจา อณณา
เทวตาย ลัพพะ ยุน ฐาคี ทัตส์มา
ลัพพะนาทึ ปากภู ชาต.

ประเทศนั้น อันเทวคามุ้เหลือ
อยู่ภายหลังจากว่าเทวตาทั้งปวงได้
อยู่ต่อไปอีก เพราะเหตุนั้น จึงได้
ปรากฏว่า "ลัพพะนา" ดังนั้นแล้ว

อด จ วาสุเทโว สุกกัทธันตี
ยัณชาติติ มหาอิสสิ อหา สัมม
อิทึ นครสัณฐานัน จัทรัสส์ วา
มณิหาลั วา กวิสส์สามาติ.

ลำดับนั้น พระवासุเทพได้กล่าว
กะพระสุกกัทธันตียัณชาติตมหาฤษี
ว่า ทวาสหาย เราจักทำสังฐาน
นครนี้ให้เป็นสี่เหลี่ยม ฤกว่าทำให้
กลม

สุกกัทธันโต อหา สัมม อิทึ
นครี สมหัทธสังขปัตตสัณฐานัน
กวิสส์สามาติ.

พระสุกกัทธันตี จึงกล่าวว่า
ทวาสหาย เราจักทำนครนี้ ให้มี
สังฐานเหมือนแปดเหลี่ยมทั้งซทเล
(สมหัทธสังขปัตตสัณฐาน)

วาสเทโว อาห กุโต สังข—
ขัตติ ลภิสสามาติ.

คุมฺหากํ อပ္ภุชากํ ขักโกสิ
สัชชนาเลยมมหาอิสสิส สันตีกํ
เปสิสสามาติ.

วาสเทโว สาธุ วิตฺวา คว—
ยันนาม อตฺตโน อပ္ภุชากํ
ขักโกสิทวา ตัสมิ อาคเตเว
สกกทนนโต ตํ เอวมาท คว
ทวิ อิมิ ขณฺเณ คเหตฺวา สัช—
ชนาเลยมนคริ คณฺทวา สัชช—
นาเลยมอิสสิโน ทิตฺวา อิมฺหากํ
วณฺํ ทิสฺส อาจิกฺขาหิติ วิตฺวา
อิกฺขวานํ ลิชิตฺวา สัมม มยํ
นวนคริ สุมททมหาสังขขัตติ—
สณฺฐานํ กาทุกามา ทวิ มหา—
สมททสังขขัตติ อิมฺหากํ อาห
เปหิติ ลิกฺขิตฺวา ว พินฺนิตฺวา ทิสฺส
หิตฺเต ทิตฺวา ปหิณฺสุ.

พระวาสเทพจึงกล่าวว่า “เรา
จักได้สังขขัตติใหม่แล้ว”

พระสกกทนนตฺกกล่าวว่า “ท่าน
จงเรียกคนอุปฐากของท่านมา เรา
ทั้งหลายจักส่งไปสู่อำนาจพระสัช
ชนาโลยมมหาฤาษี

พระวาสเทพกล่าวว่า สาธุ
แล้ว จึงเรียกอุปฐากของตน ชื่อ
คระวะยะ” มา ครั้นเมื่อ คระวะยะ
มาแล้ว พระสกกทนนตฺ ได้ส่งกะ
คระวะยะนั้นอย่างนั้นว่า “แนะคระวะยะ
ท่านจงถือหนังสือนี้ไป ถึงสัช
ชนาโลยมนครแล้ว จงให้แก่พระ
สัชชนาโลยฤาษี แล้วจงบอกแก่
พระสัชชนาโลยตามคำเรา” ครั้น
ส่งแล้ว จึงเขียนอักษรทั้งหลาย
ว่าดังนี้ “ดูราสหาย เราทั้งหลาย
ใคร่จะสร้างเมืองใหม่ให้มีสณฺฐาน
ดังเปลือกสังข์ใหญ่ในทะเล ท่านจง
ไปนำเปลือกสังข์ในทะเลใหญ่ มา

๑. หีจะเปนนภษควาข

ให้เรา” ครั้นเขยบนแล้วจึงผนก
มอຍให้ในมือแห่งนายคะระยะนั้น
แล้วจึงส่งไป

โส สาธติ วัฑวาท เต วันทิตวา
ขัณณั ปฏิกคเหตวา คัสสิม ขณ
เตสสิ อิทธานภาเวณ โส ควโย
อากาเสณ ลังฆมาโน ลังฆขัพ
พตมัทธิน ขัฑวาท สัสซนาเลยย
มหาอัสสิ วันทิตวา ขัณณั คัสสิ
ทิตวา คั ปวัคคิ อากิกขิ.

นายคะระยะนั้นกล่าวว่าสาธุแล้ว
จึงอภิวัตพระกายศทั้งสอง แล้ว
วิษหนึ่งลือไปในขณะนั้นเทียว นาย
คะระยะนั้นได้ลือออกไปโดยอากาศ
ด้วยอำนาจฤทธิแห่งพระกายศทั้งสอง
นั้น ได้ลงยอดเขาลังกตยบรรพต
แล้ว อภิวัตพระสัสซนาโลยมหา
ฤายิ ถวายหนึ่งลือแก่พระฤายิ
แล้ว แจงข่าวนั้นให้ฟัง

คั สัคควา คุญฐูมานโส หัคควา
หัตถิลลิ่งคั นาม สกณั สมทท -
มหาสังฆขัคคั คคคคตถาย เปเสสิ
คั เปสิคคมีคัเตเยว ควยทคั อาก
ควย คัวิ ปฐุมคัวิ ปคินวัคคิตัว
มม สหายนัน อักขาหิ สมัทท -
มหาสังฆขัคคั ปน หัตถิลลิ่งค -

พระสัสซนาโลยนั้น ได้ฟัง
ข่าวนั้นก็มิใจชื่นชม จึงได้ใช้ให้
นวกหัตถิลลิ่งคัเพื่อจะไปเอาเปลือก
สังข์ใหญ่ในทะเลมา ครั้นส่งนวก
หัตถิลลิ่งคัไปแล้ว จึงกล่าวกะนาย
คะระยะทว่า คุกรคะระยะท่านจง
กลับไปก่อน แล้วจึงแจงกับสหายน

จามเทวีวงษ์ ปริเฉท ๓

สกนธ์ คาหาเปตฺวา มม สหายานํ
เปเสสฺสํสามิตฺติ วัฑฺฒา ทํ อุษฺโฆ
เชสิ.

เรา ว่า เราได้ใช้ให้นกหัตถิลิ่งค์
ไปเอาสมุทฺทมหาสังขยฺตร ได้มา
แล้ว จึงจะส่งไปให้แก่สหายเรา
ครั้นกล่าวดังนั้นแล้วจึงส่งนายคะวะ
ยะไป

โส สาธุ วัฑฺฒา ทํ วันทิตฺวา
ปตินิวทิตฺวา เกลสิ อากิเกสิ.

นายคะวะยะนั้น ก็กล่าวว่า
สาธุสาธุดังนี้แล้ว จึงอภิวัต
พระญาติ แล้วก็กลับไปแจ้งแก่
พระญาติทั้งสองแล

หัตถิลิ่งค์สกนฺธ โนภี คินฺตฺวา
มหาสมุทฺท ยิตฺวา ยุกฺขวาเทหิ
สมุทฺโททกํ ทวิธา กิตฺวา มหา—
สังขยฺตํ ชินํ มุขฺตณฺฑน
ทสิทฺวา อากาเสนาคินฺตฺวา
สัชชันนาเลยฺยอิลิโน อุนฺนามะสิ.

ฝ่ายว่า นกหัตถิลิ่งค์นั้น
ครั้นได้ไปถึงมหาสมุทฺทแล้ว ก็
แผลงให้หน้าทะเลแตกเป็นสองภาค
ด้วยลมยกทั้งสอง แล้วคายเอา
มหาสังขยฺตรอันเก่าแล้ว ด้วย
จะออยปาก ได้แล้วบินมาโดย
อากาศ แล้วก็นอมเข้าไปถวาย
แก่พระสัชชันนาโดยมหาญาติ

โส ปน หัตถิลิ่งค์สกนฺธ อาท
หัตถิลิ่งค์ ทํ อิมํ คเหตุวา มม

ฝ่ายพระญาติสัชชันนาโดยนั้น
ก็กล่าวแก่นกหัตถิลิ่งค์ว่า และ

สหายนัสส์ สกัถันตัสส์ วาส—
เทวัสส์ ๑ อัญญกขพพะเต วัสส์—
สันตัสส์ เทหิต.

นทหิตถลิ่งคัก ท่านจงคาย
มหาสังขัตถ์นั้นไปถวายแก่พระสุก
กทันต์แลพระवासเทพผู้เป็นสหายน
ของเรา สำนักอยู่เขาอัญญบรรพต

หิตถลิ่งคคสโกโณ มหาสังข—
ขัตถ์ คเหตุว่า อีสโน อีสพิเลน
อากาศเสนาคนัตวา ขณน ขัตถ์ว่า
คัม เกล็ ทักวา ษุน สกัญฐานัน
ขักกามิ.

นทหิตถลิ่งคักก็คายเอามหาสัง
ขัตถ์แล้วบินมาโดยอากาศ ด้วย
กำลังฤทธิแห่งพระฤาษี ไต่ถึง
แล้วโดยขณะเดียว จึงถวายมหา
สังขัตถ์นั้นแก่พระคายนทั้งสอง
แล้วก็หลีกไปสู่สถานแห่งตน

เตนทัง สันธาย ทิสเสนโต
อาท.

เพราะเหตุนั้น พระคณินทรจ
นาจารย์ได้หมายเอาเหตุนี้ ถ้า
แดงพระคาถากล่าวแล้ว แปร
ความว่า

ตโต โส สัชชานาเลโย
อิทธิมันโต สุปากฏ
วสันโต นคลชาเค
สัชชานาเลโยปรเก
ทิสวาน สขินัน วา

ถ้าคณินั้น พระสัชชานาโดยผู้มี
ฤทธิปรากฏเป็นอੰนามันนั้น เธอ
สำนักอยู่เหนือยอดเขา นคลใกล้
เมืองสัชชานาไลย ครั้นได้เห็น
คำของสหายน จึงไต่ส่งนทหิตถ

หัตถ์ถิลิงค์ อเปสยิ
 คาหาเปต์ว่า สังขบัตต์
 สมุทท์มัจฉณเภา ภา
 หัตถ์ถิลิงค์ โศก โศก
 อธิษทโยนิ ทวีชาติโก
 โส จ อธิษทโศ โศ
 อธิษทโยนิ อธิษท
 อทกั บั๊กชวาเทหิ
 ทวีธา กัตต์วาน โอคริ
 จิว มคั สังขบัตต์
 มุขคณเฑน บั๊กคหิ
 อากาเสนทีชินา คันคัว่า
 บั๊กชวาน อธิษท โศ
 อธิษท คั สมณสาสิ
 ทคั ปาเทสิ สขินิ
 ทโต โส ปวโร ทิโช
 อากาเสน อธิษทโต
 บั๊กชวาน คั สังขบัตต์
 อธิษท โส นิยาทยิ
 นิยาเทตต์วาน บั๊กกามิ
 เวทหาย สกัฏฐานกันคิ

ลิ่งค์ ให้ไปคายสังขบัตร์อันมีอยู่
 ในกลางทะเล

ฝ่ายว่านกหัตถ์ถิลิงค์ขึ้นเป็นนก
 ทวีชาติเกิดแต่ฟองไข่นั้น เป็นนก
 มีอิทธิพล ได้ทำน้ำให้แยกเป็น
 สองภาคด้วยลมขั๊กโดยกำลังอิทธิ
 มาณของพระฤาษี แล้วโดยลงไป
 คายเอาสังขบัตร์อันตายแล้วนาน
 ด้วยจะงอยปากได้แล้ว ก็มาด้วย
 ฤทธิโดยทางอากาศ ครั้นถึงแล้ว
 จึงได้ถวายแก่พระฤาษี พระฤาษี
 ก็ชมเชยยกนั้นแล้ว ก็สั่งให้เป็น
 ทูตไปให้แก่สหยา

ณลำดับนั้น นกตัวประเสริฐขึ้น
 ได้มาแล้วในทันโดยอากาศ ครั้น
 ถึงแล้วณนั้นจึงมอขสังขบัตร์นั้น
 ให้แก่ฤาษี ครั้นมอขแล้วก็หลีก
 ไปสู่สถานแห่งตนโดยทางเวหา

อด เตะ เทว มหาอิสิโย คั
คเหคควา คัสม ภูมีย อกุกซ์-
ชิตวา บัตถรส.

ลำคั้นนั้น พระมหาฤาษีทั้ง
สองนั้น ก็ถือเอาสังขัยครั้นแล้ว
ทรงขันในภูมิตนนั้นแล้วแต่ออกไป

โส ปน เทโส ทิมโต ๑ วิต-
ถารโต ๑ ตดา สังขัยคคัสถ-
ฐาโน สกถสมันตโต ๑ ญญา-
สาธิกทียัททสมสหัสสพยามิ อโหสิ.

ก็ประเทศนั้น จึงได้มีสังฆฐาน
เป็นสังขัยครอย่างนั้น ทั้งกันยาว
แต่กันกว้าง โดยรอบทั้งสัน
เป็น ๓๕๕๐ วา

เต เทว มหาอิสิโย คัสส
พาหิรวัตเตน ภูมีย ลิจิตวา
อิมีนา อวัตเตน นครปรการ
ภวิคัพพันค สลลภชสุ.

พระมหาฤาษีทั้งสองนั้น ได้
ซิกแล้วในภูมิตบวงไปในภายนอก
แห่งเมืองนั้นโดยสัญญาว่า “เช่น
นครปรการ ด้วยครอบนี้”

ดาวเทว เตะ อิทธิพล
สนิทวิวิชปการทวารณมีภาทโย
ไตรณสมัคคตชชฎากาทิวิจิต-
ทลิจิตราชียา คัตถ สยเมว
อัญฐูหิต.

อันว่าสัมภารทั้งหลายมีปรการ
แลทวารแลเสาเป็นคั้น ต่าง ๆ
สนิทแล้ว แลมีไตรณอันยกธง
ไชยธงปรการเป็นคั้น เขียนลวด
ลายอันวิจิตรแล้ว ได้เกิดขึ้นเอง
ด้วยอิทธิพลแห่ง พระฤาษีทั้งสอง
นั้น

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๓

ตโต พทียาการันตโต สมัน -
ตโต ปริกชิตถาย ตตานรูปร
ลิจสุ.

ณขณะนั้นเทวีว พระฤๅษเฑๅชค
แล้วซึ่งคๅยลมีรูปรๅยงั้น เพ็
แวงคๅมโมคยรอยแห่งภๅยนอกปรๅ
การนั้

คๅสมิ ขณ ปรๅวคๅล ลิจชิตฺถ -
ฐๅนั้ตเว สยั โอสๅทคๅว สมันต
คๅมๅภๅรปริกชิตฺถ สๅสๅคๅนั้รๅสๅลลย -
จวณณปรๅทๅมๅปๅลลๅณๅนั้ อๅท -
วียๅสๅภๅมๅนั้ อๅทลล.

ณขณะนั้น พนปรๅทๅทๅมๅลงปร
เอๅงในระหวๅงที่อๅนพระฤๅษเฑๅชคแล้ว
ก็เปๅนคๅลลๅคๅมๅโดยรอย อๅนๅคๅคๅย
คๅวๅน ๅนๅ แล ๅนๅจๅพรๅรๅณ ปรๅทๅม แล
อๅยลมีกๅลๅนอๅนๅหๅมๅสๅอๅคๅงๅมๅยๅง
หๅทๅทๅระเปๅรียๅมมีๅได้ ๅได้มีแล้ว

ตโต นครลๅส อๅนๅตๅ วๅ -
ชๅงคๅณๅณๅจ ๅรๅชๅนๅเวๅสๅนๅณๅจ ปรๅ -
สๅทๅณๅจ สๅพๅพๅนๅ นๅครๅวๅยๅวๅน
ปรๅคๅรๅเทๅสุ.

ลๅคๅคๅบๅนๅนๅนๅวๅอๅวๅระแห่งพระ
นๅครๅทๅงๅหลๅยๅทๅงๅปรๅง คๅคๅ พระๅลๅน
หลๅวงๅภๅย ในนๅครๅแลๅ ๅรๅชๅนๅเวๅคๅน
แลๅปรๅรๅสๅทๅทๅได้ๅปรๅกๅฏๅแล้ว

เตน สๅงคๅทๅโก คๅ ทๅเปๅนๅตๅ
อๅท.

เพราะเหตุๅนั้ พระๅสๅงคๅทๅค
ๅเรๅจๅจๅ ๅเมๅอๅจะๅแๅลๅคๅงๅเหตุๅนั้ให้
ๅแจๅง ๅจๅงๅกลๅวๅพระๅคๅดๅนๅแๅล
คๅวๅมๅวๅ

ทโต เท วาสเทโว ฯ
 สุกกัถันโต ฯ อีสโย
 นิมมีถํ นครํ รัมมํ
 วิภักถํ ภาคโสภิตํ^๑
 ทวารปากการสัมปันนํ
 ไตรณคัมภิกภูสิตํ
 ภูฏาการนิเวสนํ
 เทวินทปรุสันนิกํ
 ปรุ^๒ พิงคมภิธานํ
 อโหสิ รุจิ วรรันติ.

ในลำคัมนี้ พระทาศกทั้งสอง
 คือ พระวาสเทวฤๅษี พระสุกก
 ทัณฑฤๅษี ใ้ไ้เนรมิตรแล้วซึ่ง
 พระนคร อันเป็นมณีนัยสถานจำ
 แนนอกชอกโดยส่วน ๆ คือ มีทวาร
 แลปราการบริบูรณ์แล้ว ประคัย
 แล้วย้วย ไตรณอันมีค่า มีภูฏา
 การเป็นราชนิเวศน์ จามคล้าย
 เทวินทธรพิมาน จึงมีอภิธานว่า
 “ พิงคบุรี ” อันรุ่งเรืองขจรแล ฯ

อิติ ทริปุณฺเฑชยนิทเทโส
 มหาจาริกานุสาเวน โพรวิสิณา
 นาม มหาเดเวน ลังกโต ทคิย—
 ปรุจเดโต นิฏฐิติ.

อันนี้ เป็นนิทเทสแห่งเมือง
 ทริภูณฺชย อันพระมหาเดรมีนาม
 ว่า โพรวิงสี ได้แต่งตามคำมหา
 จาริกเป็นปริเฉทสาม
 จบเท้านี้ ฯ

• ฉบับของน้อยเป็น ภาคโสภิตํ รัตนคังเปน ภาคโสภิตํ ตามของน้อยว่า
 ภาคโสภี แม้โดยส่วน ๆ นั้น แต่ความตรงกับ ภาคโสภิตํ มาด แปลว่างามแล้ว
 แต่ว่าจะแปลควม ฉบับของน้อยไปก่อน.

๒ น่าจะเป็น ปรุ เพราะความตรงดี

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๔

เฮว สัพพันครปรักมีเมสุ
ปรีนัญฐิตุสเยว วาสเทโว อีสึ
สูกกทันตยัณทิตอิสโน อาห
สัมม อิมัททัก นคว อติวิยโสภ—
มานัง โภ อิมั รัชชัง กาวเรสส์ตติ

ครันเมื่อการบริกรรมพระนคร
ทั้งปวงสำเร็จลงแล้วอย่างนี้เทียว
พระवासเทพฤษี จึงกล่าวแก่พระ
สูกกทันตยัณทิตฤษีว่า ทวา
สหยาบ เมืองของเรางามหาที่จะ
เปรียบมิได้ ใครจักครองราช
สมบัติเล่า

อถ นัง สูกกทันโต อาห
ภันเต ทมัททัก ปรีจาวิกา พหุตรา
โหนติ รัจจนัง ทัง ทัง ราชานิสเลกั
กัตวา อิมั รัชชัง กาวเรสส์สมาติ.

ลำดับนั้น พระสูกกทันตัก
กล่าวแก่พระवासเทพว่า ข้าแต่ท่าน
ผู้เจริญ คนบริจาวิกาของท่าน
ทั้งหลายมีเป็นอันมาก เราทั้ง
หลายจะทำการอภิเษกคนนั้น ๆ
ตามชอบใจ แล้วให้ครองราช
สมบัติกันเถิด

อถ นัง มหาอิสึ วาสเทโว อาห
สัมม อิเมเต นิคชาตีกา อันธ—
พาลา อคคิตตา จัณฐา ฆรสา
กักขลา สกชาตีกานวัคคิตตา

ลำดับนั้น พระवासเทพมหา
ฤษี ได้กล่าวแก่พระสูกกทันตักว่า
ข้าแต่สหยาบ ชนทั้งหลายเหล่านั้น
เป็นมฤคชาติอันธพาล ถึงอาวาระ

โหนดิ กณันุ รัชชี่ การุคี่
ล็กขัสสันคคี่.

อคคี่เฑฑาลหยาบคาคคี่อกระค่าง
ม็กประพคิตามชาติของคณมีอยู่
จ็กสามารถครองราชสมบคี่อย่าง
ไรคี่

กัสมา ๑ ย่น วทามิ อิเมคเ
เกจิ หักคี่ปทพลญชชชาติกานัน
ชาติคคี่ทา มานหทยมานคคี่ทา
โหนดิ เกจิ ชคคี่คปทพลญช—
ชาติกานัน ชาติคคี่ทา ผรสททยา
กคคี่ชลททยา ชคคี่คททยาวิย ๑
โหนดิ เกจิ ควยัสส ปทพลญ—
ชชาติกานัน ชาติคคี่ทา ทนคคี่—
ททยา ครุททยา ควยททยาวิย
๑ โหนดิ เกจิ ควัสส ปทพลญ—
ชชาติกานัน ชาติคคี่ทา พาลททยา
โลกททยา ควัสส ททยาวิย ๑
โหนดิ เกจิ มิคมาบาย ชาติ—
กานัน ชาติคคี่ทา พหุมาบาย ททยา
อนชททยา มิคมาบาย ททยาวิย ๑
โหนดิ เกจิ มนัสสชาติกานัน ชา—
คคี่คคี่ทา มีลคคี่ขมนัสสา ๑ วน—

เพราะเหตุคี่ค้ำพเจ้าจิงว่าอย่าง
คคี่ คคี่ว่าชนเหล่านคคี่บางพวกมีหทัย
ประกอบคคี่วคคี่มานะ มีมานะอัน
กระค่างมีอยู่ เพราะความคคี่ที่แห่ง
ชนเหล่านคคี่นั้นคคี่ได้เกิดแล้วในรอยเท้า
ช้าง บางพวกเป็นคณมีหทัยหยาบ
คาคคี่มีหทัยคคี่อกระค่าง มีหทัย
เหมือนแรคคี่มีอยู่ เพราะความคคี่ที่
แห่งชนคคี่ทั้งหลายคคี่นั้นคคี่เกิดแล้วในรอย
เท้าแรคคี่ “ครุททยา” บางพวกมี
หทัยเจงหงอยมีหทัยคคี่หนก “คคี่ว
ททยา” มีหทัยเหมือนคคี่โคถึก
มีอยู่ เพราะความคคี่ที่แห่งชนคคี่ทั้ง
หลายคคี่นั้น คคี่เกิดแล้วในรอยแห่ง
คคี่โคถึก “พาลททยา” บางพวก
มีหทัยอ่อน มีหทัยโลก มีหทัย
เหมือนคคี่โคมีอยู่ เพราะความคคี่ที่

มนัสสา จ หุควา อิทํ สุญฺญํ อิทํ
ทญฺญํ อิทํ กสฺสํ อิทํ อทุกฺสันตํ
น ชานนํติ ตัสมา มม สหา
ยัสส อิเมเต รัชชํ กาเรคฺ น
สํกขัสสันตํ วทามิ.

แห่งชนทั้งหลายเหล่านั้นเกิดแล้ว
ในรอยโค บางพวกมีหทัยประกอย
ด้วยมายามาก มีหทัยไม่ตรง มี
หทัยเหมือนมฤคมายามีอยู่ เพราะ
ความที่แห่งชนทั้งหลายเหล่านั้น
เกิดแล้วโดยมฤคมายา บางพวก
เป็นมนุษย์มีลักษณะเป็นมนุษย์ขำ
มีแล้ว ย่อมไม่รู้ว่ “สังนคสัง
สังนคสัง นคสังนคสังนคสัง” ดังนี้
เพราะความที่แห่งชนทั้งหลาย
เหล่านั้นเป็นมนุสชาติ เกิดแล้ว
เพราะเหตุนี้ เราจึงว่าแก่สหาย
ของเราว่า “ชนทั้งหลายเหล่านั้น
ย่อมไม่สามารถครองราชสมบัติ
ได้”

ยทิ มหาสหายัสส พฺไซ
โหติ คํ มม เทหิ อิมํ รัชชํ กา -
เรตฺสํมาติ.

ถ้าหากว่าพิษของมหาสหายมี
อยู่ ท่านจงให้ผู้พิษนั้นแก่เราทั้ง
หลาย จักให้ครองราชสมบัติ

สํกทณคยณทิตो वास-
เทवस्स वणं सुक्वा हस्ति गदवा
हेवमाह.

พระสูกทณคยณทิต ใต้ ฟัง
คำพระวาสเทพแล้วมีมแบ่มกล่าว
คาถาว่าอย่างนี้ แปลความว่า

ยืนนูน ทวี ชฎาฉาร
 สไฉนที วนัน มม
 ยาจิสส์ล อภยั คมัมหิ
 เทหิ ทวี อภยั มม
 พิษานั ชัตตัม โลเก
 นมัสสามิ อิตो ปริ
 ยหิ เม อภยั ทักวา
 เขตติ วัคขามิ เท อุนาติ.

ข้าแต่ท่านชฎาฉาร ท่านจง
 ฟังคำข้าพเจ้าแน่ละฤฯ ข้าพเจ้า
 ขออภัยต่อท่าน ๆ จงให้อภัยแก่ข้า
 พเจ้า พืชอันออกมากกว่าพืชทั้งหลาย
 ในโลก ข้าพเจ้าไม่เห็นเลย เมื่อง
 นำแต่ขึ้นไป ถ้าท่านให้อภัยแก่
 ข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจักบอกพืช
 นั้นแก่ท่านตามจริง

โส คัสส กถ สักวา ฮาห.

พระवासเทพนั้น ครั้นได้ฟัง
 กล่าวของพระสักกทัณฑนั้น จึง
 กล่าวเป็นคาถาคอยแปลความว่า

มา สัมม เอวั อวจถถ
 กภยันเต ภวิสสติ
 ภินทสิ เขยิ เม สัส
 เนว โภชั กโรมิ เตติ.

คุกรพระสหาย ท่านอย่าพูด
 อย่างนี้เลย ภัยอะไร จักมีแก่ท่าน
 เล่า โดยแม้ว่าศิษะของข้าพเจ้า
 จะแตก ข้าพเจ้าจะไม่ทำความ
 โกรธแก่ท่านเลย

ฮถ นั สักกทัณฑโต ฮาห.

ลำกับนั้น พระสักกทัณฑได้
 กล่าวว่พระवासเทพว่า

จามเทวีวรมณ์ ปริเฉท ๔

แทนที สัมม สโณหิ
 ลโวรัญญู อีคา อห
 สุชชาตา รูปสัมขันนา
 สลวันตา ฯ บัญญว
 นาเมน จามเทวีทิ
 ปากฏา สัพพิโต ทิสา
 ตรณา บัญจักลยาณา
 โสภณา อิตถิวิคคทา
 คัสสาบ สามโก ทานิ
 สักโข บัพพิโต อห
 ยายสิสสามิ ตํ คัสสิ
 อานยิสสามิ ตํ อธิ
 เเฮสา นารี บัญญวติ
 สัพพิ อภิวทคมตติ

ถูกรสหาย ถ้ากระนั้นท่านจง
 พง พระธิดาพระเจ้าลโวราชมีแล้ว
 เป็นสุชชาติ มีรูปงามมีศีลมีปัญญา
 พระนามว่า “จามเทวี” ทั้งนี้
 ใ้ไปปรากฏทั่วทิศเป็นตฤณกุมารี
 ทรงเบญจกัลยาณังงาม เป็นสตรี
 วิเคราะห์ พระสามีของนางนั้น
 เกยวน มีศรัทธาใ้บวชเป็น
 บรรพชิต เราทั้งสองจักทูลขอ
 นางนั้น ต่อพระเจ้าลโวราชแล้ว
 เชิญมาสู่พระนครในทันที นางนารี
 ผู้มีบุญนั้น จักยังพิชของตนใ้
 จำเวณียิ่งใ้

เฮว วก์เต วาสเทโว อาท
 สัมม เฮว สันเตย อิมหาก
 ทูโต วณกลโล นัตถิ ก
 กริสสามาคิ

ครั้นพระสกทพันต์กล่าวอย่าง
 นั้นแล้ว พระवासเทพก็กล่าวว่ “กุ
 ราชสหาย ครั้นเมื่อควรเป็นอย่าง
 นั้นแล้ว ทศของเรารู้ผลลาคใน
 ถ้อยคำไม่มี เราจักทำอย่างไร”

• อิตถิวิคคทา ที่จะหมายความว่ เป็นหม้าย

จามเทวีนษ์ ปริเฉท ๔

สูกกทันคยณัทโท ฮาท ยเทว
สัมม คเวย์ยกมารุ มยา ลัทธ
เปเสคัว ทัง วา คมิสสามัก.

พระสูกกทันคยณัทโท จึง
กล่าวว่ “กูราสหาย ถ้อย่าง
นั้นใช้ จงส่งให้คเวย์ยกมารุไป
กับค้วยเรา เราจักไปสู่พระเจ้า
ลโวราชนััน

โส สาอติ สัมปฏิจฉิ คเวย์ -
ยกมารุ คัสส สันตักเก วาชทุค
นิทานัน ลีชาเปคัว พหุณณาการุ
ลัชเชคัว เทน ลัทธ เปเสสิ.

พระวาสุเทพถึรับว่ค้แล้ว จึง
ให้คเวย์ยกมารุเป็นราชทูตเขียน
นิทาน (คำตอม) จักบรรณาการ
เป็นอันมาก ส่งไปกับคเวย์ยกมารุ
สู่สำนักแห่งพระเจ้าลโวราชนััน

คเวย์ยกมารุโรยี่ มหันเตทธิ
นาวปริวาเรทธิ พิงคนทียา โสเคน
โอคเหลสิ.

แม้ว่คเวย์ยกมารุก็ได้ข้ามลง
โดยกระแสน้ำพิงคนที่ค้วยเรือ
ยริวารทั้งหลายเป็นอันมาก

สูกกทันโท มหาอสิ ปน ฮา -
กาเสน คันคัว คัสส ยุเวตรเมว
ลโวนคร บัคโท

ฝ่ายพระสูกกทันคยมหาฤษี ก็
ไปโดยอากาศได้ถึงลโวนครก่อน
กว่าคเวย์ยกมารุณััน

คเวย์ยกมารุโรยี่ อสิโน อีท -
ชิพเสน คันคัว น จิวสเสว
บัคโท

ส่วนคเวย์ยกมารุได้ไปโดย
อิทธิพลแห่งพระฤษี ก็ได้ถึงแล้ว
โดยไม่นานเทียว

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๔

สุกกทันโต บัณฑิตมหาอิสสิ
ก็ คเวยยกมารุ บัณฑิตถาวร
สัชชาเปศวร่า บัณฑิต ทูต กัศวา
ราชนิเวสน์ อคมาสิ ฐัศวา ฯ
ปน ปฏิสันฐารุ กโรนโต อาท.

พระสุกกทันตบัณฑิตมหาฤทธิ
ก็ให้คเวยยกมารุ จัดบรรณาการ
แล้วทำให้เป็นบัณฑิตพากันเข้า
ไปสู่ราชนิเวสน์ ครั้นประคิษฐาน
อยู่แล้ว จึงทำปติสันฐารุกล่าวว่

กัจจิ นุ ราช กุสล
กัจจิ นุ ราช อนามย์
กัจจิ จักกวัตติสมม
รัฐฐิ ปาเลสิ นุณก
กัจจิ ชานปทา เขมา
กัจจิ รัฐฐา อภทกาทิ.

ถึงอาตมถาม มหาราชเจ้า
ทรงสำราญพระฤไทย ทั้งอัย
ทวน้อยใหญ่มิไคมี จักรวัตติธรรม
ทรงบำเพ็ญเป็นอันคิอยู่แลฤฯ พระ
องค์ทรงปรนปรีอราชฎรเสมออยู่มิ
ไคบัคพร่อง ทั้งชาวชนบทเกษม
ศุขอยู่ตามคละงอธรรมประเพณี
พระราชอาณาจักรรวบรวมเป็นสา
มคคิยคิอยู่มิไคแตกต่างหรือประ
การใด

เฮว วัตเตยิ ลโวราชฯ เตน
สัทธิ ปฏิสันฐารุ กโรนโต อาท.

เมื่อพระสุกกทันตถามถึง
พระเจ้าลโวราชก็คำรัสประภาษปติ
สันฐารุทอขว่า

กุสลัญเจว โน อิสสิ
อโถ อิสสิ อนามย์

ข้าแต่พระฤทธิเจ้า เวณก็มี
กุสลจิตรสหาย อนึ่งภักย์อยู่ทวัน

๘๔

จามเทววงษ์ ปริเฉท ๔

อโถ จักกัรตักิฉิมมัม
 วัฏฐุ ฆ่าเลสิ นุณกัม
 อโถ ชานปะทา เชมา
 อโถ วัฏฐุชา อเมทกาทิ.

ทวายกัมมิได้มี ทั้งจักกัรตักิฉรรวม
 ก็ทำรงกงทมิไม่เลื่อมคลาย เรา
 ปกครองราชภูรสบายไม่ย่อหย่อน
 ชาวชนบทก็พากันสโมสรมเกษม
 สานต์ ทั้งราชอาณาจักรกัมมิได้
 รัวรวานร่วมสมัคสามัคคิก

เอวัญจา ปน วัคควา ปุน คัม
 ปุจันโต อาท.

เมื่อพระเจ้าตโวจราชตรัสฉิน
 แล้ว จึงประภาษถามพระฤาษี
 ด้วยบาทคาถาแปลความว่า

จิว นูนาคโต ภันเต
 กิณวาพาโอ ภวิสัสติ
 กัจจิ นุ ปวิขักโกสิ
 กัจจิ ทุเรขี คัจฉลาคิ.

“นุน” ทั้งข้าพเจ้าถาม ข้าแต่
 ท่านผู้เจริญงาม พระคุณเจ้า ได้
 มานานอยู่แล้วฤฯ อาพาธใช้สิ่ง
 ไรไทม์ข้างแลฤฯแก่พระผู้เป็นเจ้า
 ความแก่ท่งอมนั้นแล้วเป็นอย่างไร
 ข้าง พระคุณไทม์มาในหนทางเช่น
 อย่างไม่ไรเล่า

อถนั อิลิ อาท.

ลำคัยนั้น พระฤาษีจึงทูลเป็น
 พระคาถาแปลความว่า

จีระ อาม มหาราช
 อากโต ทว สันตีกะ
 อาพาโธ ปวิษณ์โถ ๑
 น ๑ กิณฺญจิ ภวณฺตี โน
 อธิเจโก สทาโย เม
 วาสเทโวติ นามโก
 อัจฉบพพคเค วาสี
 อทธี อทกพิงคก
 โลกานํ หิตกาโม โส
 ยักโกสาเปติ โน อิต
 ทโต กโรม นคริ
 ชินฉาทสฺสยาทิต
 อภิรมมตริ โสภ
 นิฏฺฐิตํ อากโตมฺหิฉาทิ

ข้าแต่มหาราชเจ้า อากม
 ภาพได้มาในสำนักพระองคินนาน
 แล้ว อาพาธแลภัยอันตรายในหน
 ทางแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็มีได้
 มีแต่อากมภาพ ก็แต่ว่าพระฤทธิ
 สหายของอากมภาพรปหนึ่งนั้น มี
 นามว่า “วาสเทพ” ทรงน เอช
 สำนักอยู่ ยศเขาอัจฉบพพค
 เหนือแม่นำพิงคชนไป เรอนั้น
 ไคร่ต่อประโยชน์เกินทุกแกล่โลก
 ทั้งหลาย ได้เรียกอากมภาพไป
 แต่พระนครนแล้ว
 ลำคยนั้น อากมภาพทั้งสอง
 ได้ช่วยกันสร้างพระนครอันเป็น
 สถานที่ที่จะบังเกิดพระธิดาของพระ
 ชินสีห์เจ้า เป็นเมืองอันงามวัน
 รมย์อย่างยิ่งสำเร็จลงแล้ว อากม
 ภาพ จึงได้มาเฝ้ามหาราชเจ้าใน
 เมืองนี้

ราชา อาท.

พระราชำึงถามว่า

โก นู เต บั้จโต อากโต
ทุกเวเสน อีรก
เฮโส ทว ซโน หักวา
อุทาหุ อปเว ชนาคี.

ข้าแต่ท่านผู้ทรงธรรม ก็ใคร
เล่ามีเพศเป็นทูตมาแล้วโดยเชิง
หลังพระผู้เป็นเจ้า ผู้ นั้น เป็นชน
ของท่านฤ ฤว่า เป็นชนอื่น

อด นั ลักกัณฑ์โต อาท.

ลักขณัน พระสุกกัณฑ์ทูลว่า

เฮโส ทุโต มหาราช
วาสเทเวน เปสโต
คัมหากั ปวัตค ญาคั
มยา สักขี อีชากโตกั.

ข้าแต่มหาราชเจ้า ผู้ นั้น เป็น
ทูต ที่พระวาสเทพส่งมา เพื่อจะ
ชัยทราบข่าวคราวของ พระ องค์ ได้
มากับด้วยอาคมภาพ

ราชา ทัสส วณัน ลักวา
คัจฉูมานโส หักวา อาสเนน เท
นิมันเตสิ.

พระราชำได้ทรงทราบคำพระ
ฤษันัน ก็มีพระทัยชื่นชมแล้ว
นิมนต์พระฤษีด้วยอาสนะ

อาสเน นิสันโนไซ ควยทุโต
บัคคัยหัตวา สิริสิ อัญชลี กัตวา
ราชานัน ทิยัทคมคามาห.

ครันพระฤษีนั่งแล้วแลควยะ
ทูต จึงประคองแลทำอัญชลี เหนือ
สัสสะทูลพระราชำ ด้วยคาถาบาท
กิงแปลความว่า

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๔

ป่าเท เทว นมัสสามิ
ราชโน ภัทท์มัตถุ เท
ยัม กิณฺญิ รตนํ อิตฺถิ
วาสเทวีสส วิชิตเ
สัพพานิ เท อูปยันตุ
อิทฺร เทหิ โน อิตฺถิ.

ข้าแต่ท้าวตาเจ้า ข้าพระบาท
ขอถวายบังคม ความเจริญงม
แก่พระองค์พระเจ้ามหาราชเถิก
รัตนอินโดอินหนึ่งมีอยู่ในแคว้น
ของพระวสุเทพเจ้า สรรพรัตน
ทั้งปวงทั้งหลาย จะขอน้อมถวาย
แก่พระองค์ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็น
อัครเทวาราช ขอพระบาททรง
ประทานพระธิดาแก่ข้าพระองค์ทั้ง
หลาย

กัสนฺส วณฺเ สุตฺวา ราชา
วิมฺหยาโน หุตฺวา หสิทฺ บัควา
สุกฺกทนต์มหาอิสฺส โยโลเกทฺวา
เอวมาห.

พระราชาก็สยัคำราชทูตนั้น
ก็มีพระไทยพิศวงทรงแย้มสรวล
แล้วทอพระเนตรทพระสุกกทันต
มหาฤๅษีทวิธตามว่าอย่างนี้

กั วเทสิ อิสฺสิ ทูโท
มม อิตฺ อายาเท
อิทฺ วิทฺถุญฺจ อิทฺ นยฺ
นาหิ ชานามิ อีรกาติ

ข้าแต่พระฤๅษี ทูตผู้นี้พศ
อะไร มาขอธิดาข้าพเจ้า ข้าแต่
ท่านผู้เป็นปราชญ์ ข้าพเจ้าไม่เข้าใจ
ซึ่งวิถึนี้ ซึ่งนัยนี้เลย

เอวี่ วุฑ์เตบี่ มหาสุกัถันต—
ปุ่นจโท อาท.

เมื่อพระราชครัสตงัน แล้ว
พระสุกัถันตผู้บัญชาจิต จึงทูลว่า

ราชันท โส ทํ ทว สันติกาย
ฐานัญญั วุฑ์ถัญญั วรึ สุรมีมั
สัมพทอเสฏฐัญญิมขี พยายามณ
สัมมา กณิสสามิ สุโณหิ เม ทํ
สัมพทอเสฏฐัญญู อรฆานกาล
พาราณสีมทึ คคณน อาคเต
ขัตวาน ฐานัน สุกโต โอโรโท
ฐุฑ์วาน ทํ ทํ ปเทสั วิโลกิ
อิทํ สฏฐัญญัน อภิรมีมรบูน
มหันตปวี ภาวิสัส อนาคเต
ยทา มยิ ปวินพพัตถัม
มยัหัญญุ ฉาคู อธิ ปาทภาวิติ.

ข้าแต่พระองค์ ผู้เป็นจอมกระ
ษัตริย์ ทูตนั้น ได้มาขอพระธิดาใน
สำนักพระองค์นั้น กล่าวว่่าสถาน
กัถิ วุฑ์ถกัถิ เป็นของประเสริฐควร
รณรมย์เป็นอันดี แม้งถึงสมเด็จพระ
สัมพทอเจ้าผู้ประเสริฐ พระองค์
ก็ไต่ทรงพยายามไว้ก่อน อาตม
ภาพักแถลงโทษขอขม ขอพระ
องค์คงสละขีขวักข่านันเด็ก กาล
เมื่อสมเด็จพระสัมพทอเจ้าผู้ประ
เสริฐยังมีพระชนมอยู่ ได้เสด็จ
มาแล้วแต่เมืองพาราณสีโดยประ
เทศอากาศ ครวนถึงสถานทัน
แล้ว สมเด็จพระสุคตเจ้า ก็เสด็จ
ลงมาประคิษฐานอยู่แล้ว ทอด
พระเนตรแลไปมายังคำขลนนั้น ๆ
มีพทอฏฐิกว่่า “สถานัน สัมควร
เป็นสถานอันรณรมย์ยิ่ง จะเป็น

พระบุรีใหญ่ปรากฏในอนาคตกาล
ไถ เราพระตถาคตปรินิพพานแล้ว
พระธาตุของเราจักปรากฏในที่นี้”

เอวี่ วัฑวาน ไส สัตถา
ปักกามี สกัฏฐานัง
กโต ปุฏฐาย ทัง ฐานัง
สัพเพ เทวาริปุชิตัง
อิสสิคณา ชฎาชารา
อาคันถวา คถิปุชัญญัง
อหัญญา วาสุเทโว ะ
อุโภ อัมมเท สมุคคเต.
มาเปควา นครี คัตถ
โสณัง สัพพสัมปัตตัง
สัพพกามททัง รัมมิง
เทวานนครสาทิสสิ
ชนตา คัตถ เอกัมปิ
กาเรตุ ทัง น ยุตคตัง
ทัสมา ไส ะ
(ขบผุกหนึ่ง ผุก ๒ ไม่มี)

เมื่อสมเด็จพระศาสดาจารย์เจ้า
ตรัสดังนี้แล้ว ก็เสด็จไปสู่สถาน
ของพระองค์ จำเดิมแต่นั้นมา
สถานนั้นก็ได้เป็นสถานที่เทวา
มนุษย์ทั้งปวงบูชา ทั้งบรรดาหมู่
ญาติชฎาจรทงทั้งหลาย ก็ได้พากัน
มาบูชาซึ่งสถานตำบลนั้น ฝ่าย
อาคมภพกัณฑ์พระवासุเทพทั้งสอง
ก็ได้พากันขึ้นไปแล้ว เนมิตถ
เป็นนครในที่นี้ ถึงพร้อมด้วยสิ่ง
ทั้งปวงเป็นอันงาม เป็นรัมมนิย
สถาน ให้ความใคร่สมปรารถนา
คล้ายกับเทวานนคร ประชุมชนได้
สโมสรในนครนั้น แม้ว่าการทำ
กรรมที่ไม่ควรแก่คนเกิด ก็มิได้
มี เพราะเหตุนี้ ทูตนั้น

(ทมหคความในผูก ๓ เอาความในชินกาลมาลินีปรกรณ์ผูก ๔ มาแทรก)

ททา เท อโกล บัญจามัทเทหิ ในลำคายนัน พระกายสทั้งสอง
ปรัสสเทหิ สัทธึ ควยิ นาม นัน ไท้สังทุกซื่อ ควยะ ไปกับ
ทุดิ ปาเหตุสิ. ทวยบุษทั้งหลายประมาณ๕๐๐คน

ควโย คันถวา ลวปราชิปติ นาย ควยะ ทุก ครั้นไปถึง
จักกวัตติราชานัน วันทิตวา วาส— แล้ว จึงถวายอภิวัตพระบาท
เทวิสสินา กถิตติ สัพพิ ปวัตติ พระเจ้าจักรพรรดิราช พระเจ้ากรุง
กเดสิ. ลวปราชิปติ แล้วทูลประพฤติข่าว
ทั้งปวง ตามที่พระวาสเทพฤษี
กล่าวแล้ว

ควโย คัตถ เอก วิสสิ แลนาย ควยะ ไท้สำนักอัย
วสิทวา วุฏฐิวสิโส จักกวัตติ— เมองลวปราชิปคินนพระษาหนง
ราชานัน อายจนิ. ครนสันตฤคณแล้ว จึงทูลลาพระ
เจ้าจักรพรรดิราชมา

จักกวัตติสสิ วิญญู อิทา แลพระธิดาของพระเจ้าจักร
รามัญญนคเร ปเทสรวญญู อติค- พรดิราช ไท้ไปนพระอัครมเหษี

จามเทวีวงษ์ ปรีเฉท ๔

๕๑

มเหสี รัมมเทวี นาม เคมมา -
สคัพภิน อโหสิ.

ของพระเจ้าประเทศราชในรามัญ
นคร พระนามกรว่าพระรัมมเทวี^๑
มีครรภ์ได้ ๓ เดือน

จกักรัตติราช รัมมเทวี นาม
อัครโณ อัคร อธิ ราชภวรัตถาย
ปาเทสิ.

พระเจ้าจักรพรรดิราชได้ส่งพระ
ธิดาของพระองค์ทรงพระนามว่า
รัมมเทวี เพื่อเป็นพระราชินี
เมืองนี้

สา จ สัพพัญญูจสติเกน
มหาปริวารเณ ญัญญุสเทหิ จ
ติขัญจนธรมหาเดเวหิ นาว อภิ -
รุษยพิทวา สัตตหิ มาเสหิ พิงค -
นทियานุสาเรณ อธิ อนุขยัคคา.

ก็แลพระนางรัมมเทวีนั้น ได้
เสด็จสู่นาวาคัวยมหาปริวารทั้งหลาย
ทั้งปวงประมาณ ๕๐๐ คน แลด้วย
พระมหาเถรทั้งหลายผู้ทรงไคริขัญ
ประมาณ ๕๐๐ รูป ไปโดยระหว่าง
ทางแม่น้ำพิงคนที มีกำหนด ๗
เดือนเป็นประมาณได้ ดั่งแล้วใน
เมืองนี้

วาสุเทโว จ. สกกัถันโต จ
สัพเพหิ นาคเวหิ สกัถิ คัมม -
เทวี หริปัญเเช นิสัทาเปคัวา
อภิสัญญิสสุ.

ฝ่ายพระวาสุเทพแลพระสกก
กัถันต์ ก็พร้อมกันกับชาวพระนครทั้ง
ปวง “หริปัญเเช” เสด็จพระนาง
รัมมเทวีนั้น ให้นั่งเหนือแผ่นทอง
แล้วอภิเศกแล้ว

๑ หนังสือ เปน รัมมเทวี ถิ่น รัมมเทวี ถิ่น แคเปน จามเทวี โคสมาก

ททปาทาย อิมัสส์ นควัสส์
ทริปญฺชยันติ นามิ ยาว อชฺ—
ชิตฺตนา ปรมปรภากันติ.

แลคำว่า “ทริปญฺชย” คึง
เอนชอพระนครนี้ เรยกสืบ ๆ กัน
มาจนทุกวันนี้ เพราะดิชเอาเหตุที่
พระนางนังอภิเศกเอนอแผ่นดินของ
นี้

สา จัมมเทวี สัตฺตาทิ ออิ
อนบัตตา มาพปถณมิมิ เทว
ปตฺเต วิชายิ เชฏฺฐูปตฺโต มหา—
ยโส กณฺโฏโฐ อินทวโร อโหสิ
อินทวรสส์ อนนตยโสติปิ นามิ.

พระนางจัมมเทวีนั้น ได้ถึง
เมืองนแล้วไป ๖ วัน ฉวันมาฆ
ปถณมิมิ ก็ประสูตพระราชบุตร
สองพระองค์ พระเชฏฐูปตฺตพระ
นามว่ามหายศ พระกนิษฐูปตฺตพระ
นามว่าอินทวรแล แต่พระนาม
ของพระอิทวร เรยกกันว่าพระ
อนนตยคัมมัง

เทส สัตฺตวสฺสีกกาเล มหายสฺสิ
วิชเช อภิสสิญฺจิ.

ครั้นกาลพระกุมารทั้งสองได้
๖ พรรษา พระนางก็อภิเศกพระ
มหายศให้ครองราชสมบัติ

จัมมเทวี ปน พุทฺธสาสนเ
อนนกกสสสิภาเร อปจินิตฺวา
นครคคติกานัน เทวานัน ปญฺญญฺญูจ
ธัมมิกสัฏฺถการญฺญู อทาสี.

ฝ่ายว่าพระนางจัมมเทวี ได้
สละสมเอนกกุศลสมภารทั้งหลาย
ในพระพุทฺธศาสนา แลได้ถวาย
ส่วนบุญกุศล กับ ธัมมิกสัฏฺถการ
พล แก่เทวคามุริยักราชพระนคร
ทั้งหลาย

จามเทวียงษ์ ปริเฉท ๔

๕๓

ทิสสา ย์ญญานภาเวน เทว—
ทาโย เตชวันต์ หัตถิ มังคล—
วารณต์ถาย อานยัสสุ.

เทวคาทั้งหลายได้นำมาซึ่ง
มังคลวารณต์ถัดอินมีเทศ เหตุ
บุญญานภาพของพระนางเจ้านั้น

คทา อัสคิสทิสสโยชปริวาริโต
คิสังโก นาม มิสกัชราชา ทริ—
ย์ญชยัสส คณ्हนทถาย อากโต.

ณกาลครั้งนั้น พระเจ้ามิลักข
ราชา พระนามว่าคิสังก เสด็จมา
แวกล้อมกัวยโยธา ๘๐๐๐๐ ยกมา
เพื่อจะถ่อเอาเมืองทริภุณชัย

คชวรัสส ชันเธ มหายโส
มชฺเฉ อินทวโร หัตถิปลาเล ษั—
นิมาสนเน นิสสิทิวา อเนกโยเอหิ
ปริวาริโต ษัณ्हิมทิวาเรน ษั—
ณนทถาย นิกัชมิ.

พระเจ้ามหายสก็เสด็จทรงคอ
ช้างอินประเสริฐ พระอินทวร
ประทัษหลังช้าง ความข้างถื่อ
ท่ายช้าง แล้วก็แวกล้อมอเนก
โยธายกออกมากโดยษัณ्हิมทวาร
เพื่อจะยุทธนาการ

คทา มิสกัชราชา เสตกณฺ—
ชรัสส ทนคคเค รคทรัสสมชชล
ทิสวา มรณภยภาโต ษทฤษุมิย
ฐาคู อัสกัโกนโท ปลายิ.

ลำดับนั้น พระเจ้ามิลักขราช
ได้ทอดพระเนตรเห็นรัศมีปลายงา
แห่งพระยาช้างเผือกโพลงรุ่งเรือง
ก็บังเกิดความกลัวแต่มรณภัย ไม่
สามารถจะทรงคนอยู่ได้ ในยุทธ
ภูมิ จึงได้ยลตาสนาการหนีไป

ศัพท์เพ จ โยธา ทีโสทิส ฝ่ายโยธาทั้งหลายทั้งปวงต่าง
 ปลายี่สุ. ก็พากันหนีไปสู่ที่คั่นน้อยที่คี่ใหญ่

ทโค บัญชาบ เขม ณีรพพิท จำเคิมแต่นั้น เมืองทริภุญชัย
 ทริภุญชัย อโหสิ. ก็เกษมปราศจากภยันตรายต่อมา

ทริภุญชัย บัณฑิตกาโล ปริ— อันนี้ เป็นอุบัติกาลแห่งเมือง
 ฟูณ์โณ. ทริภุญชัย

จบบริบูรณ์ แล ๖๕

จัมมเทวีชา บุตโต ปน อัน— ฝ่ายว่า พระอินทวรราชบุตร
 ทวโร วิสุ รัชชี การะตุกามา ของพระนางจัมมเทวี ปรารถนา
 หุตวา อัดทโน รุจิ มาตุยา จะใคร่ครองราชสมบัติให้ต่างก้าว
 กเถสิ. ออกไป จึงไต่ทูลแก่พระมารดา
 ตามชอบใจตน

สา ท วาสุเทวีส อสิโน พระนางก็ให้ราชบุตรไปแถลง
 กถาเปสิ. การแก่พระवासุเทพฤาษี

วัสเทโว เอกทโว หริ—
 ปุณฺชยัสส ปรัคคิมทิสภาเค
 สारनत्तिरे ชหฺยพเพ พทฺธ—
 ชฏฺโถ นาม อิลิ ปทิวสติ ทโต
 ปรั ลทฺธยพเพ เอโก เซलगโค
 นาม ลทฺธโก ปทิวสติ ทโต ปรั
 วังนत्तिरे สหฺยพเพ สฺพรหฺมา
 นาม อิลิ ปทิวสติ อินทวโร สเจ
 รัชชํ กาวเรตุกาโม คันคฺวา พทฺธ—
 ษฏฺโถ วันทิตฺวา ทโต ทโต ปรั
 คันคฺวา เซलगคฺลทฺธกํ มคฺค—
 คทฺเทสํ กคฺควา ทโต ปรั คัน—
 คฺวา สฺพรหฺมสฺ วันทิตฺวา ทเมว
 นครํ ฆายตุคิ.

พระวัสเทพจึงไ้กล่าวกะพระ
 อินทวรนัว่า พระฤษี ชอพุทธ
 ษฏฺโถ ไ้สำนักอยู่เหนือเขาชหฺย
 พท ไ้ถ้ฝั่งแม่น้ำสารนทึ่ ค่าน
 ขริมทิสภาคแห่งเมืองทริภุญชัย
 เบื้องหน้าแต่นั้นไป พรานไพรคน
 หนึ่งชอ เซलगคฺสำนักอยู่ไ้ถ้เขา
 ลทฺธยพเพ ท่อนั้นไปอีกพระคา
 บศชอสุพรหมฤษีสำนักอยู่ณเขา
 สหฺยพเพไ้ถ้ฝั่งแม่น้ำวังนทึ่
 ถ้าหากว่าพระอินทวรปรารถนาจะ
 ครอบวาชสมบัตไ้ใช้ ึงไปอธิวันที่
 พระพุทธษฏฺโถแล้ว ลำคับนั้น ึง
 ไปค่อไปแล้วให้พรานเซलगคฺเป็น
 มคฺคทเทสพา ท่อนั้นไปถวาย
 อภิวันที่พระสุพรหมฤษีแล้ว ึงขอ
 นครกะท่านนั้นเดิก

ทิ สคฺวา อินทวโร อคฺคโน
 มาทว วันทิตฺวา อคฺคโน ปวิวารํ
 ฐาทาย วัสเทวีสินา วุคฺคณิยา—

พระอินทวรไ้ฟังคำพระวัส
 เทพ ก็ถวายอภิวาทพระमारคา
 ของตนแล้ว พายวิวารของตนไป

๕๖

จามเทวีวงศ์ ปริเลท ๔

เม่น คันทว่า สพรหมสี วันททว่า
นครี ยาจิ.

โดยนิยมนพระวาสุเทพกล่าวแล้ว
ครั้นแล้วจึงอภิวัตพระสุพรหมญา
ษัขอเมอง

ทโต ปรี เขตางคตทอเคน
สัทธ สพรหมสี เอกิ เขมนครี
มาเปตว่า อินทวรัสส อทาสี.

ลำคัยนั้น พระสุพรหมญาษั
กับนายเขตางคพรานไพโร ก็ได้
สร้างเมืองหนึ่งซึ่งเป็นนครอันเกษม
ให้แก่พระอินทวร

ตทยาทาย อิมัสส นครัสส
เขตางคินดี นามิ อโหสิ.

อาศรัยเทศนั้น ชื่อพระนคร
นั้น จึงเรียกว่า “เขตางค”
กระนั้นแล

ทโต ปรัสสิ กาลเอ อินทวโร
มาทวิ วันทิตกาโม อคตโน
มาทยา ตตถ อากมนัตถาย
เอกิ อิมังจิ อาณาเปสิ.

ในกาลเบื่อนนำค้อไป พระ
อินทวรกี้ใครจะถวายอภิวัตพระ
มารทวา จึงยังคยให้อำมาคยผู้
หนึ่งไปเชิญพระมารทวาของตนมา
ในนครเขตางคณ

โส ทริปัญชยิ อากันคควา
จิมมเทวียา สัพพิ ปวคคิ อาโร
เรสิ.

อำมาคยนั้น ได้มาสู่เมือง
ทริปัญชยิ ทูลประพฤคิเทศุทั้ง
ยวงแก่พระนางจิมมเทวี

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๔

๕๑

สา คุฏฐัฏฐา อินทว
ยัสสติกามา หริปญฺชยา มหา -
ปรีวาเรน นิกขมิทฺวา อนุกกเมน
เขलगคนครมนุบัตฺตา เขलग -
คนคเร อินทว มหันเตน อีสส -
วิเขน อภิสัญฺจิ.

พระนาง ก็มีพระหฤทัยยินดี
ปราถนาจะใคร่พบพระอินทว จึง
เสด็จออกจากเมืองทริภุชย ้วย
มหาขริวารไปโดยลำค้ำไ้ถึงแล้ว
ซึ่งเมืองเขलगคนคร แล้วไ้
อภิเษกพระอินทวในเมืองเขलगค
้วยมหันคชิริยศ

อินทวราชา ปน อิตฺตโน
มาตยา มหันตํ สักการํ วันทิตฺวา
สํไมเท.

ฝ่ายว่าพระอินทวราช ไ้
ถวายอภิวาทพระมารดาด้วยมหา
สักการให้บรรเทิงพระหฤไทยแล้ว

สา จ เขलगคนคเร ฉมาเส
วลิตฺวา สฺพรหมสฺ อปฺจฉิตฺวา
หริปญฺชยํ บิจจาคมิ.

พระนางนั้นประทับอยู่ในเมือง
เขलगคนครตลอด ๖ เดือนแล้ว
ก็อําลาพระสุพรหมฤษั้กลับมาสู่
เมืองทริภุชย

จัมมเทวี ปน อากนฺตฺวา
อนนกกุสลสํมิภาเร กิตฺวา เทว
มาเส วลิตฺวา อนิจฺจํ คตา.

ก็แลพระนางจัมมเทวีนั้นกลับ
มาแล้วไ้สร้างอนนกกุสลสมภาร
อยู่ไ้ประมาณ ๒ เดือนที่ทิวงคต

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๔

มหายโส महाराजा
ปลันโน रत्नकंदे
รัชช อสิทวิสธานี
กาเรสิ हरीपुञ्जये.

ฝ่ายพระมหายศมหาราชาเจ้า
ก็ไต่เลื่อมใสแล้ว ในพระรัตน
ไตรภย ไต่เสวยราชอยู่ในเมือง
หริภุญชัย ไต่ ๑๐ พรรษา

ยัสมี ปน วิสเส วาสุเทโว
อสิทวิสธานี มาเปสิ ตโต ทุติ—
ยวิสเส จัมมเทวี กตานิเสกา.

พระवासुเทพฤาษี ไต่เนรมิตร
เมืองหริภุญชัยในปีใดเล่า แต่
กาลนั้นในปีที่ ๒ พระจัมมเทวีไต่
อภิเศกแล้ว

สา จ สยํ हरीपुञ्जये สत्त—
วิสธานี รัชช กारेสิ.

พระนางนั้นไต่เสวยราชอยู่ใน
เมืองหริภุญชัย ไต่ ๗ พรรษา

ตโต ปรมหัตตยโส อสิท—
วิสธานี รัชช กारेสิ.

ถ้าค้ำแต่่นั้นมา พระมหัตตยศ
เสวยราชไต่ ๑๐ พรรษา

จัมมเทวีया उपबिक्षिका लो
परिपूर्णोन्.

อุปัชฌิกาแห่งพระจัมมเทวี
จบบริบูรณ์ แล ฯ

(ขบความในชินกาลมาลินีปกรณ์)

จามเทวีวงศ์ ประเพณี ๔-๕-๖

ทอนี้ในฉบับเดิมความขาด

จึงได้เอาความในชินกาลมาลินีมาแทรกให้เต็ม

คโต ปรี ปน สัตถ์ ปรีนิพ—	จำเดิมแต่่นั้นมา พทศักราช
พานโต ทวีตตาทิถัสส สหัสส	ประมาณ ๓๒๐๐ ปี ในรัช ๔ รุ
ปรีมาณัสส อูปริ จตุคตสวัจเร	ศักราชประมาณ ๒๒ ปี ผคุณมาศ
อิมัสส จ รุสทกราชัสส พา—	บุณณมี พระญาติวาสเทพไต้สร้าง
วีสทีปรีมาณกาล ผคุณปฺณณ—	เมืองทริภุญไชย
มีย วาสุเทโว นาม อีสี ทริปฺณ—	
ชยปฺริ มาเปสิ.	

คโต ทุคยวัสเส จิมมเทว	แต่่นั้นมาไต้ ๒ ปี พระนางงาม
ลวปฺรา ชาคันตวา ทริปฺณชเย	เทวีมาแต่เมืองลวปฺร ไต้เสวย
รัชชี่ กาวเสสิ.	ราชในเมืองทริภุญไชย

คโต ปรี อิมัสส จ รุสทก—	เบื้องนำแต่่นั้นมาอีกประมาณ
ราชัสส นวคฺตรจตุคตปรีมาณ—	จุลศักราช ๔๐๘ ปี พระอาทิตย์ราช
กาลเ ชาทิจัจราชา ทริปฺณชเย	ไต้ฮิเศกในเมืองทริภุญไชย
กทภาเสโก.	

จามเทวีวงศ์ ตอนชินกาลมาลินีแทรก

คโค ปรี รุสกรราชัสส ปัญญ—
 วัสศักเร จตุสศปริมาณกาเล
 ทริปัญชยปุเว มหาธาตุสมัคค—
 มัตติ ปุราณกถาย สันนิฏฐานัน
 ทัณเฑ ทริปัญชเย ราชวสานัน—
 สาเรน สเมติ.

จำเริญแต่บัดนั้นมา รุสศักราช
 ๔๒๕ ปี เป็นเรื่องกล่าวด้วยมหา
 ธาตุที่ได้ประสมในเมือองทริภุญไชย
 แลราชวงษ์ทริภุญไชย

ทัสสมา ยัคคเมเวติ.

เพราะเหตุนั้นเรื่องพระมหาธาตุ
 จะยุติไว้ก่อน

อิทานิ ตเมว สันนิฏฐานัน
 ปากฏกรณัตถาย อิมัสส ทริ—
 ปัญชยปรสส อูปัคคิตาหิโต
 กเถตัพพาว.

บัดนี้ จะกล่าวถึงเรื่องประคิย
 ฐานพระมหาธาตุตั้งต้นแต่ความ
 เกิดขึ้นของทริภุญไชยนครน เพื่อ
 จะกระทำการประคิยฐานพระมหา
 ธาตุนี้ให้ปรากฏ

ปัพเพเว กิร วาสเทโว สัก—
 กถันโต อนัสสโส พุทธชฎิล
 สัพพหมาทิ ปัญญสหายกา กล—
 ปัคคา พุทธสาสเน ปัพพชิตวา
 ปัญญกตคยิ ลิกขิตวา วินยัสส
 ควรวาริ สัสสสิกเขตวา หินายา—
 วัตติตวา อัสสิปพพชช ปพพชชสิ.

จึงได้บินมาในกาลครั้งแรก
 พระวัสเทพ พระสกกถันค พระ
 อนุคิยย พระพุทธชฎิล พระ
 สัพพหม ๕ คนเป็นสหายกัน บวช
 ในพระพุททสาสนาเวียนพระไตร
 ปัญญชานาญ ก็รู้ได้ว่าพระวินย
 เป็นกรรมอันหนัก จึงได้ สักมา
 บวชเป็นฤาษี

จามเทวีวงศ์ ตอนจีนกาลมาลินีแทรก

สุกกัณฑ์โต ปน คีหิ หุควา
ลวปุเร วลี.

พระสุกกัณฑ์ ไปอยู่เมือง
ลวปุระ

वासुदेवो अत्र जित्—
कारो अविष्णुपालं चक्रवा संयाम—
तेषु वल्लि.

พระฤาษี & พระองค์ มีพระ
वासुเทพเป็นต้น ได้วิष्ณูมา
อยู่ในสยามประเทศ

तेसु वासुदेवो रोहिणित्—
किरे अक्षयपत्ते पृथग्छिद्रो
सारनक्तरे शुभपत्ते अनसिद्धो
हृषिकेश्वरिणकरे सुप्रहमसि वं—
गन्तिकरे सुभपत्ते वलि.

พระवासเทพอยู่เขาอชบรพท
ใกล้ฝั่งแม่น้ำโรहिณิต์ พระพท
อชิลอยู่เขาชบรพท ใกล้ฝั่ง
แม่น้ำสารนที พระอนคิษย์ไป
อยู่ในเมืองหุषิกทวลลินคร พระ
สุพรหมไปอยู่สภบรพท ใกล้ฝั่ง
แม่น้ำสิวงกนที

तेसु वासुदेवो ऐकित्वसि
अक्षयपत्ता ओर्यहि हित्तलपते
तेवु चक्रपते तेवु क्वयपते
तेवुकि क्षतारगे लिकिवा पोसा—
येलि.

วันหนึ่งพระवासเทพลงมาจาก
ยอดเขา ได้ตำรอก ๖ คนอยู่ใน
รอยช้าง ๒ ในรอยโค ๒ ในรอย
กิ้งก่า ๒ แล้วเขาไปเลี้ยงไว้

ते ज अनङ्गमेन वित्तचित्वा
मिदसंवाสิगा हक्वा वासुदेवसि
अयुष्ठागा अहेलि.

ครั้งคนเหล่านั้นใหญ่แล้ว ก็
ได้อยู่เป็นคู่กัน แลเป็นผู้ช่วย
พระवासเทพ

เฮกา กิร มิคี วาสเทวัสส์
บัสส์วามูฐานัน อากตา สัมภว—
มิสส์กั บิวัดวา คัพภัน หัตถ์วา
ทเว มานเส ปุคเต วิชาयी.

ยังมีนาง เนอตัวหนึ่งมากินน้ำ
บุตรพระวาสเทพด่ายไว้ ก็มีทัง
คลอกลูกแฝดออกมา

วาสเทโว ทยาชนโน อังคฺลิ—
วินิค์เคน ซิเรน เค ไปเสลี เค
ปน อนกกเมน วุฑฒย์บัตตา
มิถสังคมัส เตส ปุริโส กุนริสิ
นาม อิตถิ มิคฺยฺยติ นาม.

พระวาสเทพก็มีใจเอ็นดู ให้
บุตรนั้นมีกินต่างนมจนใหญ่ก็ให้
อยู่เป็นคู่กัน ทารก๒คนนั้น ชาย
ชื่อกุนริสิ หญิงชื่อมิคฺยฺยติ

วาสเทโว มิคสังฆนควร นาม
นควร มาเปทวา กุนริสิ ตักถ
ริชชี การยสิ อิตเว ๑ ฉชเน
มิถสวาสิเก ตักถ วสาเปสิ.

พระวาสเทพก็สร้างเมืองชื่อ
มิคสังฆนควร อภิเศกให้๒คนนั้น
เป็นเจ้าครองเมืองต่อไป ให้ชน
๖ คนที่เป็นคู่อยู่ด้วย

กุนริสิราชา ปน วาสเทวัสส์
โอวาท ฐิตวา มิคสังฆนควเร
สัทสัทตคฺติ วัสसानิ ริชชี กาเรสิ.

พระเจ้ากุนริสิราชาได้ตั้งอยู่ใน
โอวาท พระวาสเทพเสวยราช
อยู่ได้ ๑๒ ปี

จามเทวีนัย์ ตอนชินกาลมาลินีแทรก

๑๐๓

กุนริสัส คโย ปุคตา กุ—
ริราชา กุนริโลโล กุนริสึคณา—
โสคิ.

มีพระราชบุตร ๓ องค์ ชื่อ
กุนริราช ๑ กุนริโลโล ๑ กุนริสึค
นาค ๑ (ในจามเทวีนัย์กุนรินาค
กุนริโรส, กุนริรังส.)

วาสเทโว ปันัสส ทินัน ปุค—
ตานิ วิสั นคว มาเปคควา อทาลิ.

พระวาสเทพสร้างเมืองให้แก่
กุมารทั้ง ๓ น้อยกว่าเมือง

เตสุ กุนริสึคณาโส ปิคโน
อิรเจเนน มิคสังจนคเว รสิช กั—
เรควา ปัน อสิสึนา มาบีเต รันนยเว
รสิช กัเวลิ.

พระกุนริสึคณาได้เสวยราช
ค้อยิกาในเมืองมิกสังจนนั้น แล้ว
พระญาติสร้างเมืองใหม่ชื่ออรันนย
(รัมมย) ย้ายพระกุนริสึคณา
ให้ไปครอง

โส คั รันนยปริ กัญฐุคณช—
อุปม กัตวา มาคปทรณัญญุก
ฉินทิตวา อัมเมน วินาสยิ.

กระษัตริย์องค์นี้ ใ้ทำเมือง
ให้ฉิบหาย เพราะเหตุชำระความ
ลูกค้แม่เปรียบด้วยไม้ค้รังซึ่ง
เป็นอธรรม

ททา วาสเทโว เขมัญฐานัน
วาริยามาโน อัมหากั พทิสัส

ครั้นนี้ พระวาสเทพก็เที่ยว
หาที่เกษมมา เห็นที่ตำบลทงซง

จามเทวีวงศ์ ตอนชินกาลมาลินีแทรก

ปติภูริภูมิฐานัน ทิสวา อิทํ ปรม -
 เขม้นตํ วาทติ สันนิฐฐานัน กัตวา
 ตักถล ฟิงคนทักเว เอกํ นครํ
 มาเปสิ.

เป็นที่ตั้งพระพทธศาสนา สันนิฐาน
 ใ้ไว้ว่าเป็นบรมเกษมแท้ ก็สร้าง
 เมืองลงไกลฝั่งแม่น้ำฟิงคนทัก

มาเปตวา จ ปน ชูเปตวา
 อิมหากํ สหายกํ สุกกทนต์
 อัญญไญ สีสาทิคณสมเปโต นัตถิ
 ทัสเสว อิทํ นครํ อรทตติ จิน -
 เทตวา ปณณํ ลิกขิตวา ทัสสา -
 วิทเว เอกัสมิ เวพคัมพะ พิน -
 อิตวา ทํ ลวปรํ ฟิงคนทิกขา อน -
 โสเคน ปทีณิ.

ครันสร้างเมืองแล้วจึงคิดว่า
 พระสุกกทนต์พนชาวสหายเราเป็น
 คนมีสลาทิกณไม่มีใครเสมอเราจะ
 เญญมา (ฉันแลปลูกษากัน) ที่
 เมืองน จึงเขียนหนังสือผูกแพ
 ไม่ไผ่ปล่อยให้ลอยตามสายน้ำไป
 เมืองลวปร

สุกกทนต์โต ทํ ปณณํ วาเจตวา
 เวพคัมพะ อารยทํ ฟิงคนทิกขา
 ปติโสเคน อนุปยตโต.

พระสุกกทนต์ เมอโตฮาน
 ทราชกทหมายแล้ว ก็เขียนไม่ไผ่
 ใ้ล่อทวนน้ำฟิงคมาจนถึงเมือง

वासुतेवो सुककतन्तस्स त्थि -
 प्पिन्तं पवत्तं गलेसि.

พระवासเทพ จึงแกลงเทศ
 ใ้ทราชทุกประการ

จามเทวีวงศ์ ตอนชินกาลมาลินีแทรก

๑๐๕

สุกกัณฑ์โต เอกทโวจ ภูนั้นเต
ลวปุเร จักกวัตตีสส รัญญโณ พิช
อิชานะควา เขมวชัทธิ ภวิสสตีติ.

พระสุกกัณฑ์ จึงว่าควรไป
ขอพิชพระเจ้าจักรพรรดิเมืองลวปุระ
มาไว้เมื่อนั้นจึงจำเวณ

ตทา เต อโภ บัญญัติเตหิ
ปริสสเทหิ สัทธิ ควณิ นาม ทูท
ปาหสิ.

พระทวยศทั้ง ๒ ก็ตกลงกันส่ง
นายควะระ (ควาย) ให้เป็นทูตไป
กับขรवार ๕๐๐

ควโย คันควา ลวปุระยิ
จักกวัตตาราชานัน วันทิกวา วา
สุเทวิสินา กถิต สัพพิ ยุตติ
กเลสิ

ทูตไปได้ถวายบังคมพระเจ้า
ลวปุระยิกับจักรพรรดิราชแล้ว ก็
กราบทูลประพจน์เหตุตามที่พระ
วาสุเทพฤาษีสั่งมาให้ทรงทราบทุก
ประการ

ควโย ตัตถ เอก วิสสิ วิสิควา
วัญญุสโส จักกวัตตาราชานัน อา
ปุณิ.

ทูตไ้ได้อยู่เมืองลวปุระถึง ๓
จึงได้ทูลลาพระเจ้าจักรพรรดิราช

จักกวัตตีสส รัญญโณ อิตา
รามัญญนคเว ปเทสรัญญโณ อค
คมเหลสิ จัมมเทวิ นาม เตมาส
คัพภินิ อโหสิ.

เวลานั้นพระราชธิดาพระเจ้า
จักรพรรดิพระนามว่า จามเทวี
ไ้เป็นอัครมเหสี เจ้าประเทศราช
ในเมืองรามัญ ทรงครรถ์ไ้
๓ เกือน

จามเทวีวงศ์ ตอนจีนกาลมาลินีแทรก

จกัถวักติราชา จัมมเทวี นาม
อัครโคโน อัคริ อธิ ราชภาวักถาย
ปลาเหสิ.

พระเจ้าจักรพรรดิ ได้ส่งพระ
จามเทวีองค์นั้นแลให้มาเป็นเจ้าแผ่นดิน
ดินตามที่ทูลได้ ไปขอ

สา จ สัพพัญญุสคติเกณ มหา—
ปรีวาเรน บัญญุสเทหิ จ ทิยัญญ—
ธรมหาเดเวหิ นาว อภิรยหิตวา
สัคคหิ มาเสหิ พิงคนทियานสา—
เรน อธิ อนุปัตตคา.

พระนางจามเทวี เมื่อยกรพล
มานั้น เป็นกระบวนเรือกับขีววาร
ยศใหญ่ ๕๐๐ กับพระมหาเถร
ทรงไตรปิฎก ๕๐๐ ทวนแม่น้ำ
พิงค์มา ๗ เดือนจึงถึง

वासतेवो ज सककत्तन्तो ज
सिप्पेहि नाकवेहि สัทธิ คัมม—
เทวี หริปญฺเฐ นิสิตาเปกฺวา
อภิสิญฺจิส.

พระवासเทพกับพระสกกทนต์
พร้อมด้วยชาวเมืองก็เชิญพระ
นางจามเทวี ให้นั่งอภิเศกเหนือ
แผ่นดินทอง (หริปญฺเฐ)

คทปาทาย อิมัสส นครัสส
หริปญฺชยันติ นาม ยาว อช—
ชัตตนา ปรมปฺภาคคันติ.

เทศน์ เมืองจึงมีชื่อว่า หริ
ภัญชียมาจากทุกวันนี้

สา จัมมเทวี สัคคาคหิ อธิ
อนุปัตตคา มาฆปฺพนมมีย เทว
ปฺกเต วิชายิ.

พระนางจามเทวีมาถึงเมืองนี้
ได้ ๗ วัน ก็ประสูติพระราชบุตร
ฝาแฝด

เชฏฺฐูปคฺโต มหายโส ก—
ณฺฏิโฐ อินทวโร สโหสิ.

องค์พมื่อนามว่าพระมหายศ
น้องชายว่าพระอินทวร

จามเทวีวงศ์ ตอนชินกาลมาลินีแทรก

๑๐๗

อินทวรัลส์ อนันตยศโสทัย ภายหลังกษัตริย์อินทวรัลส์
นามิ. เฉลิมพระนามว่าพระอนันตยศ

เทสั สัตถ์วรัลส์ลิกกาเล มหา— พระมหายศ ครั้นพรรษาไค้
ยลั รัชเช อภิสัญจิ. ๗ ขวย ไค้ชกัเศกครองเมือง

จิมมเทวี ปน พทอศาสเน พระนางจามเทวี ก็ตั้งก่อการ
อนกกุสลสัมภาวะ อปจินิตวา กศลปลุกศรัทธาเพิ่มภุสขารมีลง
นครคฤทิกานัน เทวานัน ปุญญัญญู ในพระพทอศาสนาเป็นอันมาก แล
อิมมิกลัการัญญู อทาสี. ไค้ทำบุญพลัอิมมิกลัการ แก่พระ
เสอเมืองทรงเมือง

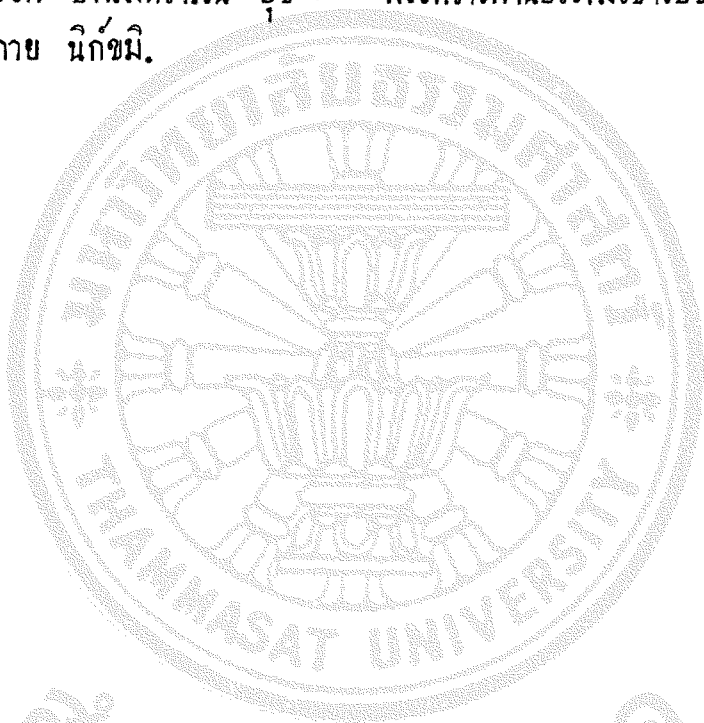
คัสสา ปุญญานภาเวน เทว— พระนางทรงบุญขารมีมากนัค
ทาโย เทชวนคั หัตถิ มังคล— เทพเจ้าทังหลายไค้นำข้างมงคล
วารณคัดาบ อานยัส. อันมีเศชให้มาเป็นคู้ขารมี

คทา อสิคัสทัสสโยขปริ— ในกาลนั้นมิพระเจ้ามลัคขราช
วาริโต คิลังโก นาม มลัค— องคัหนึ่งทรงพระนามว่า คิลังก
ขราชา ทริปุญญชยัสส คัณท— มีพลโยธาเป็นอันมาก ยกมาจะยัค
นคัดาบ ฮาคโต. เขาเมืองทริภูญชัย

๑๐๘ จามเทวียงษ์ ตอนจินกาลมาลินีแรก

คชวรวิสัย ขันธะ มหายโส
มีชีเฉ อินทวโร หัตถ์ดิยาเล บั๊—
ฉิมาสเน นิสิตักวา อเนกโยเจหิ
ปวิวาริโค บั๊ฉิมท้าวเรน บั๊—
ฉนัตถาย นิกัซมิ.

พระเจ้ามหันตยศกัทรงคองข้าง
พระอินทวรราชกัประทับท่ายข้าง
เขนหัตถ์ดิยาเล นำพลออกทาง
พระทวารค่านประจิมเข้รบข่าคัก

สำนักหอสมุด

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๗

ทโค กวเจ นิลกณฺทธารเ
สํตติ ๑ จาเป กรวมํมิกยเ
สฺเร ชฺรเช ชัคคฺวปฺชเ
นีเล ลกฺเชนทา บัณฺโทปฺยาเท.

ททา จารกชกา เทวา
นควํ รุกชฺมลกํ
อัญฺญมัญฺญํ อุกฺโขเสนฺติ
คณฺทวา เตะ เตะ ภิรฺกชฺติ.

เคยิ อุกฺโภ กุมารว ๑
สฺพิชา อิตฺติสฺติมา
คณฺทวา มิลักฺขรชานํ
อเนกผลพาหนํ
มิลคณฺธํ อปคณฺทวา
อัสสัมภิตาว เกสฺวา.

ลํกัษณํ ถึงผลโยธาทั้งหลาย
มีกำหนดล้วนแต่สืเชื้อว คือ เกราะ
แลหอกมีคมอันเขี้ยวขั้คแล้งบนแล
เกราะนวมมือ เป็นโยธากล้าหาญ
อาจทำลายศัตรูให้แหลกลาญ ถือ
จงรูปพระชวรงค์พากันยกมาเบื้อง
หลัง

ณกาลครั้งนั้น ฝ่ายฝูงเทวดา
ทั้งหลาย ผู้รักษาพระนครแล
พฤกษาเดิม ก็ให้ช็อคโฆสนาคาร
แก่กันแลกันพากันมาอภิรักษ์ซึ่ง
พลโยธาทั้งหลายนั้น ๆ

ฝ่ายว่าพระกุมารทั้งสองนั้น
เป็นสฺพิชทรงปฤชามิสฺติ ไ้คําเนน
ทัพเขาไปสู่อเนกพาหนของพระเจ้า
มิลักฺขราช องค์อาภิงพระยา
โกษร อันมิไ้ค้หวั่นหวาคต่อหมู่
มฤคเข้าไปในกลาง

• รตนน้ำแดงเปน คณฺทวา เตะ เตะ ภิรฺกชฺติ

นทสนันนทรว
 บัควา อุณณปะเทศกั
 สัจญญาเวรินทาเป็นที
 พลานัน นิสิทาเปยยั
 วิสัสมัตถาย กิพันต
 โลกกาลัมมิ ขิยเขต
 เอก อัมมัจ เปสเนติ
 กถาเป็นติ มลิกขกั
 มยั ภาคิณเยยา คยหิ
 บัลลิตุ กั อิจาคตา
 ยัตโต สกยัคตานิ
 สัจเชนต สกพาหนิ
 ตรมาโนว มา จิร
 คมิสสาม อิทานิติ

โส คณัตวา ทัสส วิจฉาสิ
 กุมารานั กถา กถา
 ทัสส กั วณัน สัตถวา
 มลิกโข เอตทพรว

ครั้นเข้าไปถึง อุณณประเทศ^๒
 อันมีสิฏโกลัแลโกลเทียบ แล้วให้
 ยืนภากสองสัจญาพักพลนิกาย
 เพื่อให้หายเหนื่อยชั่วเวลาหนึ่ก
 หน้อยแล้ว จึงส่งอำมาตย์ผู้หนึ่ง
 ให้ไปเจรจาความเมืองกะพระเจ้า
 มลิกขราชาว่า “เราทั้งสองผู้เป็น
 พระภาคิเณยของท่าน ไ้มาแล้ว
 ในทัน เพื่อจะเห็นพระเจ้าอง ขอ
 พระบัลลเจ้า จงตระเตรียมพระบุตร
 ทั้งหลายของพระองค์ทั้งพาหณะ
 ของพระองค์โดยทวนเถิก อย่า
 ใ้ไ้ช้าเลย เราทั้งหลายจักไป
 เเคยวัน”

ทถัน ครั้นไปแล้ว ไ้ทูลแก่
 พระเจ้ามลิกขราชานัน ตามคำ
 กล่าวของพระกุมารทั้งสอง พระเจ้า
 มลิกขราช ครั้นได้ฟังคำอำมาตย์

๑ น่าจะเป็น นทสนัน

๒ อุณณปะเทศกั ที่ตำบลเนินสูงแห่งหนึ่ง

อุโภ กทวิสต์สา ทุต
เทสั วยาขี กิตักกา
หัตถิอัสสัปลา เทสั
โยธา สุวยาขี กิตักกา
มิลลิกัสสั วโจ สัคควา

นั้นแล้ว จึงกล่าวกะตุนั้นถึงว่า
“ กกรทต พระกมารทั้งสองนั้น
มีพรรษาเท่าไร วัยของกมารทั้ง
สองเท่าไร ช้างม้าพลสุรโยธา
ของกมารทั้งสองมีมากเท่าไร ”

อมัจโจ ทัง อธิ พรวี
อุโภ บัญจวโส เทว
หัตถิบัญญูเส อธิวา มิตา
ภาทโร หัตถิขนิชสิ
กณัญญูโส มัชฌเก มิโต
บัจฉโตว หัตถิ เอเกโก
หัตถิเอกานมาคคา
ติสหัสสา สุวา โยธา
เอตักกา โหนติ เต นัตตาคิ

เมื่ออำมาตย์ได้ฟังรับสั่งพระ
เจ้ามีลิกขราชตาม จึงใ้ทุกความ
ว่า “ ข้าแต่เทวคาเจ้า พระกมาร
ทั้งสองมีพรรษา & พรรษา นี้ว่าทั้ง
สององค์นั้นได้ประทับอยู่เหนือหลัง
ช้าง พระภาคายู่คอกช้าง พระ
กนิฐานันว่าอยู่กกลางช้าง มีช้าง
แต่ละตัว ๆ ตามมาเบื้องหลังพวก
สุรโยธา ๓๐๐๐ ช้างมากคนละตัว
พระนัตคาของพระองค์มีพลโยธา
ประมาณเท่านี้ ”

ราชา ทัสสั วโจ สัคควา
ฉัญญูฐันติ สมารพวิ
สกปาณิ ปหริทวา
มหาหสิคั กโร

พระราชาก็ฟังคำทศนั้นแล้ว
ทรงพระปรารภเสียดังอินขันฎา แล้ว
ตบพระหัตถ์ของพระองค์ทรงพระ
สรรวสเป็นอินมาก หากครวัสเหตุ

เอก อโว โส ราชา
 สกามัจจานสมเห
 ชัมโภ อัจฉริโย วัต
 อติกุมารวาทิก
 อโภ เท อติกุมาร
 มุขโต ชัมปคัมริ
 ชัมปกา สวโยธาก
 หัตถิ เกลศัญจ เฮเกโก
 เม อิตาย กณัญชาน
 น ๑ สกโกณติ ยชฌิต
 กณนค อัมเหหิ สัทธ
 ยชฌิตสันตติ อพรว
 คิณคคคคคคคคคคค
 กิมนิ สมุทโททก
 ชัมชโยปณกรสิ ป
 โภมินเน ปณณจันทิมิ

เอว วัจวัน โส ราชา
 อญฺฐุหิ น คัจฉติ
 สัมมิตาว สหาเปสิ
 สัมมาเปสิ สก พล
 คณหิสรสาม อโโต พากฺฐ
 ปรี คณหาม ปุน จาทิ

นั่นแก่มุ้ามาตย์ของพระองค์ว่า
 “แนพ้อเซย คำของกุมารเล็ก
 เปนอัศจรรย์แท้ กุมารเล็กทั้งสอง
 นั้น มีน้ำนมอันไหลออกแล้วแต่
 ปาก ถึงสรโยธากัน้อย ช้างแต่
 ละตัวของกุมารทั้งสองนั้น ก็
 จะไม่อาเพอะระยด้วยยธิกาน้อยของ
 เราได้ ก็อย่างไรก็รบกับด้วยเรา
 ทั้งหลายได้” ดังนี้ แล้วครีว่า
 “หิมะที่ค้างอยู่ปลายหน้ากับน้ำใน
 พระมหาสมุทรจะเทียบกันอย่างไรได้
 รัคมิหิงห้อยจะเทียบแสงพระจันทร์
 วันปณณมิ อย่างไรได้”

พระราชานัน ครันครีอย่าง
 นี้แล้ว ก็เสด็จขึ้นชนแลประทับอยู่
 ครีว่า ครวาทานทั้งหลายจงระ
 เเตรียมผลของคนให้พร้อมเพียง
 เราทั้งหลาย จักจับพระกุมารทั้ง
 สองนี้ แล้วจักยกเมองไว้ อีกด้วย”

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๗

๑๑๓

เฮว วัตวาน เกล้ ทตามัจ—
จัสส ธนคฺกุฏฐิตายํ ทักควา อัมโ
ยดา ววลี ตดา กโรมิ นัตตาโร
เม อิทา คมิสฺสติ ทักขปาทา
ภวิสฺสติ เต ตักถ ติมฺฐิตุ ทาว
อหํ ตักถ คมิติ วัตวา ทํ ว
ปติเยเสตี

ครั้นพระราชาครัสกั้นแล้ว
จึงประทานธนคฺกุฏฐิตาย ให้แก่
อำมาตย์ทูตของพระกุมารทั้งสอง
นั้น แล้วตรัสว่าแนะพ่อเฮย หลาน
ปราดนาอย่างไรเราจะทำอย่างนั้น
พระหลานเราจักมาในทัน การเดิน
ลำบากก็จักมิ ให้กุมารทั้งสอง
คอยอยู่ในที่นั้นเถิด เราจะไปใน
ทันน

โส สฺฐิตฺเตว เกล้ วกขามติ
วัตวา อากินควา สัพพนต ฆวตฺต
เกล้ ธนสฺสาเวลี

ครั้นครัสกั้นแล้ว ก็ส่งทูต
นั้นไป ทูตนั้นก็ได้ทูลแก่พระเจ้า
มิลกษราช โดยชอบดังนี้แล้ว
ก็มาทูลข่าวคราวทั้งปวงนั้น แก่
พระกุมารทั้งสองนั้น

เต อโภยํ ทํ กถํ สคฺวา อติ—
วีย โสมนสฺสชาตา ทญฺฐากาเรน
ทตพลนิกายานํ ทิสฺเสตฺวา สญฺ—
ญาเปตฺวา อัมโ อชช กาลสฺม
อิมฺหากํ ฆตฺตคฺคิสฺสคฺคํ มิลกษราชานํ
ลภิสฺสสามาตี จินตฺยิตถาตี

ฝ่ายว่าพระกุมารทั้งสองนั้น
ครั้นได้ฟังกถานั้นแล้ว ก็เกิด
โสมนัสอย่างยิ่ง จึงได้แสดงทูต
ทั้งหลายแก่พลงนิกายของตน ด้วย
อาการอันคฺกุฏฐิตแล้วให้สัญญาว่า
“แนะพ่อเฮย ท่านทั้งหลายจงคิด

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑

ว่า” เราชั่งหลาย จักได้พระยา
มิลักขราชผู้ศักรคอบของเรา ใน
กาลวันนั้น

จามเทวี ชานามาตี วทีสุ. พลนิกายทั้งหลายก็กล่าวว่า
“ข้าพเจ้าทั้งหลายทราบอยู่แล้ว”

มิลักขราชชาย กาลนิตเร พล ฝ่ายพระเจ้ามิลักขราช ก็ตระ
สัชเชตวา มีชันนติกสมเขยเว เติวยมพลในกาลเป็นระหว่งนั้น
ธสิคิสหัสสมัตเตหิ สุโรโยธา— ก็ไต่บกกันมาสู่ที่ตั้งทัพของพระ
พลนิกายเอหิ เศล จูฑัญฐาน กุมารทั้งสอง ด้วยสุโรโยธาพล
อาคณฺฎิ นิกายทั้งหลายประมาณ ๘ หมื่น
ในมีชันนติกสมเขยนั้น

อาคตกาลโต ขัญราย เศล สุโรโยธาทั้งหลายด้วยทัพพล
ปลายนภเขน สกาลพลนิกายเอหิ นิกายทั้งสิ้น พวกนั้นแล่นมาโดย
วาทเวเคน อาชาวันตี. กำลังเร็วคุดมเพราะความกลัว
แต่การหนีไปแห่งพระกุมารทั้ง
สองนั้น จำเคิมแต่กาลอันมาแล้ว

ติสททวิสทพยามิขัปมาณเ เศล ครั้นเมื่อกาลประมาณ ๓๐๐ วา
จูฑานัน อัสมีขัตเตยเว ขัปปถามา ๒๐๐ วา ยังไม่ถึงสถานที่พระกุมาร

กีฬินตา หกัวา หทาทิ อัสสาสา
 สัสสกันฐา จ หิตถินเณ นิสันนา
 เทสั พลนิกายานั สัตติสรโต—
 มรชคคักกณิณฑาทันนิ กรวร—
 วาลาณณกวาทันณิ สวิยเค—
 เชน ปัจฉาภคตวิธิตถาสสมุชช—
 ลิตถิตถิตถาวณณิ จักขุปลสาททต
 สมัตถมทินนการภคั ทิสวา ตโต
 อปวิ อากันคั อสิกโกณิโต ตัตถ
 ทิฏฐินันติ.

ทั้งสองคงทัพแล้วเที่ยว ก็พากัน
 ดอยกำลัง เห็นเห็นน้อยช้อยมค้ออัน
 แห้งหายไถกั “ชัช่า” กิ่งนี้ นัง
 ช้อยเห็นค้อช้ง ใคเห็นแล้วช้ง
 แสงสว่างแห่งทอก แลสร แล
 โคมร แลพระขรรค์ แลจักร
 แลสิ่งของเป็นต้น แห้งพลนิกาย
 แห่งกमारทั้งสองนั้นด้วย แห่ง
 เเกาะมือแลโล่ห้แลเกาะสรวม
 กายเป็นต้นทั้งหลายด้วย อันมี
 วิถีไพลงช้นด้วยแสงพระอาทิตย์อัน
 มีรัศมีสว่าง ในเวลาปัจฉิมภาครัน
 ยังเกิดเป็นมหันการ สามารถ
 กระทบจักขุปลสาทแล้ว

ตัสสมิณญ์ กाले สวิโย มัช—
 ฉตีกกาลาตีกกันโต อตวิย ตา—
 ปนตาโย สัพเพสั มีลักขราชา—
 ปมขานั มชั ปหริติ เทสัณญ์ เสทา
 มุณญันติ อตวิยเวทณิ เวทณินันติ.

ณลาคัยนั้น ก็มีอาจจะพากัน
 ต่อมาไค ก็พากันยืนหนึ่งช้อยใน
 ที่นั้น ก็ในกาลนั้น พระอาทิตย์ก็
 ไคล่องมีชฉฉนติกกาล มีแสงแดด
 อันร้อน ไคประหารหน้าแห่งสุโร
 ภาทั้งหลาย มีพระเจ้ามีลักขราชา

เช่นประธาน อนึ่งเหอแห่งสุโรชา
ทั้งหลายนั้น ก็ไหลออก ไค้พา
กันแสวงเวทนายิ่งนัก

กมาเร อารักขกา เทวคา ฝ่ายเทวคาทั้งหลายผู้รักษา
มิลักขานัน อชาติย์ปอติเวกคว์ พระกุมารทั้งสอง ก็สำแดงความ
อณท์ ชเนนทิ. วัอันเช่นอันมาก ยังเกิดแผศเผา
พระเจ้ามิลักขราช แลสุโรชา
ทั้งหลาย

กมารา นัน วิคทิสโตยิ สิตัง พระกุมารทั้งสองก็ให้ข้มแย้ม
สัพวัตตันทิ. กะพระเจ้ามิลักขราชนั้นอยู่แต่ทิศ
อินตณย่นอยู่แล้ว

กทา อนนทยโส อตคโน ลำคายนัน พระอนนทยศไค้
ชาวยิ โหราชิปคิ ปุจฉิ อารยิ งาม พระโหราชิปคิผู้อาจารย์ของ
อิมัสมิ ยามะ อิมัทากัง ชโย ตนว่า “ข้าแต่อาจารย์ ในยามนี้
ภวัตัพพิ อุตาทุ โนติ ความมิใช่ขจะมีแก่เราทั้งหลาย
หรือว่าไม่มี

ภวัตัพพิ กุมาราคิ ฮาท พระโหราชิปคิทูลว่า “จะมี”
คิงน

คัสมีญ์ ขณ มหาวิชรี—
หัตถ์ รัตนหัตถ์ โสณท์ อุก—
ชิษต์วา คิกชัตตุ โกณฺจนาท
อกาสี.

ณชณนั มหาวิชรีหัตถ์ รัตน
หัตถ์ ก็ไต่ยกวงงขึ้น ทำเสียง
โกณฺจนาทสามหน

อด เต อุโภ ชัยยมหาสั—
มทาลั นทาเปคฺวา สกลพลนิ—
กายั อญฺฐาเปคฺวา มหาอก—
กญฺฐุสทท คิกชัตตุ นทาเปคฺวา
มิลิกขราชากิมุชั ปกฺชินทสุ.

ลำคัยนั พระกุมารทั้งสอง
ก็ให้ยื่นฎาไชยมหาสัมมทาลั ยัง
พลนิกายทั้งปวงให้อญฺฐาการขึ้น
ขึ้นแล้ว ยันฎาสำเนียงให้ชวชน
๓ คน (มหาอกกญฺฐุสทท)
แล้ววิ่งเล่นเข้าไปเฝ้าพระภักตร์
พระเจ้ามิลิกขราช

คั ทิสฺวา สัพเพ เต พลนิ—
กายา มิลิกขราชปมฺชา กิม—
ปฺมานททยา จัญฺจลสฺริวา สัต—
คิโตมรชคฺคาวุธานี หัตถ์โต
คัลลิตทา ขเหล็.

ฝ่ายพลนิกายทั้งปวง มีพระ
เจ้ามิลิกขราชเป็นประธาน ครั้น
ไต่เห็นอาการดังนั้น ก็มีทักขัน
หวาดหวั่นกายสันอยู่ระวิ หอก,
โตมร, พระขรรค์, อาวุธทั้งหลาย
ก็พรักพรายพลกัหลุดจากมือ

๑. ทิจะปนถลองเอาไซ.

สัพเพ หิตถิคนาปิ มิสฺสั—
 ขวัญไฉน มังคลหิตถิอาทิกา ตั
 มหาชีวิตหิตถิคนัน มหาเศขวันต์
 ทูรโต อวันต์ ทิสฺวา วัคค—
 วัคคา คัสส ทนเตหิ อตฺตโน
 นลาคนเต วิชฺฉิตฺเตว มัญญ—
 มานา สกภาเวน สันฐาคู อัสสั—
 โจนฺตา ปลายัสสุ เต มนัสฺสาปิ
 ตเถว มัญญฺมานา ปลายัสสุ.

ฝ่ายฝูงข้างทั้งหลายทั้งปวงมี
 มงคลหิตถิของพระเจ้ามิลักขราช
 เป็นต้น ครั้นได้เห็นมหาชีวิตหิตถิ
 รัตนตัวนั้น มีเศขมมากแล่นมาแต่
 ที่ไกล ข้างแต่ละกอง ๆ ก็พากัน
 สำคัญใจในหน้าผากของตนราวจะ
 ว่าได้แทงแล้วด้วยงาทั้งสองของ
 ข้างชีวิตหิตถิรัตนนั้น มีอาการจะพา
 กันดำรงตนอยู่ได้ก็หนีไป แม้จะ
 ทวยชนทั้งหลายนั้น ก็สำคัญ
 อย่างนั้นเที่ยวพากันหนีไปแล้ว

อถ เต อโกล กณฺธิฐฺฐาตโว
 ปคิลททววิชัยโย หตฺวาว อติ—
 เรกมหาอกกณฺฐิสฺสทท นทาเปตฺวา
 มหาเศชัยเภาวิมทิงคปณฺฑทวสฺสง—
 มขรสวสสททวณฺฑิตุ คมโล มหา—
 โฆโส ชนยฺนโต เตสฺส ปัจฉโต
 อนฺนาวมาโน.

ลำคายนัน พระพี่น้องทั้งสองนั้น
 กลยได้ไชยชำนะแล้ว จึงขึ้นภา
 เสียงโห่ร้ององมี แล้วขึ้นเลง
 คัพทสำเนียงเสียงมหาไชยเภาวิ,
 ตโพน, บัณเฑาะ, สังข์, แตร,
 แซ่ขโหมษ เป็นไชยขรรเทิง
 ยกไล่ตามไปเบองหลังแห่งพลท
 หนทั้งหลายนั้น

• หนังสือแปล ขนอินฺโต แต่น่าจะเป็น ฉนอินฺโต ร้องคำราม ชุสำทับ ร้องสำทับ

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๗

เทย มีลักขชนตา บกัญจิ—
หัตถ์เดณ คหิต์ คัม สัชเชคควา คุจ—
ฉหัตถ์เดณ ปลายันตี.

แม้ว่าหมูกองทัพมีลักขทั้ง
หลายนั้น

กุมารายี คัม สาสันิ ตรีเคน
สกมาทราย จามเทเวีย อาโร
เจลั.

สิ่งใดได้ถือไว้แล้วในมือ ก็
พากันสละทิ้งสิ่งนั้นเสียหนีไปแต่
มือเปล่า ส่วนเจ้ากุมารทั้งสองก็
ให้นำข่าวสารที่มีไซยนั้น ไปทูลแก่
พระจามเทวีพระมารดาของตนโดย
ทันที

สา คัม สาสันิ สัตวา อติวีย
โสมนัสสชาตา สา สกถนคเว
ภเวญูจาราเปคควา อิทานิ มีลัก—
ขราชปุมชา มีลักขพลา อิตคโน
อิตคโน สันตัก สัชชิตควา ปลา—
ยิตควา อัมหากัม นาควา อิตถิ วา
ปริโส วา โย โย ยัม ยัม อิจฉติ โส
โส นิกัมมิทวา คัม คณิหาคติ.

พระนางจามเทวีได้สทึบข่าว
สารนั้นแล้ว ก็มีพระไทยโสมนัส
ผ่องแผ้วสุดที่จะเปรียบปาน แล้วมี
พระบริหารให้ตั้งกลองยาวข่าวพระ
นควทั้งปวงให้ทราบบว่า “เคียวณ
พลมีลักขทั้งหลายมีมีลักขราชเป็น
ประธาน ได้พากันทิ้งสิ่งของ ๆ
ตน ๆ ปลายคานการหนีไปแล้ว ชาว
พระนครของเราทั้งหลาย หญิง
ฤาชายผู้ใด ๆ จะปรวณนาสิ่ง

โต ๆ ให้ผู้นั้น ๆ ออกไปแล้วถือ
เอาสิ่งนั้น ๆ เด็ด”

อด สัพเพ เต นาควา ศัส-
ลิตวา นิคมิตวา มลิกขาน
ขันธาวาริ คันตวา อิตฺตโน
รจนกั วัตถุนิ คณฺหนต.

ลำคายนั้น ชาวพระนครทั้งปวง
เหล่านั้นพากันก็ใจแล้ว ออกไป
ถึงขันธवारของมัลลิกขทั้งหลายแล้ว
ถือเอาตามชอบใจของตน

เต อโภยิ เทสึ อนาคมน-
ภาวํ ญิตฺตวา อิตฺตโน ปรีวาเว
คเหตฺวา ปตฺตนิวคตฺตวา นคร
ปาวลิสฺส ราชนิเวสนํ อภिरุพฺพิตฺตวา
นํหาคฺตวา มาคริ วนฺทิตฺตวา เอเกก
มาตุถมฺญญิ ปีวันติ.

แม้ว่าพระกमारทั้งสองนั้น ครั้น
ทราบความที่แห่งมัลลิกขทั้งหลาย
ไม่มา ก็พบายิวารของตนกลับเข้า
ไปสู่พระนคร ขึ้นสู่ราชธานีเวศน์
แล้วสร้างสถานแล้ว ถวายอภิ
วันทนพระมารดาแล้ว ใต้นั่งก้ม
พระถันของคละเท้า

จามเทวี อโภทิต หิตฺเตหิ
อิตฺตโน ปตฺเต อปฺคฺยหิตฺตวา ลีเส
ปนฺยฺปนํ จมฺพิตฺตวา อทิวिय ปลิตฺติ
อายุคตถมฺญจ กิตฺตารมฺญจ ปก-
โกสาเปตฺตวา ชยฺยานสุรฺยานมฺญจ

ฝ่ายพระนางเจ้าจามเทวี ก็
ประคองพระบุตรของพระองค์ด้วย
พระหัตถ์ทั้งสอง แล้วนมพระ
เคี้ยวแล้วเล่า ทรงประสาธนาท
เปรียบมิได้ แล้วรับสั่งให้นาย

จามเทวียงษ์ ปริเฉท ๗

๑๒๑

สัมปทาเทควา สุรโยธานํ สัน—
คัပ္เปติ สัพเพสํ วัตถาภรณา—
ลึงการาทิยถานรुပ္ ชยทิสฺสาน—
วเสน เทคิ สักคาหิ มหาวิชัยย—
อัสสวํ นาม กิพาเปเนติ ไทรา—
ชิปคากินิ พราหฺมณานํ มังคล—
รคณฺณํ มหาสักการเวทิ ชุเชสิ.

เสมียนแลนนายนักการ จักไชย
ยาน สุรายานเลี้ยงพวกสุรโยธา
ทั้งหลาย แลประทานวัตถาภรณา
ลึงการเปเนตนํ ตามสมควรแก่
พลสุรโยธาทั้งปวง โดยสามารถ
แก่ไชยทิกินิ แลเล่นมทวิไชย
มโหศพคตชกกาล๗วัน แล
ไค้ชชาแก่พราหมณทั้งหลาย มี
พระโหราธิบดีเปเนตนํ แลช้าง
มงคลหัตถิฉัตนคัวยมหาสักการ
ทั้งหลาย

สัพเพ เต นครวาลิชนตา
หฺนุรูปหฺนุรา อุตคคทคคา หฺนุวา
คินอปปฺผาทินิ พหุขณณการานิ
สमानยิตฺวา เต คโย มาตา—
ปุตฺเต วันทเทว โถเมควา มย
ตมฺหากํ นิสฺสาย สุเชน ลภि—
มาหคิ.

ฝ่ายว่าประชุมชนชาวพระนคร
ทั้งหลายนิน กิพากินิหนทรมย
ชนมนนำมาซึ่งพหุขรณการทั้ง
หลาย มีคินอชชยาเปเนตนํ แล
ถวายอภิวันทํ คอพระมารดาพระ
บุตรทั้งสามองคินิน แสกกโถมนา
การว่า ข้าพเจ้าทั้งหลายไค้ความ
ศุขแลแล้ว เพราะอาศรัยแก่ท่าน
ทั้งหลาย คิงน

เขว วัคควา มังคลหัตถ์ดิรตน—
สาลิ คันตีวา ปุชิตีวา วันทิตีวา
วุกตณเขเนว วัคควา ปักกมัสสุ.

ครันกล่าวตงันแล้ว พากันไป
สู่โรงช่างคั้นมงคลหัตถ์ดิรตนบชชา
แล้วให้ แล้วกล่าวคำโดยนัยที่
กล่าวมาแล้วนั้น จึงพากันหลีกไป

เทนิท นิสส์สาย ลังคาทิกโก
ไปราณพพคคาถาโย ราโชวา—
ทคคาถา นาม อาหริทิวา อิมัสสิ
วาริเก ทัสเสนโต อาท.

เพราะเหตุนั้น พระสังคาทิกา
จารย์ อาศรัยเหตุนี้ จึงได้นำมา
ซึ่งพระพทศคาถาโยราณมาให้ข้อ
ว่า ราโชวาทคคาถา สำแดงใน
คำจารึกนี้ กล่าวว่

โย โทจิ ราชา ปรดิวิวิชิโต
โกธาภิภูโต อนิสสิมกาโร
กาลัญญุ เทลล สขทกขเสนัน
ปรัญญุ สกั ปวิภูญญุ มุก
โลภัญญุ โทลล วต โมทมพพิห
วลล คคั มานถทอชเปกข
โส เว ปราชชัยย วณเริงคมเข
ยเสลล หิเนลล ลัสซกาวัชชัตโต

พระราชองค์ใดก็ตี ใ้รับ
ชนะในแผ่นดินแล้ว เป็นผู้ชนะ
ความโกรธครอบงำแล้ว ไม่พิจารณา
ซึ่งกาลก็ตีประเทศก็ตี พล
เสนาอันจะคชแลทกขก็ตี ชนอัน
ก็ตี ตนเองก็ตี อันจะเข้าไปสู่
ความเกือเขินก็ตี ผู้สู่อำนาจ โลภะ
ก็ตี โทสะก็ตี ราคะก็ตี ความ
หลงแล้วด้วยโมหะก็ตี ความเพ่ง
ก้วยความกระต้างก้วยมานะก็ตี

พระราชารองคั่นแท้ พึงปราศัย
 ในน้ำสนามรบ ครนเมื่อยศทั้ง
 หลายเลื่อมแล้ว พระองค์ก็ไ้
 ถึงความอาย

โย โภจิ ราชา อัยยวิชาติชัย พระราชาองค์ใดก็ไ้ แม้ว่า
 โภจิ ชห็นโต สนิลัมมกาโร ไม่พ่ายแพ้แล้วละความโกรธเสีย
 กาลัญญู เทลล์ สขทักขเสณิ ไ้ พิจารณาเป็นอันคิดซึ่งกาลด้วย
 ปรัญญู สกั ปวิญญูญู มุก ปรเทศด้วย พลเสนาอันจะคช
 โลภัญญู โทลล์ อติโมทมพหิ แลทุกชด้วย ซึ่งผู้อนด้วย ซึ่ง
 ปทหาย มานถทอภาวเปกัชั พระองค์เองด้วย อันจะเข้าไปสู่
 โสเว วิเชยย์ รณะ วิงคเมเช ความเกอด้วย ละเสียไ้แล้ว
 ยเสลล วุทเทมส มหาลาภชัยโต ซึ่งโลภะด้วย โทสะด้วย ซึ่งความ
 ปรมีปรานมัย ยดา ถณันคา หลงเกินแล้วด้วย โมหะด้วย ซึ่ง
 อิตมัย ตดา ปทิสลล์ อนัญญู ความเฟ่งด้วย ความเป็นคนกระ
 ก้างด้วย มานะด้วย พระราชา
 องคั่นแท้ พึงมีชัยวิเศษ ใน
 น้ำสนามรบ ครนเมื่อยศทั้งหลาย
 จำเริญแล้ว พระองค์ก็ไ้ถึงแล้ว
 ซึ่งมหาลาภ ไบราณไ้กล่าวล้วยๆ
 กันมาอย่างไร แม้ว่าเรองนี้ ไ้

กล่าวอ้างเป็นอย่างนั้น มิได้เป็น
อย่างอันเลย

มิลักขราชา หิ อเนกโยธา แท้จริง พระเจ้ามิลักขราชมี
ยเรน ชิตา อนิสัมมการา โยธาเป็นอเนก มิได้พิจารณา
ข้าศึกจึงได้ชนะแล้ว

มหันตยศ อภัยโยธิน พระเจ้ามหันตยศ มีโยธา
โยธ นียโต สสโม สมันโต น้อย พระองค์รักโยธาเปรียบร้อยก็
กาลัญญู เทสญู นิสัมมการา สามารถได้พิจารณาทุกกาละแล
วิชัยชัตโต พหุเก มิลักเขตติ. เทสะ จึงถึงความมีไชยชนะ
วิเศษ ซึ่งพลมิลักขทั้งหลายเป็น
อันมาก

ชิตี ทริภุญไชยนิทเทโส อันนี้ เป็นนิทเทศเมืองทริภุญ
ไปราวหาริกานุสาเวน โพธิวิสินา ชัย อันพระมหาเถรมินามว่า
มหาเถเรน อลังกโต ลักัสโม โพธิวิรังสี ได้แต่งตามคำจารึก
ปรีเฉโท. ไบราวณ ปรีเฉทที่ ๗ ขยเท่านั้น
สังคามวิชัยกัณฑ์ สังคามวิชัยกัณฑ์ ขะ

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๘

ททนนทเรเวว สัตกฏฐูเม ทิวเส เชเป็ควา มหันตยโส ๑ อนันตยโส ๑ เท อโถ อิตกโน มาตรา สัทธ มินตยสุ.	ฌลัทขันนั ครันไค ๗ วัน ๗ วันล่วงไปแล้ว พระมหันตยค แลพระอนันตยค ทั้งสองพระพ ้องนั้น ไค้พากันยฤกษากัษพระ มารดาของตนว่า
--	--

อิมม อิมหัส สังคามคเตส มิลักขราชา อิมหากั อิทญจี— ทัญจ วทติ อิทานิ มยั ตั คัสส วณั ปติเปเสตติ ยุตตัง น ยุต— ตันติ.	ข้าแต่ พระแม่เจ้า เมื่อ ข้าพเจ้าทั้งสองไค้เข้าสู่สงครามแล้ว พระเจ้ามิลักขราชไค้กล่าวคำ ด้วยๆ แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ไค้ น ข้าพเจ้าทั้งหลายควรจะตอบคำ ของพระเจ้ามิลักขราชนั้น ฤว่า ไม่ควร
--	---

ตั สัทควา ส่า ยุตตัง บียยัต— คาติ อาท.	พระนางไค้สตัษค่านันแล้ว คำ รัสว่า “ ตราพระบียยตรทั้งหลาย ควรแล้ว
---	--

ธถ เท ยัญหากาเว สัท— เซตควา ตั ปฐุมทุตามัจจัน ยัก—	ลำดับนั้น พระกุมารทั้งสอง ก็ให้จักษบรรณาการแล้ว ทรัส
---	---

โกสาเปตวิหา เหว อนสาสิส อัมเห
 คัจฉ ทวิ มลิกขรณฺโณ เหว
 วเทหิ เทว ทว นัตถาโร คุมฺหากํ
 อโรคฺยภาวํ มํ ปรุจฺจาเปสฺส อปิจ เต
 เหว มํ อนสาเสนฺติ ปรุเฟ กิร
 อัมเหากํ ปิตุโล อัมเหหิ มิตฺ-
 ลิสฺส อิตฺยา สัพพกณฺธิชฺชวย
 ยุชฺชณาเปสฺสทฺติ อิทานิ มยํ ตักฺกถ
 คมิลฺลสาม ทาย สัทธึ ยุชฺชณฺติ
 ยดา จ นกรํ ชูริตรํ ภวิสฺสทฺติ
 ชทฺริสารลิกฺเขน วา อยชฺชน
 วา ตดา กโรคฺติ วัทฺวา เป-
 เสนฺติ เต เหว วัทฺวา เปเสสฺส.

เรียกอำมาตย์ผู้จะเป็นประชุมทูต
 นั้นมาแล้วสั่งสอนอย่างนั้นว่า แนะ
 ท่านผู้เจริญท่านจงไปทูลแก่พระเจ้า
 มลิกขราชอย่างนั้นว่า “ข้าแต่
 เทวกาเจ้า พระนิกคาของพระองค์
 ให้ข้าพเจ้ามาทูลถามถึงความที่
 แห่งพระองค์ไม่มีโรค อนึ่งพระ
 กุมารทั้งสองนั้น ให้อนสาสน์
 ข้าพเจ้ามาว่าอย่างนี้

ได้ยินว่าในกาลก่อนพระยิตฺล
 เจ้าของเราทั้งหลาย จะให้เราทั้ง
 สองรบด้วยพระธิดาองค์เล็กของ
 พระเจ้าลุง เถยวัน เราทั้งหลาย
 จักไปในเมืองนั้น เพอจะรบด้วย
 พระธิดานั้น อนึ่งฉันใดเถา พระ
 นครจักเป็นของมั่นคงก็ ด้วยแก่น
 ไม้ตะเคียนหรือว่าด้วยแท่งเหล็ก
 ก็ให้ทำอย่างนั้นเถิด ตรัสแล้วก็
 สั่งข้าพเจ้ามา

โศ สาส๑ติ สัมป๑ต๑จิต๑ติว่า เท
วัน๑ติ๑ติว่า อ๑ต๑ตโน ปร๑วาเรหิ
มิ๑ล๑ก๑ข๑ร๑ญ๑โณ สัน๑ต๑กั ก๑น๑ค๑ว
ข๑ณ๑ณ๑กาเร นิเว๑เท๑ติว่า วัน๑ติ๑ติว่า
ว๑ต๑คน๑เข๑เนว ก๑เด๑สิ.

พระ๑กุม๑มาร๑ทั้ง๑สอง๑นั้น คร๑น
ก๑ล๑ว๑อน๑สา๑สน๑อย่าง๑น๑แล้ว ก๑่๑ส่ง
ท๑ด๑ทั้ง๑หล๑าย๑ไป ข๑มา๑ค๑ย๑ท๑คน๑
ร๑ิบ๑ว่า๑สา๑ส๑แล้ว ถ๑ว๑าย๑อ๑ภ๑วัน๑ท๑น
พระ๑กุม๑มาร๑ทั้ง๑สอง๑แล้ว พ๑าก๑น๑ไป
ล๑ู่๑ส๑าน๑ัก๑พระ๑เจ๑้าม๑ิล๑ก๑ข๑ร๑าช๑ท๑้วย๑ข๑วิ
ว๑าร๑ทั้ง๑หล๑าย๑ของ๑คน๑ด๑ง๑แล้ว ถ๑ว๑าย
ข๑ร๑ว๑ณา๑การ๑แล้ว ก๑่๑ถ๑ว๑าย๑อ๑ภ๑วัน๑ท๑น
ท๑ด๑ความ๑โค๑ย๑น๑ัย๑อัน๑พระ๑กุม๑มาร๑ส๑ง
แล้ว

ท๑ ส๑ติ๑ว่า มิ๑ล๑ก๑ข๑ร๑าช๑า ๑ภ๑ค—
ท๑สิ๑ศา ก๑มี๑ป๑มาน๑ท๑ทยา ท๑ติ๑ว
เฮ๑ว๑มา๑ท ส๑ม๑ม๑ท๑ค มา ม๑ เหว๑
ว๑น๑ ว๑ทา๑หิ โข๑ท๑ ท๑โต ๑ป๑พะ๑เพ
ม๑ม น๑ต๑คา๑โร ส๑จ๑ก๑ช๑นา น ๑ข๑ส๑สามิ
ค๑โต มา๑น๑ ๑น๑ข๑ญ๑ช๑ามิ ย๑โต ท๑า๑ห๑
ม๑ม น๑ต๑คา๑โร ส๑ร๑ร๑ูป๑โส๑ภ๑ค๑ศา
อ๑ล๑ง๑ก๑ท๑ห๑ค๑ถิ๑ร๑คน๑ชน๑เ๑ น๑ิส๑ิน๑นา
ส๑จ๑ก๑ช๑นา ๑ข๑ส๑ติ๑ติว่า อ๑โห ม๑ม
น๑ต๑คา๑โร อ๑ท๑วิ๑ย๑โส๑ภ๑ค๑ศา เฮ๑ว—

ฝ๑าย๑พระ๑เจ๑้าม๑ิล๑ก๑ข๑ร๑าช คร๑น
ไ๑้๑ท๑ว๑า๑ร๑าช๑สา๑สน๑น๑แล้ว ก๑่๑ห๑ว๑า๑ค
ห๑วัน๑พร๑ัน๑พระ๑ห๑ฤ๑ท๑ย๑ ก๑ล๑ว๑า๑กะ๑ท๑ด
อ๑ย๑่าง๑น๑ว่า “ค๑ว๑าท๑ด๑ผู้๑มี๑ภ๑าว๑ระ๑อัน
เส๑ม๑อ ข๑อ๑ท่าน๑อ๑ย๑่า๑ก๑ล๑ว๑คำ๑อ๑ย๑่าง
น๑ี้๑แ๑ก๑เว๑า๑เลย เ๑ว๑ผู้๑ไ๑ด๑เล่า แ๑ก
ก๑าล๑ก่อน๑นั้น เ๑ว๑ไ๑้๑ไ๑้๑เห็น๑พระ
ห๑ลาน๑เว๑า๑ทั้ง๑สอง๑ท๑้วย๑จ๑ัก๑ษ๑ จ๑ง๑ไ๑้
พ๑ย๑า๑ยาม๑มา๑น๑ะ๑แ๑ต๑น๑ัน๑มา ก๑่๑ก๑าล๑ไ๑
เล่า เ๑ว๑ไ๑้๑เห็น๑พระ๑น๑ค๑า๑ท๑ง๑สอง

วัฒนชันเช นิสันาวีย ชัน—
 ปรตโตติ มัญญมาโน อัยง มม
 นัตตาโร สรโยเช สัสชิตวา
 ปรโต ๑ บัฉโต ๑ ทักขินโต ๑
 วามโต ๑ สัมมสัมเม อติวิย
 โสภมานา เทวโยอินวีย อี—
 มัสมี ชัมพทึเป โยโกจิ ราชา
 อิเมหิ ยชฉัตถ์ สัมคโต นาม
 นัตถ อัยง มัยหิ เทว อิตโร
 เทวอัครปทีภาคา เอเอกั เอ—
 เกกัสส ทัสสามิ ยาว ปคัตถ์—
 ปปรตทา นัตถ์ปนัตตา อิเมหิ
 เทหิ กุลพนฉฉณฐูวาวุ กรีส—
 สามิ มนสิ กโรมิ อิทานิ มม
 นัตตาโร ยทอิตถาย มั สาสัน
 เปเสทวา ออัมมยทอณา ๑ มา
 โน โหนตุ อัมเมเน ยทอ กรีส—
 สามาทิ.

ของเรากัวยักษุ รู้ว่าทรงสรวิรูป
 เป็นอนงาม ประทับอยู่เหนือคอก
 ช้างที่ตัดรัตนอันประคัมแล้ว ไก่
 สำคัญใจว่า “โอ พระหลานเรา
 ทั้งสอง งามหาที่จะเปรียบมิได้
 ประหนึ่งว่า พระชนนยบุตรอันเสด็จ
 ทรงคอประยาเอราวดีณ อนึ่งโสถ
 พระหลานเราทั้งสอง ได้จักสร
 โยธาโดยเบื้องหน้าเบื้องหลังเบื้อง
 ขวาเบื้องซ้าย กุสมัมเสมองาม
 หาที่จะเปรียบมิได้ รวกระว่าเทพ
 โยธิตทั้งหลาย ก็ในชมพทวิปนี
 พระราชาองค์ใดองค์หนึ่งได้ชื่อว่า
 เป็นผู้สามารถ เพื่อจะรบคัวยกุมาร
 ทั้งสองนไม่มแล้ว อนึ่งเล่าพระ
 อธิกาทั้งสองของเรา งามราวกระ
 เทพอัชวร เรายักให้แก่พระหลาน
 เราคนละคน เราได้คำริท์ในใจ
 ไว้ว่า จำทำกุลพนฉฉณฐูวาวุ
 พระกุมารทั้งสองนี้ ครายเท่าลูก
 ของลูกแลลูกของหลาน ก็เค็ยว

นี้ พระหลานเราไ้ส่งสาสน์มายัง
เรา เพื่อจะรบกัน ก็การรบอันไม่
เป็นที่ชอบธรรมงออย่ามีแก่เราทั้ง
หลายเลย เราทั้งหลายจักทำ
ธรรมบพิ

เออ วัทนา มีล็กขราชา อีต— ครนพระเจ้ามีล็กขราชากล่าว
ทโน อีตเว ยมเก บักโกเส— อย่างนี้แล้ว ก็เรียกพระธิดาของ
เป็ทวา อีตช ทูตีสส์ ทัสเสนโต พระองค์ทั้งคู่ม้า แล้วสำแดงแก่
อาห. ทูตในวันนั้น กล่าวว้า

บัสสาหิ เม อีตา ทต— คราทต ท่านจงดูพระธิดา
รูปวัฒน ๑ วยยั วา— ทงสองของเราทรงรูปแลวรณแล
สิริวิลาส สภาสา วยทงสิริวิลาสเป็นอันงาม เมอ
นิสินนาย ๒ ตัญชูกา— นงกคิ ยนกคิ เคนกคิ คเป็นท
วิสิมัทมานา จรันตี— พิศวงเป็นที่ปรารถนาแห่งโลกนยถอ
โลกิต์ดิถา สัมมาน ค— โดยรอบ พระธิดาทงสองนี้มีชจคิ
อิม่า เทว ซาติกา สัทธา— อันบริสทธิ ได้เกิดแล้วแต่อกพระ
มัยหิ เทวัญจ โอระชา— เทวของเรา คลอดพร้อมกันใ
เอกาเหน วิชาขันตา— วันเคียว ร่วมอกรรมารดาเคียว
โสทรिया เอกมาคยา— กัน พระธิดาของเราไม่ใช่สาธารณ

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๘

น สาธารณธิดา เม
 อคิย์ยา ธิดา มม
 ทาสีคณา ทาสคณา
 สุวัฒน์เนหิ อลังกตา
 เชษฐีรา เชษฐีเร กนิษฐีรา ๑
 กนิษฐีรา กนิษฐีเร เเทมิ
 เอมมาทินเขเนว
 ทว สามิ ปวักชตุติ.

เป็นที่รักมากของเรา มีทาสีคณะ
 ทาสาคณะ ประทับด้วยสุวรรณ
 พระเชษฐธิดาเราจะให้พระเชษฐ
 กุมาร พระกนิษฐธิดา เราจะให้
 พระกนิษฐกุมาร ท่านจงไปทล
 แก่เจ้าของท่านโดยนัยดังนี้เป็นต้น

เฮวิ วัควา ราชา คัม สันคัย—
 เปควา หักคิลลิตาทิน สุวณ—
 ณรชฎวักตาลังการานิ คัสสิ อ—
 ทาสี อัญญเญ ปคิขัณณาการยคเท
 สัชเชทวา เท สมนัตถาย คัสสิ
 หคิเถ ทควา อคัตตโน ทูติ สัทธ
 เยเสสิ.

พระราชา ตรัสอย่างนั้นแล้ว
 ก็ให้เสด็จไปแล้วประทานสุวรรณ
 รัชฎวักตาลังการ มีข้างม้าเป็น
 ต้นแล้ว จึงจัดบรรณาการคอบ
 แทน สิ่งอันอีกมอขในมือทคนั้น
 เพื่อนำไปถวายแก่พระพันธงทั้งสอง
 นั้น แล้วส่งไปกับด้วยทศของ
 พระองค์

เต อโถ ททา คันทวา จาม—
 เทวี ๑ มหันทยสัจญ์ อนันตย—
 สัจญ์ ๑ วันทควา ขัณณาการ

ราชทศทั้งสองฝ่ายนั้นควนมา
 แล้ว ก็ไปถวายอภิวันท์น พระ
 จามเทวีด้วย พระมหันตยศด้วย

จามเทวีวงษ์ ปริเฉท ๘

นิเวทิตัว ราชา สาสานานัน เกล็ด
กถยสุ.

พระอนันตยศด้วย แลวงถวาย
บรรณาการทั้งหลาย แล้วทูลกระ
ษัตริย์ทั้งสามนั้นตามราชสาส์น

ทมิ สควา มาคาปตทา อทิวีย
คัสสัส มิลกขทคัสส สักการ
กัตวา สันตย์เปส สขนิสินนาว
ตโย มาคาปตทา ทิ สกามีจ
ปจฉส อมีจ คา อโธ ราชธิตโร
กทิวัสสา กา วยา กิว รุปา
กวัฒนนา กทิสา อิลลาปัสล
ลาปาติ.

พระมารดาพระบุตรทั้งหลาย
ได้ทรงทราบราชสาส์นนั้นแล้วก็พา
กันยินดีเป็นที่ยิ่ง แล้วให้แต่ง
สักการแลเลี้ยงดูแก่ทูตของพระ
เจ้ามิลกขราช พระมารดาแล
พระบุตรทั้งสาม เมื่อนั่งทูลสา
สาส์น แล้วทูลถามกะอำมาตย์
ของตนนั้นว่า ทูกรอำมาตย์ ราช
ธิดาทิ้งสองนั้น มีวรยาเท่าไร
วัยเป็นอย่างไร รูปเป็นอย่างไร
วรรณะเป็นอย่างไร อิลลาปัสลลา
ก็เช่นไรเล่า

โส คาสสิ คุณสมยตค เกล็ด
ทสเสนโต ฮาท.

อำมาตย์นั้น เมื่อจะลำแดง
คุณสมยัคแห่งพระธิดาทิ้งสองนั้น
ทูลแก่กระษัตริย์ทั้งสามนั้นว่า

สณนถ วรณ มัยหิ
อพภย เทถ เม อธิ

ขอพระองค์ทั้งหลายจงฟังคำ
ข้าพเจ้า แลจงให้ถ้อยแก่ข้าพเจ้า

เกสา ๑ อลิตา^๑ ทิฆมา
ยัตถภมรสันนิภา

ยทา เกสา ยมณฺเฑนา
มันตา^๒ เกสัคคโคชัยกา
สัพพลกขณตติยณฺดา
ลวธิตา อสมสาทิ.

เอวํ ทูตามัจโจ มีลักขรณฺโณ อํมาคัยทต ใ้ไพรรรณฯซึ่ง
ธิตวานํ อิตถิลักขณปริยณฺณ ความที่แห่งธิตาทังสองของพระเจ้า
สันทรภาวํ เกล็ วัฒนฺเฑติ. มีลักขราช เป็นหญิงงามบริบูรณ์
ด้วยอิตถิลักขณะอย่างนี้

ทาสํ คุณภถํ สุตฺวา ญา— ฝ่ายหม้ญาคิตึงหลาย ครัน
คิคณาโย มาคานันฺญํ สฺนิสา— ใ้ฟังคุณภถาแห่งพระธิตาทังสอง
นฺญํ สัมบัสสฺมานา ยติยณฺ— ก็เห็นพร้อมกัน จึงใ้ส่งบรรณา
ณาการณฺญํ ยติสาสนันฺญํ เปเสสิ. การตอยแทนแลยติสาสน์ไปแก่
พระมารดา แลยิตาทังสองทึง
พระสนธิสาทังสองท้วย

๑. ไม่ขาว ถ้าเปน อลิตา ว่าไม่คิด เกล็ขง เลื่อน
๒. ทึจะเปน อันตา กระทบ

เคน อภินันน์ รัฐสุวาสโน
ชนตา อัญญมัญญ วิสสาตี
ปุกต์ตปมุชา อติวีย คุญฐุท—
ยังคมา อเหตุ.

เพราะเหตุนี้ ประชมนชนชาว
รัฐวาสทั้งสอง ได้มีหน้าอันถึง
แล้วซึ่งความพิศวาสกันแลกัน
มิอวียะแห่งททยอันชนมหาท
เปรียบมิได้

ตทา มิตกชวชา จ ราชเทวี
จ อักคโน อิตราน สัพพาลัง—
การเท อลังกริตวา ทาสีทาส—
คณเท ปรีวักท สัพพาลังการ—
วิวามังคล สัชเชตวา มห็น—
เทที ปรีวาเวที ทวันน์ กุมาราน์
อิตถาย ทริภุญชัยยนคร ปา—
เหตุ.

กาลครวันน์ พระเจ้ามิตกช
ราชแลพระราชเทวี ก็ให้ประกัย
พระธิดาทั้งสองของพระองค์ด้วย
สัพพาลังการแวคล้อมด้วยหม่ทาสี
ทาสีทั้งหลายแล้วส่งไปยังเมือง
ทริภุญชัยยนคร เพื่อประโยชน์
แก่กุมารทั้งสองด้วยมหันตบรียว
ทั้งหลาย

จามเทวี พหุขณณาการ
สัชเชตวา สกชน บัจจคคมน
การเวทวา อันโต นคร อานนิตวา
อภินันน์ กุมาราน์ ยถานรบ
ทวันน์ ทเว นวชมเว เอแกก นีวา—
สาเปตวา เชฎฐุ เชฎฐุกาย
สัทธ กณิฎฐุ กณิฎฐุบาย สัทธ

แม้ว่าพระจามเทวี ก็ให้จกพห
บรรณาการ แล้วให้ชนของตนไป
คชยทำการต้อนรับนำมาภายใน
พระนคร แล้วให้พระธิดาทั้งสอง
สำนักอัยในเรือนใหม่ทั้งสองคนละ
หลังตามสมควรแก่พระกุมารทั้ง
สอง แล้วทำมงคลวิสาสิกขมา

วิธสาติกขมวาส มังคล กัควา
เฮเต ทหริทาย อวาทิวาห—
มังคลัญจ ราชากิเสกมังคลัญจ
น ทาว กรุส.

วาส ให้พระเชษฐกุมารอยู่กับ
พระเชษฐธิดา ให้พระกนิษฐ
กุมารอยู่กับพระกนิษฐธิดา ไซ้แต่
เท่านั้น กระษัตริย์ทั้งหลายนั้น ได้
ทำอวาทิวาหมงคลด้วย ราชากิ
เสกมงคลด้วย เพราะความที่
แห่งกุมารทั้งสองนั้นเป็นหนุ่ม

ทโค บัฏฐาย มิลกขรฐฐา
จ หริภณูเชยขรฐฐา จ อิม เทว
รัฐฐา เอกโต หุควา อัญญ—
มัญญชติพทธา โหนติ.

จำเดิมแต่นั้นมา มิลกขรฐ
กัถ หริภณูชยรัฐกัถ ทั้งสอง
รัฐนี้ก็ไต่เป็นอันเคียงกัน มีปติ
พัตถิตตคอกันแลกันมา

มิลกขราชา จ จามเทวี จ
อัครโน อัครานัน ปรุคคิขานนต—
ถาย มาเส มาเส จคกชคค
พหุขณณาการเหสิ สทธี เขเสนติ.

พระเจ้ามิลกขราชกัถ พระ
ราชเทวีกัถ ได้ส่งทูตกับด้วยพหุ
บรรณาการไปในเดือนละ ๔ ครั้ง
เพื่อจะทรมัทรายประพฤติชาวพระ
ธิดาทั้งสองของคน

จามเทวีย อัครโน ปตคทา—
นัญจ สนิสสานัญจ สมสสมนา
ปติขณณาการัญจ ปติสาส—
นัญจ เขเสสิ.

ฝ่ายพระนางจามเทวีเจ้า ก็
ยินดีส่งปติบรรณาการแลปติสาสน์
ไปเพื่อพระบุตรทั้งสอง แลพระ
สนิสาทั้งสองของคน

เคน อภินันนา รัฏฐวาสิโน
 ชนตา อัญญมัญญู วัสสาสิกา
 ซาตา ปุตตะชิตวานิ อวาทวิ-
 วาทวเสน สัมพันธกถา ซาตา
 อเหตุ.

เพราะเหตุนั้น ประชุมชนชาว
 รัฏฐวาสิทั้งสอง จึงได้เกิดวิสสาสะกะ
 กันแลกันเป็นสัมพันธตระกูลด้วย
 สามารถอวาทแลวิวาทแห่งบุตร
 แลธิดาทังหลายมีแล้ว

เคนาหุ โปราณา.

เพราะเหตุนั้น โปราณาจารย์
 จึงกล่าวว่

ลัจจี กิเรว มาหิส
 นรา เอกัจจียา อธิ
 ปุตตะคา ยียา มนัสสานิ
 โลกีสมี อပ္ปชชส
 ปุตตะคา ปพนธัน ซาตา
 มาตปิตส สุริวก
 อัญญมัญญู ชเนนเตสุ
 โกธั ไนริ พหตร
 ปุตตะชิตเต ชัสสนเตสุ
 อัญญมัญญู ยี ย ปน
 เข ปัพเพ ปตีสิตตูป
 น ญาติ นยิ พันธิวา
 ปุตตะชิตเตสุ อวาเท

จึงอยู่รชนทังหลาย บ้าง
 พวกในโลกนี้ได้กล่าวแล้วอย่างนี้
 ว่า “บุตรทังหลายเป็นที่รักของ
 มนุษย์ทังหลายยังเกิดแล้วในโลก.
 บุตรทังหลายเกิดแล้ว เป็นเครื่อง
 ผลกพนธอนมั่นคงในมารดาบิดาทัง
 หลาย ครั้นเมื่อบุตรทังหลายได้
 ทำความโกรธอันพิฤกมากมายให้
 เกิดกะกันแลกันอยู่ เมื่อมารดา
 บิดาทังหลายได้เห็นอยู่ซึ่งบุตรแล
 ธิดาทังหลาย ก็ทำให้ความรัก
 กะกันแลกันกล้ายเกิดอิก ชนทัง
 หลายเหล่าใด แม้เป็นศัตรู

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๘

๑๓๗

วิวาเท ขี้ยสังคเม
มาตา ขี้ตา จ เต สัพเพ
ญาตีพินธวา ขี้ยาภาวา
เฮว วาชาทมิลักขา
จามเทวาทิกัมพชา
อัญญมัญญ ขี้ยานตา
ยุตตะธาธาสุ พินธิกาคิ.

เฉพาะหน้าในกาลก่อน ไม่ว่า
ญาตีไม่ว่าเผ่าพันธุ์ ครั้นเมื่อ
การอาวาทวิวาเทในบุตรแลธิดาทัง
หลาย ได้มาถึงพร้อมด้วยความ
รักมารดาบิดาทังหลายก็ดี ญาตี
แลเผ่าพันธุ์ทังหลายทั้งปวงเหล่า
นั้น ก็มีความรักใคร่บังเกิด
ชาวมิลักขทังหลาย มีพระราชา
เป็นต้น ชาวกรมพชทังหลาย มี
พระนางจามเทวีเป็นต้น ได้ประ
พดุกซึ่งความรักกระกันแลกันอย่าง
นั้น อารยความผูกพันในบุตร
แลธิดาทังหลาย

เฮว เตส อัญญมัญญ ขี้ยวาส
วสันเตส ทิวสัจฉรปริยณะเตส
คทา มหันตยโส จ มิลักขราช—
ธิตโร จ สัพเพเต สัตตวัสสิกา
ปริยณะนา โหนันติ.

ครั้นเมื่อชนทังหลายเหล่านั้น
ได้อยู่ร่วมขี้ยสังวาคะกันแลกัน
ได้ ๒ ขี้ยบุรณะแลอย่างนั้น ฌกาล
นั้น พระมหันตยศแลพระธิดา
พระเจ้ามิลักขราช ชนทั้งปวง
เหล่านั้น อายุได้ ๘ วรษา
บริบูรณ์

จามเทวี อัครโคโน ย์คัต
มหันตยศกุมาริ ราชานิสกั
กาทกามา ควยคามโกชกัสส
เทวี อิตเร เต สมันตถาย วา—
เรตฺวา เอเกกัสส อทาสี สก—
ลนคเร เภริณฺญจราเปตฺวา วา—
ชานิสกัษฺบปกรณานิ สัชฺเชตฺวา
หริภุญฺชเยยนควิ เทวี อลัง—
การาเปตฺวา วาสเทวัสส ๑ สก—
กทนต์สส ๑ ทวนน มหาอสน
ฮาโรจาเปลิ.

ตทา นครวาสโน พฺรหฺมา—
มณคหฺยตีกาทโย สันมา คิน—
ตฺวา อนันตยศกุมาริ ราชานิสกั—
เสกมิงคณฺญ ๑ อาวาหมิงคณฺญ ๑
ยาสาทมิงคณฺญ ๑ เอกโต หุตฺวา
ทสส กณฺญจฺจ อนันตยศกุมาริ
อฺยปฺราชมกัส.

พระนางจามเทวี มีพระไทย
ใคร่จะราชาภิเศกพระมหันตยศ
กุมาร พระบุตรของพระองค์ จึง
ได้ขอธิดา ๒ คนของนายควยคาม
โกชก เพื่อประโยชน์แก่พระ
มหันตยศแลธิดามีลักขราชนั้น
ให้คนละคน แล้วให้ตั้งกรอรวง
ข้าวชาวพระนครทั้งสน ให้จัก
เครื่องอุปการณสำหรับราชาภิเศก
แล้ว พระเทวีให้ประทับแรมเมือง
หริภุญชฺชนคร แล้วไปแจ้งการ
แก่พระมหาฤๅษีทั้งสอง คือ พระ
วาสเทพแลพระสุกกทนต์

ณกาลครั้งนั้น ชาวพระนคร
ทั้งหลายมีพราหมณ์คฤหบดีเป็น
ต้นได้มาพร้อมแล้ว ทำพิธีราชา
ภิเศกด้วยอาวาหมิงคด้วย ปา
สาทมิงคด้วย ก็พระมหันตยศ
กุมารโดยการคราวเดียวกันแล้ว
จัดการพิธีพระอนันตยศกุมารผู้น้อง
พระมหันตยศคนนั้นให้เป็นอุปราช

ททา วาสเทโว ๑ สุกก-
ทั้นโต ๑ อโภ มหาอิสี ตักถ
อาคันทวา คันโธทกภริคิ ส-
วณังคิงคาริ คเหคฺวา มังค-
โลทกั กัสส สีส อวิสิญฺจิตฺวา
วริ ททั้นโต อีมา คาคาโย
ภาสฺสุ.

ณลำดับนั้น พระมหาฤๅษ
ทั้งสอง คือ พระवासเทพแลพระ
สุกกทั้นคักมาแล้วในพินัน ถือ
เอาสุวรรณกิงคาร อันบรรพชา
หอมแล้วรทน้ำมังกโลกทในคิเคะ
แห่งพระกมารันแล้ว เมื่อจะ
ให้พร ไ้ภาสิตคาคาทงหลาย
เหล่านี้ว่า

สุโณหิ โน มหายส
คเมหิ อเมหิ อาเนยฺยา
สพช วิทคณนทาย
รักชนคตถายิมิ ปุริ
ปคตคตคตปนคตคาน
นคคตคตคตปคตคก
ปคตคตปคตค นคคาว
ชมญฺค วรพิชก
อิโต ชญฺฐาย โส อคฺถิ
ภวันค ทว อาทิกา
พทอิสส อิมสังชมสส
คิรคนสส เทชสา

ความหายศ ท่านจงฟังเรา
ทงหลาย เราทงหลายได้นำท่าน
ทงหลายมา เพื่อยงพชคให้
เจริญ เพื่อยงรักษาเมืองน ให้สืบ
หลานอันเป็นบุตรของนคคาค สืบ
นคคาคอันเป็นหลานของบุตร แห่ง
บุตรแลนคคาคปนคคาคทงหลาย ชน
ผู้เป็นพชอันประเสริฐ จะมีจำเคิม
แต่กาลนี้ไป ชนทงหลายจงมี
ท่านเป็นคันเด็ก ธรรมทงหลาย
& ประการ คือ อายุวรรณคฺษพล
จงจำเวญญ ก้วยเคชแห่งพระไตร

จักตาโร ชิมมา วัฑฒันตุ
 ชายวัณโณ สขัง พลั
 ชยสิทธิ์ิ ภาวันตุ เต
 เตเชน อีสัน สมุเท
 มลิกขราชชิตา เจ
 ปัตตัง วิชายิ เต ปติ
 รัชชัง ทสส นียยาเทหิ
 ทว วิสานรักชิตัง
 สเจ คเวยยสส เทว ๑
 ปัตตัง วิชายา เต ปติ
 ธิปรัชชัง นียยาเทหิ
 มาต รัชชเชภิสัญเจต
 มลิกขราชเทว ๑
 สกปัตตัง น ชายติ
 อนันตสส ปัตโต โหติ
 ชาโต มลิกขเทเวีย
 ทสส รัชชัง นียยาเทหิ
 ทว วิสานรักชิตัง
 เหว คยิ กเท อชช
 คุมหากัง พิชัง วคเมติ
 อิทานิ อนันตยโสยิ

วัฑฒัน คือ พระพุทธ พระธรรม
 พระสงฆ์ ชัยสิทธิ์ิความสำเร็จชัย
 จึงมีแก่ท่านด้วยเดชแห่งพระฤกษ์
 ในพิธีสมุเท ถ้าหากว่าพระราช
 ชิตาของพระเจ้ามีลิกขราชตลอด
 บุตรแล้ว จักเป็นยติแห่งท่าน ๆ
 จึงมอบราชสมบัติให้แก่บุตรนั้นเพื่อ
 จักรักษาวงษ์ของท่าน ถ้าหากว่า
 พระเทวีของนางคเวยยตลอดบุตรแล้ว
 จักเป็นยติแห่งท่าน ๆ จึงมอบอุป
 ราชสมบัติให้ ท่านทั้งหลายจง
 อภิเศกในราชสมบัติของมารดาเถิด
 ก็แต่ว่าพระราชเทวีของพระเจ้ามี
 ลิกขราชย่อมไม่เกิดบุตรแต่ตน
 บุตรของพระอนันตยคมีอยู่เกิดแล้ว
 แต่นางมีลิกขเทวี จึงมอบราช
 สมบัติให้แก่บุตรนั้น เพื่อได้สืบ
 วงษ์ของท่าน เมื่อท่านทำได้อย่าง
 นั้นพืชของท่านจะจำเริญ แม้ว่า
 พระอนันตยค เราทั้งหลายจะ
 ให้ถึงอุปราชสมบัติในวันนี้ แล

จามเทวีวงษ์ ปริเฉท ๘

ฆ่าเปรม ฆปรัชชกั
 ทริภุญไชยชัยปรี
 อโภ อเมหิที มายัค
 พทิสส์ ชาติมัตถาย
 สัพพะโลกทิกาย ฯ
 โย โภจิ รัชชั กาวลสิ
 พทธมมัญจ มามโก
 สังฆัญจ มามโก สัส
 นาครานัน อหิงสกั
 จิวั ชิวค โส ราชา
 นิโรโค นิรัชทโว
 อินทาทัพพมาทโย เทวา
 อภิปลาเลนคั ทัง สทา
 โย ฯ อธัมมโก โทคิ
 อัญญัสสัคธา รัชทเทสโก
 พุทธ อมมัญจ สังฆัญจ
 ปมาท เท อคารโว
 โลภ โทโส มุสาธาโท
 นาครานัน วิหีสสิ
 โส ฯ ทักขัญจ วัคคัญจ
 วินาสัญจ ปวัตตคค

เมืองทริภุญชัยนี้ เราทั้งสองได้
 สร้างแล้ว เพื่อประโยชน์แก่ชาติ
 ของพระพุทธเจ้าด้วย เพื่อประ
 โยชน์แก่อุภกุลแก่โลกทั้งปวงด้วย
 พระราชาองค์ใดองค์หนึ่งได้เสวย
 ราชเป็นต้นนี่ยถิพระพุทธ พระธรรม
 พระสงฆ์ นี่ยถิอศัสสัคคี ไม่
 เยียกเยี้ยพิชชาวพระนครทั้งหลาย
 ขอให้พระราชาองค์นั้น มีชีวิต
 ยืนนานจงหาโรคมิได้ จงหาอยู่ทวะ
 มิได้ ขอเทพยดาทั้งหลาย มี
 พระอินทรพระพรหมเป็นต้น จง
 อภิบาลพระราชาองค์นั้น ฌกาด
 ทุกเมื่อเทอญ
 พระราชาใดเป็นอธรรมมีอยู่
 เป็นอัญญัสสัคธาทุกเทส ประมาท
 พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
 กัคคี ไม่เคารวะ เป็นคนโลภะ โทสะ
 มุสาธาทา เยียกเยี้ยพิชชาวพระ
 นครทั้งหลาย ขอให้พระราชานัน
 จงเป็นไปสู่ความทุกข์ด้วย วัค

อินทาทร์ทมาทโย เทวา
วิเทเรนตุ นินทรากติ.

ด้วย ความวินาสด้วย ขอเทพยเจ้า
ทั้งหลาย มีพระอินทร์ พระพรหม
เป็นต้น จงเย็บคเย็บพ้ออย่าให้มี
ระหว่างเลย

เฮวิ เต มหาอิสโย มหัน—
ตยส์ ราชานิสกั กัตวา วร—
มังคลั ทัตวา ตโต ฐฐว—
คณโตรณั อนัสสาเสคฺวา ตโต
สัพพชลา อภิสฺปย กเดคฺวา
สกุฐฺฐานเมว อคฺมสฺ.

พระมหาฤๅษีทั้งสองนั้น ใ้
ทำการอภิเศกพระมหันตยศอย่าง
นั้นแล้ว จึงให้พรมงคลแล้ว ลำคัย
นั้น ก็ให้อนุสาสน์จโคจรณ เพื่อ
ความเจริญแก่แวนแคว้นแล้ว จึง
กล่าวคำสาปอันเป็นภายหลังแต่พิชิต
ทั้งปวงแล้ว ก็พากันไปสู่สถาน
แห่งตนนั้นเทียว

กัสฺมา เหว กโรนคฺติ เจ.

ปุจฉาถามว่า “พระคายนศ
ทั้งสองได้ทำอย่างนั้นเพราะเหตุไร”

เต อโภ อธิวิวิทพพิโสท
ทิพพักขปรจิตตวิฑู ฑุพเพนิวา—
สาณฺสรณฺติ อธิพิพเลน อนาค—
ตกาลั ชานันฺติ ตัสฺมา เหว
กโรนคฺติ วิสฺชชฺนา.

พระคายนศทั้งสองนั้น มีอภินิ
วิธแลทธิพยโสทรทิพพักขุ ปรจิต
ตวิชชา ฑุพเพนิวาสาณฺสรณญาน
ย่อมรู้อนาคตกาลด้วย กำลังฤทธิ
เพราะเหตุนั้นจึงทำอย่างนั้น

เคนที ปฐุมตรี อัครโน
อธิปยาเบน เกล็ โอวาทิ ทาคุ
ยัคคิ คิ โอวาทิ คาหาเปคัวว
โอวาทานรอกษนตตาย อภิสัยบ
วคตพพิ อภิสัยบ กดิคัวว บังฉา
มังคลกกา กดิคิ ปน วิญ
ญคิติ.

ปุจฉาว่า “ถ้ากระนั้น การให้
โอวาทแก่ชนทั้งหลายนั้น ตาม
อธิบายของตนที่แรกควรแล้ว การ
ให้ชนเหล่านั้น ถ้อเอาโอวาท
แล้วจึงกล่าวคำสาป เพื่อจะรักษา
โอวาท นี้กล่าวคำสาปแล้ว ภาย
หลังกล่าวมงคลกาก็ไม่ควร

ชาม น วิญญคิติ.

วิสันนาว่า “เออไม่ควร”

กัสมา น วิญญคิติ.

ปุจฉาว่า “ไม่ควรเพราะเหตุ
ไร”

โลกสัทธา นาม ยํ ปุฬ
พจนํ นานัสสรันติ คํ น จิว
ติญฐิติ ชิปปํ ปมญฐาติ ยัญ
อัครวณํ ปนัปปนํ สรันติ น
ปมญฐาติ คํ จิว ติญฐิติ ตัสมา
ปฐุมํ มังคลราชาภิเสกํ กดิคัว
คโต ราชวคคิ ราชาภิวณน
การณํ ทสราชธัมมํ กดิคัว
ทสราชธัมมัญญํ นครัญญํ วิญ

วิสันนาว่า “ชื่อว่า โลกสัท
ทั้งหลาย คำใดอันปกก่อนย่อม
ไม่จำไว้ คำปกก่อนนั้น ย่อมไม่
ตั้งอยู่นานย่อมลึ่มเร็ว ก็แต่ว่า
คำใดปกทีหลัง ย่อมมระฤกไว้
เนื่อง ๆ มิได้ลึ่ม คำนั้นย่อมตั้ง
อยู่นาน เพราะเหตุนั้น กล่าว
มงคลราชาภิเศกก่อนแล้ว ลำคัย
นั้นกล่าวทสราชธรรมอันเป็นเหตุ

ฐัญญูฯ ทฬัทธิภรณคตถาย สขต-
ถาย ๑ ตัสมา บัรชา อภิสัยบ
กถยัสติ วิสัชชนา ยทวายม-
ธิยัปลาโย สญฺฐูทักลโลคิตติ.

ให้จำเวณแก่พระราชาเป็นราชวัตร
เพื่อจะทำทสวาชธรมกัวย พระ
นครกัวย แวนแควนกัวยให้มัน
คง เพื่อประโยชน์แก่ความคุช
เพราะเหตุนี้ จึงได้กล่าวคำสาป
ในภายหลัง” อธิบายนี้ “เป็น
การฉลาด” ทั้งนี้ กัวยเหตุ
ใดเล่า

เทศน์ที่ ๖๓๓.

เพราะเหตุนี้ คำนี้ ไบราณ
จารย์ได้กล่าวแล้วอย่างนี้

ไปราณายัญญูเจว วา ษัญญูว
วทันตา
อษัญญูวันตา น ๑ ตั อชฌายิ
ษัญญูว กัมม ษัญญูวา สกาว
อษัญญูวา ตัน ปการเหยย
ษัญญูวา หิ สญฺฐูรา มณิไซ ว ไซโต
คม สหันโต รัตติยิ อเสล
คณญฺ ๑ โทส อตตานาคค
ษญฺชนนช ปติพชฌ ษัญญูโยคิ.

ไบราณจารย์ทั้งหลาย ผู้มี
ษัญญูก็ไม่โพนทนาคันนี้ได้ ผู้มี
ปรีชาทำงานอยู่ซึ่งกรรมใดเล่า ผู้
หาษัญญูมิได้ ไม่พึงทำได้ทั่วไป
ซึ่งกรรมนั้นแท้ จริยษัญญูเป็นสิ่งที่
ประเสริฐ ๑ กุศลวิสัยอันเกิดแต่
แก้วมณีสว่างแล้ว ขจกได้ง่าย
ซึ่งความมีคในราตรีไม่มีเศษเลย
ผู้มีษัญญูรู้ใดเฉพาะซึ่งคุณแล

จามเทวี่วงษ์ ปริเฉท ๘

๑๔๕

โทษอันเป็นอภิก อนาคต บัจุบัน

อิติหรือปญฺ์เศษย์นิต์เทโส ไป- หริภุญชัยนิตเทศคังนี้ พระมหา
ภณวาริกานุสาเรน โพธิวิสิณา เอมมีนามว่า โพธิวิสิ ได้แต่ง
นาม มหาเถเรน ลังกโต. ตามคำจารึกโธฆณ

อัญฺ์โม ปริเฉโท นิฏฺ์ชิต. ปริเฉทที่ ๘ จบแล้ว

มหันตยสวธาภิเสกกัณท์. มหันตยศวธาภิเสกกัณท์

สำนักหอสมุด

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๙

ตโค ขัฎฐาย โส ราชา
มหันโต ยสปากโฏ
หริขุณฺเษย์ย์ กาเรนโต
มหารราชาติ นามโก
กนิฏฐานันตยโส ๑
อุปราชาวิหโย อหุ
เต อุโร ชนเต เสฏฐโฐ
วิฑฒันโต สขสัมปโต
นาคธา ชานปทา วา
อภิมมิมันติ สัพพทา
คามนิคมอาภินฉา
อโจรา ๑ อเวริกา
พทฺเต อิมเม ๑ สังฆเม ๑
อุขัฎฐาเปเนติ สัพพทา
มาทรุ อุขัฎฐากัส
นิจจกาสึ สคารว.

จำเดิมแต่กาลนั้นมา พระราชา
ก็มียศใหญ่ปราภพแล้ว มีพระ
นามว่า พระเจ้ามหาราชาผู้ครอง
หริภุญชัย ฝ่ายว่าพระอนันตยศ
กนิฏฐา ก็ไต่เป็นพระยาอุปราช
พระราชาทองสององค์นั้น ก็ประ
เสวีอยู่ในพระชนมชนจำเวิญอยู่ได้
ถึงความศุข ทั้งชาวพระนครชาว
ชนบททั้งหลาย ก็พากันนรรมย์
ยิ่งทุกเมื่อ เกลื่อนกล่นกันอยู่
ตามบ้านแลนคิม ปราศจากโจร
ผู้ร้าย พากันอุปถัมภ์พระพทธ
พระธรรม พระสงฆ์ ทกเมื่อ ได้
บำรุงแล้วซึ่งพระมารดาเป็นนิตย
กาลโดยความเคารพ

จามเทวียี่ ส่า มาตา
สทปฺกเตหิ กิตฺติมา
มหาเทวีสุขิ ภูตฺวา

ฝ่ายพระจามเทวี พระมารดา
นั้นเล่า ก็มีพระเกียรติพร้อมด้วย
พระบุตรทั้งสอง ไต่ส่วยแล้ว

นรนาวิพิชชัคคตา
 สุขเสยย์มฺ สฺขมฺ ทิฏฐํ
 สฺขมฺ วา จิงกมาทิกํ
 ยํ ยํ อิจฺฉติ ตํ สัพพะ
 สมิขณันติ มโนรตํ
 ททา จามา มหาเทวี่
 ราชปทํ ยสฺสสัน
 รัคคิกากะ สยิตวาน
 บัจจสเสว ปพฺชณยิ
 ปพฺชณิตวาน สา เทวี่
 นิสฺสิ โสคฺคิเสยฺเยน
 อคิตานาคคณํ
 บัจจบฺขณนํ วจันตยิ
 บสฺสทวา สกฺกสมยตต
 ปรีปฺพณณํ ยถิจฺฉติ
 สมณเ พวาทิมณเ จาบี
 อญฺญเญาบี วนิพฺพกา
 ทินทินเ สันตียเปตวา
 โภชยิตวา นิวันฺตเร
 สมิขตฺติ โอนกา นาม
 น สณนาทิก ททาณิ
 ธนธัญญเ สุสฺมขณน

ซึ่งมหาเทพีศุข มีความเป็นของ
 อันหญิงชายควรได้แล้ว ก็อนอน
 เป็นสุขเป็นสุข ฤๅสุขมีการ
 ดำเนินเป็นต้น สิ่งใดใดปรารถนา
 อยู่ ๆ สิ่งทั้งปวงนั้น ย่อมสำเร็จ
 มโนรต
 ณกาลนั้น พระจามมหาเทวี่
 พระราชบุตรผู้มียศได้ทรงไสยาสน์
 แล้วในรัตติกาล ครั้นบรรจสุสมย์ก็
 ตนจากบรรทม ครั้นตนจากบรรทม
 แล้ว พระเทพเจ้านั้นก็ยังทรงนั่ง
 อยู่ในที่ไสยาสน์ อันเป็นสวัสดิ
 ทรงรำพึงถึงคุณธรรมอันเป็นอภิต
 อนาคตบัจจขณ ก็ได้เห็นสมขัต
 แห่งตนอันบริบูรณ์แล้ว ตามความ
 ปรารถนามาแล้วฉันทใด จึงได้ยัง
 สมณพราหมณ์ทั้งหลาย ฤๅวณิ
 พกแม่พวกอื่น ให้อิมหนาทูกัน ๆ
 ให้บริโลกแล้วณกาลนั้นครั้น
 ใจความขกพร่องแห่งสมขัต นาง
 มิได้เคยพึงมาแต่กาลไรเลย ธน
 ธัญญก็ได้ถึงพร้อมด้วยกินแล้ว

เฮว่ จินเตสิ ตา ททา
 ฟูพะเพ เม กตกลั๊ยะณั
 อิช ซาเค สมิทอิท
 ชิณัณพาเอ อนาคต
 กตทพพิ กุสลั มยาติ.

ณกาลนั้น เมื่อพระนางนั้น
 ได้ทำริห์แล้วอย่างนั้นว่า กัลยาณ
 กรรมอันเราได้ทำมาแล้วในกาล
 ก่อน เราจึงได้มาสำเร็จในชาติที่
 เกิดแล้วนี้ กรรมเป็นกุศล ควร
 เราพึงทำไว้ในอนาคตเพื่อชราอา
 พาท

เฮว่ ตา จินคยิตวาน
 ปาโต ฐฎุช่าย เสยัณนา
 สัตติมหาทา สิวักถา
 สัพพาภรณญัสสิทา
 ปาทวาส กวิทวาน
 สิวากยั นิสิตย
 มหันเตหิ ปริวาเรหิ
 กถิตวาน ฟูริ ปัททักชินั
 ปาอินทิสโต ทัสส
 กัทวารัญญนิกรมมกั
 วิหารั การยิตวา ส่า
 พัทธธรมัญญา การยิ
 สังฆคัเถรปุมุขัสส

ครั้นพระนางนั้นได้ทำริห์อย่าง
 นั้นแล้ว ท่อเวลาเข้าก็ลุกจากที่
 ไสยาสน์ ชำระศิวเกล้าแล้ว
 ทรงวัดกาสอากประคัษอำภวณัทั้ง
 ปวง เสด็จทรงออกไปทำปัททกนิณ
 พระยริท้วมหันคยริวาร แล้ว
 พระนางนั้น (๑) ได้ให้สร้าง
 อวิญญิกรัมมการามในก้านปาจิณ
 ทิศแห่งพระยรินัน สร้างวิหาร
 ค้วย สร้างพระพทธรูปค้วย แล้ว
 ถวายให้เป็นที่อยู่แห่งสงฆ์ มี
 พระสังฆเถรเป็นประธาน (๒) ถัก
 นั้นไป ให้สร้างมาตุการาม ใน

สังฆัสส วสิตุมทา
 ทโต มาลวารามิ
 ปุพฺพคฺคริสเส กณฺณกั
 เอกวิหาริ กัถฺวาน

สังฆเ จาคฺคิเส อทา
 ทโต ฯ อาพัทธารามิ
 คัสส อคฺคฺททิสโต
 เอกิ วิหาริ กัถฺวาน
 ลังการามิสฺสทาสิ สา

ทโต মহาวนารามิ
 คัสส ปุจฺฉิมทิสโต
 วิหาริ พุทฺธธมฺมัญ
 การทฺวา กุญฺจิกวริ
 คัถฺถล สังฆเ วสาเปสิ
 อนินฺนํยานน ติยฺปิยิ

ทโต มหาสัคคารามิ
 คัสส ทักขินทิสโต
 วิหาริ พุทฺธธมฺมัญ
 การทฺวา อติโสภณิ
 คัถฺถล สังฆเ วสาเปสิ
 อนินฺนํยานน ภวติ

คานมมแห่งบพพตททิก สร้าง
 วิหารไว้หลังหนึ่ง ถวายในสงฆ์
 ผู้มาแก่จากคทิก (๓) ถัดนั้นไป
 ให้สร้าง อาพัทธาราม ในคาน

แห่งอคคตททิกแห่งพระบูรณันสร้าง
 วิหารหลังหนึ่ง พระนางได้ถวาย
 แก่ภิกษผู้มาแต่ลังการาม (๔) ถัด
 นั้นไป ได้สร้างมหาวนาราม ใน
 คานปุจฉิมทิกแห่งพระบูรณัน สร้าง

พระวิหารด้วย พระพุทธรูปด้วย
 กุญฉินบวรด้วย สำหรับให้พระ
 สงฆ์จำพรรษาในอารามนั้น แล้ว
 เลียงคด้วยเข้าน้ำ (๕) ถัดนั้นไป
 ให้สร้างมหาวิคคารามในคานทักขิน
 ทิกแห่งพระบูรณัน สร้างพระวิหาร

ด้วย พระพุทธรูปด้วย งามสคท
 จะเปรียบชาน ให้พระสงฆ์จำ
 พรรษาในพระอารามนั้น แลเลียง
 คด้วยเข้าน้ำ พระนางจามเทวเจ้า
 ได้สร้างมหาวิหาร ๕ ตำบล ส่วน
 ของพระองค์เอง

มหาวิทยาลัย ขัณฑ์
จามเทวี สบ กเต.

ตทา ๑ นาคธา สัพเพ
รัฐฐา ชนยทาสบี
กโรนติ กุฎิการาม
คามาคาเม นินตเร
คามา ขัณฑ์สหัสธานี
วิททวา เทว สหิสสก
ภิกขุขัณฑ์สหัสธานี
ภากกาขัณฑ์ขุณยา วา
เคขุภกชวา วิญญู
ขัณฑ์สคมัตตา อห
พทฐาสัน โสเตนติ
มาตา ปัตตา ตโย ชนา
นคร สภิกขุ เขม
คิทธานัน นันทน
จาททล ขัณฑ์จทล
ขัณฑ์สส อัญฐิมิมบี ๑
มาตาปัตตา ตโย ชนา
ภิกขุสังเขปสังกมิ

ระหว่างนั้น ชาวพระนคร
ทั้งหลายด้วย ชาวรัฐฐาสีแล
ชาวชนบททั้งหลาย พากันสร้าง
กุฎิแลอารามทั้งหลาย ในระหว่าง
บ้านแลบ้านทั้งหลาย ๕๐๐๐ ตำบล
มิถวิหาร ๒๐๐๐ มีภิกษุ ๕๐๐๐ ล้วน
มีขัณฑ์ขุณยาภิภากนเป็นต้น ที่ทรง
ไทรบีภูกมี ๕๐๐ รูปเป็นประมาณ
ชนทั้งหลาย ๓ คือ มารดาแลบุตร
ได้พากันยัง พระพุทธศาสนาให้รุ่ง
เรืองอยู่ พระนครก็เกษมมีภิก
ษาทารสมุขรณบรรเทิง คุจความ
สำราญแห่งชาวคิททาสลยทั้งหลาย
ครันวันจาททล ขัณฑ์จทล แลวัน
อัญฐิมิมบี ชนทั้งหลาย คือ
มารดาแลบุตรก็พากันเข้าไปสู่ภิก
ษุสงฆ์ ครันเข้าไปแล้วได้ภักวินท์
แล้ว พากันสมาทานศีล แล

อุปลังกมู วันทิกัรธา
 สิลั เตลั สมากัทย
 ตโต ธิมมึ สณนัควาน
 ทานั อันนัทิกั สุเต
 เอมาทินเขเนว
 กโรนัคิ สัพพะกาลิกา
 สัพเพ เสนามัจจา วายั
 นาคธา ชานยทกา
 อนุกโรนัคิ ราชานั
 โชเตนัคั พุทฺธสาสนันนัคิ.

ในระหว่างนั้นก็พึงอรรคม บำเพ็ญ
 ทานมีกระยาหารเป็นต้น ชนเหล่า
 นั้น ได้ทำโดยนัยดังนี้ ตลอดกาล
 ทุกเมื่อ ฝ่ายว่าเสนาอำมาตย์แม่
 ทั้งหลาย ทั้งชาวพระนครแล
 ชาวชนบท ก็ได้พากันทำตาม
 พระราชาทั้ง ๓ พากันยังพระพุท
 ธิสาสนาให้รุ่งเรืองอยู่

กิเรทส์มี^๕ ธิ สมเข
 อนันตอปรวาชิโก
 รโหคโต นิสันโน ว
 เฮอร์ จินเตสิ จักขุมา
 ภาทโร เม มหาราชา
 รัชชั กาวเรสิ สกลั
 ยั ยั อัจฉติ ตั โหติ
 ยดา กามานุโภสิ โส
 อหัมปิ ปุริโส เอโก

แท้จริงคงได้ยินมาในสมัยนั้น
 พระอนันตอปรวาช ได้เข้าไปสู่ที่
 สงัดประทุษแล้วได้คำร่ำอย่างนั้นว่า
 พระภคตาของเราผู้มหาราช ผู้มี
 จักขุ ได้เสวยราชทั้งสิ้น พระองค์
 จะปรวณาลิ่งไคสิ่งนั้นก็มิอยู่ พระ
 องค์ท่านนั้น ได้เสวยกามฉันทโค
 แม้ที่เรา ก็เป็นยุรุษผู้หนึ่งได้
 ร่วมพระอุทรมารดาเดียวกัน แม้

๑. น่าจะเป็น อีเรทส์มี

โสทรียา เอกมาตยา
 ชาติโยยี เอกวารสมี
 ยัสมา ตัสสา นิจวิท
 อัยยัสส วาสเทวัสส
 ยายยัสสामी ราชิก

เฮว โส จินตยิตวาน
 คินควา สันตัก มาตยา
 วันทิตวา สาทเวเนว
 ทถา วิทกักกั วิท

สา ตัสสา วณ สัตวา
 สารทิต ปรทิสณิก
 ทิปยบ สัชชิตวาน
 วันทาเปติ เวเร ทเต
 สัพพนต อธิปายัสส
 กถาเปติ อีสินาเว

เต อโถ อธิปายัสส
 สัตวา เกล อิทมพรว
 โภณโต เตนทิก วากย
 วเทยยบ อัยยัสส โว
 ทริปญเฮยบปรัสส
 ปาจินทิสโต วเน

ว่าเกิดแล้วก็วาระเดียวกัน เพราะ
 เหตุใดเล่า เราจึงได้มีชีวิต
 อาศรัยพระพินน์ เราจักขอความ
 เป็นพระราชากฎพระเป็นเจ้าวาส
 เทพเจติ

ครั้นเมื่อ พระอนันตยศนั้น คิด
 อย่างนี้แล้วก็ไปสู่สำนักพระนารคา
 ถวายอภิวัตน์โดยเชื่อเพื่อแล้วเทียว
 ทูลตามความวิตกกังนั้น

พระนางนั้น ครั้นได้สภขวณะ
 ของพระอนันตยศแล้ว กล่าวคำ
 ทอให้ฟังว่า สาธุ แล้วจกเทียบ
 ธิปให้บรรทุกไปอภิวัตแลแดลง
 เหตุทั้งปวงนั้น กระทำผู้ทรงอิส
 เพลกทั้งสองตามอธิบาย

พระฤาษีทั้งสอง ได้ฟังอธิบาย
 แล้วจึงกล่าวคำนั้น กระชนเหล่านั้น
 ว่าแนะนำผู้เจริญทั้งหลาย ถ้า
 กระนั้น ท่านพึงกล่าวคำนั้นแก่เจ้า
 ของท่านทั้งหลายว่า มีภเขาลูก
 หนึ่งอันเป็นทรนรมย์ ปรากฏ

จามเทวีวงศ์ ปรีเจต ๘

๑๕๓

เอโก นโค อภิรมโม
 เอลางโค นาม ปากโฏ
 วนโร ตตานาโม
 วสันโต ทตถ ชัพพะเต
 อนันตยโส คัถก
 กัถวา ทิ มัคคนายกั
 นียยต วสันตตานั
 มหาพรหมัสส อสิโน
 พรหมวังสิ ชวิสันโต
 ทวิยัคคชัพพะเต มทเช
 เอโส มหิททิสมันโน
 สักโก กาคิ สัพพิทธินา
 อนันโต อปคันตวา ติ
 ยาสัส รัชชัสสมบตต
 โส ๑ ทัสสติ ทิ ทัสส
 รัชชัสสมบตต ภาวริตติ.

ชื่อว่าเซลางค์ ในข้าแห่งยาจิน
 ทิศแห่งเมืองทริภุชชัย พนจร
 มีช้อย่างนั้น (เซลางค์) ได้
 อยู่ในภูเขานั้น พระอนันตยศ
 ริงไป ทำนายเซลางค์นั้นให้เป็น
 มัคคนายก นำไปสู่ที่อยู่แห่ง
 พระมหาพรหมฤาษี ถึงแม้ว่า
 พระพรหมวังสิ ก็ได้อยู่ในนอก
 เขาทวิยัคคชัพพะเต (เขา ๒ ยอด)
 พระพรหมวังสันนั้น ถึงพร้อมด้วย
 มหิทธิ เธออาจทำด้วยสรวพฤทธิ
 พระอนันตยศจึงเข้าไปหาพระฤาษี
 นั้น จงขอราชสมบัตินั้น พระฤาษี
 นั้นจักให้ราชสมบัตินั้น อนันตยศ
 แก่พระอนันตยศนั้น

อด เต ททา เศลั วจัน
 สควา สาธ ภาเน เท มุหมากั
 นัตถาวี กวิสสามาติ วัตถวา เต

ถ้าคัยนั้น ทศทงหลายนั้นควัน
 ได้ฟังคำแห่งพระกายสทั้งสองนั้น
 แล้วกล่าว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ

๑ ความตรง ปาวี บ้าง ถาวี บ้าง

วันทีควา อาคนควา เศล วัคค—
 วิธินิ จามเทวียา ๑ อนนตย—
 สีสัส ๑ กถยัส.

ก็แล้ว ข้าพเจ้าทั้งหลาย จักทำ
 พระนคตาแห่งท่านทั้งหลาย แล้ว
 อภิวัตน์ พระคยาสทั้งสองนั้นแล้ว
 มาทูลแถลงตามวิธิแห่งพระคยาส
 ทั้งสองนั้นกล่าวแล้ว แก่พระนาง
 จามเทวีคัย แก่พระอนนตยคัย

ทํ สุกวา อนนตยโส บติ—
 ภริตทโย ซาโต สกมาตริ
 วันทีควา อาท เคนหิ อัมม อหิ
 อีสีสัส สันตัก คมิสสามิ ยทิ
 รัชชํ ตภิกวา ตทา คมหาก
 อาโรเจสสามิติ.

พระอนนตยคัย ครั้นได้ฟังคำ
 นั้น ก็มีพระไทยอันแผ่เต็มไปคัย
 บติเกิดแล้ว จึงถวายอภิวัตน์พระ
 มารดาของตนกล่าวว่า ข้าแต่
 พระมารดาเจ้า
 ถ้ากระนั้น ข้าพเจ้าจักไปสู่
 สำนักพระฤาษี ข้าพเจ้าจักได้
 ราชสมบัตินกาลโต จึงจักทูลพระ
 มารดาให้ทราบในกาลนั้น

จามเทวี สาธุ บียปคตาคิ
 วัควา ยดา ทว อิจฉิต รัชชํ
 สัพภคตติ วรมสัส อทาสิ.

พระนางจามเทวีกล่าวว่่า ก็
 แล้วพระบียบุตร แลให้พรแก่พระ
 อนนตยคว่า ราชสมบัตินท่าน
 ปรารถนาแล้ว จงได้แก่ท่านเถิด

ตามเทวัญ ปรีเฉท ๘

๑๕๕

อนันตยศโยปี สกมาตรี วัน -
ทิตฺวา ขมาเยตฺวา อิตฺตโน ภา -
ตุสฺส วัณฺณโณ สันตักิ คินฺตฺวา
วันทิตฺวา อิตฺตโน คมนภาว
กณฺเณโต อาท.

พระอนันตยศ ก็อภิวันท์พระ
มารดาของตนแล้วขอขมา แล้ว
ไปสำนักพระภคิราชของตน อภิ
วันท์แล้วทูลแถลง ชึ่ง ความที่แห่ง
ตนจะไปว่า

ก่อนี้ไป พระญาณวิจิตร (โทจนานนท์) แปลจนจบเรื่อง

อนชานาหิ มิ เทว
คมนิ มัยหิว รุจจก
พรหฺมา ฯ อัยยกาหมาก
มิ เปเสนฺติ สฺสาธก
คินฺตฺ พรหฺมวสีนา วาส
ปาจิโน นคฺ ทวิยคค
มม รัชชํ มายคตถ
คมิสฺสํ ทสฺส สันตักินท.

ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นสมมติเทว
ราชเจ้า ขอพระองค์จงโปรด
เกล้า ฯ อนุญาตให้ข้าพระบาทไป
ตามความปรารถนา พระพรหม
รังษิแลพระอัยกาของข้าพระบาท
จะส่งข้าพระบาทไปให้สำเร็จประ
โยชน์นคฺ ข้าพระบาทจะไปยังภูเข
สองยอด อันตั้งอยู่ณปาจิโนทคฺที่
พระพรหมรังษิอยู่ พระพรหม
รังษิ จะสร้างศรครวาชสมบค
ให้แก่ข้าพระบาทในทณัน ข้าพระ
บาทจะไปยังสำนักพระพรหมรังษิ

ทิสฺส วาณิ สุตฺวา มหั้น -
คยสฺราชา จินฺเทสิ อโหวต ปุฬเพ

พระเจ้ามหันตยศ ก็ทรงสคย
พระวาจาของ พระอนันตยศอุปราช

มย์ กณัญฐุภาตโร กตกสส -
 สัมภาโร อนันตโยโก ปุพฺพชค -
 ถนาวเสน เอกมาตุยา คัพฺเพ
 ชาติ สกปฺญญานภาเวน ราช
 รัชช การเนโต ภเวยฺยามาติ -
 เขว จินตยิตฺวาน อิตฺตโน ก -
 ณัญฐุสฺส คมนํ อนุญฺญาสิ คา -
 ถมาท.

แล้ว จึงทรงพระราชดำริที่ว่า เรา
 ทั้งสองเคยเป็นพี่น้องกันมา พระ
 อนุชาของเรา มีกุตลสมภารได้
 กระทำไว้แล้วแต่อย่างก่อนมิใช่น้อย
 ได้มาบังเกิดร่วมพระครรภ์ พระ
 มารดาองค์เดียวกัน ด้วยอำนาจ
 ความปรารถนาในปางก่อน ควร
 เป็นบรมภริยาด้วย ครอบครองสิริ
 ราชสมบัติด้วยบุญญาภพของ
 ตน ครั้นทรงพระราชดำริที่ฉนั้น
 แล้ว จึงไปรทอนุญาตแก่พระ
 อนุชาของพระองค์ให้เสด็จไป จึง
 ตรัสเป็นพระคาถาว่า

อนชานามิ เต ชาติ
 คมนํ คุยฺหิว ราชติ
 คยิ คนต สฺพรหมานํ
 รัชชชยชคตฺ ภาวตุ เตติ.

บุตรพ่อ พี่อนุญาตแก่พ่อ ๆ
 จึงไปตามปรารถนาเถิด ครั้นพ่อไป
 ถึงพระสุพรหมรังษีแล้ว ราช
 สมบัติจึงบังเกิดมีแก่พ่อเถิด

เขว โส กณัญฐุสฺส อนุญ -
 ญาคํ ทิตฺวา วจฺญญ เทติ.

พระเจ้ามหันตยศ ทรงพระ
 อนุญาตแล้วก็พระราชทานพระพร
 แก่พระอนุชาด้วยประการดังนี้

อนันตยศ โส ราชานัน วัณทิกวา
 สกเคท ขาคันตวา สกชนัญญ
 สกโยธาสหัสสนัญญ อาทาย
 ทริปญฺเษยยนครโต นิกขมิตวา
 ปาจิณฑิสานิมขิ คันตวา น จี-
 รัสเสว มาตีสารีชา นาม นท
 บัตวา ตํ นิสฺสาย วสันตํ เอก
 จุลนจรวกั คเมทวา มัคคณายก
 กัตวา เซลางคยพพคั คันตวา
 เซลางคจนจรวกั บัตวา อาหิ อัม-
 โภ ทวี มหาพรหมิสฺสส สันตัก
 เนยฺยาหิ ทว कुณฺ ชานิสฺสามิกิ
 โส เอว วัฑฺฒาน ทิสฺส กทา-
 ปนสทิสฺส อทาสี.

พระอนันตยศ ถวายบังคมลา
 ขรมภริยาคิริย เสกข์มาสู่คฤห
 สถานของพระองค์แล้ว ก็พาชน
 ขริวารแลโยธาทหารพันหนึ่งของ
 พระองค์ ออกจากเมืองทริภุญชัย
 ย้ายพระภักตร์เฉพาะต่อปาจิณฑิศา
 ภาค เสกข์ไปไม่ช้าก็บรรลถึง
 แม่น้ำชอมาตีสารีชานที จับได้
 นายพรานน้อยคนหนึ่งซึ่งอาศรัย
 มาตีสารีชานทีอยู่นั้น ให้นำทาง
 ไปจนถึงนายพรานชอเซลางค์แล้ว
 จึงตรัสว่า คุณรนายพรานผู้เจริญ
 ท่านจงนำเราไปยังสำนักพระมหา
 พรหมฤๅษี เรายกสนของคุณ
 ท่าน เธอครัดอยู่อย่างนั้นแล้ว ก็พระ
 ราชทานทรัพย์พันกหาปณะให้แก่
 นายพรานเซลางค์นั้น

โส สำธุเทวาทิ วัฑฺฒวา ตํ
 คัตถเว เอกเรคตํ วสาเปตฺวา
 โภเชทฺวา มูลผลาผลเลหิ บุก-
 กम्मเสหิ ฯ อนันตยศสฺสสิ ปุเชสิ

ฝ่ายนายพรานเซลางค์ จึง
 กรายทูลว่า ข้าแต่สมมุติเทวราช
 เจ้า ซึ่งพระองค์ทรงพระกรุณา
 ไปรคเกล้า ฯ ให้ข้าพระบาทเป็น

ปุ่นทิวเส ไส คิ เนย์ยิดัว ยาว
 สายัดเ็นห คิ เทวยัคคยพพค
 ยัดัว ไส เอกรรคค คัสส ยพ—
 พคัสส ปาเท อัดคโน พลนิ—
 กาเยหิ สัทธ วิสัควา ปุ่นทิวเส
 ปาตราส ภูญยิดัว ทิชูปคัน—
 ธมาลาทีน ฐูชูปกรณานิ คาทา—
 เป็ควา เขตางควนจวก มีคค—
 นายก กัตว อีสัส สันคิก
 อภิรุยหิ.

ผู้นำทางนั้นพระคุณหาที่สุดมิได้
 แลวกัเชิญพระอนันตยศให้ประทับ
 แรมอยู่ในที่อันสุนราทรหนึ่ง ให้
 เสวยพระกระยาหารแล้ว นาย
 พรานก็ถวายมุลผลาผลแล่นอย่าง
 เป็นอันมาก ครนรุ่งขึ้นเป็นวันใหม่
 นายพรานเขลาจกก็นำเสด็จไปจน
 เวลาเย็น บรรลถึงภูเขาสองยอด
 นั้นแล้ว จึงพระอนันตยศก็ประทับ
 อยู่ณเชิงบรรพตนั้น ทั่วพล
 นิกายของ พระองค์ สุนราทรหนึ่ง
 แล้ว ครนรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งเสวย
 พระกระยาหารเข้าแล้ว ให้คน
 ถิธเอาเครื่องสักการบูชา มีเทียน
 ฐูปแลระเบ็ชขบขณาของหอมเป็น
 ฐัน ให้นายพรานเขลาจกนำทาง
 ขึ้นไปยังสำนักพระพรหมฤาษี

ยัดัว จ ปน คิ ปัจฉิดัว วัน—
 ทิดัว ปทิสันฐาริ กรวินโต อาท.

ครนถึงแล้วก็ถวายนมัสการ
 ไต่ถามกระทำปฏิสันฐารว่า

กัจฉิ นุ โภโต กุสลั
 กัจฉิ นุ โภโต อนามยั
 กัจฉิ อัญเณน ยาเขต
 กัจฉิ มุลผลา พหุ
 กัจฉิ ทัสสา จ มกสา
 อัยปเมว สิริสยา
 วเน พาลมิกากิณเณ
 กัจฉิ ทัสสา น วิชชติ.

พระเจ้าข้า พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ
 ดั่งข้าจะขอถาม พระผู้เป็นเจ้านี้
 สภาวะปราศจากทุกข์ภัยเจ็บไข้อยู่
 แลฤา อนึ่งพระผู้เป็นเจ้าใ้โอภาสรัย
 ซึ่งผลไม้นี้ จึงได้เลี้ยงชีพแห่งคน
 มุลผลาผลนั้น ยังมีมากพอหา
 ใ้โออยู่แลฤา ทั้งเหลือของงเง็ก
 งใหญ่แลพาลมฤคชาติที่เคี้ยวตาม
 อยู่ในข้า ไม่มาเขี่ยคเขี่ยนขี้ทา
 ย่างแลฤา พระเจ้าข้า

พรหมส อาท.

พระพรหมฤาษี จึงตอบไป
 ทัวยสัมโมทนียคาลาวา

กุสลัญเเว โน อิตถิ
 อโธ อิตถิ อนามยั
 อโธ อัญเณน ยาเขต
 อโธ มุลผลา พหุ
 อโธ ทัสสา จ มกสา
 อัยปเมว สิริสยา
 วเน พาลมิกากิณเณ
 ทิงสา มยิทิ น วิชชติ.

ข้อซึ่งท่านถามถึงทุกข์ภัยไข้
 เจียนั้น จะไ้มีแก่อาตมากั้หา
 มีไ้ อนึ่งมุลผลาหารก็มีมาก
 พอจะแสวงหาเลี้ยงชีพไ้ ทั้ง
 เหลือของงเง็กงใหญ่ แลพาล
 มฤคชาติที่เกล็ขนกลาต อยู่ในข้า
 ก็มิไ้มาเขี่ยคเขี่ยนขี้ทาแก่อาตมา
 เลย

เฮว เชน สัทธ ปติสัทธจัวร์
กัถวา ปุ่น ท่ ปู่จันโต อาท.

พระพรหมฤาษีกระทำปฏิสัน
จัวร์กับพระอนันตยศด้วยประการ
ฉนั้นแล้ว เมื่อจะถามต่อไปอีก
จึงกล่าวเป็นพระคาถาว่า

โก ทวี วันทสิ ปาเท เม
เฮสิมิ สิริยา สล
โกนุ ทวี กัสส วา ปุตโต
กถั ชาเนมุ ทิ มยันทิ.

ท่านคือผู้ใด มานมัสการแทบ
เบื้องบาทอาคมา ไต่มาถึงที่อัน
รุ่งเรืองไปด้วยสิรินี้ ท่านเป็นบุตร
ของใครหนอ ในอาตมาจัก
รู้จักท่าน

อนันตยศโส อาท.

พระอนันตยศ จึงกล่าวคาถา
ตอบว่า

ยา สทา จามเทวีติ
วาสทวัสส อิตริ
ทสสทา ปุตโต ภททเนเต
อนันตยศโสทิ นามโก
นัตตาโร วาสทวัสส
สกกทนทสส อสิโน
มยติ นามัญ โคตคณฺจ
เฮว ชานาถ พริทมัสสิท.

พระเจ้าข้า พระนางองค์
ไทรทรงพระนามว่าจามเทวี ซึ่ง
เป็นพระธิดาของพระวาสทเวฤาษี
ข้าพเจ้าเชื่อว่าอนันตยศ เป็นบุตร
ของพระนางองค์นั้น แลเป็นนัตตา
ของพระวาสทเวฤาษี แลพระ
สกกทนทฤาษี ขอพระพรหมฤาษี
เจ้าจงทราบนามแลโคตรของข้า
พเจ้าด้วยประการดังนี้

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๕

๑๖๑

ทาศโย อาท.

พระทาศโย จึ่งกล่าวเปนพระ
คาถาค่อไปว่า

อด ทวี เกณ วัฒนเดชน
เกณ วา ชน เสดนา
อนันต์ โทสิม สุาน
คี่ เม อักขาหิ ปุจฺฉิโตติ.

เมื่อเป็นเช่นนั้น ท่านตามมา
จนถึงสถานนั้น ด้วยประสงค์
ประโยชน์คุณอะไร ฤๅด้วยมีเหตุ
เภทภัยประการใด อากมาชอถาม
ท่านจงแจ้งเนอความนั้นแก่ชอมา
เถิด

อนันตยศโย อาท.

พระอนันตยศ จึ่งกล่าวคาถา
คอบไปว่า

ภันเต มหิตฺติสฺมยณน
สุโณหิ วณํ มม
มหันตยศโย เม ภาคา
การเวสิ ทริปฺญฺเชยฺย
โสหิ รัชชํ อลฺพภันโต
ยาท คํ วณํ มม
เขलगคฺชัพเพ เต ปาเท

ข้าแต่พระเจ้าผู้เจริญ ผู้
ถึงพร้อมแล้วด้วยมหิทฺติคุณทั้ง
คำข้าพเจ้า พระเจ้ามหันตยศผู้
เป็นพระภคิราชของข้าพเจ้า ใต้
เป็นบรมภรรยาตรีัย ครอบครอง
สิริราชสมบัติเป็นใหญ่อยู่ในพระ
นครทริภุชชัยแล้ว ส่วนข้าพเจ้า

นคร เชมภูมิกั
 เอหิยั
 อนุคัจฉามิ เคนนาคิ.

ยังหาได้เช่นบรมกรรมศรัทธี เป็น
 ใหญ่ในพระนครไคไม่ พระมารดา
 พระองค์ไคเล่าไคกล่าวคำนั้นแก่
 ข้าพเจ้าว่า จงไปสร้างพระนคร
 ที่มีไชยภูมิอันเกษมสำราญณเชิง
 เขาเขลาางคยบรรพต ข้าพเจ้าจึง
 ไค้มาหาพระผู้เป็นเจ้า ทามถ้อย
 คำของพระมารดาณกาลนั้น

เอว จ ปน วัตวา อนันตย—
 สมหาทย ทวียคคยพพคโต โอ—
 รุยหิ เขลาางคยพพคสส อวตคเต
 อาคันตวา วังคคินทียา สมิเย
 รมิมณิเย สุาน นคฺว มาเปตวา
 สวปี ทวรสสสสันฐานา สัพพา—
 การปรีชวา ทริภัญเษยเขเนว
 เวทิตัพพา.

ก็แล ครั้นเมื่อพระอนันตยศ
 กล่าวชี้แจงแจ้งคดี ดังแต่กัน
 เติมมาด้วยประการทั้งนั้นแล้ว พระ
 พรหมฤๅษี จึงพาพระอนันตยศ
 ลงจากภูเขาสองขอก มาถึงที่
 เวียงว่างแห่งภูเขาเขลาางคยบรรพต
 แล้วก็สร้างพระนครขึ้นในทรมม
 นิยฐาน ใกล้แม่น้ำวังคินท
 แม่พระราชธานีนั้นมีสถานเช่น
 สเทलयมขริบูรณะไปด้วยอากาศทั้ง
 ปวง ประคองพระนครทริภัญชัย
 ณนั้น

จามเทววงศ์ ปรีเฉท ๕

ปรีณัฐิเศเชว อนันตยศ
ราชาภิเศก กัถวา คัม รัชช
กาเรสิ.

ครั้นพระพรหมฤๅษี สร้าง
พระนครสำเร็จแล้ว ก็ราชาภิเศก
พระอนันตยศให้เป็นบรมกรรมตรีษ
ในพระนครนั้น

คัสส ฟูญญเศเชน ๑ อิติโน
อิทธิพลน ๑ คัสสิ ปเทเส
สมันตโต วนวาสันตนา ๑ ลว—
นมิลกชัสซาคา เขภยฺเยน ฮา—
คันถวา คัม ปรีวาเรสุ.

พวกคนชาวป่า คือ พวกลว
กะเหรียงทั้งหลายที่อยู่โดยรอบใน
ตำบลนั้น ก็พากันมาอยู่โดยมาก
แวดล้อมพระนครนั้น ก็ช่วยญ
เทศานุภาพของพระเจ้าอนันตยศ
แลช่วยกำลังฤทธิ์ของพระฤๅษี

อิทธิจํ นามสภวคตฺ ๑
โหคคิ น ปฏิวคตพพ.

ไม่มีใคร ๆ กล่าวคักคานว่า
วัดสถานที่ไม่งามอันใด ๆ มี
อยู่ในพระนครนี้เลย

ยัสมา หิ สา ปน อิติโน พ—
เลน ทิพพัสสมชคตีสมิทธา เซมา
สภิกทธา อภิรมมตวา โหคคิ คัม ปน
เขलगคชพพตัสส ฮาวตเต มายค
เขलगคนามนควันติ วุจจกิ.

แท้จริงพระราชธานีนั้น บริ
บูรณ์ไปด้วยสมบัติทุก เป็นของทิพ
เป็นที่เกษมสุขสำราญ มีภักษา
ทวารก็แสงสว่าง่าย เป็นพระราช
ธานีสนุกสนานนัก พระนครนั้น
พระพรหมฤๅษีสร้างแล้วในแว้งแว้ง

จามเทวี่วงษ์ ปรีเฉท ๕

แห่งภูเขาเขลางคบรรพต คน
ทั้งหลายจึงได้ร้องเรียกพระนคร
นั้นว่า เขลางคนคร

คโค บาวชชัคคตนาชัย นามนี้ ตั้งแต่นั้นมาชื่อพระนครนั้นก็
น ปรีวัคคิ. ไม่ไปเปลี่ยนแปลงจนทวายเท่าทุก
วันนี้

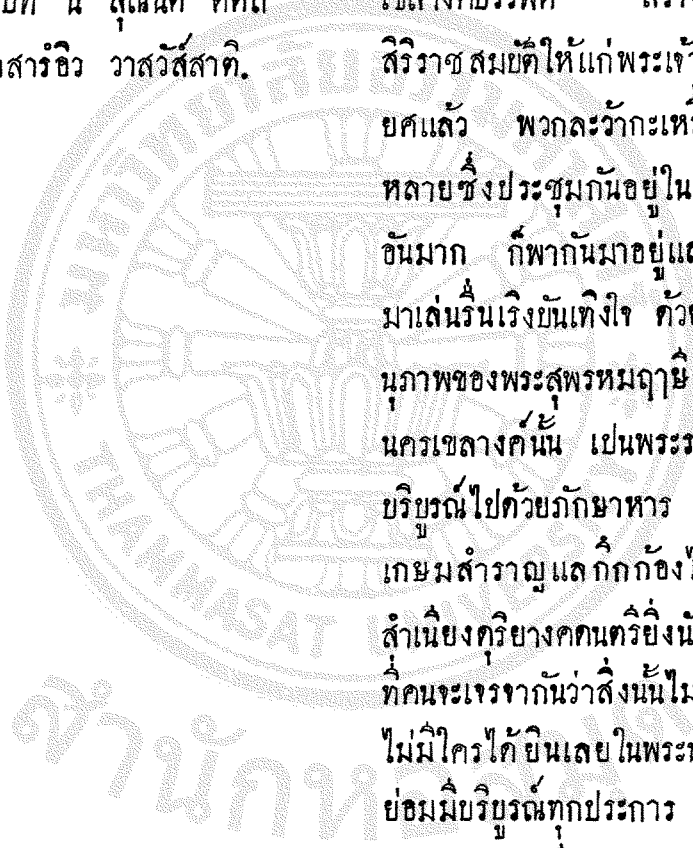
เทนิท วิตถุ มหาจาริเก เพราะเหตุนี้ โบราณจารย์
ทสี่เส่นโค อาท. เมื่อจะเล่าแควงวิคณิทานเรื่องนี้ใน
คำมหาจาริก จึงไต่กล่าวแล้ว
ดังนี้ว่า

อนันตยโส ปวโร สุพิไซ พระเจ้าอนันตยศผู้ประเสริฐ
สัมปฏฐยันโค วรรราชภาว์ เชนพิชคิ มีพระราชประสงค์ซึ่ง
อากัมม อิติ ปวโร สัพพหัมม ความเป็นพระราชผู้ประเสริฐ ได้
อยาจิ ปรี ปวโร อิติโน เสก้มาสู่สำนักพระสุพรหมฤษี
สุพพหัมมอิติ สุวา สุชฉาโน ผู้ประเสริฐ วิงวอนให้พระสุพรหม
มหานภาโว วิกกโม สเทไซ ฤษีสร้างพระนครแล้ว ส่วนพระ
คณค้วาน เขลางคนคัสส ปาทิ สุพรหมฤษีผู้ประเสริฐ ผู้รุ่งเรือง
มาเปสิ รัชชี่ สมทาสี คัสส ไปด้วยคุณธรรมอันงาน มีฉานคิ
อิทธานภาเวน นิสินโน ชนคา (คือจะเข้าสู่ฉานแลออกจากฉาน

จอมเทววิงษ์ ปริเฉท ๕

วเน มิลกษา อุกฤษฏีเนกา
 วสันติ กิพันธ์ิ รมันติ ทาสา
 สุภิกษุเขมา ตรียาภิษุญ์
 นัตติคิปรัน น สติพันธ์ิ ตัตถ
 มล็กกสารวิ วาสวิสลาติ.

ก็ชำนาญชำนาญไม่จัดขัดข้อง) มีอำนาจ
 ภาพมาก มีความเพียรมาก มี
 เทชานภาพที่ ท่านไปยังเชิงเขา
 เสด็จกลางคยบรรพต สร้างสรรค์
 สิวิราช สมบัติให้แก่พระเจ้าอนันต
 ยศแล้ว พวกละวักะเทรียงทั้ง
 ทหลายซึ่งประชุมกันอยู่ในป่าเข
 อันมาก ก็พากันมาอยู่แต่พากัน
 มาเล่นรื่นเริงบันเทิงใจ ด้วยฤทธา
 นภาพของพระสุพรหมฤาษี พระ
 นครเขกลางคั่น เป็นพระราชธานี
 ขวิขรรค์ไปด้วยภักษาหาร สุข
 เกษมตำราญแลกกกข์ไปด้วย
 สำเนียงทริยางคดนตรีขึงนั้ คำ
 ที่คนจะเจรจาจากนั้นว่าสิ่งนี้ไม่มีตั้ง
 ไม่มีใครไ้ไยในพระนครนั้น
 ย่อมมีขวิขรรค์ทุกประการ ประค
 ติงมล็กกสารขวิ อันเป็นเทพธานีที่
 เสด็จประพาศเล่น ของท้าววาสพ
 อมรินทร์ราชาชนนั้น

๑๖๖

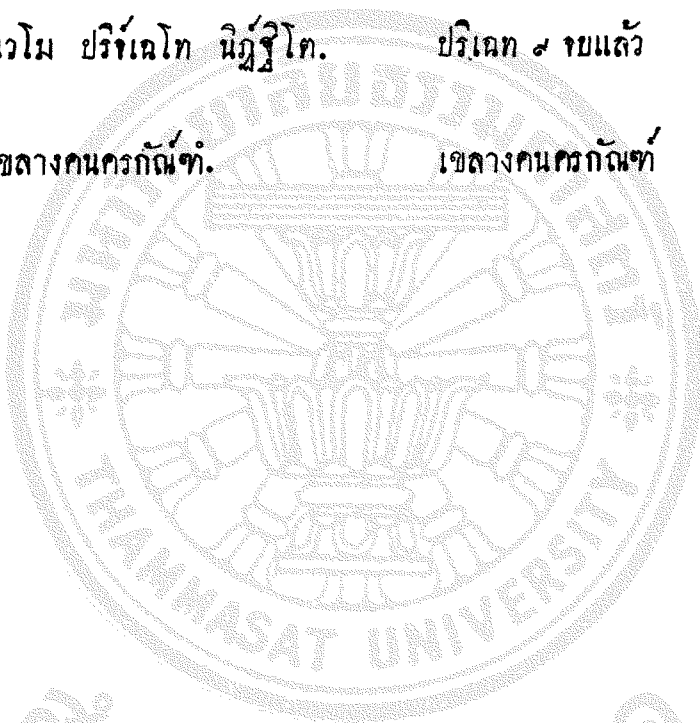
งามเทวียงษ์ ปริเฉท ๕

อิติ ทริปุฎฐุเศษย์นัทเทโส ทริปุฎฐุชยนิทเทคตังนั พระ
มหาจาริกานุสาเรน โพธิวิสิณา มหาเถรผู้มีนามว่าโพธิรังสี ไต่
นาม มหาเถเรน ลังกโต. แต่งไว้แล้วตามคำมหาจาริก

นวม ปริจเฉทโท นิฎฐิตโ. ปริเฉท ๘ จบแล้ว

เขलगคนกรกัณฐ์.

เขलगคนกรกัณฐ์

สำนักหอสมุด

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑๐

เอิ๋ อนันตยศราชา รัชชั พระเจ้าอนันตยศไควราชสมบัตั
 ปกติกสิทว ราชานิสกปคักุฐิต— แล้ว จำเริญแต่กาดพระองค์
 กาดโต ษัฎฐราช พรหมสิโน ประคิษฐานอยู่ในราชานิสกแล้ว
 อธิภพเลน สัพพสัมบัตคคสมิทธา สรรพสมบัตัทั้งปวงก็สำเร็จพร้อม
 อโหสิ. ทัวยกำลังฤทธิ ของพระสุพรหม
 ฤทธิ ทัวยประการคังนี้

เอ็กสิม รัชคภาเค ราชา ครันอยู่มาในราชคัรภาควันหนึ่ง
 สมสิทเสทคคคคคคคค หนุฐา พระเจ้าอนันตยศประทับอยู่เหนือ
 ราชยวรมลลัมชเเฉ อสิจก— พระแท่นทสิวิไสยาคนั ที่ประทับ
 คสิวิสัยเน นิสันคัว อิตคโน ตกแต่งไว้ในท่ามกลางบวรบัลลังก
 ราชยสสัมบัตคค โอโลเกคัว ราชอาคนั ฉภายในใต้สมุสิทเสวทร
 จินเคสิ บั ราชสัมบัตคค จัรกาลั นัทร ทรงทอกพระเนตรราชอิค
 มยา บัตถิต อิทานิ เม สมิชฉติ วิทยศ แต่ราชสมบัตัของพระองค์
 นายั อัญญเณน ุฬเพ มยา แล้วจึงทรงพระราชดำริทว่า ราช
 สมิบปจิตคคสจรัชคคคคคคคคคคค— สมบัตัโคทเราปรารถนามานานนี้ก็
 ภานิพคคค ภาเวชัย อิทานาคิ อคิ— สำเร็จ แก่เวาสมคังความปรารถนา
 เรคควิ กุสคคคคคคคค กาคุ วัฏฐคิ แล้ว ราชสมบัตันจะบังเกิดคัมแก่

อธิบาย มหาพรหมมีสิ มัยหิ พห—
 ปกาโร โส มยา อธิษฏฐิติพิโพ
 โส ๑ อธิโย ฉานโรโต ยารค—
 ทิโต อธิษฏฐ โส สันตฤทธิ อธิ—
 ราชยนมหาสยนาทิวรหิโต รก—
 ชารุกซ์ วนาวน อภิโรโต น มัยหิ
 มหาทานิ ษฏฐคคหิโต โหติ โส
 ๑ มยา ที่ยอุปาทิกันธมาลาทานิ
 กัตวา ษฐิตวา วรรณิ อิมานิ
 วัตถทานานิ อธิษฏทานิ สังคโห ๑
 อามิสทานัญจาตวรรณิ เตนหิ
 อหิ หรือปญฺเษยยิ คณฺควา มม
 ภาคว วนทคฺควา มม มาตรวญ—
 ๑ มหาสังฆตเถรพทอปลตคณญ
 พรหมณาจารคณญ ๑ ยาจิตวา
 อธิชานยิตวา เถส มหาทานิ ทส—
 สามิ กัสมา เอว วทามิ เถสุ
 อธิชาคณฺเษนเตสุ อวาสทานกฏี—
 ทาน วิหารทานานิ จิวรณฺช—
 ปาคคตฺยัยยเสนาสนนฺ เถส ทส—
 สิสสามิ มม มาตฺยยา คุณษฏ—

เราด้วยเหตุอย่างอื่นก็หาไม่ได้ เป็น
 ราชสมบัติเกิดแล้วด้วยกศลสม
 ภาร แห่งความศรัทธาที่เราได้สั่ง
 สมอบวรมมาแล้วในปางก่อน บัดนี้
 เราควรจะทำกุศลกรรมให้ยิ่งขึ้น
 ไป อีกประการหนึ่งเล่า พระมหา
 พรหมฤาษีพระองค์นี้ ท่านเป็นผู้
 มีอุปการแก่เรามานัก ควรเรา
 จะสนองพระคุณท่าน ก็แต่พระผู้
 เป็นเจ้านั้นเป็นผู้ ยินดีแล้วในฉาน
 เป็นผู้มีประโยชน์เกื้อกูลแก่บุคคล
 ที่อวิชชาปกคลุมแล้ว แลเป็นผู้
 มีกนอภัยสันโดส เว้นเสียแล้วจาก
 ทนอนสงแลทนอนใหญ่ ยินดียิ่ง
 แลช่วงคั้นไม้เล็กแลคั้นไม้ใหญ่
 แลฆ่าเล็กฆ่าใหญ่ ท่านก็จะไม่รับ
 มหาทานของเรา อนึ่งพระผู้เป็น
 เจ้านั้น เราจะกระทำการบูชาท่าน
 ด้วยเครื่องสักการบูชา มีเทียน
 รูปแลระเบี่ยขยฆาของหอมเป็น
 คันว่าประเสริฐ วัตถทานเหล่านี้

รุ่ยปลากริ กริสสามิ เหว่ มยิ กเต
 อธิ โดเก วา ปรโลเก วา สมิช—
 ฉนภาโว อติเรกตโร เม ภวิส—
 สทิกิ.

ก็เป็นแต่ทานเล็กน้อย หนึ่งการ
 สงเคราะห์ก็ดี การให้อามีศกก็
 เป็นทานประเสริฐยิ่ง อย่างกระนั้น
 เลยเราจะไปยังพระนครทริปุฏฐชัย
 ไปถวายบังคมพระภาคราชแลพระ
 ราชมารดาของเราแล้ว จะวิงวอน
 พระมหาสังฆเถระผู้พทอบครกับหมู่
 พรหมณาจารย์ทั้งหลายเชิญมา
 ในพระนครนี้ ก็ถวายมทาทาน
 แก่สมณพรหมณทั้งหลายเหล่า
 นั้น เหตุไฉนเราจึงกล่าวอย่างนี้
 ครนเมื่อสมณพรหมณทั้งหลาย
 เหล่านั้นมาในพระนครนี้ เราจัก
 ถวายอาวาสทานแลกุฎิทานวิหาร
 ทาน เราจักถวายจีวรบิณฑบาต
 เสนาสนะ อันนัยเนื่องในขุขัยส์
 แก่สมณพรหมณาจารย์ทั้งหลาย
 เหล่านั้น เราจักกระทำขุขัยการ
 สนอง พระคุณพระมารดาของเรา
 เมื่อเราทำอย่างนี้แล้ว ความ

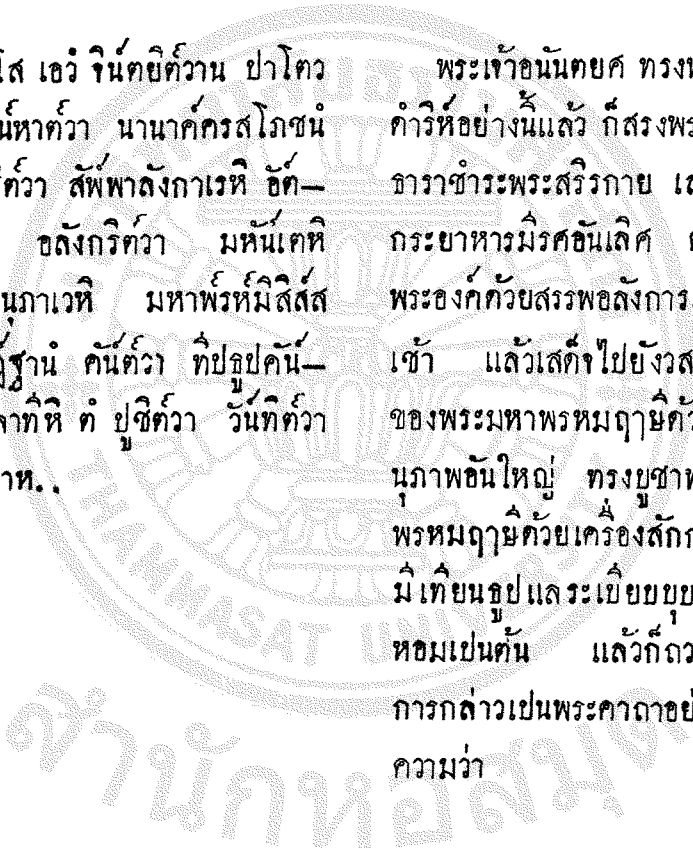
สำเร็จสมประสงค์อย่างยิ่งเกินก็
จักมีแก่เรา ทั้งในโลกนี้แลโลก
เบื้องหน้า

โส เอว จินคยิตฺวาน ปาโศ
สตี นันทควา นานาคฺครสโกชนํ
ภุญฺชิตฺวา สัพฺพาลังกาเวหิ อคฺ-
ทานํ อตฺถกิริทฺวา มหฺนเคหิ
ราชานภาเวหิ มหาพฺรหฺมึสฺส
วสนฺนํฐานํ คณฺฑิวา ทิปฺลยฺคณฺ-
ธมาลาทํหิ ทํ ปุชฺชิตฺวา วันทิตฺวา
เอวมาท.

พระเจ้าอนันตยศ ทรงพระราช
ดำริห์อย่างนั้นแล้ว ก็ทรงพระสุคนธ
ธาวาชำระพระสรีรกาย เสวยพระ
กระยาหารมีรสอันเลิศ ตกแต่ง
พระองค์ด้วยสรรพอลังการแก่เวลา
เช้า แล้วเสด็จไปยังวสนสถาน
ของพระมหาพรหมฤๅษีด้วยราชา
นภาพันใหญ่ ทรงบูชาพระมหา
พรหมฤๅษีด้วยเครื่องสักการบูชา
มีเทียนธูป และระเบียบขบผาของ
หอมเป็นต้น แล้วก็ถวายนมัส
การกล่าวเป็นพระคาถาอย่างนี้ มี
ความว่า

อหิ ภันเต คมิสฺสสามิ
นครํ ทริปฺปุณฺเชยฺยํ
ทว คุณฺฑํ ปกาสิสฺสํ

ข้าแต่ พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ
ข้าพเจ้าจะไปยังพระนครทริปฺปุณฺชีย
จักประกาศพระคุณของพระผู้เป็น

มหันตยสวาชิโน
อัยยัสส สุกกทินตัสส
วาสุเทวัสส ปากฏ
มาทริ อานยัสสามิ
ทว ปาทาภิวันทิกันติ.

เจ้า ให้ปรากฏแก่พระเจ้ามหันต
ยศ แลพระอัยกาสุกกทินตะ พระ
อัยกาวัสตะวะ แล้วจักเชิญเสด็จ
พระราชมารดา มาถวายนมัสการ
พระบาทพระผู้เป็นเจ้า

อดนํ ทายโส อาท.

ลำดับนั้น พระกายคังถวาย
พระพรเป็นพระคาคาตอบ พระเจ้า
อนันตยศ มีความว่า

สญฺฐิตริ มหาราช
อิโต คัจฉ มถาสขิ
วทตุ วันทนํ มยท
ปาเท เตสํ มหสันนติ.

คร้ามหาราชเจ้า คีหนักหนา
เชิญเสด็จไปให้ฝากขลุ่ยระฆัง
และจงบอกความนมัสการของเรา
มา ยังพระบาทของพระญาติเจ้า
ผู้ประเสริฐทั้งสองพระองค์นั้น

ราชา สาธุติ วันทิกวา
อิตทโน ปริวาเร คเทควา ทริ—
ปฺญฺเชยยิ อากันทวา ชฺทวา ๑
ปน สกมาทริ จามเทวี ปญฺม
วันทิกวา ชฺฉา ภาทริ มหัน—
ตยสราชานํ วันทิกวา สุขนิ—
สินนกาเลเยว เทหิ สัททิ ปฏฺฐิ—

พระเจ้าอนันตยศ ทรงรับพระ
พรของพระกายควา สาธุกันแล้ว
ก็ถวายนมัสการพวยระฆังของพระ
องค์เสด็จมายังพระนครทริปุณฺชัย
ครั้นถึงแล้วก็ถวายบังคมพระนาง
เจ้าจามเทวี ผู้เป็นพระราชมารดา
ของพระองค์ก่อนแล้ว จึงถวาย

สัณฐาริ กักริว่า ทโค สัพพันต์
อัครโน สมิชฌนภาวิ เกลสิ
กเถสิ.

ยังคมพระเจ้ามหันตยศ ผู้เป็น
พระภาควราชต่อภายหลัง แล้วก็
กระทำปฏิสันฐาริกับท้าวพระมาร
กา แลพระภาควราชทั้งสองพระ
องค์ ในกาลเมื่อเสด็จประทับเป็น
ที่สำราญพระราชฤไทย ลำดับ
นั้น จึงกราบทูลแถลงซึ่งความ
สำเร็จความปรารถนาของพระองค์
นั้น ให้พระมารกากับพระภาควราช
ทรงทราบทุกประการ

อด เท ทโย มาตาปุตตา
อติวิย โสมนัสสชาทา ปุชา—
สั๊กกาเว สัสเซตวา คาหาเยตวา
วาสุเทวสัส สุกกทันตสส ๑ อีสัน
วสนัญฐานิ คินทวา วันนิตทวา
ปุชิตทวา นิสัททวา ปติสัณฐาริ
อกริส.

ลำดับนั้นบรมกรรมตรีภี ๓ พระ
องค์ ทั้งพระราชมารกาแลพระ
ราชโอรสนั้น ก็ยังเกิดโสมนัตถิ
พระไทยยิ่งนัก จึงให้ทแครงสัก
การบูชา พวกกันเสด็จไปยังวสน
สถานของพระวาสุเทวฤาษี แล
พระสุกกทันตฤาษี ถวายนมัส
การกระทำสักการบูชาแล้วเสด็จ
นั่งกระทำปฏิสันฐาริ

อด ๑ อนันตยศ โส พุทธิมิ—
สิสส์ วันทนาคารวณัน เศล อีสัน
ปวิภยติ ตโต อิตตโน ราชย—
สสัมปตตสมิชนนภาวึ กเลสิ.

ก็ในลำดับนั้น พระเจ้าอนันต
ยศ จึงแสดงแจ้งคำการวระวันท
นาการของพระสพรหมฤๅษี ซึ่ง
สั่งมานั้นแก่พระฤๅษีเจ้าทั้งสองพระ
องค์ แล้วจึงเล่าเรื่องความสำเร็จ
ราชอิศริยยศสมย์คิของพระองค์
ถวายต่อภายหลัง

อด เต อโภ เทหิ สัทธิ คุฏ—
ฐาการัญญ อปริโรวาทนคตัญญ
เทหิ สัทธิ สัลลขัน โท อห.

ลำดับนั้น พระฤๅษีเจ้า ทั้ง
สองพระองค์ ก็กระทำปฏิสันธูร
สั่งสนทนาแสดงอาการยินดีปรีดา
กับด้วยบรมภริษัตริย์ทั้งสามพระ
องค์นั้น แลมีความประสงค์จะให้
โรวาทสั่งสอนให้ยิ่งขึ้นไป จึงได้
กล่าวเป็นพระคาถา กับด้วยบรม
ภริษัตริย์ทั้งสามพระองค์นั้น ว่า

อิเม คเมหิ วรพิเช
สัพเพ อิมเหหิ ปาลิเต
อัยปมาท สุณ อิมเม

ภราณะท่านทั้งหลาย ซึ่งท่าน
ทั้งปวงเหล่านี้เป็นผู้ยังเกิดในวงษ์
ภริษัตริย์อันประเสริฐ อันข้าพเจ้า

• เห็นว่าจะเปน สัลลขันตา อหสิ จึงได้แปลตามรูปนี้

บัญชนเต พุทธศาสน
 สัตวตเต ปฏิบัติเต
 จกกวตติ นุอมมเก
 ชนเต อภิปาเลนเต
 อัญญสตีเต อหิงสเก
 อธิ โลเก ปเว วาปี
 สมัชฌิสสันติ อโตะ ปวี
 สัพเพ เทวา ปัสสันติ
 อภิปาเลนตี เต สทาติ.

ทั้งหลายได้อภิบาลบำรุงรักษาแล้ว
 เป็นผู้เชื่อฟังอัปมาทธรรมตั้งตน
 ไว้ในพระพุทธศาสนา ปฏิบัติอยู่ใน
 ในคัลลาจารวัตร ประพฤติตาม
 จักรวัตรธรรม อภิบาลบำรุงประชา
 ชนไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น สมบัติ
 ทั้งสิ้นที่ท่านทั้งหลายปรารถนาแล้ว
 ก็สำเร็จแก่ท่านทั้งหลายทั้งใน
 โลกนี้แลโลกน่านี้ เบื้องหน้าแต่
 นี้ไปสรรพเทพยดาทั้งหลาย ก็
 สรรเสริญ และช่วยอภิบาล
 บำรุงรักษาท่านทั้งหลายอยู่เป็นนิ
 รันตร กิ่งนี้

เต เหวี เทสิ วณํ สุตฺวา
 ตโยปี มาตาปุตฺตา อติเรกตรํ
 ปสฺสิตฺวา เทสิ ปาเท อภิวัน-
 ทิตฺวา หริปฺญุเชยฺย อากมฺสุ.

บรมกระษัตริย์ พร้อมด้วยพระ
 ราชมารดาแลพระราชโอรสทั้งสาม
 พระองค์นั้น ครั้นได้ทรงสถับ
 สถาสิตพจน์ของพระคยาสทั้งสอง
 ด้วยประการดังนี้แล้ว ก็ปลื้มน่า
 การเลื่อมใสยิ่งนัก จึงถวาย
 นมัสการกราบลงแทบพระบาทของ
 พระคยาสทั้งสองพระองค์ แล้วก็
 เส่้จกกลับยังหริปญฺชยันทร

ททา อนันตยศสราชา สก—
 ภาตรี มหันตยศสราชานัน วัณทิดวา
 เหวมาท เทว อหิ อัมหากิ มาตรี
 ฤษณทัถาย คุณษัษฐียัปการี กร—
 ณิตถาย ๑ อัจฉามี อัยย ษณูจ—
 สทมหาสังฆัตเถรปมชานัน พทธิ—
 ปัตตานัน ภิภขลัม ฤษณทัถาย
 พราหฺมณปมชานัน พวาทมณคห—
 ปัตตินัญจ เย มยา สัทธิ คันต—
 กามา ๑ อิเม เท คมหากิ สันติเก
 ขาจิสีสามิ มม นคฺว เนคฺนติ.

ลำคัยันั้น พระเจ้าอนันตยศ
 ก็ถวายบังคมพระเจ้ามหันตยศ ผู้
 เป็นพระภาคราชของพระองค์ แล้ว
 จึงกราบทูลว่า ข้าแต่สมมุติเทว
 ราชเจ้า ข้าพระบาทปรารถนาจะ
 บุษบา และจะกระทำขุฎการสนอง
 พระคุณสมเด็จพระราชมารดาเจ้า
 อนึ่งปรารถนาจะบุชชาพระภิกษุสงฆ์
 ผู้พทขบตรประมาณห้าร้อยองค์ มี
 พระมหาสังฆเถรเป็นประธาน กับ
 ทั้งพราหมณ์ป่าโมกข์แลพราหมณ์
 คหบกทั้งหลาย บันคาสมณ
 พราหมณ์ทั้งหลายเหล่าใด ซึ่ง
 ปรารถนาจะไปก็ด้วยข้าพระบาท
 ข้าพระบาท ขอรับพระราชทาน
 สมณพราหมณ์ทั้งหลายเหล่านั้น
 ในสำนักของพระองค์ นำไปยัง
 พระนครของข้าพระบาท

อดัสส คารววจัน สักวา
 มหันตยศสราชา เหวมาท สาธ
 อนันตยศส ทว วาถยนิคิ อัยย

ลำคัยันั้น พระเจ้ามหันตยศ
 บรมกระษัตริย์ ครั้นได้สักขีการว
 พจน์ของพระเจ้าอนันตยศผู้พระอนุ

อิมา เทวี ฐฐา คุยหิ มยหิ
 ญาติ น มย สญญู กาศัพพิ
 เอการฐฐู เอกาพนอมาคิ ติสสมา
 เอวิ วทามิ อโภ มยิ เอก
 มาตุยา ทัพเพ ปฏิสนธิกา จูตา
 เอกทิวเสเนว นิกขันตา ยมก—
 ปุตตกา หทวา เอกจิตตสมานา
 จ ติสสมา นานัตต น วัตตัพพิ
 ยิ ยิ อิจฉลิติ ตติ สัพพิ คณหต
 นาทิ ตติ นิวาเรมิติ เอวิ วัตวา
 สกลหริปญฺเจชยบรรฐฐู เภวิญญู—
 จาราเปตวา เข เข เขตางคนคร
 คินตกามา เต เต อนนคยเสน
 รัญญา สัททอิ คัจฉนคคิ

ชาติราชแล้ว จึงคำรัสอย่างนี้ว่า
 คุนรพ่อนนคยศ ถ้อยคำที่เธอว่า
 กล่าวทั้งนี้เป็นการดีแล้ว ประการ
 หนึ่ง พระราชาอาณาจักรทั้งสอง
 นี้ เป็นญาติของท่านด้วยเป็นญาติ
 ของเรากด้วย เราทั้งสองไม่พักต้อง
 กระทำสัญญาแก่กัน เป็นพระ
 ราชอาณาจักรเนื่องเป็นอันหนึ่ง
 อันเดียวกัน เพราะเหตุคั้งนั้น
 เราได้กล่าวข้อย่างนี้ว่า เราทั้ง
 สองเป็นผู้ถือเอาปฏิสนธิตั้งอยู่แล้ว
 ในพระครรภ์ของพระมารดาองค์
 เดียวกัน เมื่อประสูตจากครรภ์
 พระมารดาก็ ประสูตวันเดียวกัน
 ด้วย เป็นพระราชบุตรแฝด มี
 พระหฤทัยก็เสมอเป็นคังคองเดียว
 กัน เพราะเหตุนี้ ความที่จะ
 เป็นแตกต่างกันไปนั้นอย่าฟังกล่าว
 ท่านจะปรารถนาสิ่งใด ๆ ก็จงถือ
 เอาสิ่งนั้น ๆ ใดทงสัน เรามีพัก
 ห้ามท่านเลย พระเจ้ามหันคยศ

ครัสอย่างนั้นแล้ว จึงให้ทีไชยภริ
 เทียวประกาศทั่วไป ในพระราช
 ณาชาเขตรหริปุณฺชยันนครทั้งสิ้นว่า
 ชนทั้งหลายเหล่าใด ๆ ปรารถนา
 จะไปยังเขลางคนคร ชนทั้งหลาย
 เหล่านั้น ๆ จงไปกับด้วยพระเจ้า
 อนันตยศเดิ

ททา อนันตยศราชา คุฏฐ—
 จิตตา หุตฺวา สัมภตฺเถราทิก
 มหาภิกขุสงฆ์ นิมนฺเตทฺวา สุวณฺ—
 ฌยานโยเคน อุกฺกชิยาเปตฺวา
 ปชฺชุมิ นียาเปตฺวา ปัจฉา จามเทวี
 อิตฺตโน มาตริ มังคลหัตถิภูมฺเว
 อลังกํ สุวณฺณโยเค นิสิตา -
 เปตฺวา มหันทเนน ราชยเสน
 นครํ นยิตฺวา ชวเสธา พฺรหฺมณ
 พฺรหฺมณคหปติกาทโย ชนตา
 ยถารุจิยา ปัจฉโต อนุกฺณฺณิสฺสุ

เมื่อนั้นพระเจ้าอนันตยศ ก็มี
 พระหฤทัยยินดี จึงนิมนต์พระ
 ภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ มีพระสงฆ์
 เจริญเป็นประธาน ให้ชนยังสุวรรณ
 ราชยานอันประเทียขไว้แล้วให้ล่อง
 นำไปก่อน จึงเชิญเสด็จสมเด็จพระนางเจ้าจามเทวีพระราชมารดา
 ของพระองค์ ให้เสด็จขึ้นประทับ
 เหนือสุวรรณราชยาน อันประเทีย
 แล้วเห็นอหลังมังคลหัตถิ แล้ว
 พระองค์ก็นำเสด็จไปยังพระนคร

ทวยราชอิศริยยศอันใหญ่ ส่วน
ประสมชนที่ขึงเหลืออยู่มีพราหมณ
คหบดีเป็นต้น ก็ตามเสด็จไปใน
ภายหลังตามชอบใจของตน

อดใจ พรหมสี่บ กัสสา—
คตภาว สัตวา อัญญวิมนัสเส
ขักโกสาเขตวา พท ขันณาการเว
สมาทนิกวา คาทาเขตวา ขั—
รุกคมนัน การทวา ตโต จามเทวี
สุวัณณโยเก ปฏิกคเททวา เข—
กลางคนคร ปวิสิตวา ตักถ ปา—
สาเท วสาเปสิ.

ครั้งนั้น พระพรหมฤๅษเฑ่ง
กิตติพิท ว่าเสด็จกลับมาถึงพระ
นครแล้ว จึงย่าวร็องชักชวน
มณษย์ชาวคองทั้งหลาย ให้ถือ
เควของราชบรรณาการเป็นอันมาก
ไปกระทำขัจจกมนการวัยเสด็จ
พระเจ้าอนันตยศแล้ว จึงให้ ไป
วัยเสด็จพระนางเจ้าจามเทวี ณะ
สุวรรณราชยานต่อภายหลัง แล้ว
จึงเข้าไปยังเขกลางคนคร เชิญ
เสด็จพระนางเจ้าให้ประทับอยู่บน
ปราสาทในเขกลางคนครนั้น

ขุนทิวเส ราชำ สกมาต—
จามเทวี ธาทาย คาปัสสิส สัน—
คิก คันทวา ปุชิตวา วันนทิตวา

ครันรุ่งขึ้นเป็นวันใหม่ พระ
เจ้าอนันตยศ จึงนำเสด็จพระนาง
เจ้าจามเทวีพระราชมารดาของพระ

ปูน จ อัครโณ มาตวี วันทา—
เป็ควา เหวมาท ภันเศ เเฮสา
มม มาตา จามเทวี นาม คุม์ทาทำ
มหาอุปลาสิกั ซานดาภิ.

องค์ไปยังสำนักพระคยาช กระทำ
สักการบูชาถวายนมัสการแล้ว จึง
ให้พระมารดาของพระองค์ถวาย
นมัสการพระคยาชอีกแล้วจึงตรัส
อย่างนั้นว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้
เจริญ พระมารดาของข้าพเจ้า
มีพระนามว่า พระนางเจ้าจามเทวี
ขอพระผู้เป็นเจ้าจงรู้จักพระนางเจ้า
จามเทวี ผู้เป็นมหาอุษาสีกาของ
พระผู้เป็นเจ้าเถิด

ทายไล อาท สาท มหาราช
ทว มาตา มหาเทวี อธิานย์—
บัตดาว อภินัน คุม์ทาทำ ไลตถ
ภวันตุ คุยทัยว คุยทมาตรีญ—
ทาภิ.

พระคยาช จึงถวายพระพรว่า
ตุรามหาราชเจ้า พระมหาเทวีพระ
ราชมารดาของพระองค์ เสด็จมา
ถึงในกาลบัดนี้แล้ว ขอความ
สวัสดิ มงคลจงบังเกิดมีแต่ขบพิตร
ทั้งสอง ทั้งพระองค์แลพระราช
มารดาของพระองค์เถิด

เฮว วุคัเท จามเทวี เตน
สิทสิ ปติสัณฐาริ ถโรนัต อาท.

ครั้นพระคยาช ถวายพระพร
อย่างนี้แล้ว เมื่อพระนางเจ้าจาม
เทวี จะกระทำปฏิสัณฐาริกับด้วย

พระกายศ ^{จึงมี}พระราชาเสวณ ^{ผู้}
การวพจน์ ^{เป็น}บาทบทพระศาตา
ตั้ง ^{ไว้}ว่า

กักรีน โภโต กุสล
กักรีน โภโต อนามย
กักริ อัญเณ ขาเขต
กักริ มุลผลา พุ
กักริ ชาติสา มกสา
ชัยปเมว สิริสยา
วเน พาลมิตากิณเณ
หิงสา ทุยที น วิชชติค.

พระเจ้าข้า ข้าแต่พระกายศ
เจ้าผู้เจริญ คึงข้าจะขอถาม พระ
ผู้เป็นเจ้านี้ มีสภาวะปราศจาก
ความเจ็บไข้ ทั้งทุกขโศกโรค
โภยไม่มีมาแผ้วพาน เป็นสุข
สำราญอยู่ฤๅประการใด อนึ่ง
พระผู้เป็นเจ้าได้อาศรัยซึ่งผลไม้
จึงได้เลี้ยงชีพแห่งคน มุลผลา
ผลนั้น ยังมีมากพอแสวงหาได้
อยู่แลฤๅ อนึ่งเหลือขบงแลงเด็ก
ผู้ใหญ่ที่ร้ายกาจ ทั้งพาลมฤค
ชาติที่สังขจรเกิดนอนกล่นอยู่ในป่า
ไม่มีมาเขี่ยคเขี่ยนขี้ทาพระผู้เป็น
เจ้าข้างแลฤๅพระเจ้าข้า

พริหมิตี อาท.

พระพรหมฤๅษี ^{จึง}ตอบไป
ด้วยสัมโมทนียคาถาว่า

กุสลัญเภา โน เทวี
 อโถ เทวี อนามยั
 อโถ อัญเณน ยาเปม
 อโถ มุลผลา พหุ
 อโถ ทัสสา ๑ มกสา
 อัยยเมว สิริสยา
 วเน พาลมิกากิณเณ
 ทิสสา มัยหิ น วิชชติ.

ทราพระนางเจ้าพระราชเทวี
 ช้อซึ่งท่านไต่ถามถึงความทุกข์แล
 โรคโดยไข้เจ็บนั้น จะได้มีมา
 เข็ยคเข็ยนแก่อาตมานักก็หามิได้
 อนึ่งมุลผลาหารก็มีมาก พอจะ
 แสงหาเลี้ยงชีพได้ ทั้งเหลือย
 ยงแลงเล็กงใหญ่อันร้ายกาจ แล
 พาลมฤคชาติที่ท่องเที่ยวอยู่ในวาว
 ย้า ก็มีได้มีมาเข็ยคเข็ยนช้ชา
 แก่อาตมานเลย

ตโต จามเทวี อาท.

ถ้ากัณั้น พระนางเจ้าจามเทวี
 ึงทวิสเปนยทพระคาถาว่า

ภันเค อหิ อธิกาณันตวา
 มาคยา ชีโคโน ทรา
 ฉวาทิกา วิวทิตา ๑
 ทโย ตุมเหท สุตวาทกา
 มาตาชิตา มัยหิ สัพเพ
 ทโย ตุมเหท ๑ ปาลิตะ
 วาชยสิ มุขิ เทนเค

ข้าแต่ พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ
 ข้าพเจ้ามาอยู่แล้วในพระราชอา
 ฉนาเขตรนี้ ไกลห่างจากพระราช
 มารคาแลพระราชบิดา ทั้งไกล
 ห่างจากพระประยูรญาติทั้งชายชวา
 พระผู้เป็นเจ้าทั้งสามพระองค์นั้น
 แลเปนพระบรมญาติอย่างประเสริฐ

อิธิ โลก อสาทิเส
 คุณว ไว อธิกา ภูมียา
 พรหมโลก อุตคังคโค
 อิทานาทาคคา คุยหิ
 ยาเท วันทามิ อุตคัมณิ.

เป็นเหมือนหนึ่งพระราชมารดาแล
 พระราชบิดาของข้าพเจ้า ได้อภิ
 บาลบำรุงรักษาข้าพเจ้า แลได้ให้
 ซึ่งสิริราชสมบัติทั้งราชอิศริยยศ
 ให้มีหน้ามตาปรากฏ ไม่มีผู้ใดผู้
 หนึ่งในโลกนี้จะเสมอเหมือน พระ
 คุณทั้งหลายของพระผู้เป็นเจ้าทั้ง
 สามพระองค์นี้ใหญ่ยิ่งนัก เปรียบ
 ประดุจกัมภีร์ภาคแผ่นพ่นปลดพล
 ถ้าจะว่าขึ้นไปในส่วนเบื้องบนก็ตลอด
 ดึงพรหมโลก ยึดนข้าพเจ้ามา
 แลแล้ว ขอถวายนมัสการพระบาท
 ทั้งสองของพระผู้เป็นเจ้า ให้สัจฉิ
 ประคิษฐานไว้ เทนออกตามวงคคิ
 โรคมแห่งข้าพเจ้า

เฮว จามเทวี พรหมิสัส
 คุณ โลกเมตวา วันทิกวา ก
 ขมาเปควา สกยัคเตน สัทธ
 นคร ปาวีสี.

พระนางเจ้าจามเทวี ใค้ชม
 เชยพระคุณของพระพรหมฤๅษีเจ้า
 ด้วยประการคั้งนี้แล้ว ก็ถวาย
 นมัสการลาแลขอมาโทษ พระ
 พรหมฤๅษีเจ้าแล้ว ก็พร้อมด้วย
 พระเจ้าอนันตยศ ผู้เป็นพระบรม

ราชโอรสของพระองค์ เสก
กลียังพระนคร

ขุนทิวเส อโภ มาตาปลัดคา
มหาภิกษุสนิม อุปสังกมิตวา วัน
ทิตวา ปณิเตน ขาทนียปริโก
ชนิเยน ยัตถปาติ สันคเปลิ
ขุน ๑ พราหมณาจาราทัน คต
ยติกานัน สหคทานัน โภเชทวา
ฌรวาสทิวสภคคเวคคณ วิจา
เรทวา เคสมทสิ

ครันรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง สมเด็จพระ
พระราชมารกากับสมเด็จพระบรม
ราชโอรสทั้งสองพระองค์ ก็เสก
เข้าไปใกล้พระภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่
ถวายนมัสการแล้ว ก็ถวายขนิ
ชยาตทาน ให้พระภิกษุสงฆ์อิม
หน้าสำราญด้วยขาทนียโภชนียา
หารอันประณีตแล้ว จึงยังพราหมณ
คหบดีทั้งหลาย มีพราหมณผู้เป็น
อาจารย์เป็นคนที่มาพร้อมแล้วด้วย
พระองค์นั้นให้บริโภคนแล้ว จึง
ให้จัดแจงเรือนที่อยู่แลภคตาทาร
แลเขยเลี้ยงทกว้นพระราชทานแก่
พราหมณคหบดีทั้งหลายเหล่านั้น
อีก

คโต พัทธรามธัมมรามสิ-
ฌรามัญญ วิหารัญญ วิจาเรทวา

ลำดับนั้นจึงโปรดเกล้าให้ตก
แต่งพุทธอาราม แลธรรมาราม แล

กฎวิหทาราวาส์ การเรต้ว คัตถ
 คัตถ มหาภิกขุสังฆิ ยถานรเป
 วสาเปต้ว สักกัจจึ ปยิริยาสัส
 ยถารูเป อิมมสวนาทิสัสมา—
 ทานัน ทิวริสริคิ ทสกุสสกัมม—
 ปลานัน ทสวอิราชอิมมานัน อโก—
 เปต้ว อิทานิยิ ทถา กัตวา
 วิชชี การสุ.

สังฆาราม แล้วจึงให้กระทำกุฎ
 วิหารแลอาวาสให้พระภิกษุสงฆ์
 หมู่ใหญ่อยู่ในที่นั้นๆ ตามสมควร
 แล้ว ก็เสด็จเข้าไปใกล้พระภิกษุ
 สังฆิโดยเคารพ ในการก่อนไต่
 เคยทรงฟังพระธรรมเทศนา แล
 สมาทานศีล แลประพาศิอยู่
 สตรีธรรมสามประการพร้อมทั้ง
 กายวาจาใจ รักษาอยู่ซึ่งกศล
 กรรมชดทั้ง ๓๐ ประการ มีให้
 ทศพิธราชธรรมกำเรียบได้ด้วยประ
 การใด ถึงในกาลบัดนี้เล่าก็ได้
 ครอบครองแล้วซึ่งสิริราชสมบัติ
 ทรงกระทำอยู่อย่างนั้น

คโต ปรัญจ อนันตยสวชา
 อติคโน มาคคณบัจปการิ กา—
 ทุกาโม สัพเพ กัญฐิกาวเร จิต्त—
 การเร กัมมการเร บั๊กโกสาเปต้ว
 นพปาสาทิ สกมาคฺนทานันฐิฐานัน
 การเรต้ว อายุตฺตเก บั๊กโก—
 สาเปต้ว สัพพราชาภิสกูปเป—

เบื้องนำแค่นั้น สมเด็จพระเจ้า
 อนันตยศ มีพระประสงค์จะใคร่
 กระทำบัจปการสนองพระคุณพระ
 ราชมารดาของพระองค์ จึงมี
 พระราชโองการตรัสสั่งให้เรียก
 ข้างกระทำการงานต่างๆ แด่ล้วน
 นายช่างไม้แลนายช่างวาดเขียน

วรรณ ปฏีสัมปทาเทวี พหุสุ-
 วัณฺณพรชฎาสัททรวคณวดีดาสังกา -
 วาทีเกที ราสี กาทาเปตวา
 พหุญจ อັນยานาทินี สุราม-
 สยวชฌกตคัตติทตชชกชาทนี -
 ยปรีโกชนียชเนทวิธานี สัมปทา-
 เทวีวา สัพพากาเรสุ ปรีณัฐี-
 เทสุเขว วาชา อคตโน มาคร
 จามเทวี วคณราสีมที นิสีทา-
 เปตวา ชลมลวิโสณนิพิโลทเกณ
 สีสันหาควา ญนยี คัน โธทเกณ
 น์หาเปตวา ตโต พราหฺมณา-
 จารมิงคโลทกถริเต สิวณฺณ-
 ริงคาเร คาหาเปตวา ต คัสสา
 สีสเส อภิสัญญาเปตวา วร ทิตวา
 สกวีชช นียาเทวีวา วาชเทวี-
 ภิเสก กิตวา ตัสมี ชเน วิชย-
 มหาเถรี นทาเปตวา ษณฺญาง-
 คิกทริเย ษคคณฺหาเปตวา มหา-
 สมุตฺตทกฺขณฺนิ เมฆคชชิตไช-
 โสวีย ทริยนิโฆโส อโหสิ.

แกะสลักเป็นคัน ให้มากระทำ
 ปราสาทไม้ อ้อเป็นที่สำหรับโสรจ
 สรงสนานแห่งพระราชमारคาของ
 พระองค์ แลโปรดให้ชาวเครื่อง
 คันตกแต่งเครื่องราชูปกรณ์สำหรับ
 ราชานิกเศกครบทุกประการ แล้ว
 โปรดเกล้าฯ ให้กระทำกองทอง
 กองเงินกองรัตนเจ็ดประการ แล
 กองสรรพเครื่องอุปโภคบริโภคน
 ทั้งหลาย มีวัตถุสังการาภรณ์
 เป็นต้นมีประการต่าง ๆ เช่นอัน
 มาก แล้วให้ตกแต่งของควรร
 เคียวแลของควรวบริโภคนมีประการ
 ต่าง ๆ เช่นอันมาก มีคันทว่าเข้า
 แลน้ำแลสุราแลเนอสักวแลขนม
 แลอ้อยกล้วยเมี่ยงหมากเช่นอัน
 มาก เมื่อจัดการทั้งปวงสำเร็จ
 เรียบร้อยคิแล้ว จึงเชิญพระนาง
 เจ้าจามเทวีพระราชमारคาของพระ
 องค์ ให้ประทับนั่งเห็นอกองแก้ว
 แล้วให้สรงสนานพระเคียวเกล้า

จามเทวี่วงษ์ ปรีเฉท ๑๐

ก้วยน้ำอันเจือก้วยน้ำข่ม สำหรับ
 ขำระมลทินแล้วจึงให้สรงสนาน
 ก้วยน้ำหอมต่อภายหลัง ลำคัย
 นั้นจึงให้พวาทมณาจารย์ถ้อพระ
 สวรรณภิงคาร อันเต็มไปก้วยน้ำ
 เปนมงคล แล้วให้หลังลงเหนือ
 พระเศียรเกล้าของพระนางเจ้าแล้ว
 ถวายพระพร แล้วมอบถวาย
 สิรีราชสมยศของพระองค์กระทำ
 ราชเทวีภิเศก ในขณะนั้นจึง
 ให้พิชามุมหาพิไชยเกร็บบรรพาลัน
 แลให้ประโคนเขนวจางคิกกรียคน
 ตรีเส้านั้นเอิกเกริกกักก้องไกลา
 หล คจเสียงบรรพาลันสนั่นก้อง
 กระทบแห่งเมฆในท้องพระมหา
 สมทณัน

นทานกัมเม ปรีณัฐิเทเขว
 ทิ สัพพะลังกาเวหิ อลังกริตวา
 อิตตโน หิตถัง ลัมพาเปตวา
 อานยิตวา ราชาสเน นิสิตา—
 เปตวา มาตุยา ปาเท คเคตวา

ก็ครั้นเมื่อสำเร็จเสด็จการสรง
 สนานแล้ว ก็ให้พระนางเจ้าทรง
 เครองประคัษก้วยเครื่องสวรรพอลัง
 การาวรณ์มีประการต่าง ๆ แล้ว
 ก็ให้พระราชมารดาท่น่วงเหนี่ยว

สกสิริลี ปกติฐูเปศว้า สาทเรน
 วนทีคว้า อาห อัมม อัยเย ยโต
 มั คัพภธารยโต ชฎฐูราย ยา—
 รัชชัตตนา ยทิ ยักิญจ เม โทโส
 อัสติ สัพพันตึ เม โทลั ชมาหิ
 คุมเหที ปน มัยหิ พหุการา
 สเจ สกถมถนทลจกกวัพคพะ
 มหาปถวียา มีเนยย ทว คุณ
 เม ปถวโตะ อหิเรกตรา ภาเวย
 สทาหิ มหาจกถวคตวิราชา หุควา
 สกถจกถวาพมหาปถวิ ชิตีควา
 สกถมหาปถวิ สัตถรตนปุวิค
 จกถวคตวิรัชชิต คุเหตุควา คุม์หาก
 นิเวทยิสสามิ อิทานาหิ อัยย—
 ญญูญญ อภัพโพ ทพิทโท โหมิ
 รัชชิตสมยคต สัตโรย อัยยโกลโค
 โหมิ เหว สติย อิมิ มม สกถ—
 รัชชิต บดาพลั เม ทว คุณบัยจ
 ปการิ คุม์หาก นิเวเทมิติ.

พระหัตถ์ของพระองค์ นำเสด็จ
 พระราชมารดาให้มาประทับนั่งเหนือ
 บรมราชาอาศน์ แล้วจึงยกพระบาท
 ทั้งสองของพระมารดาขึ้นวางไว้บน
 พระเคี้ยวรถลำของพระองค์ถวาย
 ยังคมโดยเคารพแล้วกราบทูลว่า
 ข้าแต่พระมารดาเจ้า จำเต็มแต่
 พระมารดาเจ้าทรงพระครรภ์ข้าพระ
 บาทมาจนควายเท่าถึงวันนี ถ้าว่า
 ไทษอันใดอันหนึ่งของข้าพระบาท
 มีอยู่ ขอพระมารดาเจ้าจงยกไทษ
 ทั้งยวงนั้นแก่ข้าพระบาทเถิด พระ
 มารดาเจ้าเป็นผู้มีอุปการะแก่ข้า
 พระบาทเป็นอันมาก ถ้าจะเปรียบ
 คุ้มแผ่นดินพสุธาอันใหญ่ในห้องแห่ง
 มณฑลจักรวาลทั้งสิ้นไซ้ พระคุณ
 ทั้งหลายของพระมารดาเจ้ามีอยู่
 แก่ข้าพระบาทยิ่งเกินกว่าแผ่นดินพสุธา
 ในห้องแห่งจักรวาลทั้งสิ้นนั้น ถ้า
 ข้าพระบาทใดเป็นพระเจ้าบรมจักร
 พรวิราชาเป็นใหญ่ชนะกลอกแผ่นดิน

ปลดฟ้าใหญ่ในจักรวาลทั้งสิ้นแล้ว ข้า
 พระบาทระยงสมยัตนบรมจักรพรรดิ
 ราชอินเต็มไปแล้วด้วยรัตนเจ็ดประ
 การ ทลออกแผ่นปลดฟ้าใหญ่ทั้งสิ้น
 ทลเกล้าฯ ถวายพระมารดาเจ้า
 ก็แต่ขืนข้าพระบาทเป็นผู้มีบุญ
 น้อยแลดอาภัพชั้ตสน ถึงว่าไ้ควาช
 สมยัตก็ยังมีโลกสมยัตน้อย
 เมื่อการเป็นเช่นนี้ ข้าพระบาทขอ
 ถวายราชสมยัตของข้าพระบาททั้ง
 สิ้นแก่พระมารดาเจ้า เป็นการ
 สอนของพระองค์พระมารดาเจ้าตาม
 สมควรแก่กำลังของข้าพระบาท

เฮวี	วิทวาน	มหาชนานัน	เมื่อพระเจ้าอนันตยศกรวยทูล
อุโฆสาเขตวา	มหาสัมมตาด		สมเด็จพระราชมารดาเจ้าด้วยประ
มหาชยอภิวัญ	นทาเขตวา		การทั้งนี้แล้ว จึงประกาศให้มหา
สกลชนันต์	มหาออกกฎ	สถก	ชนทวายทั่วกันแล้วให้พิจารณา
การาเขลิ			พิไชยเถรี ซึ่งควรสมมติว่าเป็น
			ของใหญ่ขึ้นตลอดนั้น แล้วให้ประชุม
			ชนทั้งสิ้นให้ร้องก้องสนั่นนฤนาท
			โกตาทล

ตทา คุริยนิโฆโส มหา อโหสิ.

ในกาลนั้นสัตว์ทสี่าเนียงคุริยวงค
คนครักกักก้องเปนมทานอุโฆส
การ

มหาสัทเทส คุริยนิโฆส—
สัทเทส วิทวิตเตส ราชานา—
นัตครล มังคลโกชน สัมปา—
เททว่า คิ ปวี โภคิตถาย มาคร
วันทควา นิมนเตทว่า ชังฉา
สยัม ปรีภัญชิตี.

ครันสงขลัททสี่าเนียงเสียงนฤ
โฆสการแห่งคุริยวงคคนทวิเงียบ
สังกแล้ว จึงพระเจ้าอนันตยศ
บรมกระษัตริย์ก็ให้คกแต่งพระ
มังคลกระยาหารมีรสอันเลิศมีประ
การต่าง ๆ แล้วถวายบังคมพระ
ราชมารดาเจ้าเชิญเสด็จให้ช่วย
พระมังคลกระยาหารนั้น ครัน
แล้วส่วนพระองค์จึงเสวยต่อถาย
หลัง

ตทา อายคคกาว ฐัทธวา ฐ
อังกชา สัพเพส ษนทานิ เสนา—
ปตาทัน ษทานรย์ ชาทนิช ปรี—
โฆชนนิ สันติชเยส.

ถ้าคียนั้นพวกชาวเครของตนแล
พวกวิเศษพวกองครักษ์จึงเลียงก
สรรพประสมชนทั้งหลายมีเสนาบดี
เป็นกันให้อิมหน้าสำราญด้วยชา
ตนิย โภชนิยาหารตามสมตวร

ราชาน วคคชเชเนว สัตต—
รคคินทว นีรันครว มหาอุสสวั

พระเจ้าอนันตยศไปรคนเกล้าฯ
ให้ทำการมโหรีศพบูชาพระราช

การาเปต์ว่า สกมาตริ ปุเชสิ
 อัญมทิเวเส สกมาตริ วันทีทว่า
 อาท อิมม ควิ มยา สัทธ อธิ
 นครเว ขาวชิว วสาทิ อหิ คัม จิวิ
 วิวิทัน น สักโกมิ อมิจ คยิ อธิ
 วสันเต มัยหิ ปุญญภาโค
 อติเรกตโร โหติ มมานคคทหาย
 มัยหิ นิมนตัม ปฏิคคณหันทุติ.

มารคาของพระองค์สันกาลทหาร
 ทว่ามิได้ถึงเจ้กคินเจ้กวันโดยนัย
 ถึงทกล่าวมาแล้ว ครนถึงวันที่
 แปรพระองค์จึงถวายบังคมพระ
 ราชมารคาของพระองค์แล้วกราบ
 ทูลว่า ข้าแต่พระมารคาเจ้า ขอ
 พระมารคาเจ้าจงอยู่ในพระนครนี้
 ก็ด้วยข้าพระบาทจนถึงกำหนด
 กาลพระชนมายุเกิด ข้าพระบาท
 ไม่อาจจะว่างเว้นพระมารคาเจ้าให้
 นานนักได้ ก็อีกประการหนึ่ง
 ครนเมื่อพระมารคาเจ้าอยู่ในพระ
 นครนี้ บุญภาคส่วนการจำแนก
 แจกบุญกุศลก็จะบังเกิดมีแก่ข้า
 พระบาทเหลืออด ขอพระมารคา
 เจ้าจงไ้ทรงพระกรุณาโปรดทรง
 รั้งการเชื้อเชิญเสด็จของข้าพระบาท
 เพื่ออนุเคราะห์แก่ข้าพระบาทเกิด

เฮวั วุคเต จามเทวี จินเตสิ
 อโภ มม ยักทา สมา เม บียา
 มนยา โหนติ โภทิ เม บียโย

ครนเมื่อพระเจ้าอนันตยศกรวย
 ทูลพระราชมารคาด้วยประการดังนี้
 แล้ว พระนางเจ้าจามเทวีจึงทรง

อธิโก เกสค์คมัตคัมบี น โทคิ อัย
 ราชย์ มม ปุคโต ราชยสสัม—
 บัตคัมคโตชัย น จีโร ราชวัตคัม
 นิย์ณาเทคัม สักโก วา น สักโก
 วา น ชานามิ เตนทิ อหิ อิมิ
 อนุสาสนัตถาย คคิยสวัณเว อธิ
 วสิทว นันทคิ ตโต หริปญฺเอยชัย
 ทัม มม ปุคตัม คมิสสามิ.

พระราชดำริที่ว่า พระราชบุตร
 ของเราเป็นที่รักเรื่อใจเสมอกัน
 ทั้งสองพระองค์ องค์ใดองค์หนึ่ง
 ซึ่งจะเป็นที่รักเรื่อใจยิ่งเกินกว่า
 กันแม้มาครว่าเท่าปลายเส้นพระ
 เกษากัหามิได้ อีกประการหนึ่ง
 พระราชบุตรของเราพระองค์นี้ ถึง
 แล้วซึ่งราชอัคริยยศสัมบัคย์ยังไม่
 สู้ขนาดนัก จะเป็นผู้สามารถถามิ
 สามารถเพื่อระยังราชวัตรให้สำเร็จ
 เวียร้อยไปได้ เรากัยังไม่ทราบ
 ผิดคั้งนั้นเราจะยินคั้อย์สั่งสอนพ่อชัย
 บุตรน ในพระนครนสักสามบัแล้วจะ
 ไปหาบุตรของเราพระองค์นททริ
 ญฺเอยชัยนศรคัถายหลัง

เฮวี่ ส่า จินคยมานาว สก—
 ปุคตัม เหวมาหิ คาคคิ ชัยปุคตัม
 สเจ เฮวี่ วทสิ อหิ คยา สักทอิ
 คคิยสวัณเว อธิ วสิสสามิ ตโต

เมื่อพระนางเจ้าจามเทวีทรง
 จินคณาการอยู่อย่างนี้ จึงตรัสกะ
 พระราชบุตรของพระองค์อย่างนั้นว่า
 บุกรพ่อชัยบุตร ถ้าพ่อปราดณา

๑. เห็นควรจะเป็น นันทามิ จึงได้แปลไปตามรูปนี้

หริปัญฺชเชษย์ ทว ภาคร์ คมีส—
สามี่

อย่างนี้ ม่ารทาจักอยู่ในพระนครนี้
กับค้อยพ่อยัยบุตรสันสามย์แล้วจัก
ไปหา พระภาควราชของพ่อยัยบุตร
ที่หริปัญฺชชนครทอภายหลัง

โส สาช อมีมาติ วัทวา
มาตร์ วันทิตวา รัชช นिया—
เททวา พทินคร กิพีส์สามี่
อมีมาติ มาตร์ อาปจนิทวา
สกชน อาทาย นครโต นิกช—
มิตวา รัมณณยฐาน ชินธา—
วาริ นีวาสาเปทวา ยถาภิวันค
กิพีทวา ททถ วัสติวา ปนทิวเส
พรทมิสส์ส สันคิก กนทวา
วันทิตวา ค อคคโน กทกมมี
อนโมทนคถาย สัพพิ ษวคค
ทลิส อาจิกชี.

พระเจ้าอนันตยศจึงกรวยทูลว่า
ข้าแต่พระมารดาเจ้า ซึ่งพระมาร
ดาเจ้าทรงพระกรุณาไปคเกลฉ่า
ดังนี้เป็นการดีแล้ว พระองค์ก็
ถวายบังคมพระมารดาเจ้า มอช
ถวายสิริราชสมบัติแล้ว จึงกรวย
ทูลลาพระราชมารดาว่า ข้าแต่
พระมารดาเจ้า ข้าพระบาทจักไป
เล่นณภายนอกพระนคร แล้วก็พา
บริวารของพระองค์ออกจากพระ
นครไป ตั้งค้ายอยู่ในที่รมณีย
สถาน เล่นสนุกสำราญพระราช
ทฤไทยอยู่ในสถานทั้นนี้ ครั้น
รุ่งขึ้นเช้าจึงเสด็จไปยังสำนักพระ
พรหมฤาษี ถวายนมัสการแล้ว
จึงแถลงแจ้งประพฤติเหตุทุกประ

ทรมเทวียงษ์ ปรีเฉท ๑๐

๑๕๓

การแก่พระพรหมฤๅมิ เพื่อจะให้
อนโมทนาซึ่งการที่ททำแล้วนั้นของ
พระองค์

ทํ สุตว พรมสิ สอ
มหาราช อนโมทามิ เต กค—
กมมันติ อัย มาคยัคคณบ—
บุยฺยกาโร นาม สัพพทฺเทหิ
ยฺสฺสโต ทว ญญณฺณคยัคค เม
เทหิ ทว นินฺวาสนํถานํ เอกํ
นคว มาบิํสสามิตี.

พระพรหมฤๅมิได้สคัยประ
พฤติเทศนึ้นแล้วจึงถววยพระพรว่า
ความทวราชเจ้า การทงสนทพระ
ราชสมภารเจ้าทรงกระทำนึ้นเป็น
การค้แล้ว อคตมาภาพอนโมทนา
ซึ่งการทพระราชสมภารเจ้าทรง
กระทำแล้วนึ้น อีกประการหนึ่ง
การสนองพระคณ มวคยคคิคาพระ
พทลเจ้าทงหลายได้ทงสรรเสริญ
แล้ว พระราชสมภารเจ้าจงพระ
ราชทานแบ่งส่วนบุญของพระองค์
ให้แก่อคตมา ๆ จักสร้างพระนคว
ทงถววยให้เป็นทประทษของพระ
องค์

ราชา สาธ ยํทคิ คมฺพคค
ทิสสามิตี วิทว คิ วันทคิควา
ขมาเปคิควา วสนํถานํ อคคณฺณนิ.

พระเจ้าอนันคยคคิจึงทริสวาค
แล้ว ข้าพเจ้าให้ส่วนบุญแก่
ท่านทงหลายแล้วก็ถววยนมัสการ

พระพรหมฤๅษีเจ้า ขอขมาโทษ
แล้วก็เสด็จกลับมายังวสันตสถาน
ของพระองค์

สา สายัณห์สมเขว ทีปธู—
ปคณอมลาคานิ คาหาเปศวา
ธัมมสวนตถาย มหาสัมคเธร—
สนตัก คนถวา รัตถวา ป—
เซตวา เขมณันต นิสสิท เขก—
มนต นิสสินโนไซ วาชา เทหิ
สัทธ ปคิสณฐาริ ปน สัพพ
อคตโน กตกมมึ เตสมาจิกขิ.

ครั้นเวลาสายัณห์สมัยจึงให้
คนถือเอาเครื่องสักการะมีเทียน
ธูปแลระเบียบขยผาของ หอมเป็น
ต้น เสด็จไปยังสำนักพระมหา
สังฆเถระเพื่อจะสักขีพระธรรมเทศ
นา ครั้นถวายนมัสการบูชาแล้ว
ก็ประทับนั่งอยู่ณอาสนะที่ควรส่วน
สดข้างหนึ่งแล้ว จึงกระทำปฏิ
สังขฐารกับทวยพระมหาสังฆเถระ
ทั้งหลายเหล่านั้นแล้ว จึงตรัส
บอกซึ่งการที่กระทำแล้วของพระ
องค์ทุกประการ แก่พระมหาสังฆ
เถระเหล่านั้นอีก

สัมคเธรปมุไซ มหาภิกขุ—
สิโม ทัสส วณิ สุตวา สาธุ
สาธุ มหาราช มาตคณบัจจ—
ปการิ คยา กคิ ธนโมทามาติ
วทิสฺ.

พระภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่มีพระ
สังฆเถระเป็นประธาน ครั้นได้ฟัง
วาจาของพระเจ้าอนันตยศแล้วจึง
ถวายพระพรว่า ความมหาราชเจ้า
ก็แล้ว ๆ อตมาภาพทั้งหลาย

อนุโมทนา การกระทำตอบแทน
สนองพระคุณพระราชมารกาที่พระ
ราชสมภารเจ้าทรงกระทำแล้ว

อดัสส์ สัมผัสเดโร อิมมี ลำคัยนั้นพระสังฆเดร แม่อะ
เทเสนโต อาท. สำแดงธรรมแก่พระเจ้าอนันตยศ
จึงกล่าวเป็นพระคาถาว่า

สาธุ สาธุ มหาราช
บุญบุญกัมมัม กตํ ทยา
มาตคณปติการี
สัมมาสัมพุทธวจณณกั
อิธ โลกเก ปรเว วาปี
ยโส ลาโภ อัจจุคคโต
ยัม ยเทสํ ชัตโต โส
คตํ เทวภิปฐิตो
สุขเสยัม สุขติฏฐู
สุขิ วา จึงกมาทิก
ยัม อิจฉิตํ สมิชฉตติ
ปฐา นัพพานยาชฺฉณิ.

ขอถวายพระพรพระมหาราช
เจ้า กรรมเป็นบุญที่พระมหาราช
เจ้ากระทำแล้วนั้น เป็นกรรมทำ
ประโยชน์ให้สำเร็จก็แล้ว การ
กระทำตอบแทนสนองพระคุณพระ
ราชมารกา พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
สรรเสริญแล้ว ลาภแลยศของ
พระองค์ก็จะเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปทั้ง
ในโลกนี้แลโลกเบื้องหน้า พระองค์
เสด็จไปถึงประเทศใด ๆ เทพเจ้า
ทั้งหลายก็จะบูชาพระองค์ ณประ
เทศนั้น ๆ ความนอนเป็นสุขฤ
ย็นเป็นสุขฤยาศงอินโต มีกรรม
เป็นสุขเป็นคันทพระองค์ปรารถนา

แล้ว ก็สำเร็จแก่พระองค์ทุก
ประการ ะดังพระนฤพานใน
ภายหลัง

ราชา เกล็ด อัมมเทสน์ สุกวา
อติวิย คุฏฐา หุควา เเทหิ สัตถิ
อัมมเทสนานุสาเรน สัตถันทน
กัตวา นิสสิก.

พระเจ้าอนันตยศ ไค้ทรงสทชัย
พระธรรมเทศนาของพระภิกษุสงฆ์
ทั้งหลายนั้น ก็มีพระเหตุที่ยินดี
ยิ่งนัก แล้วก็เสด็จนั่งกระทำสัง
สนทนาเป็นไปตามธรรมเทศนากับ
ด้วยพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายเหล่า
นั้น

ทสมี ขณ มหาพรหมสิ
ทสสิ วสันตดาเย เขตางคน
ครทักขินชณชคิมกณเณ เอกนคว
มายีควา สัพพิ นคราวยเวหิ
ปรีปณณ อติวิย โสภมานิ อภิ
รมมตริณฺจ โทหิ.

ในขณะนั้นพระมหาพรหมฤาษี
จึงสร้างพระนครหนึ่งในบ้านทักษิณ
ทิศ แล้วยังนิมิตที่แห่งเขตางค
นคร ให้บริบูรณ์ไปด้วยนครา
ยวาทังปวง มีปราสาทราชมณ
เขี้ยวเปนต้น งตงามยิ่งนักแล
เปนตรนรมย์อย่างข้ง เพอจะให้
เปนที่ประทับของพระเจ้าอนันตยศ

คำ ปรี เสด็จคนคนเรือนฮา -
ล้มพนองคณเฒ มาขี้คั ฮาลัม -
พางคณปรีนที วุจกั.

พระนครนั้น พระพรหมฤกษ์
สร้างแล้วในเนินอันข้อยมาตาม
แนวเขกลางคนคร คนทั้งหลาย
จึงได้เรียกพระนครนี้ว่าฮาลัมพางค
นครคัจฉิน

อนันตยศสวราชย์ ภิกษุสังฆะ
สลลลลลล กัทวา วันทิกัวา วส -
นัตถานัน อากันทวา นวนคร
ยัสลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลลล
อียเยน อิลินา เม ทินันนติ
ญัตวา ปวีสลลลลลลลลลลลลลลลลลล
ภินันต วิหาลิ.

พระเจ้าอนันตยศ ครัสกัวย
พระภิกษุสงฆ์แล้วก็ถวายนมัสการ
เสด็จมายังวสันตสถาน ทศศพระ
เนตรเห็นพระนครใหม่ก็ทรงทรวาย
ว่า พระนครนี้พระผู้เป็นเจ้าพระ
ฤกษ์สร้างให้แก่พระองค์แน่แล้ว
จึงเสด็จเข้าไปประทับในพระนคร
ใหม่นั้นสำราญพระราชหฤไทย

คัตถ วสันโตยิ ทินนทินเน
วา ทวีท วา ทิห วา ยัญจาห
วา เสด็จคนคนริ ปวีสลลลลลลลลลลลล
เทวี สกมาตริ วันทิกัวา ฮา -
โรคยภาว ปุริอุคัวา อุษฎฐา -
กกัหมมกาลี.

เมื่อพระเจ้าอนันตยศ ประทับ
อยู่ในฮาลัมพางคนครนั้น ได้เสด็จ
เข้าไปยังเขกลางคนคร ถวายบังคม
พระนางเจ้าจามเทวีพระราชมารดา
ของพระองค์ แล้วก็กราบทูลถาม
ถึงความไม่มีโรค แล้วกระทำการ

อยู่จากพระราชมารทุกวันทุกวัน
บ้าง สองวันบ้าง สามวันบ้าง
ห้าวันบ้าง

คทา คัตถ์ วาสโน ชนตา
สมณพวักมณคหปติกาทิกอนเภา
วิวิธวัฒนา อินคัมโส มิสักข-
ภาษา วมนนัสสาขี นคร ปริ-
ปถเนนา หัตถคฤงูชา อัญญ-
มัญญู วิสสาสิกา ซาตา อเนก-
วิวิธวิจิตตา ทํ กุฏิวินยททานาทิก
กุศลกัมมิมํ กโรนตี.

ในกาลนั้นประชุมชนทั้งหลาย
ที่อยู่ในพระนครนั้น มีเพศต่างๆมี
ใช้เพศเดียวกัน มีสมณพวักมณค
แลคฤหบดีเป็นต้น โดยที่สุคนธ์
มุนษยชาวยุบายทั้งหลายที่เป็นมิลักข
ภาษา ก็มีบริวารอยู่ในพระนคร
นั้น พวกนั้นรื่นเริงบันเทิงใจเนเกิด
พิศวาดคั่นเคยซึ่งกันแลกัน มี
ความคิดต่าง ๆ แปรลก ๆ มิใช่
อย่างเดียวกัน กระทำของการ
กุศลมีกุฏิวินยททานเป็นต้น

เขलगคนควรายี ปาโต สา-
ยัณเฑหเขว เภริมทิงคปถนชาวลี-
ชามุขวลีสัททวันตี ทริยสัทเทหิ
อภิสัมภูงูชา อภิวัมมตรา โหติ.

พระนครเขलगค์ ก็กักขังไป
ด้วยเครื่องประโคมทั้งหลายกล่าว
คือเสียงกลอง แลตะโพนแล
บัณเฑาะว์ แลสังข์แลกลองยาว
มีเสียงอันไพเราะที่น่าฟัง ตั้งแต่
เวลาเช้าจนเวลาเย็น เช่นที่รื่นเริง
บันเทิงใจยิ่งนัก

เทนิทํ ภควโต เทสิตานุ—
สาเรน สุจวิตผลที่เป็นโต อาท.

เพราะเหตุนี้ พระโยวธนา
จารย์เจ้าเมือจะสำแดงซึ่งผลแห่ง
ความสุจริตขึ้นไปตามฉรรมเทศนา
ที่พระผู้มีพระภาคย์เจ้าสำแดงแล้ว
จึงกล่าวว่

คามเ วา ยทิ วรวิญญู
นินเน วา ยทิ วา ฤเล
ยัตถ อีวา ปวสันติ
คํ ภูมิ รามณชัยกํ
เย ปัพเพ กตกลียาณา
ทานสัสสาทิกํ กวา
รุกชคเค ปัพพตคเค วา
สมทเท วา อัพภเว วา
ยํยํ ปเทสํ คัจฉันติ
คตถ ตตถเวว ปชิตา
ยํ อิจฉิตํ สลพฉานติ
ปัพเพ ปุญญุตสํ เทชสาทิ.

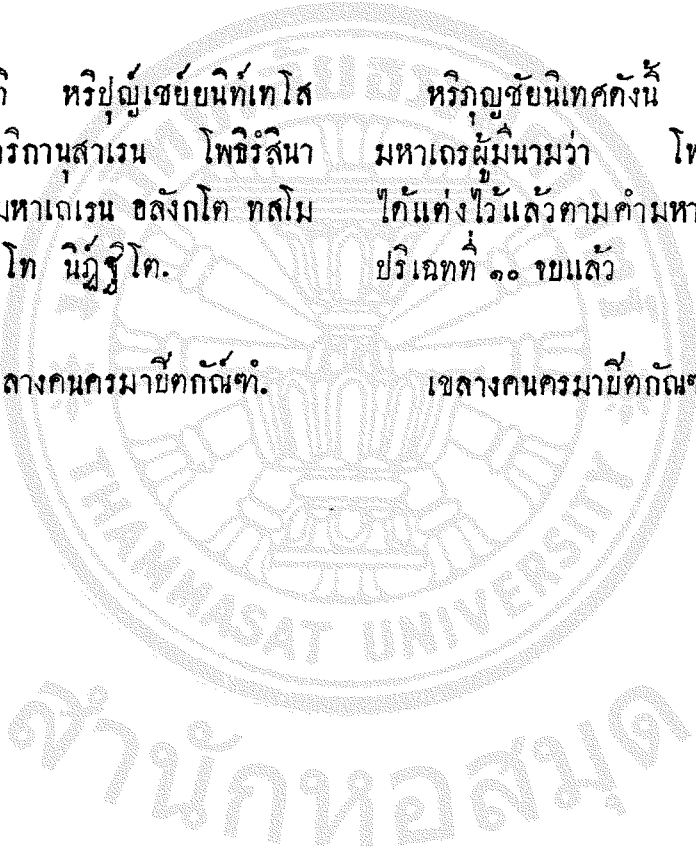
บัณฑิตทั้งหลายย่อมอยู่อา
ศรัยในภมิประเทศโค คือในบ้าน
ฤาในป่าก็ ในที่ลุ่มฤาในที่ดอน
ก็ ภูมิประเทศนั้นเป็นที่นำ
มาซึ่งความรื่นรมย์บันเทิงใจยังนั้
บัณฑิตทั้งหลายเหล่าใดมีกัลยา
ณกรรมไว้กระทำไว้แล้วในปางก่อน
คือได้กระทำแล้วซึ่งกัลยาณกรรม
มีทานแลศีลเป็นต้น บัณฑิต
ทั้งหลายเหล่านั้นจะไปยังประเทศ
ใด ๆ คือขณยอกันไม้ฤาขณ
ยอกฤาเขากก็ ในพระมหาสมุทร
ฤาขณกลีบเมฆก็ เช่นผู้อื่น
เทพยดาแลมนุษย์ทั้งหลายบูชา
แล้วณประเทศนั้น ๆ สิ่งใดก็

ทรมเทวียงษ์ ปรีเฉท ๓๐

ขัณฑทิททังทลายเสถ่านั้ปราวณา
แล้ว ย่อมได้ โดยง่ายสทวทกาย
ท้วยเตชานภาพขของบุญกุศลที่ไ้
กระทำไว้แล้วในปางก่อนคังนี้.

อิติ ทริปุญ์เซย์นัทเทโส ทริภัญชัยนิตเศคังนี้ พระ
มหาทวาริگانสาเรน โพธิวิสิณา มหาเดรผู้มีนามว่า โพธิวิรังสิ
นาม มหาเดเรน อลังกโต ทสโม ไ้แต่งไว้แล้วตามคำมหาจารึก
ปรีเฉทโท นิฎฐิต.

เขलगคนครมาษั้ตกณั้ท. เขलगคนครมาษั้ตกณั้ท

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑๑

เฮวี่ วุคักนเเนว จามเทวี
 อักคโน ปักเตน อนันตยศเณ
 สัทธึ เฆลางคนคเว วสิทวา
 คคิยสิวัจนเว ปรีปณเณ สว
 อนันตยศสราชานี สักขัยปักค
 อาท.

พระนางเจ้าจามเทวีนั้นอยู่ใน
 พระนครเขลางค์ กัมภีชัยพระเจ้า
 อนันตยศคัมภีพระราชบุตรของพระ
 องค์ ถ้วนสามบี โดยนัยอันกล่าว
 แล้วด้วยประการดังนี้ จึงตรัสกับ
 พระเจ้าอนันตยศคัมภีบุตรของพระ
 องค์ว่า

ทาท บัษปักค อหิ ทวภาควิ
 บัษลักค คมิสสามิ ทริปัญเเฮย—
 ยันติ อิทานิ ทวี อิมิ ทว นคร
 ปฏิกคเนหิตวา สเชน วัชช
 กาทเรหิตี.

ทวงพ้อขัยบุตร มารดาจะไป
 ยังทริปัญชยันนครเพื่อจะเห็นพระ
 ภาตราชของพ่อ พ่อจงรับพระนคร
 ของพ่อน้อยครอบครองราชสมบัติ
 ให้เป็นศขสำเร็จวณกาลบัดนี้เถิด

ทัง สทวา อนันตยศสราชา อาท
 อิมม คเมทส อธิ วสันตัส มัยหิ
 จิตค สขั ไททิ คยิ คเตเวว
 กิ นาม สขั เม ภวิสัส ตัสมา

สมเด็จพระเจ้าอนันตยศก็ได้ทรง
 สักขพระราชเสาวนิจของพระราช
 มารดาเจ้าแล้ว จึงกราบทูลว่า
 ข้าแต่พระมารดาเจ้า เมื่อพระ

มา มํ ปชเหยยาด สเจ ทวี มํ
ปชทิวา กัณฺฐิ มม ชิวํ น
จิรั สันญฺกติ.

มารคาเจ้าอยู่ในพระนครนี้ จิตร
ของข้าพระบาทก็เป็นคู่ช ครั้นเมื่อ
พระมารคาเจ้าเสด็จไปแล้ว ความ
ศุขอะไรก็บังเกิดมีแก่ข้าพระบาท
เพราะเหตุนั้นขอพระมารคาเจ้าอย่า
ไต่ละทิ้งข้าพระบาทเลย ถ้าพระ
มารคาเจ้าละทิ้งข้าพระบาทไปแล้ว
แล้ว ชีวิตของข้าพระบาทก็จะ
ตั้งอยู่ไม่ไค่นาน

สา เหวํ ทัสส อนาดวงนํ
สุทฺวา อาห ทาท สเจ เหวํ วทสิ
อหํ ทยา สักกิ อโท ปเว
คคิยสวัณฺเระ วสิสฺสามิ อปีจ
ทวิ เขตางคนคเว วสาหิ อหํ
ปน อาลัมพางคนคเว วสิสฺสามิ
สเจ มมาธิปฺยาโย ทว รุจฺจกั
ภเวยฺย อธิ วสิสฺสามิ โน เจ
รุจฺจติ ทวิปฺญฺเษยฺยํ คมิสฺสามิติ.

พระนางเจ้าจามเทวีไต่ทรงสกับ
อนาดวงนของพระเจ้าอนันตยศ
ก็วยประการทั้งนั้นแล้วจึงตรัสว่า
กูกรพ้ออนันตยศ ถ้าพ้อขออย่างนี้
มารคาจะอยู่กับก็วยพ้ออีกสามปี
ของนำแต่ขนี้ไป ก็แต่ว่าพ้อจง
อยู่ในเขตางคนคเว ส่วนมารคา
จะอยู่ในอาลัมพางคนคเว ถ้า
ความประสงค์ของมารคาเป็นที่ชอบ
ใจของพ้อ มารคาจะอยู่ในอาลัม
พางคนคเว ถ้าความประสงค์

ของมารกาไม่เป็นที่ชอใจของพ่อ
มารกาจะไปยังหริปัญชยันคร

เฮว วัคเต อนันตยโส ราชา
สาธุ อิมมาทิ ฮาท.

เมื่อพระนางเจ้าจามเทวีศรี
อย่างนี้แล้ว พระเจ้าอนันตยศ
จึงกราบทูลว่า ข้าแต่พระมารกา
เจ้า พระวาทที่พระมารกาเจ้าศรี
นั้นเป็นการดีแล้ว

คทา จามเทวี เอลางคน—
ครโต นิกขมิควา ฮาลัมพาง—
คนคเว วสิตวา ฮัตตโน ปุคัก
อนันตยสวาชานี เอลางคนคเว
วสาเปสิ.

ในกาลนั้นพระนางเจ้าจามเทวี
ก็เสด็จออกจากเอลางคนคร ไป
อยู่ในฮาลัมพางคนคร ให้พระ
เจ้าอนันตยศผู้พระราชบุตรของพระ
นางอยู่ในเอลางคนคร

กัสมิมา จามเทวี เฮว กโรคคิ.

จึงมีคำพยากรณ์ว่า พระนางเจ้า
จามเทวีกระทำอย่างนั้น เพราะเหตุ
อะไร

กิริสสา เอกทโทสิ สหาหิ
เอลางคมทานคเว วสามิ มม
ปุคักสัส ราชภาว สัพเพสสัน -

คำวิเศษณ์ว่า ได้ยินว่าความ
ปรีวิตถันได้ยังเกิดมีแล้วแก่พระ
นางเจ้าจามเทวีว่า ถ้าเราจะอยู่ใน

ทาน์ อปากฏ์ อปราชยส์วีย
 ชายคัตติ อบีฯ สมณพราหมณา—
 ทิกา ชนทา มั ครหิสส์นทิ
 เอสา อคัตโน ปมาณั น ชานาคัตติ
 อคัตโน ปุคคัสส ปากฏัตถณฺจ
 อคัตโน คารยัทวณโมจนัตถณฺจ
 ทัสมา เทวี เอว กโรติ.

เขลาจคนคร ความเป้นบรมกระ
 ยศวิยของพระราชบุตรแรกก็จะไม่
 ปรากฏแก่ประมุขชนทั้งสัน จะ
 ปรากฏประตุงคังยศของอุปราช
 อีกประการหนึ่งประมุขชนทั้งหลาย
 มีสมณพราหมณเป้นตนก็จะคิดเคียน
 เราว่าไม่รู้ประมาณคน เพราะเหตุ
 นั้นพระนางเจ้าจามเทวีจึงกระทำ
 อย่างนี้ เพื่อความปรากฏของ
 พระราชบุตรของพระนางด้วย เพื่อ
 จะปลุกเปลืองเสยชงดอยคำทขคคค
 จะครหาคิเคียนแก่พระองค์ด้วย
 เมื่อพระนางเจ้าจามเทวีกระทำอยู่
 อย่างนี้

เอว กยิรมาเนย็ อนันตย—
 สราชา อคัตโน วัคคั อวิชหคิ
 ปุพเพ วัคคตนเยเนว สกมาตริ
 อุกุชฺฐากั กโรติ.

พระเจ้าอนันตยศก็มีไค้ละวัน
 วัชรปฏิษัตถ์ของพระองค์ ทรง
 กระทำอยู่ชั่งการอุปฐากพระราช
 มารดาของพระองค์ตามนัยที่ไค้
 กล่าวมาแล้วในก่อน

จามเทวียงษ์ ปริเฉท ๑๑

๒๐๕

ตลา กโรนัศว สัจฉ์เดรา
จ พริหัตมคทปคิกา จ สัพเพ
ชนตา เตน กคกัมเมเน อติ-
เวกตรั ปัสสิทสุ.

เมื่อพระเจ้าอนันตยศกระทำอยู่
อย่างนี้ ประชุมชนทั้งปวง คือพระ
สังฆเถรแลพรหมคฤหบดีทั้ง
หลายก็พากันล้อมใส่ขังนักในพระ
ราชกรณียกิจ ที่พระเจ้าอนันตยศ
กระทำแล้ว

ตโต ปริ ทคิยสิวัณรึ ปริ-
ปฺณณิ ส่า วคฺคณเยเนว อคฺคโน
ปฺตคํ อ่าปฺจฉิ.

เบื้องนำแต่จนถึงสามขรขรณ
แล้ว พระนางเจ้าจามเทวียงศา
พระราชบุตรของ พระองค์โดยนัย
ถึงที่ไกลแล้วมาแล้ว

ราชา ทิ อเนกปริยาเยน
อภิยาจิคฺวา มยา สัททึ เอกํ
สิวัณรึ วสิทฺถุ อิมมาติ.

พระเจ้าอนันตยศทรงวิงวอน
พระราชมารดาโดยปริยายเป็น
อเนกประการ ว่าข้าแต่พระมารดา
เจ้าขอพระมารดาเจ้าจงอยู่กับด้วย
ข้าพระบาทอีกขหนึ่งเถิด

ส่า กิณฺณิ วสิทฺถุ อยสิสิทฺวา
ปฺตคํ สสิ นิมันตณํ อวิวาเสสิ.

พระนางเจ้าจามเทวไม่ทรงเห็น
เพื่อจะอยู่ต่อไปสักน้อยเลย ก็
แต่ทรงรับการเชื่อเชิญของพระราช
บุตรไว้

เอว เทวียา วสันเทษี มา—
 สปริปณเณ ภิณฺญวิอาพาโธ ทัสสา
 อธิษฺฐชฺชึ จามเทวึ ทัม ปคฺคตัสส
 อาโรจิตฺวา อนฺชานาเปตฺวา ทัป—
 ลฺยคณฺโอมาลาทินิ คาทาเปตฺวา
 พรหมสัสส สันตักฺก คินตฺวา
 ปฺยชิตฺวา วันทิตฺวา เอกมณฺต
 นิสฺสิทฺธิ เอกมณฺต นิสฺสนาโฆ สว
 เทว ปคคยหิตถ อญฺชล ปทิกฺข—
 ชฺชูปेतฺวา ทัม อาปฺรฉินฺโต อาท.

เมื่อพระราชเทวเจ้าอยู่ไปอย่าง
 นั้น พอคบเกิดขึ้นพระโรคาพาธ
 เล็กน้อยก็ยังเกิดมีแก่พระราช
 เทวๆ จึงแจ้งพระอาการโรคาพาธ
 นั้นแก่พระราชบุตร ให้พระราช
 บุตรอนุญาตแล้วก็ให้คนถือเครื่อง
 สักการบูชามเทียบธูปและเบ็ย
 ขอบผาของหอมเป็นคัน เสด็จไป
 ยิงสำนักพระพรหมฤๅษี บูชา
 ถวายนมัสการแล้วก็เสด็จประทับ
 นั่งที่ควรส่วนสุดข้างหนึ่ง จึงยก
 อัญชลีประนมนมัสการ เมื่อจะ
 อธิสาพระพรหมฤๅษีเจ้าจึงตรัสเป็น
 ขาทบทพระศาถาว่า

ป่าเท คุยฺหิ มหาวิ
 อหิ วันทามิ สาทร
 ยโตหิ อธิ วสามิ
 ฉวสฺสํสาณิ จิราณิ ฯ
 อธิกาณิ ฯ มาสาณิ
 คุยฺหิ นิสฺสํสาณิ คุณฺหว

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้มีความ
 เพ็ชรใหญ่ ข้าพเจ้าขอนมัสการ
 พระบาททั้งสองของพระผู้เป็นเจ้า
 โดยเคารพ ข้าพเจ้าคนใดได้
 อัครัยพระผู้เป็นเจ้าผู้มีความ
 อยู่ในพระนครนถงทกขกยเกิดหนึ่ง

อิทานาหิ คมิสฺสํสามิ
 ทริปุณฺเญษย์ยูปุริกั
 อนฺชานาหิ มํ คันคั
 โสคฺถินา ทว เทชสา
 ทว ภาคิเณษย์ยานันโต
 อฺปาสโกติ ปาเสท
 สุขทกฺเช สมนฺชยนเน
 มา ทวี นคฺคิ วิชชชหิติ.

บัดนี้ข้าพเจ้าจักลาพระผู้เป็นเจ้า
 กลับไปยังพระนครทริปุณฺเญชัย ขอ
 พระผู้เป็นเจ้าจงอนุญาตให้ข้าพเจ้า
 ไปโดยสวัสดิคฺคิด้วยเกชานภาพของ
 พระผู้เป็นเจ้าเถิด ขอพระผู้เป็น
 เจ้าจงช่วยอภิบาลบำรุงรักษาพระ
 เจ้าอนันตยศผู้เป็นหลานของพระผู้
 เป็นเจ้าว่าเป็นอชลาสกเถิด เมื่อศุข
 แลทุกขบังเกิดขึ้นแล้ว ขอพระผู้
 เป็นเจ้าอย่าได้ทิ้งหลานเสียเลย

อถ นํ พริหมิสิ อาท
 สาธุ เทวี่ โสคฺถิ ยาหิ
 ญาตเก ทว ยัสสคฺคิ
 ทว ปุคฺคโต อนันตยศโส
 ราชสมยา กโต
 มา ๑ ทวี คํ วิจันเตสิ
 สสมมํ รัคชฺสคฺคิ
 อปฺปํ อายุสฺสํวารว
 อนิรฺจํ อธวํ ิจิ
 ยดา ปุณฺณานิ กยิวาสิ

ถ้าคัยนั้นพระพรหมฤๅษีจึง
 ถวายพระพรพระนางเจ้าจามเทวี่ว่า
 คิแล้วพระราชเทวี่เจ้าจงเสด็จไป
 เถิด จะได้ทอดพระเนตรพระประ
 ษุรญาติของพระองค์ พระเจ้าอนัน
 ตยศพระราชบุตรของพระองค์ เธอ
 ก็ทรงกระทำตามพระราชประเพณี
 อยู่แล้ว พระราชเทวี่อย่าได้ทิ้ง
 พระปวิศกถิงเธอเลย จักได้
 รักษาสุวิศธรรมของตน อิก

กโรหิ อปรปร
ศุขหิ เทน ฟูญญกัมเมน
ทว โสศักดิ์ ภาวตุ.

ประการหนึ่งอายุสังขารก็เป็นของ
ไม่เที่ยงแท้คงทนถาวรยั่งยืนไปไ้
นาน พระราชเทวีเจ้าทรงกระทำบุญ
กรรมกองการกุศลให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป
เกิด ความสวัสดิ์มงคลจึงยังเกิด
มีแก่พระราชเทวีเจ้าด้วยบุญกรรม
ของพระองค์เจ้านั้น

เฮวิ วุคเต จามเทวี ตัง
วันทิตวา ชมาเปตวา มหันเตหิ
ปริวาเรหิ ทริฟูญชัย อาศัญญ.

เมื่อพระพรหมฤๅษีถวายพระ
พรด้วยประการทั้งนี้แล้ว พระนาง
เจ้าจามเทวีจึงถวายนมัสการขอ
ขมาพระพรหมฤๅษีเจ้าแล้วเสด็จ
กลับมายังพระนครทริฟูญชัยด้วย
บริวารหมู่ใหญ่

ททา มหันตยโส ราชา
อิตตโน มาตริ จามเทวี บังสุ—
คกมนัตถาย พหุขณณาการ
สัชเชตวา มหันเตหิ ปริวาเรหิ
นครโต นิกขมิตวา มาตริ
บงกคคันทวา วันทิตวา คุญฐา—
การิ กัตวา ธินโต นคริ เนยยิ.

ลำดับนั้นพระเจ้ามหันตยศ ก็
จักเคืองราชบรรณาการเป็นอัน
มาก เพื่อพระประสงค์จะเสด็จไป
รัยพระนางเจ้าจามเทวีพระราชมา
ตาของพระองค์แล้วก็เสด็จออก
จากพระนครด้วยบริวารหมู่ใหญ่
เสด็จไปรัยพระราชมารดา ถวาย

บังคมกระทำพระอากรยินก็แล้ว
ก็นำเสด็จพระราชมารดาไปภายในพระนคร

จามเทวี อลังกตนคร ปู่—
สีตวา ปัทกซิดนุ กัทวา อลังกต
ปราสาท อภิรัชยิ ปวรวราชบัล—
ลังเก ลีวิศยเน เสยติวา กั
รคคิ เขเปทวา ปุน ทิวเส มหา—
ทาน สัชชชิตวา มหาสังฆคเด—
ราทิน พทอชคทานิ วสนตทานิ
คันทวา วันทิตวา ทานิ อทาสี
คโต พราหมณาจารย์มุขานิ
พราหมณานิ อทาสี คโต ทา—
คัพพยคคกั ฉญาตคคณาทินิ ชนานิ
ยถารูปิ พทอนิ อทาสี.

ส่วนพระนางเจ้าจามเทวีก็เสด็จ
เข้าสู่พระนครอันบุคคลประคัยตก
แต่งแล้ว กระทำพิธีกษิณพระนคร
แล้วก็เสด็จขึ้นสู่ตงกตปราสาท
เสด็จบรรทมณพระที่สิวิไสยาคัน
เห็นอพระบวรราชบัลลังกสินราตรี
ยังรุ่ง ครั้นรุ่งขึ้นเข้าทรงจิตแจ่ม
มหาทานเสด็จไปยังวสนสถานของ
พระพุทธรูป มีพระมหาสังฆเถระ
เป็นประธานถวายนมัสการแล้วก็
ถวายทาน แล้วพระราชทานแก่
พราหมณ์ทั้งหลาย มีพราหมณ์
ผู้เป็นอาจารย์เป็นต้น ต่อภายหลัง
ลำดับนั้น จึงพระราชทานพระราช
ทรัพย์เป็นอันมากแก่ชนทั้งหลาย
มีหมู่ พระประยูรญาติที่ควรจะพระ
ราชทานเป็นต้นตามสมควร

สา เอวิ ยาว สัตต์เม
 ทิวเส มหาทานี ทักวา สัตต์
 สมาทยิตวา อัมมิ สัตต์วา อัญญ—
 ชูเม ทิวเส ปุพฺพกัมเมเน ชนิตา
 ทิพฺพโรคา ทักวา กาลมกาสี
 ปุญฺญสมขัตตจฺจัตตติวสฺสวริตต—
 กุสลกัมมปสุกตตทา ๑ อาสิน—
 นมรณทิพฺพรอคเ อปฺปันเน คิลก—
 ขณฺญาณภาวิตตทา ทกขิ อนิจฺจ
 อนัตตาทิ วจเนน อิตฺถิ กุติก—
 ขณฺเขว ทสฺสิตเทวโลเก สห—
 พยตต นพพตต.

พระนางเจ้าจามเทวี พระราช
 ทานมหาทานแล้วทรงสมาทานคิด
 พึ่งพระธรรมเทศนาด้วยประการดัง
 นั้นจึงได้วัน ครั้นถึงวันทแแปดพระ
 นางเจ้าก็บังเกิดประสงขระพระโรคา
 พาทกำเริบแรงกล้าจนถึงเสด็จสวรร
 คต ด้วยกรรมที่พระนางเจ้าได้
 กระทำไว้แล้วแต่ปางก่อน เพราะ
 อาศรัยบุญ สมขัตที่พระนางเจ้าได้
 สั่งสมไว้แล้ว แลชวนชวายนในกุศล
 กรรมด้วยสรวิตสามประการ แล
 ได้เจริญพระไตรลักษณ์จนด้วย
 เปล่งพระวาจาว่า ทกขิอนิจฺจอนัต
 ตาทังนี้ ในขณะที่มีพระโรคาพาธ
 มาเข็ยคเข็ยเมื่อเวลาจวนใกล้จะ
 สวรรคต พอขณะจตุจากมณษย
 โลกนี้ ก็ได้ไปบังเกิดในสวรรค์
 ชั้นคสิทเทวโลก.

ตทา ญาตีปมุชา มหาชน—
 กายา อวิ ตาเลนตา สัตต์ ปท—

ในกาลนั้นประชุมชนหมู่ใหญ่
 มีพระประยูรญาติเป็นประธาน ก็

วันทา โรทนันทา ปริเทวันทา
มหาโกลาหลสัททัง กรีสุ ตทา
โรทนสัททเทน ๑ โกลาหลสัท-
เทน ๑ มหาขัตถวิ ภัณฑันโตวีย
อโหลสิ.

ตบออกชกพระเคียรเกล้าทรงพระ
กรรแสงโคกเศรำปริเทวนาการ
กระทำสัททสำเนียงเปนมหาโกลา
หล เช่นประหนึ่งว่าแผ่นดินขุดพิศล
อันใหญ่จะภินทนนาการแตกทำลาย
ไปด้วยเสียงทรงพระกรรแสงแล
เสียงโกลาหลในเวลานั้นนั้น

มหันตยสราชาบี อัครโคโน
มาศยา สรวริกิจิ ฟูเชตกาโม
สัททเม ทิวเส มหันตเทหิ ฟูชา-
สัททการะหิ ฟูเชตวา มาลวาราเม
อาหพนมหาปาสาทัญญ ๑ จิตต์-
กัญญ ๑ การาเปตวา นัจจคิตวา-
ทิตสังฆญูเรหิ มหาฟูชาสัททกา-
เรหิ มหันตเทหิ ปรีวาเรหิ สสาเน
เนยยิตวา จิตต์เก อคคณฑา-
เปตวา อัครคิ ทคิตวา ณาเปสิ
คัตถ ทัยหมาเนบี สัทททิวเส
มหาขัตถวิ ญสสวหิ ทริเยหิ ฟูเชสิ
อัครคิชาลนัพพาเนเขว คันโธทกาภิ

พระเจ้ามหันตยศ มีพระประ
สงค์จะบูชาสรวริกิจิพระมารดาของ
พระองค์ จึงทรงบูชาด้วยการบูชา
สักการใหญ่ถึงเจ็ดวัน แล้วให้
กระทำอาหพนมหาปวาสาทถถววย
พระเพลิงแลจิตตกาหารเชิงตกร
แล้วเชิญพระศพไปยังสุสาน ด้วย
เครื่องบูชาสักการใหญ่ ก็ก่อกอง
ไปด้วยการพ่อนรำขบรวงแวกด้อม
ไปด้วยบริวารเป็นอันมาก แล้ว
เชิญพระศพขึ้นวางบนเชิงตกรถววย
พระเพลิงแล้ว ทรงบูชาด้วยมหา
ขัตถวิโหระศพ แลครุขียงคคนทวิใน

สนิญาเปตว่า ชาติ กเหตว่า
 สวรรณัง โกฎเก บั๊กขีตว่า ส—
 คันธณณเณที คพิตว่า บัทธิตว่า
 นัจจัตวาทีเทที เภรัสขมูรช—
 บัณทวมขรสรสัททวนเณที ตรี—
 เยที ทั ชาติ นครบัจฉิมทีสา—
 ภาเต เนยบิตว่า รมณียัญฐาน
 ชาติอนัน กัตว่า อปวี เจตีย์
 พทธรูป การเวตว่า ตัญญู สวรรณ—
 ณบคเตน ปติมุกกั การเวตว่า
 เณ ทั เจตีย์สวรรณัง โกฎกั
 นาม เจตีย์ อโหสิ.

ที่ถวายพระเพลิงนั้นถึงเจ็ดวัน แล้ว
 ให้ประพรมด้วยน้ำหอมกับพระเพลิง
 เก็บพระอัฐิธาตุใส่ไว้ในตะออบทอง
 คลกเคล้าด้วยจรมมิกกลิ่นอันหอม
 บั๊กฉาตะออบ แล้วจึงเชิญพระอัฐิ
 ธาตุนั้นมาโดยบัฉิมทีศาภาคแห่ง
 พระนคร กับการพื่อนราชันยั้ง
 ประโคมด้วยเครื่องประโคม คือ
 กลอง แลสังข์ แลตะโพน แลบัณ
 เฑาะว์ แลกลองยาวมีเสียงอัน
 ไพเราะที่น่าฟัง แล้วให้กระทำ
 สถานทีแห่งหนึ่งเป็นที่ประดิษฐาน
 พระอัฐิธาตุ อันเป็นที่รมณียฐาน
 แลให้กระทำเป็นเจตีย์มีพระพุท
 รูปอยู่ในเบื้องบนหุ้มด้วยแผ่นทอง
 คำ เพราะเหตุที่พระเจตีย์นั้นจึง
 ได้มีนามว่าสุวรรณัง โกฎเจตีย์

นิฏฐิตะเยว ราชา มหันเต
 ปุชาตักกาเร สัมมานะยิตว่า
 ทั มหิ กัตว่า มหาทานัน ทัตว้า

เมื่อสำเร็จเสร็จการบูชาสักการ
 แล้ว พระเจ้ามหันตยศ จึงเชิญ
 พระอัฐิธาตุ มากระทำการฉลอง

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑๑

๒๑๓

สัพพนต์ ผล์ อัดคโน มาตรี
จามเทวี อุกิสิส กัตวา ทักขี—
โณทกั ปาเตสิ.

พระราชทานมหาทานแล้วจึงตั้ง
น้ำทักษิโณทกให้ทักษิณ อุกิสิสผล
กุศลทั้งสิ้นนั้น ถวายพระนางเจ้า
จามเทวี พระราชมารดาของพระ
องค์

อด เศลั ทิสวา ญาคิค—
ฉาภิมหาชนกายา มหาสัทเทน
ปริเทวัส.

แต่ในกาลนั้นประชุมชนหมู่
ใหญ่มีหมู่พระประยูรญาติเป็นต้น
ได้เห็นแล้วก็พากันปริเทวนาการ
ถวายเสียงอันดัง

เศสุ ปริเทวนัเศสุ มหันท—
ยสราชา เศลั โอวาทั ทักวา
คุเมหิ มา โสจิถถ ปริเทวีถถ
เชวี มรณภาโว สัพพโลกิสส
ฉิมมตาคิ อิทั ภควทาวุถักติ เย
คเมหิ อัดคโน ญาคิคเณ อาลยั
กัตวา ทานาทินิ ปญญานิ กัตวา
สิสสิ วัชชิตวา เจตขัญญ พทอ—
รุษัญญ กัตวา คัม ผลั ญาคิค—
ณานัน มาตาศิขุชาทินิ อุกิสิสสิ

เมื่อมหาชนพากันปริเทวนา
การอยู่ดังนั้น พระเจ้ามหันตยศ
ก็พระราชทานโอวาทแก่มหาชน
เหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายอย่าได้
โศกเศร้าปริเทวนาการไปนักเลย
สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ได้
โปรดประทานพระพุทธโอวาทไว้
อย่างนี้ว่า ความตายเป็นธรรมดา
สำหรับโลกทั้งสิ้น ท่านทั้งหลาย
ยังกระทำความอหิไลยในหมู่ญาติ

กเรย์ขาด เหว กเต เตลั ญาทิ—
 คณานัน มาตาศิขธาทีนั คณา
 ปัจจุปรการ กติ นาม บิษครัญจ
 นาม โหติ อิท หิ ปรัมปรา—
 จริเยหิ อากัญ พุทธรณันนติ.

ของตอนอยู่แล้ว ฟังกระทำบุญมี
 ทานเป็นต้น ฟังรักษาศีลสร้าง
 พระเจดีย์สร้างพระพุทธรูป กระทำ
 อุทิศผลบุญนั้นไปแก่หมู่ญาติมี
 มารดาบิดาเป็นต้น เมื่อท่าน
 ทั้งหลายกระทำไปอย่างนี้ใคร่ชื่อว่า
 กระทำการตอบแทนคุณ แลใคร่
 ชื่อว่าเป็นที่รักอย่างยิ่งของหมู่
 ญาติทั้งหลายเหล่านั้นมี มารดา
 บิดาเป็นต้น คำสั่งสอนนั้นและ
 พระอาจารย์เจ้าทั้งหลายนำสืบ ๆ
 กันมาว่าเป็นคำสั่งสอนของพระ
 พุทธเจ้าทรง

เอว มหันตยโส ราชา อัคร—
 ทโน ญาติกคเณ ๑ มหาชนกาเย
 ๑ สมัสเสศาเสถว โอวาที อทาสี
 สยั ปน ทานาทินี ปญญาณี
 กัตวา เจตียัญจ พุทธธมมัญจ
 มหาภิกขุสงฆมัญจ สกมาครมัญจ
 วันทีกัตวา ขมาเปกัตวา สกมณั—
 ทิวเมว คโต.

พระเจ้ามหันตยศทรงประเล้า
 ประโลมหมู่พระ ประยูรญาติของ
 พระองค์แลหมู่มหาชนแล้วก็พระ
 ราชทานโอราทสั่งสอน ส่วนพระ
 องค์ก็กระทำบุญกุศลมีทานเป็น
 ต้น แล้วถวายนมัสการพระเจดีย์
 พระพุทธรูปแลพระมหาภิกษุสงฆ
 แลถวายบังคมพระอัญญาจักรีพระราช

มารดาชอชมาโทษแล้วก็เสกไฟไป
ยังพระราชมณฑลเคียบระของพระองค์

ตโต บัญชีราย ราชชา ทริ—
บุญชัยยนาครวิญจ ทริบุญ—
เชษย์รัฐสุวาสนัญจ โอวาท
ทิต์วา กุศลธรรมเม ปกัญชีรายเปสิ
สยัม ปน ทลกุศลกัมมยเดส
จิกกวัตติจาริตเตส จริทวา ทริ—
บุญชัยยวัชชี กาเวสิ.

จำเริญแก่นั้นไปพระเจ้ามหันต
ยศบรมกรรมตรีภักดิ์พระราชทาน
โอวาทแก่ชนชาวพระนครทริบุญ
ชัยแลชนผู้อยู่ในแคว้นแคว้นทริบุญ
ชัยนครให้ประคิมฐานอยู่ในกุศล
ธรรม ส่วนพระองค์ก็ทรงประพฤติ
อยู่ในกุศลกรรมขด ๑๐ ประการ
แลจกรวาทจาริตครอบของสิริราช
สมยศอยู่ในทริบุญชัยนคร

อด โจอทนันตรกดา อทปาที
อิทัง กิร ปัพเพ พิงครฐฐันติ วา
ลัมภณฐฐันติ วา อัมหากัง ปา—
กัญ อิทานิ อุกยฐฐัน น กิณฺหิ
ปากัญ ทริบุญชัยยันติ ปุนิษฺปนฺ
ปากัญ นนุ อุกยฐฐันนิ อป—
รานันติ.

ภายหลังมีคำโงทเกิดขึ้นใน
ระหว่างว่า ทั้งได้ยินมาว่า แคว้น
แคว้นนั้นปรากฏแล้วแก่พวกเรา
ทั้งหลายว่าพิงครฐฐันข้าง ว่า
ลัมภณฐฐันข้างในกาลก่อน
แต่มาบัดนี้คำโงทคำหนึ่งของแคว้น
แคว้นทั้งสองไม่ปรากฏเลย มา
ปรากฏว่าทริบุญชัยตั้งขึ้นใหม่อีก

แวนแคว้นทั้งสองเป็นแวนแคว้นอัน
ต่างหากกันไม่ใช่ฤา

อด สังคาหิโก เอกภูฐานติ
วิคฺวา ทิ ทิสฺเสนโต อาท.

เมื่อมีคำโทษขึ้นมาอย่างนี้
พระสังคาหิกาทหารเจ้าจะกล่าวว่า
เป็นแวนแคว้นเดียวกันและสำแดง
ซึ่งเหตุนี้ให้แจ้งชัด จึงกล่าว
เป็นคาถาไว้ดังนี้

ยิ วิคตอาทิตโต วุคฺคํ
วนเมงคาคิชนัน
ถวานํ วนปฺคฺตานํ
มิกปฺคฺตานํ ซาคินํ
มิกิยา อิลิปฺคฺตานํ
นรานํ วรรณานํ
เตสํ ปฺคฺคาคิซาทานํ
มิกสังฆปฺริทินํ
ปฺริ ปฺรณครณฺญาคิ
รมมณฺญจ นคฺริ ว
อวิทรปฺริ ชฺยาคํ
วาสฺสเทเวน มายิตฺ

เรื่องราวของพระราชาผู้ประ
เสริฐ ของคนขี้มีพวกเมงคเป็น
กัน แลกล่าวลูกชาวขี้ แลคน
เป็นกำเนิดลูกเนื้อ แลลูกพระ
ฤาซึ่งเกิดจากนางเนื้อที่โตกล่าว
ไว้แล้วแต่เดิมอย่างไรเล่า บุรี
ของคนที่เกิดมาจากคนมีลูกพวก
เมงคชาวขี้เป็นกันเหล่านั้น ซึ่ง
เป็นบุรีเป็นที่ (ถือเอา) อาศรัยของ
ฝูงเนื้อ เช่นเมืองเดิม พระนคร
นั้นเป็นที่รรมย์อย่างประเสริฐ
เป็นบุรีปรากฏขึ้นในที่ไม่วิสฺสโกถนัถ

ขาวตา ลมมณนามิ
 ทาว พิงคันตี รัฏฐักิ
 ปาพิศาถาภิจัตตังคิ
 พิงคาภิธานสังคหิ
 ยโต อุบปัชชชิตี ปุริณตี
 นครเทวสาทิสสิ
 มายคณต วิริสสิ
 ลมมณณันตี คิ ตโต วิฑู
 ยโต ๑ จามเทวिया
 หริปัญชยาภิเสก กัตวา
 ตโต อชชชิตตนา ยาว
 หริปัญชเยยชาม คิ
 พิงคา อชชชิตตนา ยาว
 คิณิ นามานิ นนคา
 พิงคันตี ลมมณณันตย
 หริปัญชเยยชยิ วทคิ
 เอกกาชา หิ สา ปุริ
 คัสสา สณญ ๑ นานตคิ
 คัสมายิ วตคมิจฉนต
 คิ วทันตุน สิสัยยคิ

อันพระวาสุเทพฤๅษีสว่างสรค์แล้ว
 เรียกชื่อเมืองว่าลมมณเพิงโก
 เรียกชื่อแคว้นแคว้นว่าพิงคเพิงนัน
 พระนครนั้นอันพระสังคาทิกการย
 ให้วิจิตรยิ่งแล้วด้วยพาพิศาถา
 สังเคราะห์ด้วยชื่อว่า นครพิงค
 ทงน พระนครนั้นอันพระฤๅษี
 ประเสริฐทั้งหลายสร้างแล้วให้
 เป็นประคองกำแพงนครเป็นยริเกศ
 ชนในกาลใด คนทั้งหลายรู้จัก
 แล้ว ชงพระนครนั้นว่าลมมณนคร
 ทงนในกาลนั้น อีกประการหนึ่ง
 พระฤๅษีประเสริฐกระทำหริปัญ
 ชัยยาภิเศกแก่นางจามเทวี ใน
 กาลใด พระนครนั้นชื่อหริปัญชัย
 นครแต่กาลนั้นมาจนทุกวันนี้ พระ
 สังคาทิกการยก็กล่าวอยู่ว่า แ่
 ใต้ชื่อว่าพิงคนครมาจนครายเท่า
 ถึงทุกวันนี้ ชื่อสามชื่อว่า พิงค
 นครข้าง ลมมณนครข้าง หริ

จามเทวีชวาคันตวา
 กโรนตี อภิวัฒน
 ปัตตันทตา ปชายนตี
 โชเตนต์ พทิสสาสน
 นาควา ชานปทา วา
 วัฏฐกา สันติ มานสา
 กพันตี อภิรมมนต์
 กโรนตี กสล์ พหิ
 เตน กมเมเน สัพเพเต
 จตา เต ยันตี สคตี
 คัสมา คี สกกทันโต โส
 สัพชันตี ปวจกตี

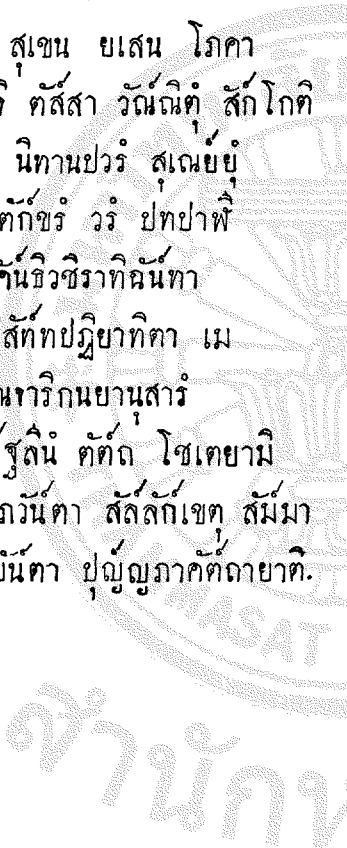
บุญชยันครบ้าง ไม่ยกพระองค์เลย
 แท้จริงขุวันนั้นเป็นขุวันเดียวกัน ก็
 แต่ความสำคัญของขุวันนั้นเป็นต่าง ๆ
 กัน เพราะเหตุนั้น คนทั้งหลาย
 ยปราดนาระเรียกชื่อใดก็จงเรียกชื่อ
 นั้นเดี๋ยวย่างสงสัยเลย พระนาง
 เจ้าจามเทวีมากกระทำบุตรแลนคทา
 ให้เกิดเจริญยิ่งในพระนครนี้ พระ
 พทศิศานากี่รุ่งเรือง พวกมณษย์
 ชาวพระนครแลชาวชนบท ซึ่ง
 มีอยู่ในพระราชอาณาเขตฯ ก็พา
 กันเล่นร่นเริงยันทิงใจ กระทำ
 กองการกศลเป็นอันมาก ด้วย
 กศลกรรมนั้น คนทั้งสิ้นเหล่านั้น
 ครันจุติแล้วก็ได้ไปยังสุคติโลก
 สวรรค์ เพราะเหตุนั้น พระสุกก
 ทินคฤาษี จึงกล่าววว่าพระนางเจ้า
 จามเทวีนั้นเป็นพศคตงน

อติยวรสันทวี จามเทวี สเมธา
 ปวรจักกวัตตชิตตา สัพพิชา อโนมา

พระนางเจ้าจามเทวีผู้งามประ
 เสวีฐ มีพระปัญญาทิ เป็นธิดา

ทิวี่ขสุวี่ตักคานะกวีธานี่ ปรึญญานี่
 วจิตมรณธมมา เทวโลเก อคัณฺณิ
 คัสสิม คัสสิเต รัมมณียุเร
 สมิทธี สัพเพหิ ยถาว จินตา
 รุเปณ สเชน ยเสน โภคา
 น โกจิ คัสสา วัณฺณิตํ สักโกติ
 คัสสา นิตานปรวํ สเนยฺยํ
 สุลลิกขิตกขรํ วรํ ปทปาฬิ
 สมาสคณัชชีวชราทคินทา
 เนรุตคัสสิททปฏฺยชาติกา เม
 ไปรอาณาริกนยานสารํ
 ยตถฏฐิตัน คตถ ไชเตยามิ
 คัสสิม ภวันตา สลลลกเขต สัมมา
 คัสสิรายันตา ปรึญญภาคคตยาติ.

ของพระเจ้าจักรพรรดิผู้ประเสริฐ
 เกิดในวงศ์กษัตริย์ประเสริฐไม่
 เสื่อมทราม ได้กระทำบุญทั้งหลาย
 มีประการต่างๆ เช่นอันมากอัน
 เลิศแล้วด้วยสุจริตสามประการ
 มีมรณธรรมอันจติแล้วได้ไปบังเกิด
 ในเทวโลกด้วยประการดังนี้ แท้
 จริงเทพบุตรทั้งหลายทั้งปวงในคติ
 พิกพนนี้มีรูปเป็นทรรมย์ มี
 โภคสมบัติมาก บริบูรณ์แล้วด้วย
 รูปด้วยความศุขด้วยยศ ทำความ
 ปรารถนาทางสันให้สำเร็จได้คามจิตร
 ทกคณัน ไคร ๆ ไม่อาจจะพร
 ณาสมบัติของพระนางเจ้าจามเทวี
 นั้นได้ ชนทั้งหลายควรฟังนิทาน
 อันประเสริฐของพระนางเจ้าจาม
 เทวี่นั้นไว้ อักษรที่ข้าพเจ้าเขียนไว้
 ค้แล้ว เป็นอักษรอันประเสริฐ
 มีบทพาฬิเป็นฉันท มีสมาสคณัช
 ฉันทแลวชีวฉันทเป็นต้น ข้าพเจ้า
 ตกแต่งไว้ตามนิรุกติศัพท์ ถ้อย

จามเทวี่วงษ์ ปรีเฉท ๑๑

คำในขทโคมีเนอความยงัลลยัเปน
ไปตามนยของโยวราณจวรก ซ้ำพ
เจ้าไต้ทำถ้อยคำในขทนั้นให้สว่าง
แจ่มแจ่งซัน ท่านผู้เจริญทั้งหลาย
เมื่อจะให้สำเร็จพระโยชน่ออย่างยงั
เพื่อประสงคส์่วนขณุกศล จงสัง
เกตในถ้อยคำนั้นโดยชอขเกติ ๑

อิติ หริปุณฺเฑยยนิทเทโส หริปุณฺเฑยยนิเทศกัณฺเฑน พระ
มหาจวรกานสาเรน โพธิวิสิณา มหาเถรผู้มีนามว่า โพธิรังษิ ไต้
นาม มหาเถเรน ดังกโต เอ— แต่งไว้แล้วตามคำมหาจวรก
กาทสโม ปรีจเฉโท นิฐัจิวโก.

ปรีเฉท ๑๑ จบแล้ว ๑

สำนักหอสมุด

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๑๒

อิโต ปริ มหาราชา
 มหันตยศปากโฏ
 หริปัญชัยย์ กาวเรนโต
 ฌเณโต สพิชปรมิ
 วังสานวังสพันธ์านัน
 ชัตติยานัน ปริ ปริ
 ปรักขามิ สมาสเน
 สักกัจจันติ สณนาถ เมติ

เขื่อนนำแดนนี้ไป พระเจ้ามหา
 ราชปรากฏพระนามพระเจ้ามหันต
 ยศ ครอบครองสิริราชสมบัติอยู่
 ในหริปัญชัยนคร ข้าพเจ้าจัก
 กล่าวถึงวงศ์พระมหากษัตริย์ที่เฝ้าด้วย
 ราชวงษานวงษ์อันประเสริฐซึ่งเข
 นพิชคโดยสังเขป ท่านทั้งหลาย
 จงตั้งใจฟังถ้อยคำของข้าพเจ้าซึ่ง
 จะกล่าวต่อไปในกาลบัดนี้

ทโต ษฎฐาย มหันทยศ—
 ราชา สย สกถราชช การทควา
 ทสราชธัมเม อโกเปทวา หริ—
 ปญชัยยวรัญญู ชนเค โอวาท
 ทควา กุสลธัมเม อทาเปสิ สย
 ปน อคคิธัมมิ ปทาห คคิธัมเม
 สมหาทย โส เตสิ อสินิ อภิ—
 สมิทธัมมิภิกคารวตา อนาพาโธ
 สุขสัมปันโน ปุคคิธิตาวิวัฑ—
 ฒันโต เทเวหิ อภิรักขันโต

จำเดิมแต่กาลนั้นมา พระเจ้า
 มหันตยศได้ครอบครองสิริราช
 สมบัติทั้งสิ้นด้วยพระองค์เอง มิ
 ให้กำเริบราชธรรมทั้งสืบประการ
 ทรงพระราชทานโอวาทสั่งสอน
 ประชุมชนในพระราชอาณาเขต
 หริปัญชัยนครไม่ให้เสื่อมสูญจาก
 กุศลธรรม ส่วนพระองค์เองก็
 ละอคติธรรมเสียทรงสมาทานอยู่
 แต่ในคคิธรรม พระองค์นับถือพระ

เคน ไส อัสติวีสธานี รัชชั
การเรทวา กาลิ กัตวา ยดา
ขุญญกัมเมเน เทวโลก นิพ-
พัคตี.

ฤทธิเหล่านั้นเป็นอย่างยิ่ง แลมี
ความเคารพในบุคคลผู้ประพฤตินิ
ธรรม พระองค์หาพระโรคาพาช
มิได้สมขริบุญไป ด้วยความศุข
มีพระราชบุตรพระราชธิดาเจริญ
ยิ่ง เทพเจ้าทั้งหลายก็อภิบาล
รักษาพระองค์ เพราะเหตุฉนั้น
พระองค์ครอบครองสิริราชสมบัติ
อยู่ถึงแปดสิบปี ก็เสด็จสวรรคต
ไปบังเกิดในเทวโลกด้วยบุญกรรม
ที่พระองค์ได้กระทำแล้วนั้น

คัสส ปักโต กัมมัญโจ นาม
ราชา รัชชั การเวสิ.

พระราชบุตรของพระองค์ทรง
พระนามว่าพระเจ้ากัมมัญจราชได้
ครองราชสมบัติสืบไป

คทา จ อังเรเนว อนันตย-
สราชาบี เฆลาจคนคเว กาลิ
กโรติ ยดา ขุญญกัมมิมัชชัจเจเน
คัสโยชนิกะ สักครตณวิมาน
คุสิคปุเร มาคุสมิเป นิพพัคตี.

ก็ในกาลนั้นมาไม่สู้นานนัก
พระเจ้าอนันตยคในพระนครเขลา
งคก็เสด็จสวรรคต ไปเกิดใน
วิมานประทับไปด้วยรัตนเจ็ดประ
การ มีประมาณสามโยชน์ใน

กลีศบริใกล้วิมานของพระราชมาร
คาด้วยขจัญของกรรมเช่นบุญที่
พระองค์ได้กระทำไว้อย่างไร

นครวาสิโน	ชนตา	คัสส	ประชุมชนชาวพระนครทั้งหลาย
สรีริกัจ	กัถวา	ธาค	คเหทวา
อิห	หริปญฺชเยย	ธานคฺวา	เอ—
กัสมิ	ฐาเน	มาลวเน	หริ—
ปญฺชเยยสัส	อิสานทิสาลาเค		
นิหคฺวา	คัสสปริ	ญเจตีย	
กรสิ			

ก็กระทำสรีริกัจของพระเจ้าอนันต
ยศแล้ว เก็บพระอัญญาคนนำมา
ยังหริปญฺชยันนครบรรจไว้ในสถาน
ที่แห่งหนึ่งในป่าไม้ยางทวาย เบื้อง
ทิศอิสานแห่งหริปญฺชยันนครกระทำ
พระสถูปเทียณเบื้องบนที่บรรจพระ
อัญญาคณัน

กมุญฺจราชา	รัชช	กา—	ส่วนพระเจ้ากมุญฺจราช	ได้
เวทวา	สภยคโน	สกลวคค	ครองราชสมบัติแล้วไม่อาจจะกระ	
ปุเรค	อสิกโกนโท	ชิตคโน	ทำตัวประภูษิตทั้งสี่ของพระราช	
พล	ยถานรูป	กุสลฉิมมิ	กโรติ.	

ทำกศลกรรมตามสมควรแก่กำลัง
ของพระองค์

โส	จกคฺตาพิสวสฺสานิ	รัชช	พระเจ้ากมุญฺจราช	นั้น	เสวย
กาเรทวา	กาล	กัถวา	ยถา		

ราชสมบัติอยู่ได้ สิบสี่พรรษา

๒๒๔

จามเทวีนัย ปริเฉท ๑๒

ปฤญญกัมเมเน ทาวทิสถาเว นีฬ—
พิคฺติ.

เสด็จสวรรคตได้ ไปยังเกิดในดาว
กึ่งขั้วโลกด้วยกรรมเป็นบุญที่พระ
องค์กระทำแล้ว

ทิสฺส ปุคฺโต รุนฺธิโย นาม
ราชา รัชชํ กาเวสี.

พระราชบุตรของพระเจ้ากุนฺธ
จราช ทรงพระนามพระเจ้ารุนฺธิ
ราชได้ครองราชสมบัติสืบไป

ไสยํ หริปฺญุเชยฺยํ กาเวตีวา
กุสลกัมมโต อสฺสทฺทหนฺโต ทานํ
ททมาโนยํ สีลํ รัคฺชมาโนยํ
ปุราณาวริทวเสน กโรทึ ทิสฺมา
ธัมฺมปาโยโก สํกตฺวิสฺทิตฺวิสฺสานิ กาลํ
กคฺวา ขณากัมมํ คโต.

พระเจ้ารุนฺธิราชนั้น ทรง
ราชสมบัติในทวีปฺยชยฺนคว ไม่มี
ศรัทธาเชื่อต่อกุศลกรรม ให้ท่าน
บังรักษาคือบังกระทำไปตามทา
ริตโยราธ เพราะฉนั้นจึงมีพระชน
มายนุ้ยได้ยี่สิบเจ็ดพรรษาได้เสด็จ
สวรรคตไปตามยถากรรม

ทิสฺส ปุคฺโต สุวณฺณมณฺญู—
สุสนามราชา รัชชํ กาเวสี.

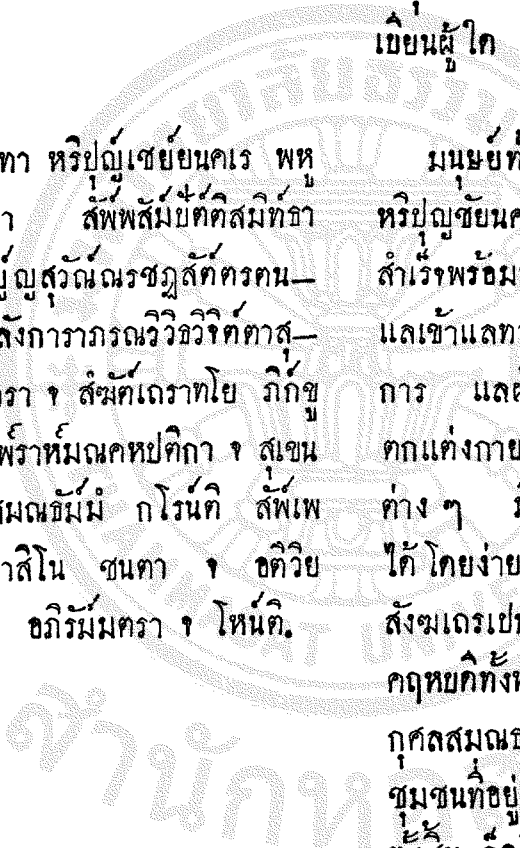
พระราชบุตรของพระเจ้ารุนฺธิ
ราชทรงพระนามพระเจ้าสวรรณมณฺญู
สุสราชได้ครองราชสมบัติสืบไป

โส ปน พทอศาสเน สัทท—
หิตวา ทานาทินิ ปรุญญานิ กัตวา
นาคเร อุนรักขิตวา อวิหิงสโก ฯ

ส่วนพระเจ้าสุวรรณมัญชุสวราช
มีพระราชศรัทธาเชื่อถือในพระพุทธ
ศาสนากะทำบุญกุศลมีทานเป็นต้น
บำรุงรักษาชาวพระนครไม่เบียด
เบียนผู้ใด

คทา หริปญฺชเยยยนคเว พห
มนัสสา สัพพสัมมยตคตสมิทธา
ชินฉญญสุวณณเรชฎสัททตคน—
วัตถาลังการารากรณวิวิจิตตาส—
ภิกขทวา ฯ สัมมัตเตวาทโย ภิกขุ
สมณพราหฺมณคหปติกา ฯ สเชน
กสสสมณฉิมมี กโรนติ สัพเพ
รัฐฐวาสิโน ชนตา ฯ อติวिय
หาสา อภิรมมตวา ฯ โหนติ.

มนุษย์ทั้งหลายเป็นอันมากใน
หริปญฺชยันนครในครั้งนั้น มีสมบัติ
สำเร็จพร้อมทุกประการ มีทรัพย์
แลเข้าแลทองเงินแลรัตนเจ็ดประ
การ แลผ้านุ่งห่มเครื่องประดับ
ตกแต่งกายวิจิตรไปด้วยประการ
ต่าง ๆ มีภิกษาหารก็แสวงหา
ได้โดยง่าย อนึ่งพระภิกษุมิพระ
สังฆเถระเป็นต้นทั้งสมณพราหมณ์
คฤหบดีทั้งหลาย ก็พากันกระทำ
กุศลสมณธรรมเป็นสุขชดชวย ประ
ชมชื่นที่อยู่ใพระวาชอาณาเขต
ทั้งสิ้น ก็อธิมร่าเริงบันเทิงใจกัน
ยิ่งนัก

โส ๑ สัณฑ์ณมัญชุสราชา
คัสวัสส์ธานี รัชช กาวเรศวา กาลิ
กัศวา ยดา ย์ญญักมเมเน คีทิว
ศโต โทติ.

พระเจ้าสุวรรณมัญชุสราชา
เสวยสิริราชสมบัติอยู่ใต้สามสิบ
พรรษาก็เสด็จสวรรคตไปยังภิก
ยงดาวดึงษ์เทวโลกด้วยบุญกรรม
ที่พระองค์กระทำไว้แล้วนั้น

คัสส ย์โต ลัสาโร นาม
ราชา คัม รัชช กาวเรสิ.

พระราชบุตรของพระเจ้าสุวรรณ
มัญชุสราชา ทรงพระนามพระเจ้า
สังสารราช ใต้ครองราชสมบัติ
ต่อมา

โส ๒น ทูราจารี สัสคเคน
ยาปกัมเมเน อนญญชิตวา นาคเว
วิตุ้มเปศวา สัณฑ์ณรชฎาภิเภท
คเหศวา สราโสณัทมัสาทิเภท
วิกถตวา ชาตันติ ษวันติ กิพันติ
นัจันติ คายันติ กุสลกัมมิ น
กโรนติ.

ส่วนพระเจ้าสังสารราชนั้น ทรง
ประกอบไปด้วยกรรมที่เป็นบาปอัน
ระคนปนไปกับด้วยอาชวามารยาตที่ชั่ว
เป็นโจรที่ขบถปล้นชาวพระนครหยิบ
ฉวยเอาสิ่งของต่าง ๆ มีทองแล
เงินเป็นต้นไว้แล้ว ก็จำหน่ายขาย
ซื้อของบริโภคนต่าง ๆ มีสุราแล
เนื้อแกมสุราเป็นต้น เคี้ยวกิน
บ้างคินกินบ้างเล่นแต่การพ้อนว่า
จรรย์ร้อง ไม่กระทำการที่เป็นบุญ
กุศล

เตน โส เทวาน์ อัยยิโย
ชมนาโย อัยยายุกุโ จ โทติ โส
ทสวัตسانی รัชชั กาวเรตวา กาลั
กัควา ขดากัมมิ คโต.

ด้วยเหตุนั้นพระเจ้าสังสารราช
จึงไม่เป็นที่รักเจริญใจของเทพยดา
ทั้งหลายแต่เป็นผู้มีพระชนมายุน้อย
ได้เสวยราชสมบัติเพียงสิบพรรษา
ก็เสด็จสวรรคตไปตามขุณการวม

ทัสส ปตโต ปตโม นาม
ราชา ตั รัชชั กาวเรสิ.

พระราชบุตรของพระเจ้าสัง
สารราชนี้ ทรงพระนามพระเจ้า
ปทุมราชได้ครอบครองสิริราชสม
บัติสืบต่อมา

โส ปน ปติลัทธราชาภิเสโก
ฉทานสาถั กาวเรตวา สังฆ—
เดรปมุขัสส มหาภิกขุสังฆัสส
กุฎิยา วิหารา สวาถั กาวเรตวา
กาลั กัควา ขดาปญญัตถัมมิ
คโต.

ส่วนพระเจ้าปทุมราชนี้ได้ราชา
ภิเศกแล้วก็ให้กระทำศาลาสำหรับ
ให้ท่านไว้หูกำบลแล้วก็ให้กระทำ
กุฎิวihar อวาสถายพระภิกษุสงฆ์
หมู่ใหญ่มีพระสังฆเถระเป็นประธาน
กระทำบุญกุศลมีท่านเป็นต้น อัน
กุศลบุญนั้นตามพิทักษ์รักษาอยู่
ครอบครองสิริราชสมบัติสืบตาม
สิบพรรษาที่เสด็จสวรรคตไปตาม
บุญกรรมที่ท่านทำไว้แล้ว

ทิสส์ ปัตโต กุลเทโว นาม
ราชา คัม หริปญฺเจชัยรัชชํ กา—
เรทฺวา สัตถวสฺสปรปญฺณเมว.

พระราชบุตรของพระเจ้าปทุม
ราชทรงพระนามพระเจ้ากุลเทวราช
ได้ครอบครองสิริราชสมบัติอยู่ใน
หริปญฺเจชัยนครตั้งเจ็ดกับบริบูรณ์แล้ว

ทิสฺสํ สุกรวสฺสเส อปาทา—
ทิสฺสํเต สมนพรหฺมณา—
ราชิปตีทิ โหราทิสฺสเส อนาคค—
ภเย ทิสฺวา ราชานํ อปสังก—
มิตฺวา ฮาหฺส เทว อิมสฺมึ อนา—
คคตฺวโรชเร มหาภยฺนตราโย
อิมฺหากํ ภวิสฺสํนคิ ขดา ทุมฺหากํ
จิตฺตสฺสํ รัชชสฺสญฺจ ทดา กเวยฺ—
ชาดาทิ.

ในขณะนั้นบังเกิดอยู่ในที่ทำ
นาย ซึ่งทั้งหลายมีสมณพราหม
ณาจารย์ผู้เป็นอธิบดีเป็นต้น ได้
เห็นอนาคคภยฺที่โหรได้ทำนายไว้
จึงพากันเข้าไปกราบทูลพระเจ้า
กุลเทวราชว่า ข้าแต่สมมุติ
เทวราชเจ้า ถ้ายันตรรายใหญ่จัก
บังเกิดแก่เราทั้งหลายในขณาคค
นี้ ความสุขในพระราชหฤไทยก็
ความสุขในราชสมบัติก็จะบังเกิด
มีแก่พระองค์ด้วยประการใด ขอ
พระองค์พึงกระทำอย่างนั้นเถิด

คํ สทฺวา ราชา ฮาห กิ
กิตฺวา อิมฺหากํ จิตฺตสฺสํ รัชช—
สฺสํ กเวยฺชาทิ.

พระเจ้ากุลเทวราชได้สํกษัยคำ
นั้นแล้วจึงตรัสว่า ทำอย่างไร
ความสุขในใจ แลความสุขในราช
สมบัติจะพึงมีแก่เราทั้งหลาย

ทานาทัน ฟูญญานี กัควา
 สัตถ์ รักรัชิตวา คัม ฟูญญู เทวทานัน
 ยัตถ์ ทัควา สัพเพ เทวา คัม
 อารักขัม กริสสันติ อหิ นานา
 เทวคา ฟูชัม กัควา ทมฺหากญู
 วัฏฏญู รักรชนคฺถาย ยาสิสฺสา—
 มาติ อาทิสฺ

ชนทั้งหลายเหล่านั้นจึงกราบ
 ทูลว่า ขอพระองค์จงกระทำบุญ
 มีทานเป็นต้น จงรักษาศักดิ์
 ให้ส่วนบุญนั้นแก่เทพยดาทั้งหลาย
 เทพยดาทั้งปวงจักกระทำการขบ
 กันรักษาพระองค์ อีกประการ
 หนึ่ง ขอพระองค์จงกระทำการ
 บุชาเทพยดามีประการต่างๆแล้ว
 จงวิงวอนเทพยดาทั้งหลายเพื่อจะ
 ให้ขบขันรักษาพระราชอาณาเขต
 ของพระองค์ด้วย

คัม สัตถ์วา ราชา กุชุนเทหิ
 สังฆคคา จ มัจฉริยโต จนชย—
 ภเยน จ เตสฺ เอมมาห โภณโต
 ภยันคฺรวาโย นาม กัสส อหิ—
 ยชชิสฺสติ โภ ยติพาทโน นาม
 ไทติ ยัตถ วา คัตถ วา ไท
 นาหิ กาคัม สักโกมิตติ เตสฺ
 วณฺ ธิยี่

พระเจ้ากุลเทวราชได้สดับคำ
 นั้นแล้ว เพราะความที่พระองค์
 รัตนคยหาสมาคมด้วยประมุขชน
 ที่เป็นคนชั่วแลด้วยความกลัวจะ
 หมกเปลื้องพระราชทรัพย์ เพราะ
 ความเป็นผู้มีฉริริยะ จึงตรัสแก่
 ชนทั้งหลายเหล่านั้นอย่างนี้ว่า กุ
 กรท่านผู้เจริญทั้งหลาย ชื่อว่าภยัน
 ันคฺรวาจักเกิดชนแก่ผู้ใด ผู้ใด

ซึ่ง^๕ว่าเป็นผู้ห้ามภยันตรายได้ ภยัน
ตรายจะมี^๕ในที่ใดหรือในที่นั้นซึ่ง^๕
เด็ก เราไม่อาจจะกระทำ^๕ได้ ครั้น
ตรัส^๕ดังนั้น ก็ชกทองถอยคำของชน
เหล่านั้นเสีย

คัสมี สิวฉเว อปฺปาทิเตยเว
เฮโก มิลกัชมหาราชา นาม
อัครคโน พลั สัชเชตฺวา อากัน -
คฺวา หริปฺญฺเชษฺยนคร รุมฺหิ.

ครั้นถึงบท ไทรทำนายไว้^๕นาม
กระษัตริย์พระองค์หนึ่งทรงพระนาม
พระเจ้ามิลกัชมหาราช กระเตรียม
พลนิกายของพระองค์ยกมาล้อม
หริปฺญฺชัยนคร

เทสุ บัชฌิมานเนสุ หริปฺญฺ -
เชษฺยพลนิกาโย ปฺรวาชิโต หคฺวา
ปลายิตฺวา สเมงคนามนคร อป -
นิสฺสาช วสฺสิ.

เมื่อพลนิกายทั้งสองฝ่ายกระ
ทำยุทธนาการกันอยู่ พลนิกาย
ฝ่ายข้างหริปฺญฺชัยนครก็ถึงซึ่งปฺร
วาชิพายแพ พากันหนีไปอาศัย
เมืองชอสมงคนครอยู่

คโต จ เฮโก มิลกัชเตรโย
นาม อากันคฺวา หริปฺญฺเชษฺย
สุมี บัคฺวา ลภิตฺวาว หริปฺญฺเชษฺ -
ยนาคเร สเมงกานนครโต บัก -
โกสาเปตฺวา ปุน หริปฺญฺเชษฺย -
นนคร นิวาสาเปสิ.

ภายหลังมีกระษัตริย์อีกพระ
องค์หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้า
มิลกัชไตรยราชมาปล้นหริปฺญฺชั
ยนครได้แล้ว จึงให้เรียกชาวหริ
ปฺญฺชัยนครมาจากสมงคนครให้
อยู่ในหริปฺญฺชัยนครอีก

มีสักขีเครือโย ราชชา ย่น
หรีปญฺ์เชยฺย์ คิณิ วัสฺสานิ ติ—
มาสาธิกาณิ รัชฺชํ กาเรทฺวา คโต
ทํ ปทาย สกนฺครเมว คโต.

ส่วนพระเจ้ามีสักขีไทรยราช
ครองราชสมบัติอยู่ณหรีปญฺ์ชย
นคร สิ้นสามขักับสามเคื่อนแล้ว
ภายหลังทั้งหรีปญฺ์ชยนครเสือกกลับ
ไปพระนครของพระองค์

ทิสฺมิณฺญํ กาลเ มิตฺถกขมทา—
ราชา มหันฺเตหิ พฺลนิกายะหิ
อาศันฺทฺวา ทํ หรีปญฺ์เชยฺย์ ค—
เหตฺวา ลภิตฺวา ทํ รัชฺชํ กา—
เรทฺวา เขกฺสฺสฺวณฺเวเยว กาสฺมณาสิ

ในกาลนั้นพระเจ้ามีสักขีมหา
ราชยกมาด้วยพลนิกายหมู่ใหญ่
ยกเอาหรีปญฺ์ชยนครนั้นไว้ได้แล้ว
ก็ครอบครองสิริราชสมบัติอยู่ได้ย
หนึ่งก็เสด็จสวรรคต

คโต เฮโก โนกราชา นาม
ทํ รัชฺชํ กาเรทฺวา ลักฺคมาเส—
เยว กาลํ กิตฺวา ยถากัมมํ คโต.

ลำดับนั้นมีพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าโนกราช
ครองราชสมบัติได้เจ็ดเคื่อนก็เสด็จ
สวรรคตไปตามยถากรรม

คโต เฮโก ทาโล นาม
ราชา รัชฺชํ กาเรทฺวา เทว มาเส
ชฺคมาสฺยิ กาลํ กิตฺวา ยถา—
กัมมํ คโต.

ลำดับนั้นมีพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าทาลราช
ครองราชสมบัติได้สองเคื่อนครั้งก็
เสด็จสวรรคตไปตามยถากรรม

ตโต เอโก คุตทราชา นาม
 ทั รัชชั กาวเรทวา ทลลิวร
 กาลมกาลี.

ลาคัยันมีพระราชพระองค์
 หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าคทราช
 ครองราชสมบัติได้สืบยักเสด็จ
 สวรรคต

ตโต เสลราชา นาม ทั
 รัชชั กาวเรทวา คีณิ วัสส์ธานี
 กาลิ กักวา ยดากัมมิ คโต.

ลาคัยันมีพระราชพระองค์
 หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าเสลราช
 ครองราชสมบัติได้สืบยักเสด็จ
 สวรรคต

ตโต ทาลราชา นาม ทั
 รัชชั กาวเรทวา คีณิ วัสส์ธานี
 กาลมกาลี.

ลาคัยันมีพระราชพระองค์
 หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าทาลราช
 ครองราชสมบัติได้สืบยักเสด็จ
 สวรรคต

ตโต เอโก โยวราชา ทั
 รัชชั กาวเรทวา ฉมาเส กาล
 ลมกาลี.

ลาคัยันมีพระราชพระองค์
 หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าโยวราช
 ครองราชสมบัติได้หกเดือน ก็
 เสด็จสวรรคต

ตโต เอโก พรหมนทราชา
 นาม รัชชั กาวเรทวา สิวรฉวานิ
 คีณิกานิ ๑ กาลิ กักวา ยดา
 กัมมิ คโต.

ลาคัยันมีพระราชพระองค์
 หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าพรหม
 นทราช ครองราชสมบัติได้หนึ่ง
 ยักสามเดือน ก็เสด็จสวรรคต
 ไปตามยดากรรม

จามเหวียงษ์ ปริเฉท ๑๒

๒๓๓

คทา เอโก มุกราชานาม ตั
รัชชั กาทเรควา เทว สัวัณรานิ
กาลมกาลิ.

ถ้าคัยนั้น มีพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้ามกราช
ครองราชสมบัติได้สองปี ก็เสด็จ
สวรรคต

คโต อัคราสคโก นาม ราช
รัชชั กาทเรสิ สุโร จ เทชวันโต
โตติ เทวสัวัณรานิ ทสมาสานิ
จ รัชชั กาทเรนเตเชว สุโรโยธา—
ทิพลนิกาเย สังกคมิควา หริ—
ปฺญุเชยฺยชนครโต นิกฺขมิควา
ลวณครุ คหณคฺถาย นาวคณาย
พิงคนทिया โสเคน โอวาเทสิ.

ถ้าคัยนั้น มีพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าอัคราส
คกราช ได้ครองราชสมบัติมี
พระเทศานภาพกัฬ้าหาญ ครั้น
ครองราชสมบัติได้สองปี ก็ยล
เคื่อน จึงให้รวบรวมสุโรโยธาพล
นิกายไว้พร้อมเสร็จ เสด็จออก
จากหริปญฺชยชนคร เพื่อพระ
ประสงค์จะยกตั้งเอาพระนครไว้
จึงยกกองทัพเรือลงลงมาตาม
กระแสแม่น้ำพิงคนท

คทา ลโวราชา อัจฉินฺดู—
กจักรวิคคิ นาม อติวิยสโร
มหาพลกาโย จ ลัวัณครสามิโก

ในกาลนั้น พระเจ้าละโว้ทรง
พระนามพระเจ้าอฉินฺดูจักรวิคคิราช
มีพระเทศานภาพกัฬ้าหาญยิ่งนัก

๑ ทัสส อัครโคกถภาว สุตฺวา
 อติวิย กทโธ อยทณฺเฑน ปท—
 ทนังคฺฤโชวิย ภูษณคินฺโท ทริ—
 เตน สกพลนิกาเย สัชชิตฺวา
 อัครโคโน ลัวรรณฺคริ อเนกฺโข
 หุทฺวา อัครวสทกราชานํ ปติ—
 ยชฺฉณฺทํ ทรมคคํ อากณฺณิ.

มีพลนิกายหมู่ใหญ่เป็นเจ้าผู้ปกครองเมืองละโว้ ครั้นได้สทชัยกิติศัพท์ว่า พระเจ้าอัครวสทกราช ยกกองทัพมายังพระราชอาณาเขตของพระองค์ ก็ทรงพระพิโรธยิ่งนัก คุมพระยาภูษณิศรนาคราชมีชนกทางอเนกบุคคลประหารด้วยมือเหล็ก จึงให้เตรียมพลนิกายของพระองค์โดยเร็ว ไม่ได้เหลือยวแลเมืองละโว้ของพระองค์ เสด็จมาทางไกล พระประสงค์จะกระทำยุทธนาการต่อสู้กับพระเจ้าอัครวสทกราช

เทศุ อโภสุ สุโรยเชสุ อัญญ—
 ญมัญญํ ปติหัญญมาเนสุ ยุต—
 ธาการิ สัชชันเตสุเยว คทา เอโก
 สุชิตโต นาม ราชา สิริธम्म—
 นนเร กาวเรทฺวา อัครโคโน สุร—
 โยเรหิ สทสทสเสหิ สททส—
 สทสสสาธิเกหิ ถลโต ๑ อุตกโต ๑

เมื่อสุโรยธาตุทั้งสองฝ่ายมาปะทะกันตระเตรียมจะกระทำยุทธนาการกันอยู่ ในกาลนั้นมีพระราชาพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าสุชิตราช ครองราชสมบัติอยู่ในสิริธรรมนคร เสด็จมาถึงที่ยุทธนาการของสุโรยธาตุทั้งสอง

เคล็ บชณิศตฉานัน อากันควา อด
เต อูโภยี้ คัสส มหคเว พล -
นิกาเย ทิสวา ภิตตลิตา ปลา -
ยัส.

ฝ่าย โดยทางบกยังทางน้ำข้าง
ก้วยสุรโยธาถึงสืบเจ็ดหมื่น ครั้ง
นั้นพลนิกายทั้งสองฝ่ายได้เห็นพล
นิกายของพระเจ้าสุธิติราชมาก
กว่า ก็เกิดความสับสนตกใจกลัว
พากันหนีไป

อุจฉณัฐจกกวคคขี อิตตโน
สุรโยชพลนิกาเย สัจญาเยทวา
อิทานิ สิริธัมมราชา อัมหาก
มคคิ รุมหิตวา ปคินิวคคิ น
สั๊กโกม ทรียัญเชยยนคว คณ -
หิตวา สัพเพส เตส ภริย อัมหาก
ภริย ภวีสสคคิ ยัสมา ไว วทานิ
เตส คมน อทเกน คินตัพพ
อทเกน คมน นาม วังก อติ -
จรานุชชคคิ อัมหาก คมนมคคขี
ถเลน คโต อชตา ชีรฺยานุ -
ชคโต คัสสิ ค ปฐุมคว คณทิส -
สามาคิ.

ส่วนพระเจ้าอุจฉณัฐจกกวคคขี
จึงนคิหมายสุรโยชพลนิกายของ
พระองค์ว่า ยศันพระเจ้าสิริธรรม
ราชมาตั้งสกัดทางพวกเราไว้ พวก
เราไม่อาจกลับไปได้ พระเจ้าสิริ
ธรรมราชจึงยกคณเฑาะพระนครหรือ
ภัญชัย จักกระทำภริยาของคน
ทั้งยวงเหล่านั้นให้เป็นภริยาของ
พวกเรา แล้วตรัสว่าซึ่งเรากล่าว
คณแก่ท่านทั้งหลายเพราะเหตุใด
เพราะเหตุว่า การไปของชนทั้ง
หลายเหล่านั้นไปทางน้ำ ชื่อว่า
ไปทางน้ำเป็นทางอ้อมถึงช้านัก
ทางที่จะไปของพวกเราไปทางบก
เป็นทางตรงถึงเร็ว จะยกคณ
เฑาะพระนครหรือภัญชัยไ้ก่อน

เท สารทิ ทัสส วรรณ สัมป—
ภูษิตีควา เอกคตมณา ทศควา
ทริเทณ ทริปัญเชษยันคร อ—
คณฺยฉลฺ.

สัมปตทิวเสเชว ทูโร
ทิมฺฐินฺทึ สายฉนฺทสมเข อ—
คินฺทวา ปทเส อติพลวทเว
โยเจหิ ชาวิทฺวา ยาว พลว—
ปจฺจุสสมเข นคร ปศฺวา อมฺหาก
ราชา อากโตติ ทวาริ วิวรา—
เปศฺวา นคร ปาวสิตฺวา นคร
ทิตถคกํ กิตฺวา ราชนิเวสน
อภิวทิตฺวา ราชนิเวสนารักข—
ปฺริเส พินฺฮาเปศฺวา พินฺฮาการ
ฐฺเปศฺวา สฺเชน ราชาสเน นิสฺสิ
มฺหุทฺเทเชว อฺโรจนฺเทยโย
ชาโต อโทสิ.

พวกสรโยอาพลนิยายเหล่านี้
มีน้ำใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันรับ
พระราชโองการว่าสาธุคังแล้วก็
รับมายังทริปัญชยันคร

ในวันที่มาดั่งนั้นก็หยุดพักอยู่
แต่ไกลก่อน ครั้นถึงสายฉนฺทสมเข
พอพลบค่ำ พระเจ้าอชฺฌิมฺฐจักรวค
ราช ก็เสด็จรับรมาทวยกำลัง
สรโยอาอันเทียมหาญ พอได้ปัจจุส
สมเขเวลากาลก็ขึ้นสู่ถึงพระนคร
ทริปัญชยัน จึงให้ชกนายประค
ว่าพระราชอาชงเวาทงหลายมาด
แล้วให้เชคประคเข้าไปยังพระนคร
โตแล้ว กระทำพระนครให้อยู่ใน
เงอมพระหัตถ์ แล้วเสด็จไปยัง
พระราชนิเวศน์ ให้พินฺฮนาการ
ปรมรักษยาพระราชนิเวศน์ซังไว้ใน
เรือน้ำ แล้วเสด็จประทับเห็นอ
ราชอาศน์สำราญพระราชหฤทัย
พอประมาณเวลาสักครู่หนึ่งก็รุ่ง
สว่าง

ราชา ราชเทวีวงศ์ ราชธิดา—
ครุณิกา อัครโคก โนนบุรี วัชรโคก
กนกเทวี อมรสภา อัครโคก
เสนาบดีท้าว สกชมนทน์ ยดา—
นบุรี อทาลี สกลรัฐเร อัคร—
โคกใน หัตถ์คัค สู่เซน รัชช
การวสี.

น จิตรเสว อัครวสทกราชา
อาคนทวา อัครโคก โนนบุรี รมหัตถ์
อัครนันทนทดา ยดา สัทธ อภิ—
ยชัยทวา ปรวาเชยย์ ยัตวา
ปลายทวา นาวาย คันทวา เอ—
กธม ทักษิณทิสสา อรรณู
ทรรเว นิลยิทวา วสี.

อรรณูรัฐจักรวรรดิราชา อา—
คนทวา ชยภเว นททาเปศวา
เทวานัน ปุชชี ฤคังว สัพพะสุ

พระเจ้าอรรณูรัฐจักรวรรดิราชา ก็
ถือเอาพระราชเทวีแลพระราชธิดา
แล้วคัดดาอาภรณ์ต่าง ๆ ซึ่งสม
ควรแก่พระองค์ ที่เหลือนั้นก็พระ
ราชทานแก่พลนิกายของพระองค์
มีเสนาบดีเป็นคันทามสมควรครอบ
ครองสิริราชสมบัติตลอดพระราช
อาณาเขตร ให้อยู่ในร่มพระ
หัตถ์ของพระองค์ โดยสุขสำราญ
พระราชหฤทัย

อยู่มาไม่ช้าพระเจ้าอัครวสทก
ราช ก็เสด็จมาล้อมพระนครเพื่อ
พระประสงค์จะชิงเอาพระนครของ
พระองค์ ไก่กระทำยุทธนาการ
ก็ด้วยพระเจ้าอรรณูรัฐจักรวรรดิราชา
ก็ถึงปรวาไชยพ่ายแพ้ลงเรือไป
ซ่อนเร้นอยู่ในที่ห่างไกล ในอรรณู
ประเทศแห่งหนึ่งข้างทักษิณทิศ

พระเจ้าอรรณูรัฐจักรวรรดิราชาเสด็จ
มาแล้ว ก็ให้พิฆาตชัยภเวรับลือ
ลั่นกระทำการบูชาเทพยดาแล้วก็

สุรโยธเสศุ ชนเต จ ชยปานสุ—
วาทที โภเชสิ พินธาคาริกม—
นุสเส ปมญ์จาเปตวา ยถานรูป
ฉนั ธทาสี.

ให้เลี้ยงบุตรโยธาทั้งสิ้น ท้วย
เครื่องเลี้ยงมีสุราไชยยานเป็นต้น
แล้วก็ให้ปล่อยมนุษย์ที่จำไว้ใน
เรือนจำ แล้วพระราชทานทรัพย์
ตามสมควร

สุชิตราชา สิริธัมมนครสา—
มิโก จ เทส ปลายิตถาว ญัตวา
นิวัตคิตวา ล้วนคร คันทวา
อัชชัตติยชฉนิคตทาส คหิโต
ลภิตวา ปวิสิตวา มหาชนภริ
จาราเปตวา เทวานัน ฐุช กิตวา
กานนเทวานัน รูปญ์จ ราชมา—
ครรูปญ์จ นครวารักษกานัน ฐุ—
เชตวา สัพพทริยานิ ชคคณหา—
เปสิ ทตถ ยถาภินันโต วสติ.

ฝ่ายพระเจ้าสุชิตราชาเจ้าศิริ
ธรรมนคร ครั้นทรงทราบว่าของ
ที่ทั้งสองพระนครหนีไปแล้ว ก็
เสด็จกลับไปถึงพระนครละโว้ก็บุ
ถือเอาพระนครละโว้ได้โดยง่าย
เพราะไม่มีผู้ใดจะต่อรบ เข้าไปยัง
พระนครได้แล้ว ก็ให้พินาฏมหา
พิไชยภริ กระทำการบูชาเทพย
ดา แลบูชาเทวรูปในป่า แล
บูชารูปพระวาชमारดา แลบูชา
เทพยดาที่รักษาพระนคร แล้ว
ให้ประ โคมสรรพทริยาคคนครี
ประทับอยู่ในพระนครละโว้นั้นตาม
ชอบพระอิธิยาไสย

อุชฺฌิฏฐุจกัถวตีวธา ๒ ๒
ปัพพกสลลันฐาเรน ทริปัญฺญ -
เชยฺย ลลิตวา กาวเรควา สกถ -
วิฏฐวาสนํ ชนทานํ อาราเจทวา
เทสํ ปิโย มนาโย อโหสิ.

ส่วนพระเจ้าอุชฺฌิฏฐุจกัถวตีวธา
ได้พระนครทริปัญฺญชัยแล้วด้วยพระ
กุศลในปางก่อน กระทำให้ประ
ชุมชนที่อยู่ในพระราชอาณาเขต
ทั้งสิ้นยินดีแล้ว ก็ไต่เป็นที่รัก
เจริญใจของประชุมชนเหล่านั้น

ททิตยสวัจฺจเว สัมปญฺเณว
สิริธมฺมราชาสฺส ปตฺโต ราชธา ๒ ๒
ปัพพกสลกัมโปชไซ นาม ราชธา
มหัพพลทโว อสนคฺคฺฐา ยทอ -
สชฺชํ สชฺชิตวา อากันตวา
ทริปัญฺญเชยฺยํ ปทวา.

ครั้นถึงบิณฑสาม พระราชบุตร
ของพระเจ้าศิริธรรมราชเป็นพระ
ราชาทรงพระนาม พระเจ้ากัมโปช
ด้วยพระกุศลที่ทรงกระทำไว้แล้ว
แต่ปางก่อน มีกำลังใหญ่ยิ่งนัก
แต่เป็นผู้มีก้มมากตระเตรียมกอง
ทัพเสด็จมาตั้งทริปัญฺญชัยนคร

อุชฺฌิฏฐุจกัถวตีวธา ๑ ทริ -
ปัญฺญเชยฺยชนเต สรวโยเช สชฺ -
ชิตวา นิกฺขมิทวา เตน สทธิ
ปติยชฺฌนิ.

ส่วนพระเจ้าอุชฺฌิฏฐุจกัถวตีวธา
ก็ตระเตรียมสรวโยชชาวทริปัญ
ชัยนคร ออกต่อรบกับด้วยพระเจ้า
กัมโปชนั้น

เตสํ ชุชฺฌิมมาเนสํ กัม -
โพชราชา ปรราชย์ ปทวา ปลาหิ.

เมื่อสรวโยชทั้งสองฝ่ายกระทำ
ยุทธนาการกันอยู่ พระเจ้ากัมโปช
ก็ถึงปรราชย์พ่ายแพ้หนีไป

กัมโพชเสนา อลิตต์คิโต—
มกรวจมีมกรวรวรณาถันนิ ฉัต—
เทกว่า นาคปุริ นาคนคร สัม—
ปัตโตเคเว.

พวกเสนาของพระเจ้ากัมโพช
ก็ทั้งสาครวรุฑ มีกายแฉกตอก
พุ่งหอกชกแฉกเถาะได้ แฉกข้าง
ตัวประเสริฐ เยนต้นเสี้ยนหนไยถึง
นครนาคบุรี

นาคปรวาลีโน ชนคโย
นิกขมิทวา กัมโพชานัน อนพน—
ฉันตา หัตถอัสสาถัน ทาสทา—
สาธาวุณณทานิ ลภสิ.

ชาวนครนาคบุรีก็ออกคิดตาม
พระเจ้ากัมโพช ได้ข้างมาทำษ
ทษาเครื่องสาครวรุฑเป็นอันมาก

กัมโพชราชา ราชหคเตณ
อิตทโน นคร ปาปณิต์วา มหัน—
คตชชภาววิฆาถนคถิ สาฎก—
กัณเณน มุขิ บัทธิทิวา นคร
ปาวสิ.

พระเจ้ากัมโพช มีพระหัตถ์
เปล่ากลับไยถึงพระนครของพระ
องค์แล้ว ก็ยังมีพระภักทรก้วย
ชายพระภญา เพือจะบังเสี้ยนซึ่ง
ความละอายอันใหญ่เข้าไปยังพระ
นคร

อุจฉฏฐุจกกวัตติราชา วน—
มหาสังคามมชเณ มหาวิชย
ปัตตวา เภริ นทาเปตวา ติกชัตติ
มหาอุกกุฎฐาเปตวา อุทคค—
ทตเตน วิกลิตมเชน นคร
ปาวสิ.

ส่วนพระเจ้าอุจฉฏฐุจกกวัตติราช
ถึงซึ่งความชนะใหญ่ท่ามกลาง
สงครามในเข้าแล้ว ก็ให้พินาฏ
ไชยภริบนลิลลันนีไพร้องชนสามลา
มีพระไทยรำเริง แลมีพระภักทร
เบิกบานเสด็จเข้าไปยังพระนคร

หริปญฺเษย์ชนทาศี หักดี—
อัสสาทนี สัตถ์นรชฎกัณฑ์ทานิ
คเคทฺวา รัญญู นิเวทยสุ.

ส่วนประชุมชนชาวพระนครหริ
ปญฺเษย์ ก็นำเอาช่างม้าแลทอง
เงินกบสังข์ของต่าง ๆ มาถวาย

ราชา อัครทโน อนุชฺฉวิก
ชนธัญญู คเคทฺวา อวเสสานิ
เสนาปคิธาทินี อมิตฺยคณสุโร—
ธานํ ยถานรฺบ ฑาเปทฺวา อว—
เสสานัญฺจ นครวาสินี ชนคานิ
ยถารุ ฑาเปสิ.

พระเจ้าอชฺฉวิกฤๅจกัณฑ์ราชทรง
รับแต่ก่อนธัญญูที่สมควรแก่พระ
องค์ สิ่งของที่เหลืออันนี้ก็พระราช
ทานแก่พวกอำมาตย์แลสุโรธ
มีเสนาบดีเป็นต้นตามสมควรแล้ว
ก็พระราชทานแก่ประชุมชนชาว
พระนครตามปรารถนา

คํ ทิวสํ อคฺคิกกมิตฺวา ปรทิว—
เสสุ โย ยํ ลภติ โส ํ คณฺหคฺค
ทวารเปสิ.

ครั้นล่วงวันนั้นไปแล้ว ใน
วันอื่นพระองค์ก็ให้ข่าวประกาศไป
ว่า ใคร ๆ หยากไ้สิ่งใดจงมา
ถือเอาสิ่งนั้นตามปรารถนาเถิด

สกลรฎฺฐวาสินี ชนคา ลภ
ลภิตฺวา สมิทฺธิ ษัคฺคา อโหสิ.

ประชุมชนชาวแคว้นแคว้นทั้ง
หลาย ครั้นได้ทราบข่าวประกาศ
ดังนั้นแล้ว ก็พากันไ้ลากันถึง
ซึ่งความสมประสงค์ด้วยกันหมด
ทั้งสิ้น

ทดา อัญญูจกกวักตราชา
 อัครโน ยสสัมปตคณู อัครโน
 มหาวิชัยสมิทธิญู โอลิเกศว
 โอลิเกศกาเดเยว อัครโน ปรุ-
 พกตสุจริตคทา ๑ เทวตารักขา-
 นภาเวน ชาติ อัครทส โส เทวทาน
 มหาบุชาสัการี กัถวา อนา-
 คทาน ปรุคตปรุคทาน นค-
 ตัปรุยนคทาน โสคตถิกรณตถาย
 อัครโน กสลสัมภารคณ อาท
 กัถวา สัจจัญฐาน ษัญญูเปศว
 เทวทาน สกชกรณตถาย สก-
 สิวลี อัญชล กัถวา เหวมาท.

ลำคัยนั้นพระเจ้าอัญญูจกกวัก
 ราช ทรงพิจารณาราชอิศริยยศ
 แลสิริราชสมบัติ แลมหาพิชัย
 ฤทธิของพระองค์ ทรงเห็นว่า
 ลำไว้ด้วยความสุจริตของพระองค์
 ที่ทรงกระทำไว้แต่อย่างก่อน แล
 ลำไว้ด้วยอนุภาพเทพยคารักษ์
 จึงไต่กระทำการบูชาสักการใหญ่
 แก่เทพเจ้าทั้งหลายแล้ว จึง
 กระทำศีลสมาธาคณของพระองค์
 ให้เป็นเบื้องต้นตั้งสัทยาธิฐาน เพื่อ
 จะกระทำความสวัสดีมงคลแก่พระ
 ราชบุตรแลหลานเหลนสืบ ซึ่ง
 จะมีมาในอนาคตกาล แลจึง
 กระทำอัญชลกรรมแก่เทพยคาทั้ง
 หลายด้วยพระเคียรเกล้าของพระ
 องค์เพื่อจะให้เป็นที่กัซัพยาน จึง
 มีพระราชโองการกำรัสอย่างนี้ว่า

โภณโต โภณโต เทวสังฆา
 สุนาถ วณัน มม
 คุ่มหากั ทิพพิโสเคติ

ข้าแต่เทพยคณานิกรเจ้าผู้เจริญ
 ทั้งหลาย ขอจงสถับฝั่งสนทรวพาน
 ของข้าพเจ้าด้วยทิพโสทร แลขอ

ทิพย์ญาณเทหิ ชานันต์
 ย์ัพเพ กิร อิทํ วัฏฐํ
 มหาอิสสิหิ นิมมิต्तํ
 มมายํยิกํ จามเทวี
 อานะยํยิตวา สคารวํ
 อภิเสกํ กิริทวาน
 ปติฏฐาเปเนติ ราชีกํ
 สพิชชโรปนัตถาย
 ชินธาคัสสัฏฐานัก
 เอกํ สัจจํ ยถิ อคฺคิ
 อิทํ ตเมหิหิ รัทชิตํ
 โกจิ ราชา กัมโปชานิ
 ยถิ เอกิ วิหิสสิทํ
 ตํ ตเมหิ สนิวาเวเนต
 ยถิสสาโว อนาทร
 ภวันตา ตํ วิชิสเนต
 วินาเสนต น ชิวต
 มัยทํ สัจจํ อธิฏฐานํ
 นจ อัญญัตถ กาวณิ
 กาวณิ ชินธาคหิ
 ตสฺมา อิทํ สรัทชดาติ

ึ่งได้ไปรททราชแจ้งประกฤษชัต
 ด้วยทิพญาณของเทพยเจ้าทั้งหลาย
 ว่าคงไคสคัยมา เมื่อเดิมพระราช
 อาณาเขตวัน พระฤษีเจ้าผู้ประ
 เสริฐทั้งหลายได้สร้างสรวิคแล้ว
 ได้เชิญเสด็จพระนางเจ้าจามเทวี
 ซึ่งเป็นพระอัยยิกาของข้าพเจ้ามา
 กระทำการอภิเศกประคิษฐานไว้
 เพอประสงค์จะให้เปนพิชนเพาะปลูก
 ทต อันเนื่องมาแต่ราชตระกูล
 เปนที่สักการเคารพ ถ้าว่าทเป็น
 ที่ประคิษฐานพระบรมธาตุของพระ
 พทเจ้าผู้มจญซึ่งหม่มมารให้พาย
 แพ้ไป ได้มีอัยแห่งหนึ่งเปนการ
 จริงแล้ว สถานที่ค้ายลนก็เป็นอัน
 ข้าพเจ้าทั้งหลายได้บำรุงพิทักษ์รัก
 ษาแล้ว ถ้าพระราชองค์หนึ่ง
 องค์ใดมีพระเจ้ากัมโปชเปนกั้นจะ
 พงมาเหยยคเหยยนแล้ว ขอเทพย
 เจ้าทั้งหลายจงช่วยห้ามปรามพระ
 ราชากองคณันเสยแต่โดยคิเถติ ถ้า

พระราชองค์ใดของค^๕ทงไม่พงเออ^๕
 เพอ พง คำ ห้าม ของ เทพยเจ้า ทั้ง
 หลายแล้ว ขอเทพยเจ้าผู้เจริญ
 ทั้งหลายจงช่วยกำจัดพระราชองค์
 นั้นเสียให้พินาศ อย่าให้มีพระ
 ชนม์ชีพเป็นอยู่ได้โดย คำสั่ง
 อธิฐานของข้าพเจ้าจะไค้อาครัย
 เทตในที่แห่งอื่นก็หามิได้ อาครัย
 เทตด้วยพระภาคของพระอินส์ให้เจ้า
 เพราะเหตุคนขอเทพยเจ้าทั้งหลาย
 จงช่วยอภิบาลบำรุงรักษา พระ
 ชินธาคันแต่โดยค^๕เกิก

ราชา สัพเพ เทวคาโย
 โสฬสยตลพรัทมาทโย สารควา
 วิญญาเขตวา ฮัตตโน วุคตณ—
 เขเนว สีลาปัตเต ลิกขาเขตวา
 ราชี การะทวา จาริกิ กัตวา
 ทริปัญุชชัยนครัสส บัชฌิมติ—
 สาภาเค สีลาปัตตัง นิชาเยสิ โส
 กโต บัชฌูราย ราชสขัง อนนทว—

พระเจ้าอุณณูจจักรวติราชไค
 เสิญเทพยคาทงสัน มีมหาพรหม
 ทั้งสิบหกชั้นเป็นต้นให้ระลึกรู้แจ้ง
 แล้ว จึงให้กระทำจาริกลงในแผ่น
 ศีลาตามถ้อยคำของพระองค์แล้ว
 ให้ฝังแผ่นศีลาจาริกไว้ในทิวภาค
 ข้างบัชฌิมติคแห่งทริปัญุชชัยนกร
 ตั้งแต่นั้น พระองค์ก็ได้เสวยราช

วสี คคิยส์วัจฺจวปริปฺญ์ณเ กาล—
มกาลสิ.

สมบัค้เป็นคฺขสิบมา พคกรบสํมย
บริบูรณค้แล้ว ก็เสค้จสวรวคค

ทโค เอโก กมลราชา นาม
วิสคิวิสสานิ สค้คมาสาธิกานิ
ทริปฺญ์เชยฺยชริชชํ การคควา
กาลมกาลสิ.

ลําคับนั้น มีพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้ากมล
ราช ไค้คองราชสมบัค้ในทริปฺญ์
ชยันคควไค้ยสิบกับเจค้เกอน ก็
เสค้จสวรวคค

ททาว ทริปฺญ์เชยฺยชยันคควา—
สิโน ชนคทา ชนคกเมน พท
อทิวาคทโรคา อูปชชชช.

ในกาลนั้น ประชุมชนชาวทริ
ปฺญ์ชยันคคว ก็เกิดเป็นอทิวาคท
โรคมากชนโดยลําคับ

พท มนุสฺสา กาลํ กคควา
วินสฺสนค.

มนษยทงหลายกระทํากาลกวิ
ยาดงชงความพินาคเปอนมาก

โส ยน โรโค ยสิมี อเว
อูปชชชชโน คสิมีเชว อเว วสนคโค
ชนคทา ชนคกเมน มรณํ ชคควา
อนวเสเสคควา อินคตมโส ยํ ทินฺยจิ

โรคเกิดชขึ้นในเรอนโคประชุม
ชนทอชอยู่ในเรอนนั้น ก็ถึงชงความ
คตายไปโดยลําคับจนไม่มีเหลือ โทช
ทคคคคชงของเควคองใช้สวอยคคโคทค

อัครดิ โย คํ คเหทวํ โส คํ ไรคํ
อัยขัน โน ษควา ยาว ฌรัสส
อินเต ชียติ.

มีอยู่ในเรือนนั้น มีผู้ใดมาจับ
ต้องเข้าแล้ว ผู้ที่จับต้องนั้นก็เกิด
เป็นโรคถึงความมสันไปทั่วครัวเรือน

โส ๑ ไรโค ยัสมี ฌเว
เฮกัสส ฌนัสส อัยขัน โน สัพ
เพเท อโรคา คํ คเหทวํ
ฌรภิตคํ ภินทิตวํ ปลายันตา
มุนฺญจันติ คัสมา ทวิปฺญฺเชยฺย
ชนตา อคฺคโน อคฺคโน ชิวํ
รักชนคฺคตถาย นิกฺขมิตวํ ปลา
บิตวํ เฮกํ สหิมํ นาม นคว
กันทวํ คํ นิสฺสาช ชิวํ กัปฺเปสฺส

โรคนี้เกิดขึ้นแก่คนคนหนึ่ง
ในเรือนหนึ่งแล้ว คนทั้งสันตยง
ไม่เป็นโรคก็ทั้งคนที่ เป็นโรคนี้
เสีย แล้วทำลายฝ่าเรือนหนีไป
ให้พ้น เพราะเหตุนี้ประมุขชน
ชาวพระนคร จึงพากันออกจาก
เรือนหนีไปเพื่อรักษาชีวิตของ
คน ๆ ไปอาศัยพระนครแห่งหนึ่ง
ขอสูรรมนครเลี้ยงชีวิตอยู่

คทา ทวิปฺญฺเชยฺโย ปริหิโน
นิชนวา สุนฺนิโณ โหติ.

ในกาลนั้นพระนครทวิปฺญชย
ก็เป็นพระนครร้างว่างเปล่าไม่มี
มนุษย์อยู่อาศัย

ปฺลามวาชายี มหาชนตานํ
อทพฺพลํ ทิสฺวา ทยาจิตฺเคน
วิรหิตอ อสนฺตฺฎฺฏโร ๑ สหิมํ

ฝ่ายพระเจ้าปุกามวาช ได้ทอด
พระเนตรเห็นประมุขชนหมู่ใหญ่
หมดกำลัง แล้วพระองค์จะเป็นผู้

นคร ๒๕๖๖ เทส ปุคตธิ—
ทานิ คณิทาเปสิ.

สัน โขมฐุทอกพระอุระเสียไม่ได้
ด้วยพระไทยคึกคองสาร จึงให้
บำรุงเมืองสุธรรมนครขึ้น ให้บุตร
ธิดาของชนเหล่านั้นอยู่ครอบครอง
รักษาต่อไป

เท ทริปัญญะเขยชนทา คิ
ทักข์ อสหนักา ตโต ปลายันทา
หัตถ์ดิณครี คณิควา ทักถเว
ชีวิคิ กิยเปสิ.

ประชุมชนชาวพระนครทริปัญ
ชัยเหล่านั้น ไม่สามารถจะให้
ความทุกข์นั้นสงขระยไปได้ ก็
พากันหนีจากสุธรรมนคร ไป
อาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ในหงษาวค
นคร

ตทา หัตถ์ดิราชา ๑ ทริ—
ปัญญะเขยชนเต ทิสวา กรณา—
ยิตักทา วิถาลังการาทวิทิตถ—
ทุลโลณมีพิลชมราวาสี ทักวา
อารักขาเปสิ.

ในกาลนั้นพระเจ้าหงษาวคิราช
ได้ทอดพระเนตรเห็นประชุมชนชาว
ทริปัญญะชนนครแล้ว ก็พระราช
ทานผ้าถุงผ้าห่มแลสิ่งของต่าง ๆ
มีเครื่องประดับเป็นต้น แลเข้า
เปลื้องเข้าสารแลเครื่องบริโภคมี
รศเค็มแลคเปรี้ยว แลเข้าเรือน
ที่อยู่อาศัยแล้วให้พิทักษ์รักษา

เพราะพระองค์เปรียบทั้งพระบิดาผู้
มีกรุณาแก่ชนเหล่านั้น

เท ทริปุณฺ์เซย์นาครา ฯ ชาวพระนครทริปุณฺ์ชัยกับชาว
หังสวัตินาครา ฯ อัญญมัญญู พระนครหงษาวดี ก็เกิดพิศวาส
วิสต์สาสิด์วา หุคฺวา อัญญมัญญู คุ้นเคยรักใคร่กันเป็นอันมาก
ยียา โทหนัก.

อินัน ภาสาบี เอกสทิสเมว ถึงภาษาของคนทั้งสองพวก
วากิยา น กัญจิ นานตคฺ โทหนัก. นั้นก็พูดเป็นภาษาเดียวกัน คำใด
คำหนึ่งซึ่งจะต่างกันไปบ้าง ก็มี
ไคมี

ทิสฺมา เท สัพเพ จิยฺย เพราะภาษาคำพูดของคนทั้ง
วิสต์สาสิด์กนฺติ. สองพวกเป็นภาษาเดียวกันไม่แตก
ต่างกันนั้น คนทั้งหลายเหล่านั้น
จึงได้คุ้นเคยกันเร็วนัก

นัญญูเม วิสต์เส ปรีปฺณเณเขว พอดรบหกขับริษุณฺ์แล้วโรค
โส โรโค วุขสมิ. นั้นก็สงบระงับไป

คัสมี วุปสมเท โย หริ-
ปญฺญเฮยฺยณครี อากันคฺคาโม
โทติ โส อากันคฺควา อธิ หริ-
ปญฺญเฮยฺยเย วลี.

เมื่อโรคสงขรจะขยับไปแล้ว ผู้ใด
ปรารถนาจะมายังหริปญฺญชยฺยณคร ผู้
นั้นก็มาอยู่ในหริปญฺญชยฺยณครนี้

โย ๆ อนาคตโย ๆ อนาคตโย วา
ชรวาชีเนโณ ปุคฺคตฺติคฺคาหิ อวาทํ
กิตฺวา วาโส คิตฺเถว วลี.

ผู้ใดที่ไม่มีอาโลยในหริปญฺญ
ชยฺยณครก็ หรือยังมีอาโลยอยู่
แต่แก่ชราแล้ว ฤๅไค้กระทำ
อวาทมกตทวฺยบฺตรแลธิกาลแล้ว
ก็ ผู้นั้นก็อยู่ในหงษาวกีนครนั้น

เคน เย อธิวา คณคฺคา คิตถ
วสันเต ญาคิคเณ อนัสสรินตา
อิมํหากํ อัยยโก อัยยิกา ๆ
มาตาศีตา ๆ ตํถล หังสวตินคเร
วสันตคฺติ เเท อนัสวํจเร อนมาเส
สํบคฺเต ยํกิญฺจิทฺติ ขาทนียปริ-
โถษนียาทินํ เคส อทิสฺสคฺคํ ค
อทเคน อโห วาเหนตี เคส
มาตาศีตาทินํ ญาคิคณานํ อนัส-

ทวฺยเหตุนี้ชนทั้งหลายซึ่งมา
อยู่ในหริปญฺญชยฺยณครนี้แล้ว เมื่อ
ระฤกถึงหมู่ญาคิวาควายมารคา
ยิตาของเวาอยู่ในหงษาวกีนครนั้น
ดังนี้ ครั้นถึงอภิลักขิตสมัยตาม
ขตามเคอนแล้ว ชนทั้งหลายนั้น
ก็ถอยขาทนียโถษนียาหารตามนำ
ลงไปข้างใต้ อทิสฺสไปให้แก่หมู่
ญาคิวาหลายเหล่านั้น เมื่อคนทั้ง

สรินเทศุ ไสกั สัตว์ฐาเรตุ อัสกั—
โกนัตา โรทันตา ปรีเทวันตา
สกเคหิ อากมัสสุ.

หลายเหล่านั้นระฤกถึงหมู่ญาติมี
มารคาบิดาเป็นต้น ไม่อาจจะสงข
วรรษัยความโศกไว้ได้ ก็ร้องให้
คร่ำครวญมายังเรือนของคน

ยิ ย์พะเพ เทลั กตกัมมจาริต
ยาวชชตคณา ปวัคคกิ.

จารีตของถาวรที่ชนทั้งหลาย
เหล่านั้นได้กระทำแล้วในกาลก่อน
ยังประพฤติก็น้อยจนทุกวันนี้

มนัสเสสสุ อากฉินเทสสุ หริ—
ปญฺญะเชยฺยณควิ ปรีปญฺเณ อโหสิ.

เมื่อมนุษย์ทั้งหลายมาอยู่กัน
แล้ว หริปัญญาชั้นนครก็บริบูรณ์ขึ้น

ยัสมา หิงสวทินนครชนตาปี เข
ทิ ย์ยา มนาสา วิสสาสิถิตตา
เต อากัญฉิสฺสุ ทัสมา ย์เณ
โทคิติ.

แท้จริงแม้ประชมชนชาวหงษา
กันนครทั้งหลายเหล่าใดที่เป็นที่รัก
ใคร่เจริญใจเพราะความคุ้นเคยกัน
ชนทั้งหลายเหล่านั้นก็มายังหริปัญญา
ชั้นนคร เพราะเหตุใด เพราะเหตุ
นั้น หนังสือจดหมายถามข่าวคราว
คู่ชทุกขตงกันแลกันก็เกิดมข

อิทึ สันชาย สังคาทโก
สุกัทันทตัสส อีสโน ย์ญญา—
คุณิ วัณเณนโต อาห.

พระสังคาทิกาทวารัยอาศรัยเหตุ
นี้ เมื่อจะสรรเสริญปัญญาคุณ
ของพระสุกัทันทฤาษี จึงได้กล่าว
เป็นพระคาถาไว้ดังนี้ ว่า

อโห อทุลลภา ฉานัน
 ชัญจาภิญา อทุลลภา
 เนว พยันติ ปฏิวลา
 ทุลลภา โหนติ เต ตโย
 ยัสมา ทิ สักกทันโต โส
 สัพพะปัญญอนธิกโต
 โลกียอัญญาชฌานะหิ
 ชัญจาภิญาเนหิ พุชฌิ โส
 ญาเนน พุทฺธญาโณว
 อตีทานาคคํ วิท
 กโรนโต นครี เอก
 ภูมึ ชณทึ โส อัสสิ
 เตเนชามหิ สัตฺตรตน
 สุราชา ทิสฺสเท วท
 เอกสฺมึ นิลอังการ
 ทราชานันทึ โส วท
 เอกสฺมึ นิยฺพลํ อัญญา
 ปุริ สุนฺณันทึ โส วท
 อิทํ ญาณเน ยัสสันโต
 วาสุเทวีสฺส พยาคโต
 เอว โส พยาคโร ปุพฺเพ

ทั้งข้าพเจ้าขอสรรเสริญ ฉานัน
 ก็ที่บุคคลจะพึงได้มิใช่ว่า ไม่อยาก
 อภิญาทั้งห้าประการก็ที่บุคคล
 จะพึงได้ก็มีใช่ว่า ไม่อยาก ชัญญา
 มีกำลังเป็นเครื่อง ได้ขอบของบุคคล
 ผู้มีปริชาเล่า ก็มีใช่ว่าบุคคล
 จะพึงได้ โทษ ไม่อยาก สภา
 ธรรมทั้งสามประการนั้น เป็น
 สภาธรรมที่บุคคลจะพึงได้ด้วย
 ยาก เพราะเหตุใด เหตุคั้งนั้น
 พระสกกทันตญาญ์ ท่านก็ไม่ได้
 ไม่ถึงพระสัพพะปัญญญาณ ก็แต่
 ท่านได้รู้ด้วยโลกียฉานัน แยกประ
 การ แลอภิญาห้าประการ
 ท่านรู้อภิกกกาลแลอนาคคกาลด้วย
 ญาณ ประคจกัังพระญาณของ
 พระพุทธเจ้า พระสกกทันตญาญ์นั้น
 เมื่อท่านสร้างพระนครนั้น ท่านได้
 ชุคพนแผ่นดินลงไป แลท่านได้
 กล่าวไว้ว่า รัตนเจ็ดประการมีใน
 ก้อนดินจะปรากฏมีพระราชาที่ค

บัณฑิตา ทิสสันติ โส วที
 บัญญา ทิ เสฏฐา กุสลา วทันตี
 นักชคตราชาวิว ทารกาน
 สีส สิริญาบี สัตัญจ ชัมมา
 อัญญาบิกา บัญญาวโต ภวันตี.

ถ่านไฟสี่เหลี่ยมในกอนกนกันหนึ่ง
 จะปรากฏมีพระราชที่ชั่ว เข้า
 เปลือกไม่มีผลมีในกอนกนกัน
 หนึ่งจะปรากฏเป็นเมืองร้าง เมื่อ
 ท่านเห็นเหตุนี้ด้วยญาณแล้วท่าน
 จึงได้พยากรณ์ไว้แก่พระवासเทว
 ฤณี พยากรณ์นั้นได้มีแล้วใน
 กาลก่อนอย่างนี้ ภายหลังก็มี
 ปรากฏตามที่ท่านได้พยากรณ์ไว้
 แล้วนั้น แท้จริงบุคคลผู้ฉลาด
 ทั้งหลายย่อมกล่าวว่าบัญญัติประ
 เสริฐ ประดุจดังพระจันทร์ซึ่งเป็น
 พระราชาของดาวฤกษ์ทั้งหลาย
 บัณฑิตย่อมกล่าวว่าประเสริฐกว่า
 ดวงดาวทั้งหลายเหล่านั้น อนึ่ง
 ธรรมของสี่ปยุรย คือ คิลแลสิริ
 เป็นธรรมที่คบตามคนไป ย่อมเกิด
 มีแก่ผู้มีบัญญัติด้วยประการฉะ
 นี้

ทโต จ เอโก อังกรจักรักวัตติ
 นาม ราชา ฤมัยนามนครโต
 นิกชมิทวา จุตรังคพลนิกาเยหิ

ลำคัมนี้ มีพระราชพระองค์
 หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าอังกร
 จักรวัตราช เสด็จออกจากฤมย

สุรโยเชหิ อากันต์ควา หริปุณฺย -
เชยฺยชนควฺ ลภิกฺควา รัชชํ กาวเรสิ
นวลสฺวํจเร ปริปฺณเณ กาลํ
กัถฺวา ขลากัมมํ คโต.

นครทวยสุรโยชาจตุรงค์พลนิภาย
ทั้งหลาย มาได้หริปุณฺยชยฺนคว
ครอบครองสิริราชสมบัติ พอถวัน
แก้พระวรวงษาที่เสด็จสวรรคตไป
ตามขณากกรรม

คโต จ เอโก ราชา สุเทโว
นาม หริปุณฺยเชยฺย กาวเรควา
เอกสฺวํจเร เทวมาสาธิกญฺ
กาลมกาลิ.

ลําคยนั้น มีพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าสุเทว
ราช ได้ครอบครองสิริราชสมบัติ
อยู่ใต้ขณกษสองเกือน ก็เสด็จ
สวรรคต

คโต เอโก ญะยฺยลราชา
นาม ทลวสฺสสิ รัชชํ กาวเรควา
กาลมกาลิ.

ลําคยนั้น มีพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าไญยล
ราชครองราชสมบัติได้สิบปี ก็
เสด็จสวรรคต

คโต เอโก มหาราชานาม
สุยฺยาลนควโร อากันต์ควา หริ -
ปุณฺยเชยฺย ลภิกฺควา กาวเรสิ กติ -
ปาหิจฺเจเนว กาลมกาลิ.

ลําคยนั้น มีพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้ามหา
ราชมาจากสุยฺยาลนควร ได้หริ
ปุณฺยชยฺนคว ครอบครองสิริราช
สมบัติอยู่ประมาณสองสามวัน ก็
เสด็จสวรรคต

คโต เอโก เสลราชา นาม
ทสวัตسانی รัชชั กาวเรทวา
กาลมกาลี.

ลำดับนั้น มีพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าเสลราช
ครองราชสมบัติได้สิบพรรษา ก็
เสด็จสวรรคต

คโต เอโก ทาญราชา นาม
ทสวัตسانی หริปัญุเชยย์ กาวเรทวา
กาลมกาลี.

ลำดับนั้น มีพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าทาญ
ราช ได้ครองราชสมบัติในหริ
ปัญุชยันนครได้หกพรรษา ก็เสด็จ
สวรรคต

คโต เอโก ชิลกิราชา นาม
ทสวัตسانی หริปัญุเชยย์ กาวเรทวา
กาลมกาลี.

ลำดับนั้น มีพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าชิลกิ
ราช ครองราชสมบัติอยู่ในหริ
ปัญุชยันนครได้สิบพรรษา ก็เสด็จ
สวรรคต

คโต เอโก พันธราชา นาม
วัตทิวัสسانی หริปัญุเชยย์ กาว
เรทวา กาลมกาลี.

ลำดับนั้น มีพระราชาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าพันธ
ราช ครองราชสมบัติอยู่ในหริ
ปัญุชยันนครได้สิบพรรษา ก็
เสด็จสวรรคต

ตโต อินทวราชา นาม
คัสวัสสานิ ทริปัญุเศษย์บิ รัชช
กาเรทวา กาลมกาสิ.

ลำดับนั้น มีพระราชอาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าอินทว
ราช ทรงราชสมบัติอยู่ในทริ
ปัญุชยันครไค้สามสิบพรรษา ก็
เสด็จสวรรคต

มหันตัสส พลัสส นิกขมนวัสสเก
อาทิกัตตัญญโณ รัชชัตถัมปัตตกา วา
ทิวัสสสานิ จตราสสิเท เทว
มาสิ อธิกาณิ ๑ ภวันติ นนา
ราชาปิ ราชปะติปาฏิยานัน
ณญิ รัชช สกัล กโรนโต
มหันตยสาทิอินทวรวนต
ภาณิ คณ อัญญิวัสสิ ภวันติ.

ตั้งแต่เป็นทีประสูตของพระ
เจ้ามหันตยศผู้มพระกัลัง มาจน
ถึงยเสวยราชสมบัติ ของพระเจ้า
อาทิกยราช เป็นบสามร้อยแปดสิบ
สี่กัยสองเทอนไม่บ้งไม่หยอน มี
พระราชาครอบครองสิริราชสมบัติ
ทงสิบสิบลำดับกษัตริย์มา ตั้ง
คันแต่พระเจ้ามหันตยศ จนถึง
พระเจ้าอินทวราชเป็นทีสก เป็น
บรมกษัตริย์นอไค้ยสิบแปดพระ
องค์ก้วยประการทงัน

อิติ ทริปัญุเศษย์ยนิทเทโส
โพธิวิสินา นาม มหาเดเวน
ลังกโต ทวาทสโม ปรีจเเตโต
นิญญูโต.

ทริปัญุชยันนิเทศทงัน พระมหา
เดรผู้มีนามว่า โพธิรังษิไค้แต่ง
ไว้แล้ว

จามเทวีวงศ์ ปรีเฉท ๑๓

คทา เอโก อาทิต์ทราชา นาม
อชัษชชิตัว หริปุณฺ์เซยัยชัษชั
กาเรสิ.

ลาคับนั้น มีพระราชอาพระองค์
หนึ่ง ทรงพระนามพระเจ้าอาทิตย
ราช ยังเกิดขึ้นครองราชสมบัติ
อยู่ในหริปุณฺ์ชัษชันคร

โส หยั อัมหากั ภควโต อธิ
รัชชั กาเรสัสติคิ พัยากโต.

แท้จริงพระเจ้าอาทิตยราชพระ
องค์นั้น สมเด็จพระผู้มีพระ
ภาคย์เจ้าของเราทั้งหลายได้พยา
กรณ์ไว้ว่า จักได้ไปนครกระ
ษัตริย์ครองราชสมบัติอยู่ในหริปุณฺ์
ชัษชันครน

โส จ อาทิต์ทราชา นาม
อคิสโร อคิมหัพโโล ชัช
จกติกานั ยุททกาโม อโหสิ
เอกัสมั จ กาเล ราชวา พลกาย
สรโยเช สัชชิตัว ลโวนคร
คณฑทถาย คินตวา.

พระเจ้าอาทิตยราชนั้นกล้าหาญ
มีพระกำลังยิ่งใหญ่พอพระไทยแต่
ในการรยพ่งแก่ข้าศึก ในกาล
ครั้งหนึ่ง พระองค์ตระเตรียมสร
โยชาพลนิกายแล้ว เสด็จไปเพื่อ
พระประสงค์จะยึดถือเอาพระนคร
ละไว้

ลัพโภราชา ฤษัสส มหัพ
พลนิกายั ทิสวา ทวารั ยัททา
เปทัว วสิ.

ส่วนพระเจ้าละไว้ได้ทอดพระ
เนตรเห็นพลนิกายหมู่ใหญ่ ของ
พระเจ้าอาทิตยราชแล้ว ก็ให้ยัค
ทวารพระนครเสีย

อาทิตยราชานี นครสมเเป
 ชันฉาวาริ นินาสาเปตวา เอกา—
 มีจ ทุติ กัตวา สัพภปรุสส
 วัณฺณโณ สันตักิ ปาเหลสิ สเจ
 สัพภวาชา ม ุชฌณิตกาโม ชิขิขี
 นิกขมตุ โน เจ ุชฌณิตุ สักโกติ
 เสตฉิตต เม เทตุ มา จ ุทุกข—
 มีจันตคิ.

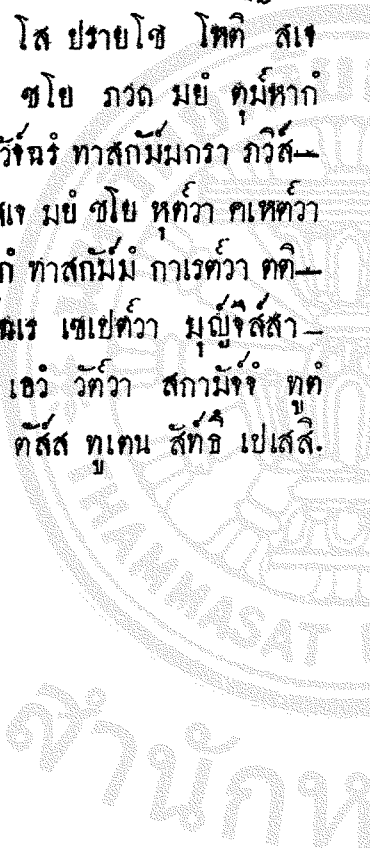
ฝ่ายพระเจ้าอาทิตย์ราช ก็ให้
 ทั้งคำขอยุ่ใกล้พระนคร จึงแต่ง
 อำมาตย์ผู้หนึ่งให้เป็นราชทูตส่งไป
 ยังสำนักพระเจ้านครละโว้ว่า ถ้า
 พระเจ้านครละโว้มีพระประสงค์จะ
 กระทำยุทธนาการกับเราก็จงออก
 มาโดยเร็ว ถ้าไม่สามารถจะกระ
 ทำยุทธนาการกับเรา ก็จงให้
 เสวตฉัตรแก่เราอย่าทำผิดเพี้ยน
 เนินช้าให้ได้ความลำบากเลย

ทุตัสส วจัน สติวา สัพภโ—
 ราชชา อาท เตน สัทธ น ภายามิ
 อธิจ งามพลปรักกมยทัช นาม
 นีรตถกั ต ุวิญญหิ ครหิตัพพ
 ภเวยย ตัสมา เตน สัทธ ชิมม—
 ยทัช กวิสสสามิ ตเมหิ มหัพ—
 พลลหิ พหินคเร เอก ุเจติย
 กโรถ มย ันโตนคเร เอก
 เจติย กวิสสาม อโรภย วิตถารโต
 ุ อูปเพอโต ุ ชันณรสพยามิ

พระเจ้านครละโว้ครั้นได้สดับ
 ถ้อยคำของราชทูตแล้วจึงดำรัสว่า
 การที่จะกระทำยุทธนาการกับด้วย
 พระเจ้าอาทิตย์ราชานั้น เราหาได้
 ขยาดขลาดกลัวผมอไม่เลย ก็
 แต่ว่าการรบพุ่งกันด้วยเร็วแรง
 แลกำลังนั้นจะเป็นการมีประโยชน์
 ก็หามิได้ การรบพุ่งกันที่ไม่
 ประโยชน์นั้น เป็นกรรมที่วิญญู
 ชนทั้งหลายพึงคิดเทียบ เพราะ

เอกปป์ปมาณิ รัตติกัลลขรยัตเคน
 เอกรัตตินทิว เอกเวถิ กวิสสาม
 โย ปฐมคัม นิฐฐาเปควา โส
 ขโย โทติ โย จ บัจมา นิฐฐา—
 เปควา โส ปรายโช โทติ สเจ
 คเมหิ ขโย ภวต มยิ คัมหาก
 ตคิยสัจจันร ทาสกัมมกรว ภวิส—
 สาม สเจ มยิ ขโย หุกวา คเสทวา
 อัมหาก ทาสกัมม กาวเรควา ตติ—
 ยสัจจันเร เซเปควา มญฺจิสสา—
 มาติ เอว วิทวา สกามัจจิ ทต
 กควา ทสส ทเคน สัทธิ เปเสสิ.

เหตุนี้เราจักกระทำบุญนการกับ
 ด้วยพระเจ้าอาทิตย์วาชนั้นแต่โดย
 ธรรม ท่านทั้งหลายจงกระทำ
 พระเจดีย์องค์หนึ่งด้วยกำลังพล
 หมูใหญ่ภายนอกพระนคร เรา
 จักกระทำพระเจดีย์องค์หนึ่งในภายในพระนคร เราทั้งสองจักก่อ
 พระเจดีย์ ให้มีประมาณขนาดที่
 ใหญ่ทั้งสองสืบหว่าเราองค์เดียวกัน
 ก็นั้น ด้วยก้อนกรวดสีแดงในคืน
 เคียววันเคียวเวลาเคียว ผู้ใดแล้ว
 ก้อนนั้นเป็นผู้ชนะ ผู้ใดแล้ว
 ก็ตั้งผู้นั้นเป็นผู้แพ้ ถ้าท่านเป็น
 ผู้ชนะเราจะเปนทายกรรมกรของ
 ท่านสามย์ ถ้าเราเป็นผู้ชนะเราจะ
 จ้างท่านกระทำให้เป็นทายกรรมกร
 ของเราสามย์แล้วจึงจะปลัดขยไป
 ครั้นคำรัสอย่างนั้นแล้ว ก็แบ่ง
 อำมาตย์ของพระองค์ให้เป็นราช
 ทต ส่งไปกับราชทูตของพระเจ้า
 อาทิตย์วาชนั้น

ทูลโท อากันต์ว่า คัสส์ วุท—
คนย์ อัททโน สามีกัสส์ รัญญโณ
ถเถสิ.

ราชทูตมาถึงแล้วก็กราบทูล
พระเจ้าอาทิตย์ยราชผู้เป็นเจ้าของคน

ท่ สุทว่า ออาทิตย์ยราช อัท—
ทโน ชนทา พททรว ถัพพาน
อติเรกตรา อัททโน ชนย์ ภาวิส—
สัททิมัญญมาโน ท่ สาอทิ สัม—
ปญฺฐิสิทว่า ทูท่ ปติเยเสสิ.

พระเจ้าอาทิตย์ยราชวันได้ทรง
สคยกันนั้นแล้ว ก็สำคัญว่าประชุม
ชนของพระองค์มากกว่าประชุมชน
ของพระเจ้าละโว้ พระเจ้าละโว้รัก
แพ้แก่พระองค์ จึงรีบคำราชทูต
ว่าก็แล้ว ก็ส่งราชทูตให้กลับไ้

เศ อุโธ อัญญมัญญ สัญญ—
ญาเปตว่า สัชเภาวิสัทเทน เอก—
กาลสมํ การาเปเนติ.

พลนิกายทั้งสองฝ่ายนั้น ให้
ความมั่นสัญญาแก่กันแล้ว ก็ลง
มือก่อสร้างพระเจดีย์ พร้อมเวลา
เคียงกันด้วยเสียงสังข์ แลเสียง
กลอง

เทสุ กยิรมาเนสุ ออาทิตย์—
ราชา มหาพลวตรา เจคยัสสั—
ชรรธาสิ อัจจกธา โหนนทิ.

เมื่อพลนิกายทั้งสองฝ่ายพระ
ทำอยู่ พระเจ้าอาทิตย์ยราช มี
กำลังใหญ่กว่า เมคัยกองกรวดก็
สูงกว่า

สัพโภราชา ปน อัครโคโน
 เจติย นิจิ ทิสวา ปราชยภเยน
 กัญฐูเวทปาสาทวมกโย ชักโก—
 ส่าเปตฺวา คุริเตน กัญฐูเวท—
 ปาสาทิ การาเปตฺวา เสตฺวตฺเถหิ
 เวธาเปตฺวา เจติยกญฺวิย การาเรตฺวา
 อคมรํทํคิกสมเยเวว อัครคทา—
 เปตฺวา อนัญฐูทิสักขเวเจติยัสส
 อปุริ ปติกัญฐูเปตฺวา ทิสฺส อโ
 วัคตฺสํกัขเวเจติยัสส สกลํ สทฺ—
 ธามํคํคิกเลปนเนน ลิมฺปาเปลิ
 อวณคํคมนกาเล ปน มหาช—
 ยสทฺเทน อโฆสาเปตฺวา อัมหากํ
 วัณฺญโณ เจติยํ ปุเรตฺรํ นัญฐูตฺนค
 มหาอฏฺกญฺฐูสทฺเทน คิกชคตํ
 อฏฺกญฺฐูราเปตฺวา สัพพกัพันธุ—
 ชาทินิ ปญฺจํฉาทนปรีกัชาวานํ
 อีปเปเนตฺวา เคสํ ปากญฺ ทิส—
 เสตฺวา มหาชยเวริมทิงคฺษณ—
 ทวสังฆมชวรสรทฺทวันติ คุริย—
 นิโฆเสหิ อุลโลลสทฺทํ ชน—

ส่วนพระเจ้าละโว้ ทอดพระ
 เนตรเห็นพระเจ็ดยักษ์ของพระองค์คำ
 กว่าจะแพ้ จึงดำรัสเรียกให้
 ช่างผู้สร้างปราสาททำเทียมด้วย
 ไม้ให้กระทำปราสาททำเทียมด้วย
 ไม้ แล้วให้ห่มด้วยผ้าขาวทำให้
 เหมือนคองยอดพระเจ็ดยักษ์ขึ้นตั้ง
 ไว้บน เจติย กววดที่ยังไม่แต่นั้น
 แต่ในเวลากลางคืน ให้ทำด้วย
 เครื่องทาสสมด้วยปูนกับดินเหนียว
 ให้ทั่วเจติย กววดสี่แฉกณภายใต้
 ปราสาททำเทียมด้วยไม้นั้น พอ
 เวลาอรุณชนมภาให้โฆคักก้อง
 ด้วยเสียงมหาชัยว่า พระเจ็ดยักษ์
 ของพระราชชาของเราทิ้งหลายสำเร็จ
 ก่อนแล้ว ให้โห่ร้องชนสามลา
 ด้วยเสียงโห่อย่างใหญ่ ให้เล็ก
 เบ็ญเครื่องยศยังมีลำแพนแผ่นดิน
 ออกหมกสิ้นแล้ว ลำแดงให้ปรากฏ
 แก่พลนิกายของพระเจ้าอาทิตย์ราช
 เหล่านั้น ให้บังเกิดสำเนียงประคุก

ยั้นโต มหาปลถวี ภัณทันโต วย
อโหลสิ.

เสียงละลอกใหญ่เอิกเกริกกึกก้อง
ไปด้วยมหาพิชัยเกรวี แลตะโพน
บัณเฑาะว์สังข์ แลกกลองยาวคัง
สนั่นลั่น เป็นประหนึ่งว่าแผ่นดินพิ
อันใหญ่จะแตกทำลายไปฉนั้น

คทา รามัญญชนตา ฯ ทริ—
ปญฺ์เซย์ชนตา ฯ ติ คุมโลก—
ภรวุ สุควา อัน โทนคร ใสโล—
เกนต์ตา ภูฏาสาทำ เสตมัตติ—
กเลปนํ วย ทิสวา อัน โทนคร
เจตยํ นิฏฺ์จันติ สัญญาย ภัมี—
ปมามททยา ภัตา หตุวา ปลายสุ.

ในกาลนั้นประชุมชนชาวรามัญ
แลประชุมชนชาวทริปญฺ์ชยันคร
ครั้นได้ยินเสียงเอิกเกริกเป็นที่น่า
กลัวทั้งนั้นแล้ว แลไปในภายใน
พระนครไ้เห็นปราสาทมียอดเป็น
ประหนึ่งว่าทาศด้วยหินสีทอง ก็มี
ใจหวาดทวนัน กลัวด้วย สำคัญว่า
พระเจ้ายิ่งภายในพระนครสำเร็จ
แล้วก็พากันหนีไป

เศส ปลายันเศส อาทิตค—
ราชา ภัณฺ์จิ อูบาย อทิสวา เคหิ
สัทธ ปลายิ.

ครั้นเมื่อพลนิกายทั้งหลาย
เหล่านี้กำลังหนีกันอยู่ พระเจ้า
อาทิตยราช ไม่ทรงเห็นอวยอัน
โตแต่สักอย่างหนึ่งเลย ก็พลอย
หนีไป กับด้วยพลนิกายทั้งหลาย
เหล่านี้

อด ๑ ลัพโภวาชา มหา—
 ชยภริ จารวาเยคควา ทวาริ วิว—
 ราเยคควา มหันทศรโยเชหิ ๑
 พลนิกายเอหิ ๑ คณทคณหาคิ
 คชเชนทาเยคควา เคส ยัจฉโต
 อนฉาวาเปสิ.

ก็ในทันใดนั้น พระเจ้าละโว้
 จึงให้พิฆามภูมหาพิชัยภริษัขวาร้อง
 ให้เปิดพระทวารออกไป ค้วย
 สรโยชาหมู่ใหญ่แลพลนิกายทั้ง
 ทลาย แล้วก็ครีตกวาคลำทภัยไป
 ค้วยพระสรเสียดังว่า ท่านจงจับเอา
 จงจับเอาคองนี้แล้ว ก็เสด็จแล่น
 คิคตามไป ในเชิงหลังพลนิกาย
 ทั้งหลายเหล่านั้น

รามัญญชนคาศิ เต ยัจฉโต
 อนฉาวันเต ทิสวา อคิวยภิกา
 ทควา หัตถออสถานัน กววจม—
 มอสิสคคิโตมรณาทวคถาลง—
 กาวานิ ฉทเทคควา คชเลน คิริ—
 เตน ปลายสิ.

ประชุมชนชาวรามัญทั้งหลาย
 ได้เห็นพลนิกายเหล่านั้นแล่นคิค
 ตามมาในเชิงหลัง ก็เกิดความ
 กลัวอย่างย่ง จึงทงข้างทงมา
 แดเกราะไล่คายทอกโคมร แล
 ห่อสังของที่ตั้งขยรวาณา แลผ้า
 นุ่งห่มแลเครื่องประคัยเสียดีย วยหมัน
 ไปแต่มีอเปล่า

ลพภรญญู ปริสาयी ลัพ—
 พนค หัตถออสถานัน รามัญญช—

ฝ่ายราชบริษของพระเจ้าละโว้
 ก็จับเอาข้างมาแลคนรามัญที่กำลัง

น่านิ กิลันศิรฺยำนิ คเหตุว้า อัก—
คโน สามีก็ ชุปนามลั.

เห็นคเห็น้อยอยู่ใต้ทั้งสน แล้วก็
นำเข้าไปถวายเจ้านายของตน

ลัทธิโภราชา รามัญญชนานิ
คเหตุว้า ทาสก็มีมกรานิ กัคว้า
ขดา เตน คัทธิ วินัสสันติ ลัช—
ชิตัพพันติ คดา การารย่นติ.

พระเจ้าละโว้ ให้จับเอาคน
รามัญมากระทำเป็นทาสกรรมกร
แล้ว คนรามัญทั้งหลายเหล่านั้น
จะไม่พินาศเสียหาย และจะพึงละ
อายด้วยเหตุอย่างไร พระองค์ก็
ให้กระทำอย่างนั้น

อด ๑ ราชา ชันโตนคเร
อักคโน เจคัย อภทเจคัย วิช—
ยคต่าย การายคตต่า วิชย
ลลิต้วาว ทัง วัคคิภาเค วิกาเรท้วา
ภินทาเปท้วา อนวเสลลั การารย่นติ.

ครั้งนั้นพระเจ้าละโว้ ไล่ไสย
ชนะเพราะความที่พระองค์ให้กระทำ
พระเจคัยไม่ใช่เจคัยแท้ ในภายใน
พระนคร เพื่อพระประสงค์แก่
ความชนะของพระองค์แล้ว ก็ให้
วิธทำลายเจคัยที่ไม่แท้ขึ้นเสียใน
เวลากลางคืนไม่ให้เหลือเลย

พหินครเจคัยญู รามัญญ—
ชนเทหิ กคั ชันญูชิต รามัญญ—
ญชนเต ก้าเรท้วา นิญูฐาเปท้วา
ทัง รามัญญเจคัย นาม อกาสิ.

ส่วนพระเจคัยภายนอกพระนคร
ที่พวกคนรามัญกระทำไว้ พระ
องค์ก็ให้พวกรามัญกระทำส่วนที่
ยังไม่แล้วให้เป็นอันแล้วเสร็จสำเร็จ
ไปไว้ กระทำพระเจคัยนั้นให้
ชื่อว่ารามัญเจคัย

คํ สันธาย สังคาคิโก บัญญู—
ญาพล วัฒนเนโท อาท.

พระสังคาคิการบรหฺมาเย
เทศนํ เมอจะสรวเสริญกําลัง
บัญญัติจํงไตักล่าวเป้นพระคาถาไว้
ตงนมีความว่า

พลา บัญญูจิธา โทนติ
ชัตติยานํ ยสสสัน
พาหพล โภคพล
อมีจํ อธิบจํ พล
บัญญัติญาพลญจ บัญญูเจเต
พทธา วุจันติ อุตตมา
ยสส เอเต พลา สันติ
ชัตติโย โส วรุตตโม
ยบํ อิจฉติ โส ราชา
คํติ ลพภติ กามกา
สัพเพ เตสํ พลาญญ
บัญญัติญาพลมนต์ตรี
ยดา หิ โส ลัพโภราชา
จตธา พลหีนโก
บัญญัติญาพลพล กัตวา
ชบํ ลพภติ สัตตโน
ทิตฺตราชาบี สัมขันโน

กําลังของบรมกรรมัตริย์ผู้มี
อิศริยยศทั้งหลายมีอยู่ทำประการ
กําลังทำประการเหล่านี้ คือกําลัง
แขนแลกําลังโภคทรัพย์ กําลัง
เข้ามาศย์กําลังอธิยทีกําลังบัญญัติ
พระพทธเจ้าทั้งหลาย ผู้อคม
สูงสคกว่าหมุ่สัตว์ไตกรทรวไลว่า
กําลังทำประการเหล่านี้ ของบรม
กรรมัตริย์พระองค์ใดมีอยู่ บรม
กรรมัตริย์พระองค์นั้นเป้นผู้อคมสูง
สคอย่างประเสริฐ บรมกรรมัตริย์
พระองค์นั้นจะมีพระราชประสงค์สิ่ง
ไตไต กัย้อมไตสิ่งนั้นนตาม
พระราชประสงค์ ก็ขันคากําลัง
ทงทำประการนั้น กําลังบัญญัติ
ไม่มีกําลังอนระยังกว่า เหมอน
คังพระเจ้าละไว้มีพระกําลังหย่อน

จททึ ปรมโ ลัพโก
 ขัญญาพล วิหิตตา
 ลัพภคิ โส ปราชิต
 ทัสมา วทามิ พลาณ
 ขัญญาพลมนุคักรันติ

กว่าถึงสี่ส่วน แต่ทรงกระทำ
 พระกำลังด้วยกำลังขัญญาก็ได้
 ไชยชนะแก่ศัตรู ส่วนพระเจ้า
 อาทิตยราชมีกำลังสมบรมยิ่งกว่า
 พระเจ้าละโว้ถึงสี่ประการ แต่
 ปราศจากกำลังขัญญาจึงได้ปรา
 ไชยพ่ายแพ้พระเจ้าละโว้ เพราะ
 เหตุนั้น ข้าพเจ้าพระสังคาคีตา
 จารย จึงได้กล่าวกำลังขัญญาว่า
 ยิ่งกว่ากำลังเหล่านั้น

คโท จ โส ลัพโก ราชา
 อธิมานา วิชัยตา
 สกวมุเช อสันตุมฐา
 สังกณิศวา สกั พล
 สุโรยเอส มัจเจสุ
 เสนมันตัสอาคม
 ราชา อโวจ ลัพเพล
 ราชยัคคากัน อิติ
 อัมโภ ทุมเท สลัสกัจ
 สุนาถ มม ภาสสิ

ลาคับนั้นพระเจ้าละโว้ ได้
 รวยรวมพลนิกายของพระองค์ไว้
 เพราะความที่พระองค์มีมานะอย่าง
 ยิ่ง แลเพราะความที่พระองค์ได้
 ไชยชนะ แลเพราะความที่พระ
 องค์ไม่มีกน็ช้อยู่แต่ในพระราช
 อาณาเขตของพระองค์ จึงดำรัส
 แก่ชนทั้งปวง มีพระราชบุตร
 เป็นต้น ในที่ประชุมสุโรยธา
 อำมาตย์เสนามนตรีว่า ทูกรท่านผู้

ปรุ่เพ โส รามัญญโฏราชา
 พลวันโต ยัสสลิมา
 อาคันควา นิคคหิ อเมห
 โส ฐานันมหา ปรชาติโต
 หักถออสสพลา นัญฐา
 कुเมห โก ทํ ปทิสสทิกิ.

เจริญทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงตั้ง
 สติให้ตั้งภาสิตของเรา พระเจ้า
 รามัญญ มีพระกำลังแลเมื่อยศมาข่ม
 เห่งเราก่อน ก็ปราศัยพ่ายแพ้ไป
 จากที่ ช้างม้าพลนิกายก็พินาศ
 ฉิบหาย ท่านทั้งหลายใครระคิด
 คอยแทนพระเจ้ารามัญญได้

ทัสส ทํ วณํ สควา
 ราชปรุ่โต อิติ พรว
 เทว कुเมหสุ มํ ปคัก
 ภวันเตสุ จิวิ วุค
 ปทิสททวิอัสสท
 คมิสสาม คเขต ทํ
 วัตวาน ราชปรุ่โต โส
 จรณะ ปิคโน นมิ
 สัพพะเสนางคมาทาย
 อาคโต หริปุญชย
 ปควา ปัพพทิสภาเค
 ชันฉาวาริ นเวสยิ
 (ชากไปวรรคหนึ่ง)
 ทุกิ เปเสสิ ราชิโน

พระราชบุตรของพระเจ้าละโว
 ครั้นไคสคัยพระราชโองการนั้น
 แลวจึงกราบทูลว่า ข้าแต่สมมติ
 เทวราชเจ้า พระราชบิดาทรงชอุ
 เลียง ข้าพระบาทผู้เป็นพระราช
 บุตรให้เจริญมานานแล้ว ก็เพื่อ
 พระประสงค์จะให้ช่วยกำจัดปฏิษยภ
 ราชศัตรู ข้าพระบาทจะไปเฝ้าพระ
 เจ้ารามัญญมาทลเกล้าถวาย ครั้น
 กรายทูลแล้วก็ถวายบังคมพระบาท
 พระราชบิดา พาเสนางคนิกร
 ทั้งปวงมายังหริปุญชยันคร ครั้น
 ถึงแล้วก็ให้ตั้งค่ายอยู่ในข้างบรรพ
 ทิศภาค ส่งราชทูตไปเฝ้าพระ

สเส ยชฌนิทกาโมลี
นิกขมนันตุ จิยัปปิ มมาติ.

เจ้ารามัญว่า ถ้าพระเจ้ารามัญ
ปรารถนาจะกระทำยุทธนาการแก่
เราก็จงออกมาโดยเร็ว

ทัสส ทัง วณัน สุกฺวา
ทิตฺถราชา วิยัตติโก
คเสนโต ปตีสัตถัน
สกลเสนัน อิทํ พรว
โณโต ตเมหฺสฺส โย โภจ
ยัสสโต วิปริตก
กรงคํ มิคมายาน
พยคฺฆา อวณฺติ ชาทิตฺ
เชวฺ ทิ ราชยฺกโต โส
อนธวณฺติ โน อธิ
อิมํ โส โน สัมมา เทติ
ยฺทชฺชิตถํ กิวนมฺญญถาคิ.

พระเจ้าอาทิตย์ราชผู้ฉลาดคึก
คามปฏิบัติรักษาราศีตรู ครั้นได้
สดับพระวาทะของราชบุตรพระเจ้า
ละโว้แล้ว จึงดำรัสถึงเสนาของ
พระองค์ว่า คุณรทธานผู้เจริญทั้ง
หลาย แต่มีนาคาท่านทั้งหลายคน
ใดคนหนึ่ง ได้เห็นเนื้อผู้มีความ
ผิดแล้วฤ่ พระยาพยุคนราช
ทั้งหลายจะแล่นไปเคี้ยวกินเนื้อ
มีมารยา เหมือนอย่างพระราช
บุตรของพระเจ้าละโว้ แล่นคิด
ตามเรามาจนถึงทัน พระราชบุตร
พระเจ้าละโว้ ให้ความชนะแก่เรา
โดยที่ ท่านทั้งหลายสำคัญว่าจะ
กระทำยุทธนาการกันอย่างไร

ทัสส ทัง วณัน สุกฺวา
สุวโยธา มหัพฺพลา

สุวโยธาพลนิกายที่มีกำลังใหญ่
ทั้งหลาย ครั้นได้ฟังพระราช

อัญญู ขาทันติ มัญญูนิ
 ภูมิ โยถันติ ปัพพริ
 ยุชฌิตสาม มย สัพพะ
 มา ทวี ยุชฌิ วัฏฐุเสถ
 ราชปโต อัยปโต
 ชิริ มุกขา ฆวายติ
 กิ โส ซานิสสติ ยุกธิ
 กิเนเต นาคริกา ถวา
 ปัพพะ มย อิมมยทอ
 กิตวา อิมมัสส คารว
 อิทานิ พลยทเธน
 ชิตีวา ฆาญเณ สัพพะภาติ.

คำรัสของพระเจ้าอาทิตย์ราชนั้น
 แล้ว เช่นประตงถึงว่าพระยา
 พยัคฆราชได้เคียงกันอยู่ในกำมือ
 จึงตยลงทพนกรวยทลว่า ข้าแต่
 พระองค์ผู้ประเสริฐในพระราชอา
 ฉนาเขตร ขอพระองค์อย่ารบเสย
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงจะรยดววย
 พระราชบุตรของพระเจ้าละโว้ยัง
 เด็กเล็กนัก นานมยงพุงอยู่ท
 ปากจะรู้จักการรยพุงกันอย่างไร
 ถึงพวงลว่าชาวพระนครเหล่านั้น
 เล่า ก็รู้จักการรยพุงกันอย่าง
 ไร ครังก่อนเวาทงหลายได้กระ
 ทำจรรวมยทอการรยพุงกันโดย
 จรรวมเคารพต่อจรรวม เคยว
 นเวาทงหลายจะชนะค้วยพลยทอ
 การรยพุงกันค้วยกำลัง จะฆ่า
 เสียให้หมกทงสิ้น

เถสันติ วณิ สุทิวา
 ราชชา ทูติ อิติ พริวิ
 สณสิ ทูค เอเตล

พระเจ้าอาทิตย์ราช ได้สคัย
 ถ้อยคำของสวโยชาพลนิกายเหล้า
 นั้นแล้ว จึงคำรัสคานกัษราช

วนัน สุรภักขลั
 อิมะ คุเมหิ ขณัสสันติ
 คุเมหิ อิมะหิ นัสสันติ
 พลยทัง น กาวะสัส
 อิมมยทัง กโรมหเส
 เอกิ คุเมหิว คพังกิ
 เอกิ อิมะหิ ขณามเส
 วิตถาว คุมิภวิ ทัง
 ราชวิสัส สมนม
 วิตทินทวิ ขณัสสาม
 มุลัสคคหิ นાયปวา
 ขณคคคมนเนชว
 โก คุมิภโร ขโยติ โส
 อิติ วิตวาน โส ราช
 ทกั เตน อเปสยิ

ทว่า บุกรททท่านจงพึงถ้อยคำ
 เทียมหาญของสุริโยธาพลนิกาย
 เหล่านันสิ สุริโยธาพลนิกาย
 เหล่านัจะรวมกับท่าน ทั้งพวกท่าน
 พวกเราจะพากันพิเนาศ เราจักไม่
 กระทำพลยทังการรพุงกันด้วย
 พลนิกาย เราทั้งหลายจงกระทำ
 อกรรมทังการรพุงกันโดยกรรม
 ท่านทั้งหลายจงชกสวะสวะหนึ่ง
 เราทั้งหลายก็จะชกสวะสวะหนึ่ง
 ทั้งส่วนกว้างส่วนลึกส่วนยาวเป็นสี่
 เหลี่ยมมาควิสเท่าเท่ากัน เรา
 ทั้งหลายจักชกคดชกทั้งกลางคืน
 กลางวัน จักชกด้วยค้ำหมอกไม้
 ชกด้วยสิ่งอื่น พอรอดชนมาใคร
 ชกคกผู้นั้นได้ชื่อว่าชนะ พระเจ้า
 อาทิตยราชครุสคังแล้ว ก็แต่ง
 ราชทูตส่งไปด้วยทูตนั้น

ทินทวา เท ลพิภราชานัน
 วัตสุ สัพพสาสนัน

ราชทูตทั้งสองนั้นมาถึงแล้ว
 ก็กราบทูลมุลคคักแก่พระราชบุตร
 พระเจ้าละโว้ทุกประการ

ลัพภย์โคตยิ สุกฺวา ทิ
 เหว สมิวจินฺทยิ
 อหิมฺขิ ทฺวโรท อากโต
 กิลมฺนฺโต ยิ โยจิโน
 เอเต ทิ วาสรกฺชนตา
 ยุชฺฉณฺทายิ กบฺบิถลกา
 ยุกฺกั นาม ชโย ไทคิ
 ชคฺคโน วา ยฺวสฺส วา
 อิมฺมยทฺถิ ยุชฺฉณฺสสันโต
 สคฺคิ จ เม พหคฺคฺวา
 อิเม สคฺคต นยฺนติ
 ทจฺฉนฺทเลทฺติ อากคฺคา
 ชณฺนตา มุลลคฺคตท
 ลภิสฺสณฺท กทาสคฺค
 อิทฺถิ พาลา น ชานนฺท
 มยฺหิ ชโย นิสฺงโย
 จินฺเตทฺทว ราชยฺคฺโต โส
 สาธฺตุทิ ปคฺคิสฺสนิ ทิ.

ส่วนพระราชบุตรพระเจ้าละโว้
 ได้สลับคำราชทูตแล้ว จึงทรงพระ
 คำวิท้อย่างนี้ว่า เรามาแต่ไกลกำลัง
 เห็นเหนื่อยอยู่ถึงโยธาทั้งหลาย
 ก็ยังเห็นเหนื่อยอยู่ แท้จริงชาว
 พระนครหรือปณฺชัษเฐลานั้น เป็นผู้
 รักษาบ้านเมืองที่อยู่ของตน ถึง
 จะรบก็คงจะเป็นเหมือนมดแดงรัก
 ชาร้าง ขอว่าการรบพุ่งกันเข้าแล้ว
 ความชนะก็จะมีแก่ตนอย่างแก่ผู้อื่น
 ง่าย เมื่อรบซึ่งอรรคมยุทกันอยู่
 หอกของเรามีมากกว่า ชาวพระ
 นครเหล่านั้นจะนำหอกของตนมา
 ค้ำยมือเปล่า เมื่อชกค้ำยค้ำม
 หอกจะได้แต่หอกที่ทำไว้แล้ว คน
 พาลผู้มีปัญญาอ่อนก็จะไม่รู้ซึ่ง
 เหตุนี้ ความชนะคงมีแก่เราแน่
 ไม่ต้องสงสัย พระราชบุตร
 พระเจ้าละโว้ ทรงพระคำวิทิตงน
 แล้ว ก็รับคำราชทูตว่าก็แล้วทงน

เตะ อุโร กัตติกั กัตวา
 มีเนตวา สมิฏฐานัง
 ลัพโภวราชาย ปาจิณ
 หริปัญฺชเชยฺยปัจฺฉิม
 เอกํ ยามเกริสัทท
 สันฺณญาเปเนติ ชเนนติ เตะ
 ลัพภาติ ชนตา สัตฺถิ
 มเลหิ ชนตา อวิ
 หริปัญฺชเชยฺยชนตา
 ทิวา ชเนนติ สัตฺถิ
 วัคฺยํ กุทฺธาลํ ชเนนติ
 ชเนนติ สัพพวัคฺยํ
 อญฺญมญฺญํ อปัปฺปัสสันตา
 มชฺเฌ จาคิตฺตํตา สิม
 อรรคํคฺมเน กาเล
 มชฺเฌ เภริ นทาปยิ
 เกริสัทฺเทน ชนตา
 อวณฺตา ปัสสิตฺถินัน
 ตทา ลัพภวตา วาโท
 อุตฺตํตาโน สัพพชเนนัง
 หริปัญฺชเชยฺยตา วาโท

ชนทั้ง สองฝ่ายกระทำกตติ
 กานันตีหมายกันแล้ว ก็เลือกหา
 ทิทพนเรียบรายเสมอ พระยา
 ละโว้ได้ข้างปาจิณทิศ พระยา
 หริปัญชชัยได้ข้างปัจฉิมทิศ ชน
 ทั้งสองฝ่ายพอได้สัญญา เสียง
 กลองสำหรับข้ายามหนึ่งแล้วก็ลง
 มือชุกกันไป พวกชาวละโว้ชุก
 ด้วยคามหอกยังยืนอยู่ แต่พวก
 หริปัญชชัยชุกด้วยหอกในเวลากลาง
 วัน ชุกด้วยจอยในเวลากลางคืน
 จนตลอดรุ่ง ชนทั้งสองฝ่ายไม่
 แลเห็นกันแลกัน เพราะจะลวง
 เกินเขตรแดนในท่ามกลางไป พอ
 เวลาอรุณขึ้นมา เสียงกลองใน
 กลางเมืองก็ขึ้นฤกษ์ พวกชนทั้ง
 หลายก็แล่นไปชุกด้วยเสียงกลอง
 ทั้งสองฝ่าย ในเวลานั้นเสียงคน
 กล่าวกันว่า พวกชาวละโว้ชุกกัน
 พวกหริปัญชชัยชุกสักครู่ลงไปถึง
 แยกสืบชอก ครั้นนั้นพระเจ้า

คัมภีโร อตฺถิโกโย
 ททา อากิถวราชา น
 ทริปัญฺเชยฺยนาคว
 อุกกฏฺฐาเปสิ สัตฺเทท
 มทินฺเตท ๑ เภริโย
 ซโยซโย มยฺนติ
 สัพฺโภราชา ปฺวาชิโต
 ทรด สัตฺคฺโน สัพฺเพ
 ทาสกัณฺเฒ กโรถ โนติ.

อาทิตยราช จึงให้ชาวนครทริ
 ปัญฺเชยฺยนาควพิชิตภริให้ร้องก้อง
 ประกาศด้วยเสียงอันดังว่า เรา
 ทั้งหลายได้ ไชยชนะ พระยาละไว้
 ปฺวาไชยพ่ายแพ้แล้ว ท่านทั้ง
 หลายจงจับพวกราชศัตรูมากกระทำ
 เป็นทาสกรรมกรของเราให้หมด
 ทงสน

ททาศิ ราชยัตโต โส
 กัมโปชาชนทาศิ ๑
 อัญญมัญญฺย โปโลเกนฺติ
 นัตถุยาบิ ชยิ ทริ
 ปลายิตฺวา ทฺริเคน
 สทฺริฐฺฐิ นคฺริ คมฺ
 ทิตฺถิ อสิเส ชเน ทินฺเช
 ฉทฺเทนฺติ อนเปกฺชเต.

เวลานั้นพระราชบุตรพระเจ้า
 ละไว้กับคนชาวกัมโปชนต่าง
 อยู่ไม่มีอภัยที่จะกระทำให้ชนะได้
 ก็พากันรบกันไปจนถึงนครเขตรนคน
 ของตน ทั้งข้างทงมาแลคนท
 เลออย่าเสียไม่เหลือขวแต่เลย

สด ราชวโร ทิตฺถราชานามโก
 วิชยยัตโต ปมฺทิตฺมานโส

ครั้งนั้นพระราชผู้ประเสริฐ
 ทรงพระนามพระเจ้าอาทิตยราชได้

สังคามวิชีวิตสิกขิตโยอิน
เสเน สมีโจ บัณโณทนะวิ.

ไชยชนะแล้ว ก็วันเวียงบัง
พระราชฤไทย จึงพร้อมกันด้วย
อำมาตย์เสด็จแล่นติดตามโยธา
เสนาทได้ฝึกหัดเคยชนะข้าศึกสง
ครามแล้วไปข้างหลัง

อด ๑ สุรโยธา อุตริทริศา
ชคคณทาทิตถา ลพโภ—
ราชานัน พินิสสุ นชชทอธส—
หัตถิสชนเน คหิส ลภิตวา เกสุ
ภณเท ปตินิวตคทาทิตครณญโย
ทิสเสตุ.

สุรโยธาทั้งหลายนั้น มีมือ
ถือสิ่งของมีพระขรรค์แลภณจะ
เป็นคันเร่งรีบติดตามพระยาละไว้
ไป จับเอาม้าแลข้างกับทุกคนที่
พระยาละไว้ทิ้งเสียไปแล้วก็กลับ
มาถวายภณจะทักแก่พระเจ้าอา—
ทิตยราช

ราชายี กัมพะเช เท ทาส—
กัมมกาเร สัพพกัมเม ปยุญโญ.

พระเจ้าอาทิตยราชก็ให้ชาวกัม
โพชทั้งหลายนั้น เป็นทาสกรรม
กรไว้สำหรับประกอบกิจการงานทั้งปวง

อิท สันธาย โยราณาเวรีย
วทันติ ยุกัน นาม ชยปราชัน น

พระโยราณาหารย์เจ้า หมายถึง
เขาเหล่านั้นมากด่าว่าไว้ว่า ชินชอว่า

เอกัสส นิจกาลั ทิทธิ กทาจิ
อัครโน ชยั กทาจิ ปราชยัณตี
เคน คั ทัสเสนโต อาท.

เกิดสงครามรบพุ่งกันแล้ว การ
ชนะแลแพ้ย่อมไม่มีมีแต่ฝ่ายเดียว
เป็นนิจกาล บางคราวก็ชนะบาง
คราวก็แพ้ดังนี้ เพราะเหตุนี้เมื่อ
ท่านจะสั่งการการชนะแลแพ้ จึง
กล่าวเป็นพระคาถาไว้มีความว่า

บุทธี นาม อิทั โลก
ชชาชยั น สัททเท
กทาจิ โส ชโย ทิทธิ
กทาจิ โส ปราชโต
บุทธีกาเลยั โยโกจิ
บัญญัติผลปดัมภิต
บุทธีปายั ปบัญญัติ
สเว ชัยโย ชยัตถโลก
โย จ เม พลพาหนกา
น จ เม โภ สมกโร
อุเปกขมานั บัญญัติ
ลัพท์กิติ โส ปราชโย
ลัพท์โก หิ อาทิตโต ราชชา
อัญญมัญญมุขายโส

ชั้นข้อว่าการกระทำสงคราม
รบพุ่งกันในโลกนี้ อย่าเชื่อถือ
เอาความชนะแลแพ้เป็นประมาณ
บางคราวผู้แพ้นั้นเป็นผู้ชนะ บาง
คราวผู้ชนะนั้นเป็นผู้แพ้ ในเวลา
กระทำสงครามกัน ฝ่ายใดฝ่าย
หนึ่งประกอบอุบายรบมัญญาเป็น
กำลังช่วยออกหนแล้ว ฝ่ายนั้นก็
ไต่ไชยชนะเข้าศึก อนึ่งฝ่ายใด
มาประมาณเสียว่าพลพาหนะของ
เรามาก ใครไม่ทำเสมอเราได้
แล้วประกอบแต่การ เพิกเฉยเสีย
ฝ่ายนั้นยอมได้แต่ปราไชยพ่ายแพ้
เหมือนอย่างพระเจ้าละไว้กับพระ

ทาสกัมมกราเป็นที
ธัญญมัญญู ปติกรุ ติ.

เจ้าอาทิตย์วราช กระทำกันแล
กันให้เียนทาสกรรมกรด้วยขยาย
ทั้งสองฝ่ายกระทำโต้ตอบกันดังนี้

เฮว้ อากัททราชา ษย์ ปติ—
ลภิกว่า หัญญูหัญญู หุตว่า นค—
รารักชิตานัน นานาเทวทานัน พลี—
กัมมี กัทว่า ษยเกรวี นทาเปทว่า
สัพพิริเยที ๑ บัคคัณทาเปลี.

พระเจ้าอาทิตย์วราช กลับได้
ไชยชนะอย่างนี้แล้ว ก็ยินดีวัน
เริงยินดีถึงพระราชฤไทย แล้ว
ก็กระทำพลักรรมแก่เทพยดาทั้ง
หลาย ซึ่งรักษาพระนครด้วยประ
การต่าง ๆ จึงให้พิฆาฏพิไชย
เกรวีประ โคมสรรพกริยางคคนตรี
ขนิลอลัน

โตโต ปภิกิ ยัญญู กัมพช—
พลเทที ขณิกิ อุกขลิกรณคถิ
มตคิกขณชคิ คเหตุว่า มหาส—
ราชิ หุตว่า คิ อุกขลิวิรหคิ นาม
วัจจนคิ.

จำเดิมแต่นั้นมาที่โคกพลนิภาย
ชาวกัมโพชทั้งหลาย ใค้ชุกดิอ
เอากันกินมากระทำเป็นหม้อแล้ว
เกิดเป็นสระใหญ่ขึ้น คนทั้งหลาย
ร้องเรียกกันนั้นให้ชื่อว่า อุกขลิ
รหะ หัวงน้ำเป็นที่กระทำหม้อ

ยัญญู เทที ขณิกิ หริปุญญู—
เชษย์ชนเทที ปติคิ พาลเทที

ที่ที่โคกที่คนชาวหริปุญญชชนคร
ทั้งหลายนั้นชุกแล้ว มีความเป็น

โสภิตกัม สกขาริกัตถ์
ยวรัชชัตตนา อปากฎา เท
อาทิตตฎุเป อภิวัตตมานา
คโต อัยปวา วัตถุ ปาทีเท เข
มยัมบี ญาเต ปฏิจาญา เทคิ.

ได้กล่าวไว้ว่าหลักถานที่กำหนด
ของขรัวมัสาม คือ พระเจ้ายกอัน
กรรวลัสแกง แลหลักถานที่
กำหนดในที่ทั้งปวง ที่พระเจ้า
อาทิตยราชกระทำแล้ว แลห้วงน้ำ
สองแห่งเป็นหลักถานที่กำหนดใน
หริปุณ्डยันคร เป็นที่ที่พระเจ้า
อาทิตยราชกระทำไว้คงาม เพื่อ
เป็นที่เสด็จประพาสเล่นของพระ
องค์ สถานที่เหล่านั้นหาได้ปรากฏ
มาจนทุกวันนี้ไม่ คงามอยู่แต่
ในแผ่นดินพระเจ้าอาทิตยราชเท่า
นั้น วัตถุสถานแห่งอันอีกท่นอก
ไปจากนี้ ยังมีปรากฏด้วย
ประการใด ข้าพเจ้าทั้งหลายจะให้
รู้ไปโดยลำดับด้วยประการนี้

อิติ หริปุณ्डยชัยนิกัเทโส
ไปราณจาริกานุสาเรน โพธิวั—
ลีนา นาม มหาเดเวน ลังกโก
เทรสโม ปริจเจโต นิฏฐิติโก.

หริปุณ्डยชัยนิกัเทคังนั พระ
มหาเถรผู้มีนามว่า โพธิรังษิไค
แห่งไว้แล้วตามโบราณจาริก
ปริเฉทที่ ๑๓ จบแล้ว

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑๔

เตนไซ ปน สมเอน ลัพ-
 โภราชา อัครโคโน ปัตกัสน์ พา-
 ลทวิสน์ มหคั พลนิกายั สมา-
 ทาย ปลายันตัสส โทมณัสส-
 ปัตโต เอกั ปัตริยานามกั อมัจ-
 ัง อัครกษัตริย์จากมากกั อาท

ก็สมัยนั้น พระเจ้าละโว้ ให้
 รวบรวมพลนิกายหมู่ใหญ่ของพระ
 ราชบุตรพระองค์ซึ่งหนีกลับมาได้
 แล้ว ก็เสียดพระไทย จึงคำรัส
 ภัยอำมาตย์ผู้หนึ่ง ชื่อว่าปุตริย
 อำมาตย์ ซึ่งได้อยู่ปรุกพระองค์มา

ทาท อมัจ ัง อหิ อติวิย
 ลัสซัยปัตโตโมหิ อัมหากั ปน
 พลนิกายา อาทิตถรัญญโณ พล-
 นิกายโต อติเรกตรา โหนคิ กิ
 ลักขิสสสิ ทริปัญญะเชยยนคัคห
 กาคู ัง อาทิตถราชั อัมหากั
 วเส กาคณหิ

ว่าตกรพ่อปุตริยอำมาตย์ เรา
 อาชนัก พลนิกายของเรามากกว่า
 พลนิกายของพระเจ้าอาทิตย์ราช
 ท่านจักสามารถข่มขี่หรือป้อนขันธ์นคร
 กระทำพระเจ้าอาทิตย์ราชให้อยู่ใน
 อำนาจเราได้หรือไม

โส อาท ลักโกมิ เทวาคิ

ปุตริยอำมาตย์ทูลว่า ข้าแต่
 สมมติเทวราชเจ้า ข้าพระพุทธ
 เจ้าสามารถ

เตนหิ กิ ทิว ลักขุ ัง วิภูฏัตติ

ถ้าคั้งนั้นท่านจะต้องประตังค
 อไรบ้าง

เทว นครนิกคัท นาม หัตถิ-
อัสสสุโยชาพลนิกาย สัตถิโต-
มรสทรสัททนต์ เถ ตามคคฺตร-
พหุคเว มยาลัทธั วัฏฏคิติ อาท

ข้าแต่สมมติเทวราชเจ้า ชื่อน
ว่าการช่มช้พระนคร (ค้ำยันเมือง)
สมควรที่ข้าพระพุทธเจ้าจะได้รับ
พระราชทานช้างม้าสุรโยชาพล
นิกายแลหอกยาวทอกซึก แล
เครื่องกริยางคคนทรวทมเสียงคัง
สนัน ให้มีกำลังมากกว่าข้าศึก

ราชา สารติ วัต้วา พลนิกาย
สันนิปลาเคท้วา ทัสส สักการ
กัต้วา ราชกกกฏภัดชัท ทัต้วา
หริปฺญุเชษฺยชนคร ปุณาคัจฉินท
อาณาเปสิ

พระเจ้าละโว้ท้าวสรวักแล
จึงให้ประชุมพลนิกายพร้อมกัน
แล้ว ก็กระทำสักการะพระรา
ชานเครื่องราชกกกฏภัดชัทแก่
ปุทริยอำมาตย์นั้น แล้วจึงไปร
ทให้ยกมายังหริปฺญุเชษฺยชนครอีก

ไสย พลนิกาย คเหตุ้วา
อาคันท้วา คิรินี บัพพทานัญ
อติกกมิต้วา หริปฺญุเชษฺยเชคต-
คณิ บัต้วา บัตวาน นครารักช-
กาเทวคานัน อานูภาเวน สัพเพเต

ส่วนปุทริยอำมาตย์นั้น ก็
พาพลนิกายข้ามภูเขาลี้กภูเข
ใหญ่ มาถึงเขตรแดนหริปฺญ
เชษฺยชนคร พอถึงแล้วพลนิกายทั้ง
ปวงก็พากันหลงทาง ไม่เห็นไม่

มัตคัมพทา หุตวา หริปญฺเษยั
 อยัสสิตฺวา อชานิตฺวา อุตฺตรา—
 ภิมนฺช กัตฺวา ปัพพตปาเทน ตัน—
 ตฺวา ทิรสารินทิติเว สารเวท—
 ธนควฺ ปาปฺณสฺส ตตฺถ สมิขต—
 ทกาลเลเขว มัตคัมพทาติ ญิตฺวา
 ปฏินิวทิตฺวา ปุณากันตฺวา เอกิ
 อทกนทํ ชิตฺวา ทสฺสา ปจฺฉิม—
 ทิสสาภาเคน อากันตกามา ทํ
 โอตริตฺวา มญฺชชิตินสฺสชฺฐหน
 อปฺริวิททันทา อักกมันตา ชัง—
 เมหิ อูรฺหิ นากิหิ นิมุคฺคา หุตฺวา

อถ เน ตเว ทิวฺฐันตฺวา ชนตา
 ทิสฺวา โอสกิด โอสกิดาติ ตํ—
 ฉถ ตํจฺฉดาติ วทิสฺ

เฮว วุตตตฺตา ทํ ชุทฺทก—
 มาทิกํ ปรีวิตฺติมาทิกํ นาม วุจฺติ

รู้จักหริปญฺชยฺนควฺ จึงย้ายหน้า
 เฉพาะต่อทิศอุดรไปตามเชิงเขา
 จนถึงสารเวทธนควฺ ไกลแม่หน้า
 ทิรสารินทิตํ ด้วยอาณาภาพของ
 เทพยคาทรักษาพระนคร พอถึง
 ที่นั้นแล้วก็รู้สึกว่หลงทาง จึง
 พากันกลับมาก่อถึงแม่น้่าน้อย
 แห่งหนึ่ง ปรารถนาจะมาทางทิศ
 ภาคว่างปัจฉิมทิศของแม่น้่าน้อย
 นั้น จึงข้ามลงไปยังที่นั้น ย่า
 เหยียบขนสฺสหนฺน อันปลุกไปด้วย
 หญ้าปล้อง ก็พากันจมลงไป
 เพียงแจ่งข้าง เพียงชายข้าง เพียง
 สทือข้าง

ครั้งนั้นทุกคนทายนอญฺริมผง
 น้ำ ใ้เห็นพลนิกายเหล่านั้นแล้ว
 บางพวกกล่าวว่าท่านทั้งหลายจง
 ถอยกลับจงถอยกลับ บางพวก
 กล่าวว่าท่านทั้งหลาย จงไป จงไป
 ดั่งนี้

เพราะเหตุที่กล่าวแล้วอย่างนี้
 คนจึงร้องเรียกเหมื่อนนอญฺน ให้

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑๔

๒๘๑

คัมขี ขาวชัชชันทนา ปากฏ

ชื่อว่า ปรวิศติมาติกา เหมองเป็น
ทกลขมาคณ ถึงเหมองนนัก
ยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้

เตสฺ คํ อติกกมิตวา ขัจฉิม—
ทีสาภาคาลิมขิ อากัจฉนเตสฺ
พิงคมหานททริ ปาปฺณสฺ

ครั้นพลนิกายเหล่านั้นล่วง
เลยทนนมาแล้ว ก็ย้ายนำเฉพาะ
คอบัจฉิมทีสาภาคมาลงแม่หน้า
พิงคมหานที

ตทา เต มพีทภาวํ ญีทฺวา
อัญญมัญญํ วทสฺ อัมโภา ทริ—
ปฺญฺเชยฺยนควํ พิงคนทียา ขี—
ฉิมทิสฺ ทิจฺฐุติ มยํ พิงคนท
อติกกมิตวา ขัสสิสสาม ทริ—
ปฺญฺเชยฺยนติ

ในกาลนั้นพลนิกายเหล่านั้น
รู้ดีกว่าหลงทาง แล้วจึงเงวาว
กันว่า พ่อเอ๋ย ทริปฺญฺชยฺยนคว
คงอยู่เบื้องบัจฉิมทีศ แห่งแม่หน้า
พิงคนที เราทั้งหลายล่วงเลย
แม่หน้าพิงคนทีไปแล้วก็จะแลเห็น
ทริปฺญฺชยฺยนคว

ชด เต สัพเพ พิงคํ โอท—
ริทฺวา ขัจฉิมํ วุยฺหันทิ

ทีนั้นพลนิกายเหล่านั้นก็ข้าม
แม่หน้าพิงคนที ลอยล่องลงไปข้าง
บัจฉิมทีศ

นทมิชฌเ สัมปัตตกาเลเยเว
กัสเสกัสสิ ปัตโต อุตทวาเทน
อติวาทิตักตา นิมุคคา หุตวา
มรันตี

พอลิงกลางแม่น้ำ บุตรของ
คนคนหนึ่งก็จมน้ำตาย เพราะ
สาขน้ำเขี้ยวขึงนัก

เท ญาตกา อัญญุมัญญู
อขัสสันทา โรทันตา ปัตโต เม
อิมัสมิ มรณ ชีตา เม อิมัสมิ
มรณ คัจฉนคต

ญาติทั้งหลายไม่แลเห็นกันก็
ร้องไห้ ว่าบุตรของเราว่าบิดาของ
เราพากันไปตายในแม่น้ำ

เคน ทิ ชันณวี ชันณวรท-
โททิ วาจิณี บาวชชัตตนา
นามา ปากฎา โทนคิ

ด้วยเหตุนี้คนทั้งหลายจึงร้อง
เรียกห้วงน้ำนั้นว่า ชันณวรทะ
ห้วงน้ำเลวดังนี้ ชื่อของห้วงน้ำ
นั้นยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้

เท พิงคิ อติกัมมิตวา ปุโรโต
คันตวา เอกิ ชุททกมาติกิ
คัมภีรทริ ชัตวา อุตตานาคิ สญ-
ญาย โอตวันตาคิ กัสสาเย คัม-
ภีรทาย เท โอลันทิกิ มรันตี

พลนิกายทั้งหลายเหล่านั้น
ล่วงเลยพิงคนทีไปข้างน้ำก็ชนถึง
เหมืองน้อยอันลึกอย่างขึงแห่งหนึ่ง
สำคัญว่าคนก็พากันข้ามไป พล
นิกายเหล่านั้นก็จมน้ำตาย เพราะ
เหมืองน้อยนั้นลึก

จามเทวียงษ์ ปริเฉท ๑๔

๒๘๓

คัมภีร์นันทิ คัมภีร์นันทิ
มหาสัททัง กโรนติ กัมโปช—
ภาสาย วาจเก พิงคาชวีร์จันติ

พจนิกายทั้งหลาย ร้องด้วย
เสียงอันดังว่า เหมือนน้อยนล็ก
เหมือนน้อยนล็กนักดังนั้น ในคำ
พทของภาษาชาวกัมโปชว่าพิงคา
ชวีร์จันติ

เทน ทโค ปลุกติ คัม มาคิก
ชวีร์จันติ วุจันติ

ด้วยเหตุนี้ จำเคิมแก่กาล
นั้นมา คนทั้งหลายร้องเรียก
เหมือนน้อยนั้นว่า ชวีร์ จันติ

คัม อติกกมิตวา ว คัสสา
ขัณนิทสาภาเคน คันตวา มุพี—
ทิตวา ทักขินทิสาย คมัส ปน
คัม อติกกมิตวา คัสสา ปรัท—
ถิมาย เอก ปเทส สมคัล ทิสวา
คัตถขันธาวาริ นีวาสยัสสุ

พจนิกายทั้งหลาย ครั้นล่วง
เลยเหมือนน้อยนั้นไปแล้ว จะไป
ข้างขัณนิทสิกของเหมือนน้อยนั้น
ก็หลงไปเสียข้างทักษิณทิศ แล้ว
ล่วงเลยไปอีก จึงได้เห็นประเทศ
ที่ตำบลหนึ่ง ข้างขัณนิทสิกของ
เหมือนน้อยนั้น เป็นที่พินเสมอ
ก็ตั้งค่ายหาใคร่อยู่ในที่นั้น

ขันธาวาริ นาม กัมโปช—
ภาสาย จามันนันทิ วุจันติ

คนทั้งหลายร้องเรียกชื่อคาย
นั้น ด้วยภาษาชาวกัมโปชว่า
จามณะ กังน

เตน ทริปัญุ์เซย์ชนตาบี
จาม่มันนัคิ วุจันคิ ยาวัชชัตตนา
ปากฎา

ด้วยเหตุ^๕นั้น ถึงพวกคนชาว
ทริปัญุ์ชยันคร ก็ร้องเรียกว่า
จามนะ ทั้ง^๕นี้ ปรากฏมาจนทุก
วัน^๕

เต ทักถัล วสันตาว นคร
ชารักชกเทวตานาภาเวน วิมพิทา
หุคฺวา ทิสานทิสันชานันคิ เตล
ปลาเชยัมมิย ชยิ คโต อก-
กณฐิตกโทมนัสสา หุคฺวา ทิฏ-
ฐันคิ

พลนิกายเหล่านั้น เมื่ออยู่ใน
คายนัน ก็หลงไปไม่รู้วาทิศน้อย
ทิศใหญ่ ด้วยอาณาภาพของ
เทพคาทกรักษาพระนคร ครั้นสัน
เสียบงอาหารลงแล้ว ก็เกิดความ
กระสรวรโศกเศร้าเสียใจอยู่ใน^๕ที่นั้น

คทา อาทิตฺตวชา คัม สาสัน
สุคฺวา ชยเกวิ จาราเชคฺวา สก-
พลนิกาเย สมเหตุวา นครโต
นิกัมมิคฺวา เตหิ สัทธิ ยชฺฌา-
การิ ทัสเสสิ

ในกาลนั้นพระเจ้าอาทิตย์ราช
ได้สคย็ทราชคคิเรือนั้นแล้ว ก็ให้
พิฆาฎพิไชยเกวิบ่าวร้องให้ยระชม
พลนิกายของพระองค์ เสด็จออก
จากพระนครแล้ว สำแดงพระ
อาการว่าจะกระทำยทอนการ กับ
ด้วยชนทั้งหลายเหล่านั้น

คัมคถัล ทัสเสนโต อาท

พระสังคาทิกการย เมอะระ
สำแดง^๕เนอความนั้น จึงไต่กล่าว
เป็นพระคาถาไว้ดังนี้

ทโต ธาतिकัศตราชายี
 หริปัญุ์เซย์ยปากโฏ
 สุนิควา ปัตริยามัจจุ
 พลคาคหิ อธิคาคหิ
 คุญฺฐหฺฐโฐ ปโมตันติ
 ชยภเวริ นทาปยิ
 สรโยเช สมุเทควา
 หิตถิ อัสสา รดา ปติ
 นครมีทา ภินิกขมา
 อินฺโทราชาว สรก
 นิคคณฺ ปรวิสันฺโท
 อสสิโกโต เกสโร
 ปัตวาน สมยฺ ชาน
 หเร พาลชเน คเมห
 กิมิตถาย อธิคาคา
 อภิจักรการทเมธา
 มัจจุเมเช วสิ คคา
 เกน คเมห ปยุณฺเชติ
 โถวา คุมฺหากิ เชฏฺฐโกติ.

ลำดับนั้น พระเจ้าอาทิตย์ยราช
 เป็นพระราชชาปรากฏในหริปัญุ์ชย
 นคร ครั้นได้สดับว่ายทริยธำ
 มาตย์พาพลนิกายมาในที่นั้น ก็
 ยินถิรนเวียงขึ้นเทิงพระราชหฤไทย
 จึงให้พิชฌาพิไชยภเวริขึ้นลือถัน
 ให้ประสมสรโยชาข้างม้าแลรด
 คนเดินท้าวออกจากพระนคร ประ
 คุตถิงพระอินทรเทวราชอันเสด็จ
 เข้าไปใกล้ห่มอสูร ฤาประคุตถิง
 พระยาไกรสรราชสีหอิน องอาจ
 เข้าไปใกล้ฝั่งเนอณนั้น เสด็จเข้า
 ไปถึงที่ใกล้แล้วจึงตำรัสอย่างนั้นว่า
 คุกรคนพาลเหล่าร้ายทั้งหลาย
 ท่านทั้งหลายมาในที่นี้จะต้องประ
 สงค์อะไร ท่านทั้งหลายมีปัญญา
 ชั่วช้าไม่รู้จักกิจการอะไร ไปแล้ว
 ยังอำอางในปากพระยามัจจุราช
 ฤาใครเป็นเจ้านายของท่านใช้ท่าน
 มาด้วยเหตุอะไร

ททา ปตรียมัจโจ โส
 มรณนาภิตชชีโต
 ยุทธธการัน ชานาคิ
 ทท ปาเหลสิ ภูมิขี
 กัมโพชาติ มย เทว
 ทท ปาเหลสิ ชิตติมา
 ชิตติปายัน น ชัสสาม
 ตมหากั ทาสมาคตา
 อหิมขี อมัจโจ รัญญโณ
 ปตรียนามาติ ปากโฏ
 กิร่ากักรเว ไปเส
 สัพพกัมเม ปยุญชิตฺติ.

ในกาลนั้น ปตรียอำมาตย์
 นั้น อันมรณภัยคุกคามอย่างถึง
 แล้ว ไม่รู้ที่ว่าจะกระทำยุทธนา
 การได้ จึงส่งทูตไปกราบทูลพระ
 เจ้าอาทิตยราชภูมิมิชาลว่า ข้าแต่
 สมมติเทวราชเจ้า ข้าพระพุทธ
 เจ้าทั้งหลายคือชาวกัมโพช พระ
 เจ้าละโว้ผู้มีฤทธิใช้มาให้เข่นทศ
 ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายจะใคร่เห็น
 อบาย ในการกระทำฤทธิอย่างใด
 อย่างหนึ่งก็ตามมิไ้ ข้าพระพุทธ
 เจ้าทั้งหลายมาเฝ้าของพระองค์
 ส่วนข้าพระพุทธเจ้าเป็นอำมาตย์
 ของพระเจ้าละโว้ ปรากฏชื่อว่า
 ปตรียอำมาตย์ เป็นผู้คนแลให้
 ราชขรมทกระทำราชกิจน้อยใหญ่
 ประกอบการงานทั้งปวง

ทท สัส วรณ สัตวา
 ทิตฺตวราชา อิท พรวี
 เคนที อภยั เทมิ
 ตมหากั วสมาคต

พระเจ้าอาทิตยราช ครั้นได้
 สดับคำทศกราย ทูลแล้วจึงคาร์ส
 คำนั้นว่า ถ้ากระนั้นเราจะให้ภลัย
 แก่ท่านทั้งหลายที่มาอยู่ใต้อำนา

สยดํ วจนํ สควา
สัจจาวํ วิชานิกุ.

จะได้ฟังคำสาขาล จะได้รู้ประ
จักษ์ว่า ท่านทั้งหลาย เป็นคนซอ
สคัญ

กัมโพชา สาธุ จักวาน
อกัส สยลชกั
สัจจาวํ คเหตฺวา โส
อิทํ เทสํ ปน พริวิ
อัญชกัมมํ อนิสารํ
มหาเมตคํ กโรมฺหเส.

ชาวกัมโพชทั้งหลายรับพระ
ราชบัญญัติว่า สาธุ แล้วก็กระทำ
การ สาขาน แสดง ความซอ สคัญ
ถวาย ส่วน ปุทริยอำมาตย์รับเอา
ความสคัญแล้ว ก็กล่าวคำนี้แก่
ชาวกัมโพชเหล่านั้นอีกว่า เรา
ทั้งหลาย จึง กระทำ ไม ทวี จิตร
อย่างใหญ่ ให้เป็นกรรมกษยา
ทยชคอย่าอย่าให้ปราศ จาก สार
ประโยชน์

คทา ปุทริยมีใจ โส
ขณฺณาการํ สพาหนํ
นินยาเทควาน สัพพนคํ
ทัสส อาทิกทราชโน
วันทิกฺวา ทํ ชมาเปตฺวา
นีสฺสิ อภยํ สุขํ.

ครั้งนั้น ปุทริยอำมาตย์ ก็
ถวายบรรณาการกับพาหนะทั้งสี่
แก่พระเจ้าอาทิตย์ราช แล้วถวาย
บังคมให้พระเจ้าอาทิตย์ราช ให้
โปรดพระราชทานโทษ แล้วก็
นั่งอยู่เป็นสุขไม่มีภัย

ตทา ราชา ปโมทิตัว
 ชยเกวี่ นทาปยิ
 ชุกักฎฐิกิ การาเปสิ
 สัตตักขัตติ ชยันตัก.

ในกาลนั้น พระเจ้าอาทิตย์
 ราช ก็รับเรื่องขึ้นเทิงพระราช
 หฤไทย แล้วให้ขันฏากลงไชย
 เกวี่ให้ร้องเอาไชยถึง ๗ ครั้ง

กโต ราชาว อาทิตโต
 จินเคนโต กัมพะเช พล
 สันตัมเปตวา ปณเฑเท
 อาหาเรท วิตถาทิ
 เนยยันติ เท วสาเปณติ
 หริปัญุเชยบขังสิเม
 สกยส์ ปากฎกถ
 การเกวี่วา เทติ กัมพะเช
 มหัพพะเลท กัตถกา
 มหัพพะลา ทิ นามโส.

ล้าคัมนี้ พระเจ้าอาทิตย์ราช
 ทรงพระจินตนาการ อยู่จึงโปรด
 เกล้าให้เลี้ยงตพวกพล ชาวกัม
 โพงเหล่านี้ ให้อิมหนาลำราญ
 กล้วยอาหารอันประณีต แล้วพระ
 ราชทานสิ่งของต่าง ๆ มีผ้านุ่งห่ม
 เช่นกัน แล้วนำไปให้อยู่หลังเมือง
 หริปัญุไชยนคร กระทำให้ปรา
 กฏพระยศของพระองค์ แล้วพระ
 ราชทานให้ชาวกัมโพช ชื่อว่า
 มหัพพะละ เพราะพระองค์กระทำ
 กล้วยพลหมู่ใหญ่

ตทา เคมี จ กัมโพชา
 พยารโเวเคท ชีพิโต
 ทิพพะโรเคทิ มเต เท

ส่วนพวกชาวกัมโพชเหล่านั้น
 ก็เกิดพยาธิโรคเข็ยคเข็ยนชัน พา
 กันล้มตายเป็นโรคนั้นแรงร้ายอยู่

รักคืนทีเว นรินทเว
 กเพวรา พท ไทน์ติ
 น ๑ สักโกณติ ทัยฺหเว
 เอกสมี จตทททีย
 ฉัทเทนที เท ทิเนทเ
 ชนตา ทํ ชิกจฉนติ
 เตน ชิกจฉกีนามสา
 ยาว สาสชชนา โททิ
 ทริปฺญุเชยฺยชฺฉิเม.

เนื่อง ๆ ทุกคืนทุกวัน จนมีซาก
 ศพมากไม่อาจเผากันได้ ก็ทิ้ง
 ลงในแม่น้ำน้อยแห่งหนึ่ง ทุกวัน
 ทุกวัน คนทั้งหลายก็เกลียดแม่
 น้ำน้อยนั้น เพราะเหตุนั้น แม่น้ำ
 น้อยนั้นจึงได้มีชื่อว่า ชิกจฉ ต่อ
 มาจนทุกวันนี้ มีอยู่ข้างหลังเมือง
 ทริปฺญุชยฺยนคร

อาทิตฺตราชา อัสสสิ
 ทํ ปวตฺตํ ทยาจโก
 กัมโพชพลนิกายํ
 อานยิตฺวา คนฺธยเก
 ทตฺต คัมเม วสาเปสิ
 เตน กัมโพชคามคฺติ.

พระเจ้าอาทิตย์ราช ไล่ศกษ
 ประพฤติเหตุนั้นแล้ว ก็มีพระ
 ไทยเกิดความสงสารมาก จึงให้
 พาพวกพลนิกายชาวกัมโพชมา
 ให้อยู่ในหมู่บ้านชื่อว่าคนธยะ
 คานในทริปฺญุชยฺยนครนั้น เพราะ
 เหตุนี้ หมู่บ้านนั้น จึงเป็นบ้าน
 ชาวกัมโพช

ตโต อปรภาเค เท สัพเพ
 ชนตา อคฺคโน ปุคฺคทาเว อนฺส-

ภายหลังในสมัยนั้น พวก
 คนทั้งปวงเหล่านั้น รลึกถึงบุตร

สรันตา ออกัณฐิตกตา ไหน่ติ
อาทิต์ตรีญ์ญ ไฉตัง อาราเธควา
อิต์คโน วิสยนครคมนนัคคิ ยาสึ

แลกรรยาของคน ก็เกิดความ
ทุกข์เคียดกรอนจน จึงยังพระไทย
ของพระเจ้าอาทิตย์ราชให้ทรงยินดี
แล้ว ก็กราบทูลขอหนทางที่จะ
กลับไปยังบ้านเมืองที่อยู่ของตน

อาทิต์คราชา เศล อนาคต—
คมนัน สุควา การุญญจิตัง
อัญญุเปทวา อาท โภ สเท
คุมเมท สกนศร คันคุกามา
สัจจาเวน สยต กัตวา สย—
โถทกั ยิวต คมิถาติ

พระเจ้าอาทิตย์ราชได้สัถยการ
ไปอนาคตของชาวกัมโพชเหล่า
นั้นแล้ว ก็ยังเกิดพระไทยกรณา
จึงตรัสว่า บุกรท่านผู้เจริญ ถ้า
ท่านทั้งหลายปรารถนาจะไปบ้าน
เมืองของตน ก็จงกระทำการสา
ขานตามความซื่อสัตย์ คมกินน้ำ
สยดแล้วก็พากันไปเถิด

เต สาธุทิ วัควา ราชานัน
วันทสุ

ชาวกัมโพชเหล่านั้นรับพระ
ราชบัญชาว่า สาธุ แล้วก็ถวาย
บังคมลาพระเจ้าอาทิตย์ราช

อด ราชา มหาสวัณนส—
ราวัก อุตเกน ปุเรควา อิต์คโน

ครั้งนั้นพระเจ้าอาทิตย์ราช ก็
ให้คักน้ำมาเต็มขันทองใหญ่ แล้ว

ซึกัครคนตักักรตณัฎฐั โธวา—
เปต้ว สัพเพ ฉคามาวจรเทวตา
อินทพรหมยมชา สขิ กัตวา
สัพเพ เต กัมโปชา ปุทริย—
มัจยมุชา สปลั การาเปต้วว
ขีวาเปตติ เปเสสิ

ล้าง พระขรรค์ แก้ว แล ทอก แก้ว
ของพระองค์ เชิญเทพยดาทั้ง
สิ้นมีเทพยดาในชั้นกามาพรทั้ง
๖ แล พระอินทร์ พระพรหมเป็น
ประธานให้เป็นสักขีพยาน แล้ว
จึงให้ชาวกัมโปชทั้งสิ้น มีปุทริ
อำมาตย์ เป็นประธานให้กระทำ
สาขาลแล้ว คำรัสว่าท่านทั้ง
หลายก็มกนเณคกั้งนี้ แลวก
ไปรทให้ไป

ชด เต สัพเพปี สปลั กัตวา
ขีวันติ

ครั้งนั้นชาวกัมโปชทั้งปวง
กระทำการสาขาลแล้วก็มกน

ชด ราชา เตสั หัตถธาทัน
วัตถาลังการานั สัพพะภวณณสิคั
ชลังการาเปต้ว โภเชต้ว เป—
เสสิ

ครั้งนั้นพระเจ้าอาทิตย์ราช ก็
พระราชทานพาหนะมีช้างเป็นต้น
แลถ้านุ่งห่มเครื่องประดับตกแต่ง
มีประการต่าง ๆ แก่ชาวกัมโปช
เหล่านั้นให้ประดับตกแต่ง แล
ให้บริโภคนาอาหารแล้วก็ส่งไป

เตบี ระชานั วันทิต้ว สก—
นครมเว คมัสสุ

ชาวกัมโปชเหล่านั้นถวาย
ยังคมลลาพระเจ้าอาทิตย์ราชแล้วก็
ไปยังพระนครของตน

ปุตริยมีโหี บัควา ๑ ปน
ราชานัน วันทีควา อาทิกัตริญโย
สาสนัน มิตกัตสันถวภาว กเดสิ

ส่วนปุตริยอำมาตย์ ครั้นถึง
แล้วจึงถวายบังคมพระเจ้าละโว้
แล้วก็กราบทูลข่าวสารแด่ทงมิตร
สันถวภาพของพระเจ้าอาทิตย์ราช
ถวาย

อด นั ราชธา อาท นาทันค
เทน สักช มิตกัตสันถวภาว กาค
เปเสมิ ท วิชสันตถิ เปเสควา
กัสมมา ทจันทิตเดนาคทาสติ

ครั้งนั้นพระเจ้าละโว้ จึงตรัส
กับปุตริยอำมาตย์ว่า เราไม่ได้
ใช้ท่านไปเพื่อจะให้กระทำมิตรสัน
ถวะ กับด้วยพระเจ้าอาทิตย์ราช
เราใช้ท่านไปเพื่อจะให้กำจัดพระ
เจ้าอาทิตย์ราชเสีย เหตุไฉนท่าน
จึงได้มามีชื่อเสียงเล่า

ท สุกวา ปุตริยมีโหี อัย-
ปฏิกานโณ หุควา มังกุโท อโหสิ

ปุตริยอำมาตย์ครั้นได้ฟังพระ
ราชคำตรัสแล้วก็ทนมคปฏิกาน
(ทนมคทนทางที่ระกถ่าวโท้คอบ)
เป็นผู้เก้ออยู่

ราชายี ท อธิษัปลายั อธา-
นิทวา อติมานวเสน อัททโน

ส่วนพระเจ้าละโว้ไม่ทรงทราบ
อธิษายนั้น ด้วยสามารถมีมานะยิ่ง

จามเทวีนัย ปริเฉท ๑๔

มหัพพะลภาเวน อาทิตยราชานัน
วิธินันต์ถิ อารพิก

นักแลด้วยความที่พระองค์มีพล
มาก ยิ่งทรงพระปรารภจะกำกั
พระเจ้าอาทิตยราชเสียบให้จึงได้

คโค ทารันตเรเขว เอโก
สิริคุคโค นาม อมัจจุปะคโค
อพิภราชานัน อัญญูหันโค โส ๑
ชคิกุสลคโร มามโก ๑ เอกทิ-
วสั ราชานัน ออบสังกมิตวา วัน-
ทิตวา เอวมาท ยทิ เทว คมัทากั
มโนโรโต มัตถกั อนัญญูโค เหว
อหันเต มโนโรติ มัตถกั ปาย-
นิสส์สามิ คเมหิ พลนิกายเย สัช-
เชคควา มยา สักชี อาทิตยราชานัน
สัชชีว คเหตุวา คมัทากั ปายเท
วันทาเยสส์สามิ โน ๑ สักชีส-
สามิ มั ชิวิกา ไวโรเปถาคิ

ภายหลังในกาลอื่น มีบุตร
อำมาตย์ผู้หนึ่งชื่อว่า สิริคุค ได้
เป็นผู้อุปฐากพระเจ้าละโว้ แล
สิริคุคอำมาตย์นั้น เป็นคนฉลาด
ยิ่งนักแลเป็นที่นับถือของพระเจ้า
ละโว้ด้วย วันหนึ่งจึงเข้าไปเฝ้า
พระเจ้าละโว้ ถวายบังคม แล้ว
กราบทูลอย่างนี้ว่า ข้าแต่สมมุติ
เทวราชเจ้า ถ้าความปรารถนาของ
พระองค์ยังไม่สำเร็จถึงที่เพียงถึง
กระหม่อมแล้ว ข้าพระพุทธเจ้า
จะให้ความปรารถนาของพระองค์
นั้นถึงที่เพียงถึงกระหม่อม พระ
องค์จงตระเตรียมพลนิกายไปกับ
ด้วยข้าพระบาท ๗ ระเบียบพระเจ้า
อาทิตยราชจันเป็น ให้มาถวาย
บังคมพระบาททั้งสองของใต้ฝ่า

พระบาท ถ้าข้าพระบาทไม่สามารถ
ผลองพระเศษพระคุณไค้ ของ
ปลงชีวิตข้าพระบาทเสีย

ราชา ทัสส์ ถถ สักวา อาท
ทาท อหิ ทัง วณิ สักวา อติ—
วิยโสมนัสโส ซาโต หุทวา
ทัสส์ สักการิ กัตวา เสนา—
ปคิฏฐานัน ษัตริยเปสิ สกพลนิ—
กาเยน สักกมิทวา เตน สัทธิ
หริปญฺเจชยยนคริ คคณิตถํ ปน
เปเสสิ

พระเจ้าละไวไค้สคัยถ้อยคำ
ของสิริคุคอุมาคัยแล้ว จึงตรัส
ว่า กูกรพ้อสิริคุค เวาไค้ฟังถ้อย
คำของท่านก็เกิดโสมนัสยนิคิพระ
ไทยยิ่งนัก แล้วพระองค์ก็กระทำ
สักการะแก่สิริคุคอุมาคัย แล้ว
ตั้งให้เป็นท้เสนาบคิ แล้วพระองค์
ก็รวบรวมพลนิกายของพระองค์
ส่งไปกัด้วยสิริคุคอุมาคัย เพื่อ
ให้ยุคถ้อเอาหริปญฺเจชยยนครอิค

โส ราชานัน วันทิตวา มหัน—
เทหิ พลนิกายะหิ สัทธิ สัพเพ
ปน สรโยเช คเคทวา หริปญฺ—
เจชยยน คริ อากัญฉิ

สิริคุคอุมาคัย ถวายบังคม
พระเจ้าละไวแล้ว ก็พาสรโยชา
ทั้งปวงกัด้วยพลนิกายหมูไค้ใหญ่มา
ยังหริปญฺเจชยยนคร

สัพเพ เท ปน สรโยชา
อติวิยกัทธา หิตถมฺมุฏฐิ กัตวา
โฏฐฐุชาทันทํ มุเชน อุกกฏฐิ—

ส่วนสรโยชาทั้งปวงก็ขึงโกรธ
กำหมักก็คริมมีปากเข้าแล้วกระ
ทำเสียง ไค้ด้วยปากกล้าวอญูว่า

ฐิติทัต กัควา มยั ปุณัปปุณั
 ฐิริปุณัชเอยัยิ คมิมีทา น จ สห
 ปุคัคเคหิ ฌเว วสิคั ลภิมีทา
 อิทานิ คั ลภิคัควา สัพพะ นาคเวหิ
 เอกั คเคหิควา อิมัหากั วัณฺณ—
 โณ ทาสั กโรมาคิ วัตันทา
 อากมิส อุนกักเมเนวาคันคัควา
 สุริสัณฐุนคริ ยัคัควา อารักขานั
 เทวตานิ อานภาเวเน สัพพะ เท
 มัคคะวิมุฬัหา หคัควา ปราวัปริ
 คันคัควา พิงคนททริ ยัคัควา

เราทั้งหลายไปทริปุณัชยันนครบ่อ
 บ่อ ไม่ได้อยู่ในเรือนกับด้วยบุตร
 แลภรรยา ที่นี้ได้ทริปุณัชยันนคร
 แล้ว จะจับคนจากชาวเมืองทั้งปวง
 มาสักคนหนึ่ง จะกระทำให้เียนทาย
 ของพระราชาของเราทั้งหลายแล้ว
 ก็พากันมา มาโดยลำคัยกับันล
 ด้ง สุริสัณฐุนคร พลนิกายทั้ง
 ปวงนั้นก็หลงทาง ด้วยอานภาพ
 เทพยกาอารักษั หลงไปเสียยัง
 ทิน ๗ จนถึงฝั่งแม่น้ำ พิงคนท

คัคคปิ เอโก เทยัโย นาม
 คาโม โหติ กัมโปชา เทยั—
 ยชนเต นาวิเก กัควา นาวาหิ
 พิงคนทั ตรันคิ

ในตำบลนั้นมีบ้านไทยอยู่บ้าน
 หนึ่ง ชาวกัมโปชให้พวกคนไทย
 เียนนายเรือข้ามแม่น้ำพิงคนทไป
 ด้วยเรือ

คโต ยัฎฐุราย คั นครคิฎฐุ
 นาม ชาคั ยาวชชัคคณา โหติ

จำเดิมแต่นั้น ที่นั้นเกิดช
 ว่าครคิฎฐุ ทำข้าม มาจนทุก
 วัน

กโทว กัมโปชา หริปัญฺ—
 เชยฺยชารักชกาเทวทาที วิคหิตโต
 หุทฺว่า อติวิยมุพฺพทา หุทฺว่า อี—
 ทญฺจิทญฺจ หริปัญฺเจชยฺยันตี น
 ชญฺญายิสฺสุ หริปัญฺเจชยฺยโปก—
 ชรณินยา ชฺชํฉิมตฺตทิสสาภาคา—
 ภิมุขํ คันทฺว่า มนฺสฺเสหิ ฉชิตี—
 ตปฺริ ปรวิสิทฺว่า มนฺสฺเส อปฺส—
 สันตา คณฺทลาหารํ สฺริ ธเว—
 สมานา สทฺธาว ภูณฺชันทา สฺริ
 ยวันตา มทฺทมทฺทา หุทฺว่า เกจิ
 คายนฺตา เกจิ อุกกฏฺฐสฺสทฺ
 กโวจฺนทา กิพฺพันฺตา เกจิ อภิรม—
 มมนา อเหตุ

ลำคัมนี้ชาวกัมโปช อัน
 เทพคณาผู้รักษาหริปัญฺชยันนครเข้า
 สิง แล้วก็พากันยิงหลงไป ไม่
 ปรากฏเลยว่าเมืองนี้เมืองนั้นเป็น
 หริปัญฺชยันนคร ก็ย้ายหน้าเฉพาะ
 ท่อทึคภาภาคเบื้องชฺฉิมทึคแลออก
 ทึค แห่งสวะโยกชรณเมืองหริ
 ปัญฺชยันนครไป ก็เข้าไปยังบุรี
 มนุษย์ทั้งหลายทั้งเสียบ แล้วไม่
 เห็นมนุษย์ ก็เที่ยวแสวงหาเข้า
 สารอาหารสวาไค่ แล้วก็วิโรค
 แลคัมภินสุรามัวเมาไป บางพวก
 ก็ชบว้อง บางพวกก็กระทำเลียง
 โทษ บางพวกก็เล่นวันเริงบันเทิงใจ

กโท ชฺชญฺฐาย คํ นครํ รม—
 มนฺครนฺติ วุจฺนติ สายิ ยา—
 วิชชตฺตนา ปากฎา

จำเดิมแต่กาลนั้นมาคนทั้ง
 หลายร้องเรียกนครนั้นว่า รมนคร
 เมืองนั้นยังปรากฏอยู่มาจนทุก
 วัน

เทวี ปกติมพิทา สุวามะ—
รยมีขวันตา มีทันทา อคิวย—
วิมพิทา โทนต์ิ เต ปราปรวิ
คณคัมสัถโกณฑา บัจมา นวิท
ทิส

คนพวกนั้นหลงอยู่โดยปรกติ
แล้ว เมื่อคัมภีร์สุวามะมีมาอยู่
ก็ยิ่งเป็นคนหลงมากขึ้น คนพวก
นั้นไม่อาจไป ต่อ ไปก็พากันกลับ
หลัง

เต มพิทภาวัญญิตวา เส—
นาปคิยมชสุวโฆชา ทริปญญ—
เซยัชชนตา นิกัฆมิทวา อนธา—
วันติ เต อสิสัถคิมคคะเวทิจ
ปรหริทวา มาเวทวา พทมทาว
อเสสิ เสสา ปลายิตวา สอิ—
สัณฐิวาสินตา เต ปลาयันเต
ทิสวา นิกัฆมิทวา อนธาวันตา
มาเวทวา หตถอัสสาทัน สิวณ—
ณรชฏวักถาลังการาทัน สัพพ—
ปกเรนถัน ทิส

พวกสุวโฆชาชาวทริปญญชัย
นครมีเสนาบดีเป็นประธาน ครั้น
ได้ทราบว่าคนพวกนั้นหลงแล้ว
ก็ออกไปคิดตามมาประหารคนพวก
นั้นด้วยดาบหอกไม้ฉ้อน ชำเสียบ
ให้ตายเป็นอันมาก ที่เหลืออยู่
ก็หนีไปได้ พวกคนที่อยู่ในสัจ
สัตยฐนคร ได้เห็นคนพวกนั้นหนี
มา ก็ออกไปคิดตามฆ่าเสียบ แล้ว
ก็เก็บเอาข้างม้าทองเงินแลผ้าถุง
ห่ม เครื่องประดับแลเครื่องใช้
สอยต่าง ๆ

กัมโพชชนตา โยธั มร—
ณภยัตถัชชิตา คุริเคน ปลายิตวา

พวกคนโยธาวกัมโพช อัน
มรณภยัตถัชชิตามแล้วก็รีบหนีไป

เอโกบี นวัตกรรม์ สติ ปติยซ์ฉัตตุ
อัสกโกณศา

ไม่อาจกลับหน้ามาต่อรบเลยสักคน
หนึ่ง

ทโต บัฏฐาย ลอนครวา—
สิโน ชนทา เอโกบี ทริปญ์—
เซชัยปติยซ์ฉัตตุ อัสกโกณศา
ทโต บัฏฐาย ลัพภนครวาสิโน
ชนทา ทริปญ์เซชัย โอลโตเกตุ
วา นามนาโหสิ ทโต บัฏฐาย
สัพภราชา พลวชนทาย กิณฺฑิ
อุบาย วา น บัฏฐนติ

จำเดิมแต่กาลนั้นมา พวกคน
ที่อยู่ใพระนครละไว้ สักคนหนึ่ง
ก็ไม่อาจจะต่อรบเมืองทริปญ์ชัย
ชื่อว่าระแลกเมืองทริปญ์ชัยยังไม่
มีแล้ว พระเจ้าตะไวถึงจะมีผู้คน
มีกำลังก็ไม่เห็นอุบายสักอย่าง
เคี้ยว

กัมโพชปราชนิ นาม กัณฺฐกั
นิฏฐิต

กัมโพชปราชนิ กัณฺฐกั จบแล้ว

ทโต บัฏฐาย สวา ปุริ
ทริปญ์เซชัยโสภนิ
สัพพทกขิ อตถกัณฺฐกั
สมิทธิ สัพพทา กั
ปุณฺธิ อคฺคณฺยาเนหิ
นิจฺจกัเทหิ ภูมัย

จำเดิมแต่กาลนั้นมา ทริปญ์
ชัยนครถึงคางาม ล่วงเสียซึ่ง
สรรพทกข์ กระทำให้สำเร็จได้
ทุกประการ ยิรมณฺเฑไปคัวยเจ้า
แล่น้ำ แลถวพอนราชัษบร็อง
ปราศจากภัย สมณะพราหมณฺ

สมณา พริวทมณา จาบี
 ไทราหารา วิคคา อหุ
 พยากรณิ อวทิส
 วัณฺเณ อากิตฺทราชาโน
 อโตะ ปรี มหาราชา
 อัมหากิ ทริปัญฺเชยฺย
 มทานคฺริ สขิ เชม
 ภวิสฺสันติ นิสฺสย
 เทวตา มเทสฺกชา
 อภินันฺทินฺติ เท สขิ
 น จีร อากมิสฺสันติ
 นคริ อภิวิภิชิตฺตฺนฺติ

เทสฺยิ การณิสฺสว
 อากิตฺทราชา ปโมทิต
 โสเธควา ลังการาเปสิ
 นคริ เทวสาทิส
 เทวปฺยฺย สมานคฺริวา
 ทิปฺยฺยปาทิวาอฺยิ
 ททา มเทสฺกชา เทวา
 กณฺหิ ชฺพพฺทริ ปรี
 มาลฺวากฺริ รุหฺนฺติ

แลโทรพาฤคมาจารย์ทั้งหลาย ได้
 ทูลพยากรณ์ไว้แก่พระเจ้าอาทิตย์
 ราชว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า เบื้อง
 นำแต่ขึ้นไป ทริปัญฺชยฺนคฺรของเว
 ทั้งหลายจะเป็นมหานคฺรคฺชเกษม
 โทยไม่สงไสย เทพยคาผู้มี
 ศักกาใหญ่ก็ยิ่งยินฺทิ ไม่นานนัก
 เทพยคาทั้งหลายนั้นจะมาอภิบาล
 บำรุงรักษาพระนครให้เป็นคฺช

พระเจ้าอาทิตย์ราชได้สคฺย
 พยากรณิ ของสมณะพวาทมณฺ
 ไทราพฤคมาจารย์เหล่านั้นแล้ว ก็
 ยินฺเทิงพระราชทฤไทย ไปรคให้
 ชำระคคคต่งพระนครประคฺชเทพ
 นคร ให้นำคฺเรองเทพยชามา
 พริอุมแล้ว ก็อณฺเชยฺยเทพยคา
 กวฺยคฺเรองสคฺการะมิเทยฺนแลอฺย
 เป็นคณฺ ครงนฺนเทพยคาทมิศคฺกคา

ชภิบาลันที อัสสทา
อวีเรนเว โส วัโพท
มหา อุตตทโร สุตโต

ใหญ่ก็ขึ้นคานให้หน้อย่าง ทราย
ก่างอกขึ้นเต็มไปบนยอดเขา ก็
อุสาทอภิวาลยารุงรักษา อยู่มา
ไม่ช้านานหน้อย่างทรายนั้นก็ปรา
กฏเจริญใหญ่สูงขึ้น

ททา เอโก กุกุกุโฏ สุตโต
มอรรุสโล สุตโม สุตทอาโม
อูปยติ คัสส มทอมัสมี
เทวานคคิ วัคชิตุ สปร
ทิวา วัคโต วัคชียมทอาโม
สัช ชเนนโต วัคชโลควัททโมโน
วัคชฐัมมิ ทวาโส ชนคาภิสโน
สเรน ทวาโส นีวัคกาลิ คัสส
อปั วัค สวัคเชเร ปภุเต
ปฐุมมัสสเฉ อวสานกาล
ติกาทรโว กุกุกุโฏ มอโร
นาเทนที ทวาชเนเต สวาชิตี

ในกาลนั้น มีไก่ขาวงามตัว
หนึ่ง เป็นไก่ฉลาดทำเสียง
ไพเราะที่ มีเสียงเสมอก็เช่น
ไก่ล่าพองงาม เกิดขึ้นบนยอด
ไม้ย่างทรายนั้น เพื่อจะรักษาบุรี
ให้ก็ตามเบื้องอย่างของเทพยดา
เป็นไก่ล่าพองทั้งสามยามทั้งกลาง
วันแลกลางคืน เช่นไก่ทำความ
ศขให้บังเกิดทำโลกทรัพย์ให้
เจริญ ประชุมชนที่อยู่ในแคว้น
แคว้นก็ไม่มีความหวาดทวน วัน
เวียงอยู่ด้วยเสียงของไก่นั้นเช่น
นิงกาล อีกประการหนึ่ง ไก่นั้น
ขึ้นทั้งสามกาล คือ ในปฐมยาม
มัชฌิมยาม แลยามเป็นอวสาน
ตั้งแต่ขึ้นแรกมา มีเสียงไพเราะที่

ข้อมยื่นตั้งให้ พวก คันขาว เมือง
ละโว้ เกรงฤทธิพระราชาของตน

อด โส ลวราชา สักวาน
สักทัง รวันต์ ปวร ทัสส สักกคัม
มัญญูมาโน ทาสกัมมคตณ
อาทิต์ครัญญูโว อติภโต ปาโต
จ ลวราชา อมัจจคตณเสนา
พริหัมณาวารโหรา สันนีปาตา
มยิ โสเท คัม กุกักกุฏสักทัง ก
นิมิต์คณคิ ปุจฉิ

ครั้งนั้นพระเจ้าละโว้ ไล่สัดกับ
เสียงไก่ตัวประเสริฐขึ้นอยู่ แล
ความองอาจของไก่นั้น ก็เข้าพระ
ทัยว่า พระเจ้าอาทิตยราชจะจับ
เอาพระองค์ไปเป็นทาสกรรมกร
ไก่อี้ ก็เกรงกลัวพระเจ้าอาทิตย
ราชขึงนัก ครั้นรุ่งขึ้นเช้าจึงให้
ประชุมหม่อมาตย เสนาบดี
พวาทมณโหรวารบพร้อมกันแล้ว
จึงตรัสถามว่า เราไต่บินเสียงไก
่นั้นจะมีนิตระอย่างไร

อด เต คัม อวทิส
มา ภายต วเดสภ
อิท กุกักกุฏสักทังมยิ
น จ อัมหากัม ภาวริยัม
อยัม สักทัง กุกักกุฏสัก
รวิซัสส หริปญญะชัยยัม
ยาวตา กุกักกุฏ โสยัม

ในกาลนั้น ชนทั้งหลายนั้น
จึงกราบทูลพระเจ้าละโว้ว่า ข้าแต่
พระองค์ผู้ประเสริฐในรต ขอพระ
องค์อย่ากลัวเลย ถึงเสียงไก่น
ก็ไม่เป็นที่หนักพระไทยของพระ
องค์ เสียงไก่นี้รักษาเมืองหริ
ปญญชัย ไก่นั้นยังขังอยู่ในมือ

วิสต์ติ สกทฺ อุมุ
อาทาศี เนว ส่า ปุริ
มหาปุริ ภวิสส์กิติ.

นิรเพิงโค ทริปฺญุชฺชนครนั้กัก
เขนเมืองใหญ่ ไม้มีความเกือค
ร้อนเลขที่เกือวเพิงนั้

เอว กเดสิ ลวราชา ปเรสิ
ลาภสนัน ๑ อกคทา สีสเลน
วิทโหวิย ปกัมีปฺมานททโย อโหสิ
อิทฺ ทริปฺญุชฺเชยวรัทฺชกุกฺกมุ
วรกุชฺปายํ จินทฺยมาโน วสิ น
สุชฺ ภูณฺชติ น สุชฺ นิสฺสทติ

คนทั้งหลายนั้กรายทูลอย่าง
นั้แล้ว พระเจ้าละโว้ไปนครกุง
ถูกศรเสียบแทงแล้ว เพราะพระ
องค์ทำแกลลาภแลศของผู้อื่น
ไม่ได้ จึงเป็นผู้มีพระโทษหวาก
ทวนไหว ทรงพระดำริห์แก่จะ
หาอุบายฆ่าไก่ที่รักษาพระนคร
ปฺญุชฺชนครนั้อยู่ จะเสวยพระกระยา
หารก็ไม้เป็นศุช จะประทึชอยู่ก็
ไม้เป็นศุช

ชด สัพเพ เสนายทิอาทิต
พิร่าทิมณาทิโหรวาทโย ทิสส์
วิชัยการุ ทิสฺวา ราชานํ ปุณฺณิสฺ

ชนทั้งปวงมีเสนาบดีพราทมณ
โหรวารย์เขนกัน ไก่เห็นพระ
อาการของพระเจ้าละโว้แปลก
ประหลาด จึงกรายทูลถามว่า

กินัน เทวีย์ปทาพาโอ
กั วิจักโกสิ กุยติ
กั กัโส ยัณชช ซาโคสิ
อัสสาโสสิ มทามทนต์.

ข้าแต่สมมุติเทวราชเจ้า โฉน
หนอ พระโศคาพาอภิมืออยู่แต่
เล็กน้อย ข้าแต่พระองค์ผู้เป็น
พระเจ้าแผ่นดิน พระองค์ทรงพระ
ปรีวิตกอย่างโรฎา โฉนพระองค์
จึงไต่บังเกิดชুবชิตดมเหลืองไป
และจะขยายพระอัสสาสะกัใหญ่ๆ

น ๑ อาพาธโก โทมิ
วิจักโก โทมิ ปริสา
โก พรัทมิโณ วา เวโส วา
สุทโท จันฑาลปลุโส
มันทวิชาย โสธดา
สักโกติ มาเวท คณฑา
ทัสสามิธ วิชชั ทัสส
มม อักคัสส การณาติ.

พระเจ้าละไว้ จึงตรัสทอบว่า
เราจะไต่มีความเกียใช้ กัทา
มิไต่ เรววิตกอยู่แก่ยวิสัช ไกร
จะเป็นชาติพรหมณกั กั ซาติเวส
กั กั ซาติสทกั กั ซาติจันฑาล
กั กั ซาติปลุสะกั กั สามารถจะ
ฆ่าฝทเกิดแล้ว กัวยมนตร์ฎา
กัวยวิชา ฎากัวยโธสถอนโต
เราจะให้ราชสมยติ ในพระนคร
ละไว้ นั้แก่คนนั้ เพราะเหตุคน
นั้เป็นผู้เลิศของเรา

อถัสส วณั สุคัวา ปาป—
กัมันกรกสโล ราชานั เหวมาท

ในกาลนั้ คนผู้ฉลาดกระทำ
กรรมเป็นชาย ไต่ฟังพระราชา

เทว เศว สันเทษี มา จินตยิ
 เอก์ อปลายิ บัศสามิ โส กัก-
 กุฎุ ทริปัญุเซษยรักขโก อีท-
 ฉานภาโวบี นวอษัยาทิโต น
 สารทโร ๑ เนโส สัพพิทถ
 กุสโต อิมัทถ นควรรักขโก
 ปน จิวิ อษัยาโท कुณโทสกุส-
 ลทโร ๑ ทัสสา महासिक्खारि
 กัทวา อารานัน กิริทวา อิมิต-
 ทัสส กุกักกุฏ มาเวकु เปสิส-
 สามาติ

ของพระเจ้าละโว้ แล้วจึงกราบทูล
 อย่างนั้นว่า ข้าแต่สมมุติเทวราช
 เจ้า เมื่อเหตุอย่างนั้นมาแล้ว ขอ
 พระองค์อย่าได้ทรงพระปรีวิติก
 ไปเลย ข้าพระบาทเห็นอุบาย
 อยู่อย่างหนึ่ง ไก่ที่รักษาพระนคร
 ทริปัญุชยันนั้น ถึงจะมีอุทธาน
 นุภาพ ก็พึงเกิดขึ้นใหม่ไม่เปน
 แก่นสารเหลือเกินนัก แลก็จะไม่
 ผลาญไปในสิ่งทั้งปวง ส่วน
 เทพยคาที่รักษา พระนครของเรา
 ไท้อุบัติยังเกิดขึ้นนานแล้ว แล
 ผลาญในคุณแลโทษวิเศษกว่า ข้า
 พระบาททั้งหลาย จะกระทำการ
 สักการะใหญ่แก่เทพยคานั้นแล้ว
 จะเชิญไปให้ฆ่าไก่ ของพระเจ้า
 อาทิตยราชซึ่งเปนข้าศึกเสีย

อถัสส ลวมุชัสส เสนา-
 ปทิตาทโย ๑ ทิ สุนทรันติ วัทวา
 ทถา กวิ

ครั้งนั้นชนทั้งหลาย มีพระเจ้า
 ละโว้แลมุขมนตรี เสนาบดีเป็น
 ประธาน จึงกล่าวแก่คนผู้ผลาญ

กระทำกรรมที่เป็นบาปนั้นว่า คำ
ที่ท่านกล่าวนั้นค้แล้ว ก็กระทำ
ตามถ้อยคำ ของคนที่ฉลาด
กระทำกรรมที่เป็นบาปนั้น

ลวณครวรัถยเทวตาศี ลว—
วิญญา สุการเวณ ปุชิตัตตา
มานิกตา อาราธนาเขว คัม พลี—
กัมมี สักการ คเหตุวา ปริภุญชิต
กาลสัมปทเตเขว อิตตานัน อ—
ลึงกริตวา สกปรีวารานัน สัญญ
ทิตวา มหากัมพิลเวเสน พิง—
คนทिया โสเคน ทริปญชเยย
อาคัญฉิ ทริปญชเยยนครสมิ—
ปเก สัมปทเตเขว พรหมณ—
เวสิ คเหตุวา กตรทิตตมาทาย
ปณณฉิตคคญ คเหตุวา คัจฉิต
เสตกกัณฐวสนันคถานัน โอโลก—
นัตถัน โอนคริ ปริวิสิทวา อัน—
ทรวินิย โอโลกะทวา วิรท

ส่วนเทพยดา ที่รักษาพระนคร
ละไว้ อันพระเจ้าละไว้ชุนานขี้ดือ
เชื้อเชิญ โดยความเคารพด้วย
ค้แล้ว ก็รับเอาเครื่องสักการะ
พลีกรรมนั้นแล้วบริโภค ครนถึง
กาลเวลาแล้ว ก็ประคัยตกแก่
คน ให้สัญญาแก่บริวารของตน
แล้ว จำแลงแปลงเพศเป็นจระเข้
ใหญ่ มายังทริปญชียนคร ตาม
กระแสนแม่น้ำพิงคนที้ ครนถึงที่
ใกล้ทริปญชียนครแล้ว ก็จำแลง
แปลงเพศเป็นพรหมณ ดือไม่
เท้ากัข่มทำค้วยใจไม่เคินไป ก็
เข้าไปภายในพระนคร เพื่อจะแล
คู้ทอขุของไก่ขาว แล้วก็เทยวแล
คู้ไปในระหว่างหนทาง

อิทัมวรัถติกสมเยเยว เส -
ตกุกักโก มาลวรูกักเค นิสัน -
โน ปสาเรควา อักทโน เทว
ปักเซ วัสสทล อัยโณฏควา
มรุตที่เทน วิ

พอได้ อัทมวรัถติกสมยะเวลา
เที่ยงคืน ไก่ขาวซึ่งจับอยู่นบออก
ไม่อย่างทวาย ก็กางปีกทั้งสอง
ของคนปรบลงยังพินที่อยู่ แล้ว
ก็ขึ้นด้วยเสียงอันไพเราะ

อถัสส โส ลวนครวรัถโก
พรัหมโณ ทัง สัททัง สทวา อัย
เสตกุกักกุสส สัทโทติ อัญญาสิ

ครั้งนั้นพราหมณ์ทรงทักทายพระ
นครละโว้ ได้ฟังเสียงไก่นั้นแล้ว
ก็รู้แน่ว่าและเสียงไก่ขาวนั้น

ทสมิ ขณ กทวรัถมา -
ทาย คันทวา มาลวรูกัก อภี -
รุษทิวา กุกักกุ โยเดควา ชิว -
ทักขัย ปาเปควา กเพอวิ รุก -
ขสมิขัม ฉัทเททควา ลวนคร
ชคมาสิ

ในขณะนั้น พราหมณ์ทอด
ไม่เท่า ไปขึ้นยังต้นไม้อย่างทวาย
แล้วก็ตีไก่นั้นให้ถึงสิ้นชีวิต แล้ว
ทิ้งซากศพไก่ไว้ ยังก่ไกลต้นไม้
แล้วก็ไปยังพระนครละโว้

อิท สันธาย โลกาน โอวา -
ทวเสน ปรมีปราชริเยหิ วุฑัก

ปรมีปราชารยทั้งหลาย จึง
ได้เอาไครยเหตุนี้ กล่าวไว้ด้วย
สามารถจะสั่งสอนแก่โลกว่า

ทลลโภ ปรีสาชัญญโณ
 ทักถิ อัสสา ฐาเนโย
 สมโณ พริทิมณาชาโร
 ชันทีโต อิตถัสสิโน
 เสนามันคาทโย สุโร
 อุกุโพ กุกุกุโฏ วสิโต
 เอเต สมังคัล นาม
 โลกเ สุขขสภย
 เอเต ทลลพภเอกขิ
 ยัสสคตูปบชชัสสิติ
 ทัสส ทักถิ สุข โภค
 อภิวทมนติ สัพพทา
 เอเต สมังคลเสฏฐเ
 วกชคัพพิ น ยัสชเห
 ยทา ฐ มังคเล นาสเ
 สุขโลกหินา ททา
 ยทาหิ กุกุกุโฏ เสโต
 หริยัญญเฮยยวัถชโต
 ยเรเนว วิหโต โส
 โสคถิ เกลสิ วิหายคัตติ.

บรุษที่เป็นอาชานัย อาวั
 สรรพกิจต่างๆ ไทรวุกเรวัก
 ช้างแลม้าที่เป็นอาชานัยก็ สมณ
 พราหมณาจารย์ ที่มีอาจารย์
 ยาคกรเป็นที่ประพฤติเรียบร้อยก็
 ชันทีทผู้มีปัญญาเห็นเหตุการ
 ต่าง ๆ ก็ เสนามนตรีเป็นคณ
 ที่เป็นผู้กล่าวหาญก็ ไก่ที่แผ่ยก
 ออกแล้วชนกก็ เหล่านี้เป็นของ
 หาได้ด้วยยาก ของหายากเหล่า
 นี้ จึงได้ชื่อว่าเป็นมงคลก็ นำ
 ความสุขแลยศทั้งสองประการมา
 ในโลก สิ่งซึ่งเป็นมงคลทั้งหลาย
 เหล่านั้นแม้แต่สิ่งเดียวเป็นของหา
 ได้ด้วยยาก ย่อมยังเกิดมีแก่
 บุคคลผู้ใด ความสุขแลโลก
 สมบัติย่อมเจริญยิ่งแก่บุคคลผู้นั้น
 ในที่นั้นตลอดกาลทั้งปวง บุคคล
 พึงรักษามงคลก็อย่างประเสริฐ
 เหล่านั้นไว้อย่าละเสีย ก็เมื่อใด

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑๔

เมื่อมองคลุณาคไปแล้ว ความ
คชแลโลกสมยต์ก็เสียมไปเมื่อนั้น
ก็เมื่อใดไก่อขาวที่รักษาพระนคร
หริปญชัชนั้น มีคนอื่นมาฆ่าเสีย
แล้ว ความสวัสดิ์ของชาวหริปญ
ชัชยเหล่านี้ก็สูญหายไป

ททา หริปญชัชยเวราชาษั ทัสส
สรวิกรั กัตวา อากุ คเหตุวา
ทัสส มาตวรกชสมเป ปติฏฐ
ฐาเปทวา อารกช ปติฏฐฐเปสิ

ครั้งนั้น พระราชาในพระนคร
หริปญชัชย ก็กระทำสริกริชของ
ไก่อนั้นเก็บอัญชิวาคุประคิชฐานไว้
ในที่ไกลไม่ย้ง ทราบให้ตั้งการ
รักษาต่อไป

ตวรกชโลยั พราหมโณ
ตวรั บัทวาว สุนันนิมิต์เตน
รณไณยั ทัสส ปหตทาว อ
จิกช

ส่วนพราหมณณเสอชงรักษา
พระนครละไว้ กลับไปถึงพระ
นครละไว้แล้วก็กรวยทูลความที่
ไก่อประหารไก่อนั้นแก่พระเจ้าละไว้
ด้วยนิมิตร์ฝน

ราชา ปพชัณิถวา ปาโตว
สุนันปาถเก พราหมณช บัโก
สาเปทวา สักการ กัตวา บุจฉ

พระเจ้าละไว้คนบรรทมแต่เช้า
ก็ให้ทาพราหมณ์ทำนายสุนันมา
กระทำสักการะ แล้วตรัสถาม

อด พราหมณา อาหิส
 มหาราช กุกกุโฏ ปน ปทโต
 อบี๋ เอโก อุกกรักโซ อีท—
 ธานาโว หริปัญุชัยยนคร
 รัทชิตอ ยาว ทัสส์ ชิวคิน—
 ทวาโย น ไหติ ทาว หริปัญุ—
 เซย์ยนคร สัจจ เชม สฤกัจ
 มทานคร ภาวิสส์คัก

พราหมณ์ทั้งหลาย กรายทูลว่า
 ข้าแต่มหาราชเจ้า ไก่มีผู้ประหาร
 แล้วก็จริงอยู่ แต่ใส่เสื้อน้ำคน
 หนึ่ง มีฤทธิมีอำนาจรักษาหริ
 ปัญุชัยยนครอยู่ อันตรายแก่ชีวิต
 ยังไม่มีแก่ใส่เสื้อน้ำนั้นเพียงใด
 พระนครหริปัญุชัยจักเป็นพระนคร
 ใหญ่สุขเกษม แสงอภิษาหาร
 ใต้โดยง่ายเพียงนั้น

ราชา เกล็นนครรักขพราหม—
 ณานัน วณัน สุควา ปติภริตท—
 ทโย อโหสิ ปาโทว สิสัน ทาท—
 วา เทวปชนัตถาย มหันต ปชชา—
 สักการ ปฏิกษาเททวา อิตคโน
 นครารักขเทวทานัน ปุเชคควา สา—
 ทเวน ปุเชคควา เอมมาท

พระเจ้าละโว้ได้สัจคำของ
 พราหมณ์ผู้รักษาพระนครเหล่านั้น
 แล้ว ก็มีพระไทยเต็มไปทั่วย์คิ
 ทรงชำระล้างพระเค็ยรเกล้าแต่
 เข้าแล้วให้ทกแต่งเครื่องบูชาสัก
 การะใหญ่ เพื่อระบูชาเทพยคา
 แล้วก็บูชาเทพยคาทรักษาพระนคร
 ของพระองค์ โดยเออเพอแล้ว
 จึงครัสอย่างนั้นว่า

เทวเทว สกณนาเสฏโฐ
 เทวเทโว มหิตธิโก
 ยัม มยา ปัตถันนัม กัมมัม
 ทันตยา เม นิฐฐุกถัม
 กุกุกุโฏยิ หโต โหติ
 เฮโก อารักขิโก อห
 ชลเสย์โย ปุริรักโข
 ชิวคันคัม วโร ปภุติ.

ข้าแต่ท่านผู้เป็นเทพยดาใน
 หมู่เทพยดา ท่านเป็นผู้ประเสริฐ
 กว่าหมู่ของตน ท่านเป็นเทพยดา
 ในหมู่เทพยดา ท่านเป็นผู้มีฤทธิ์
 ใหญ่ กรรมอันใดที่ข้าพเจ้า
 ปรารถนา กรรมอันนั้นท่านได้
 กระทำให้สำเร็จ แก่ข้าพเจ้าแล้ว
 โท่ท่านก็ฆ่าเสียแล้ว ยังมีอา
 รักษ์ตนหนึ่งนอน อยู่ในน้ำเป็นผู้
 รักษาเมือง จำเป็นต้องปรารถนา
 ชีวิตอนันต์

รัญญโณ วณัน สุตวา นครา—
 รัชกา พลิกัมมสักกาเรน คหิ—
 คา คัม วิชหิตัน สักโกติ
 สัพพนคัม ปรีโธคัม กัตวา สาม—
 เณรเวส คเหตุวา รัญญโณ ยัส—
 สันตัสเสว คัจฉามิ มหาราชาติ
 วัทวา หริยญฺเฮยยัม ปนาคณฺญสิ
 หริยญฺเฮยยัสส อินฺโตนคเว
 สัพพนทียัม วิวัทวา หริยญฺ—
 เฮยยารักขเทวคัม อทิสฺวา นค—

อารักษ์ที่รักษาพระนคร ครั้น
 ได้ฟังพระวาจาของพระเจ้าละโว้
 แลได้รับเครื่องสักการะปลักรวม
 แล้ว ไม่อาจจะละทิ้งเครื่องสัก
 การะปลักรวมนั้นได้ ก็กระทำ
 การบริโธคจนเสวสันแล้ว จำ
 แลลงแปลงเพศเป็นสามเณร ปรากฏ
 แก่พระเจ้าละโว้ ซึ่งทศกพระเนตร
 อยู่ กราบทูลว่า ข้าแต่มหาราชา
 เจ้า ข้าพเจ้าจะไป แล้วก็มายังหริ

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑๔

รโต นิกัชมิทวา พหินคร
สัพโปกัซรณิย สัพพนทिय โอ-
โลเกสิ วุคฺคณเยเนว ปฏฺฐิปาฏฺฐิยา
สลฺยนามนททวิ ปคฺวา

ปญฺชยฺชนครอิก เทยฺวไปนแม่่น้ำ
ทังสันนในภายนหริปญฺชยฺชนคร ไม
เหนหมุ่เทวาททริกษาหริปญฺชย
นคร ังออกจากนครแลญไปน
สระโปกขรณทังสัน แลนแม่่น้ำ
ทังสันนในภายนออกพระนคร กัยันล
ดงฝงแม่่น้ำ ซอ สลฺยนท โดย
ลาคัยคามนัยทไคกล่าวมาแล้ว

เคน โข ปน สมเขน หริ-
ปญฺชยฺเชยฺยรักชโล สลฺยนทिया
เหตุฐา อคฺคโน วิมานเ- สก-
กริยาบ สทฺธิ ปฏฺฐิวสทฺธิ

สมยฺนนั้น ฌเสอทนอนรักษา
หริปญฺชยฺชนคร อาไครยอญกัย
กัยภริยาในวิมานของทนภายไค
แม่่น้ำสลฺยนท

โล ปน สุวณฺณวณฺณโณวีย
ลิลสมันนาคโต โทคิ กริยา
ปนัสส รชฏวณฺณวีย ลิลสมัน-
ขันนา คทา

ส่วนฌเสอนนมีสคฺกสทของคํา
เป็นผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยคิล ส่วน
ภรรยา มีสคฺกสเงิน ก็เป็นผู้ถึง
พร้อมแล้วด้วยคิล

เท อูโภยิ ปุพฺพกัมมสัน-
นิจายทา สท ปริวาเวททิท-

ฌเสอทังสองนนั้นเสวยทิพศุข
อญในวิมานของทนนันกัยด้วยบริ

พสุษิ์ คัตถิ์ อนุภวันทิ์

วาร เพราะบุพกรรมที่คนสังสม
ไว้แล้ว

โส หริปุณฺเฑยเฮยัรภักชโสยิ์
อุทเท สุจิตฺตคทา รัภักชิตุ์ อุท-
กรภักชโส วุจจติ์

ผีเสื้อที่นอนรักษาหริปุณฺเฑย
นครนั้น คนทั้งหลายกล่าวว่า
ผีเสื้อนารักษาแล้ว เพราะผีเสื้อ
นั้นตั้งอยู่ในน้ำ

คทา สามเนโรยิ์ วุคค-
นเขเนว คิ์ สุานํ ปัตวา หริ-
ปุณฺเฑยเฮยัรภักชกาเทวคทา อิมัสมิ์
อุทกณณเว วสคคิ์ ญัตวา คิ์
ปลกเวเสนโต อาท

ในกาลนั้น ฝ่ายสามเนรก็
ขึ้นลงทนน ตามนัยที่กล่าวมา
แล้ว ครั้นทราบว่าเทพยดาที่รักษา
พระนครหริปุณฺเฑยชยอยู่ในห้วงน้ำ
แล้ว เมื่อจะประกาศกับอารักษ์
เทวดานั้น จึงกล่าวเป็นคาถาว่า

เอहि โภ นครารภักช
สุโร คิว กิร เม สุคิ์
อิทาหิ์ ทูโรโต อาคโต
สุรันคิ์ สห บชฉนิคิ์
อห็นคิ์ ชานยัสสามิ์

ดูรา ท่านผู้รักษาพระนครผู้
เจริญ ท่านมาเถิด เราได้ยินว่า
ท่านเป็นคนกล้า เกยวันเรามา
แต่ไกลจะรบกับท่านคนกล้า จะ
ได้รู้ไว้ว่าท่านมีกำลัง ก้าวล่วง

พลั วิกนัม ไปริสั
คฺวีเทนาภินิกัชม
โน เภ คคัถ คมิสัสัหันตี.

กำลังบรุษ ท่านออกมาโดยเร็ว
เด็ก ถ้าไม่ออกมาเพราะไปในที่
อยู่ของท่าน

คัสสั วณั สคัวา หริ—
ปฺญุเชยัยรักขโก ทํ อภายนโต
หสิศกฺขโต อโหสิ สอ คัสส ปญฺ—
วณั ฌญฺเณโต อาห

ผู้เสอนาผู้รักษา พระนครหรือ
ปญฺชยั ใต้ฟังถ้อยคำของสามเณร
นั้นแล้ว ก็หัวเราะเพราะไม่กลัว
สามเณรนั้น เมื่อจะโต้ตอบแก่
สามเณรนั้น จึงกล่าวว่า

หเร ชิคฺขัณ อารกข
ลณฺญั ชาทสิ ลวณั
โลโกสิอทสาหาเร
กฺโข เต วิกโม สียา
ควั ทฺวโต อากโข
มณฺญเณ คัวั อปโข อวั
สัจฺเจน มัตตโก สโร
โอรุยฺหิ บุชฺฉณคั มมันคั.

คุณของท่าน อารักษ์รายน่า
เกลียดก ท่านกินสินบนของชาว
ละโว้แล้ว ยังเป็นคนโง่มา
กินอาหาร ในพระนครหรือปญฺ
ชยันี้ ความสำเร็จประสงค์ของ
ท่านจะมีที่ไหน ท่านมาแต่ไกล
สำคัญว่า จะไปเป็นผู้รักษาอยู่
ยังขณฺฎา ท่านเป็นคนกล้าทำเรา
ให้ทักขไค้จริงแล้ว ก็จงลงมา
รบกับเรา

ทิสส์ วนัน สักวา สาม-
เฉโร ลวนครวารักข์ อัครคานัน
อภินิมมีโต อทิวัย ลุทโธ ๑
กัมปมาณสรีโร สหเสน อทิวัย
ฐาเนน อุกเกน โอบคิ

สามเฉรไคพึงถ้อยคำของผี
เสือน้ำแล้ว ก็ยังโกรธหนักมี
สรีรกายหุ่่นไหวอยู่ จึงนฤมิตร
ทนเป็นอวภักษร์รักษาพระนคร โศก
ลงไปในน้ำโดยเร็ว จนล่องเลย
ที่นั่นไป

ทิสส์ ขณะ ทริปัญเชษ-
บารักชโล กัมภโล ทศวา
ทริเตนาคันควา มหันเตน ๑คหิ
ทาเดเทท ทิสส์ สรีโร เวมชเณ
ทิส

ในขณะที่นั้นผีเสื้อเมืองทริปัญชัย
ก็เข้มาโดยเร็ว ก็เอากลาง
ท้วสามเฉรนั้น ก็้วยเข้วอั้น
ใหญ่ทงส์เข้ว

สามเฉรวิสส์ จิวัญโร สรี-
วิญโร ทิวิส บัสเสส นวิชฉิตวา
มริทวา โลหิตถาวา วิเลทอทิวัย
๑คคฆรันคิ

จิวรแลสรีรของสามเฉร ก็
ทลไปทั้งสองข้างกาย โลหิต
ก็เป็นคังท้อธาว ไหลปล่านออก
จากช่องแผล

ทาวทเว สัพพอทก โลหิต
ปาตุภวิควา ยาว พิงคนทिया
โสเตน ยาว ลวนครวิส คิภูฐ
ทิสส์นค

ในขณะที่นั้น น้ำก็ปรากฏเป็น
เลือดไปทั้งนั้น ตามกระแส
ตั้งแต่แม่น้ำพิงคนที้ ปรากฏไป
จนถึงท่าเมืองละโว้

ลวราชายี ทิ สาสัน สัตวา
พลนิคาเยหิ สัตถิ นิกขมีตวา
สามเณรสีส ปุเชตวา - ฉาเปตวา
อาคิ คเหตวา อินโต นคร
นยิตวา เจเคียมหาปชาตักการ
กัตวา

พระเจ้าละโว้ ไท่ทรงฟังข่าว
นั้น ก็เสด็จออกไปกั้วยพล
นิกายบุชสามเณรแล้ว ก็กระทำ
ฉาปนกิจ เกี่ยอัญฐิชาคุน่าไปยัง
ภายนอกพระนคร กระทำเจตีย์
ไว้เป็นที่บูชาตักการใหญ่

ทโค ชฎุฎาย กัมโพชชน-
ทายี ทิ เทวทานรบ ปุเชนติ
มาเนนติ อยิ อิมหากิ นครา-
วิกชเทวทาทิ

จำเดิมแต่กาลนั้นมาพวกชน
ชาวกัมโพชก็บูชาณลือเทวรูปนั้น
ว่าเทวรูปนี้เป็นเทวการึกษาพระ
นครของเราทั้งหลายนี้

ท สันชาย อิมมา คาดา อภาสิ

พระสัคคาทิกการยี่ อาไศรย
เหตุนั้นจึงได้ภาสิคพระคาถาไว้
ดังนี้

วิรทักโส สัพโภ
ลพิภรณูญานัสสโย
ปุนิปปุนิ ปโยเชนโต
มโต โส ปรชานูโก
ยโต โส มรณิ ชัตวา

พระทรงเมืองผู้เสด็จชาวเมือง
ละโว้ เป็นผู้ประำพระองค์พระ
เจ้าละโว้ พระเจ้าละโว้ได้ไปข่อย
ข่อยจนตายไปแล้ว พระทรงเมือง
ผู้เสด็จนี้เป็นผู้ฆ่าแก่ผู้ อินกาลไก

โสศักดิ์ ปุเว วิทายถิ
ทโต ๑ พรโต นามิ
สัจญญั คัณห์คัณห์ติ รัฎฐูถันติ.

พระทรงเมืองผู้เสด็จถึงความ
ตายแล้ว ความสวัสดิ์ในเมืองก็
สูญหายไป ก็แต่กาลนั้นมา คน
ทั้งหลายถือเอาชื่อ โดยอย่างอื่น
ให้เป็นสัญญาว่า รัฎฐูถัน ผู้รักษา
แคว้นแคว้นดังนี้

อิติ ทริปุญญะชัยนิทเทโส
มหาวาริกานุสาเรน โพิธิริสีนา
นาม มหาเดเวน ลังกโต ๑
คุทท์ทสโม ปริจเฉโต นิฎฐูจิโต

ทริปุญญชัยนิเทศดังนี้ พระ
มหาเดระผู้มีนามว่าโพธิรังษิ ได้
แต่งตั้งไว้แล้ว ตามคำมหาจากฤก

ปริเฉทที่ ๑๔ จบแล้ว

สำนักหอสมุด

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑๕

ตทา ราชชา ลวนครวรัถ—
เทวตา มโตติ สุกุว่า ชยเกวิ
นทาเปตฺวา มหาอุกฺกฏฐิสฺสเทหิ
ติกชฺชคฺคํ อุกกฏฐึราเปสิ.

ในกาลนั้นพระเจ้าอาทิตย์ราช
ไต่ทรงสทฺขว่า เทพยคาผู้รักษา
พระนครละไว้จติแล้ว จึงให้บวร
ภายยเกวิให้ให้ร้องขึ้นสามลาด้วย
เสียงโห่ใหญ่

ปุนทิวเส มหฺนคิ ปุชฺชาสสิก—
การํ ปฏฺยยาเททฺวา สักการานํ
ปุชฺฌนํ นครวรัถเทวพลิกมมณฺญจ
ธกาสึ ยาว สคฺคเม ทิวเส
มหาอุสฺสเว กาวาเปสิ.

ครนรุ่งขึ้นเป็นวันใหม่ จึงให้
ตกแต่งเครื่องบูชาสักการะใหญ่
แล้วได้กระทำการบูชาแก่ผู้ควรบูชา
แลกระทำพลีกรรมแก่เทพยคาผู้
รักษาพระนคร ครนถึงวันที่ ๗
ก็ให้กระทำการมโหระศพใหญ่

นาคราชึ หิงฺกุชฺชปฺหิงฺกุชฺชา นึ—
จินฺตา คายนฺตา อิทอ ปุชฺชชฺยา
อิมฺหํกํ ราชชา นานาภรณินฺติ
อิโต ทานิ อิมฺหํกํ รมฺญโณ
ปฏฺยิสฺสคฺคํ นาม นคฺคิธิ อาหุสฺ.

ชาวพระนครก็พากันร่นเรียงบน
เทิงใจพอนว่าขบร้องว่า จำเคิม
แต่ันไป พระราชาเราทั้งหลายจะ
กระทำการต่าง ๆ แต่ันไปจนช้อ
ว่าชาติกคคิตรของพระราชาเราทั้ง
หลายไม่มีแล้ว

ทโต ปุชฺชชฺยา สา ปุริ
หริปฺญุเชชฺชยสฺซนินิ

แท้จริง จำเคิมแต่กาลนั้นมา
เมืองหริปฺญุชฺชนันก็มีศุข สำเรจ

สมิทธา สัพพโสถถิติ
อเวรา ฯ อเวริกา.

โดยสวัสดิ์ทุกประการ ไม่เป็นเว
แก่พระนครใด แลไม่มีพระนคร
ใดมาเป็นเวรด้วย

คโค ยี วาชา ทิตฺตราชานามโก
การเวติ จันฑาามริ นวักมีมิโก
ทักถายี เทโส ชินชาคฺกุฐานโก
อชานโต โส สกมตคํ ฉัทเขตคํ
คันคฺวาน โส ราชวโร อาพินเท
สุกฺเกน กาเกน ชูบิตกาโก
อากาสกเสน โอบิตฺตมาโน
สิริสมี รัญโณ ปฏฺิยาปฏิ คุชฺิ
ราชา กิมิตฺนติ มชฺิ วิวิ
อทฺธิ วิโลกิ มกชฺปรเมก
ราชา ถุณฺนิตํ อสฺสิ สเซพฺิ
หิตฺเตน ปุณฺญชฺ สกมกฺชฺสตี
อติกทฺโธว ภูชคินฺทนาโค
นิงคฺกุชฺุทโค อธิยคฺกุภาวา
วิรัชฉิมบิตฺโต ตนกิมฺยมาโน
ปฏฺินิวัดฺโต คัตตโก สวราชา
ปฺุณายี กาลันฺตรปตฺติกกมิตฺวา

ในลำคัมนี้ พระราชาทรงพระ
นามพระเจ้าอาทิตย์ราช โปรดให้
กระทำเรือนจัณฑ์ฟ้างแล้วลงใหม่
พระเจ้าอาทิตย์ราชผู้ประเสริฐนั้น
เสด็จไปที่ระเบียงเพื่อจะถ่ายพระบัง
คนเบาของพระองค์ เพราะไม่ทรง
ทราบว่า ประเทศที่กรุงเรือนจัณฑ์
นั้น เป็นที่บังเกิดพระธิดาของพระ
ชินสีห์เจ้า มีกาตัวหนึ่งอินกาขาว
ตั้งไว้ให้พิทักษ์รักษา ก็บินลงมา
โดยพันอากาศ ทำคุณให้ตกลงบน
พระเคี้ยวของพระเจ้าอาทิตย์ราช
พอพระเจ้าอาทิตย์ราชอำพระโอรส
ตรัสว่า นี้อะไรกันแล้ว ทอด
พระเนตรไปข้างบน ก็อดอันหนึ่งก็
ตกลงมาเต็มพระโอรส พระเจ้า
อาทิตย์ราช ก็ดมของไม่ส้อาก

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑๕

๓๑๕

ฉัททันต์กุกกาโม มุคฺคัมคัตตโน โส
คินทิวา อาพินิเท มัชฌิมโก กาล
กาภาคโต สัสสิ รัญญโฏ โปหโต
ราชาขี คัคเคเว ปฏินิวัตโต
คตติยวาเรขี กโรติเชว
ราชาขี กทโธ อมัทโธ สเสเน
ปยุณฺฐ ชีเวน เหนฺคุ กากั.

ทั้งนำพระเชษฐาออกเสียบ แล้วก็เช็ด
พระโอบยชูเช็ดพระเศียรของพระ
องค์ด้วยพระหัตถ์ ทรงพระพิโรธ
อย่างยิ่ง ประท้วงพระยาภ
คินทรนาคราช มีชนคหางต้อง
ประหารด้วยฆ้องเหล็ก อันหนัก
ทรงพระพิโรธจนพระกายสั่นเสด็จ
กลับจากที่นั้น พระเจ้าอาทิตย์
ราช มีพระประสงค์จะเสด็จกลับ
ไป ถวายพระบังคนเขาสองพระองค์
ในกาลอันอีก ก็เสด็จไปที่ระเบียง
ในเวลากลางวัน กาก็บินมาจิก
พระเศียรพระเจ้าอาทิตย์ราช ฝ่าย
พระเจ้าอาทิตย์ราชก็เสด็จกลับเสียบ
ในที่นั้น แม้ในวาระที่สามกาก็
กระทำอยู่อย่างนั้น ส่วนพระเจ้า
อาทิตย์ราชทรงพระพิโรธ จึง
ตรัสสั่งอำมาตย์ทั้งเสนาให้คักกา
อันก่อเหตุ ด้วยกวาดกักให้
ชีวิตอยู่

คทา อมรีชา กุสลา สัชชันตา
อุเทนตี ปาสาทิชุตตา อุตสาห.

ในกาลนั้นอำมาตย์ผู้ฉลาด ก็
อาสาหะระเตรียมตักกาคาตาศไป
ทวยเคืองตักมีข่วงเป็นคั้น

อิโต ฯ เอโต ฯ นจาวมานา
รุกขสลิเวปี ฯ คุมพคิเร
กาก็ บัสสิคัง น สักโกนตี สัพเพ
นิวัตตยันทา อมรีชา สเสนา
กาก็ บัสสิคัง น สักโกมิ เทวาติ.

ขึ้นคาคนทั้งปวงก็แล่นคิดตาม
ไปข้างโนนข้างชานข้างในโพรง
ไม้ข้าง ในพุ่มไม้ข้าง แลกอไม้
ข้าง ก็ไม่สามารถจะเห็นกาได้
อำมาตย์พร้อมทั้งเสนา จึงพากัน
กลบมากรายทลว่า ข้าแต่สมมติ
เทวราชเจ้า ข้าพระพุทธเจ้าไม่
สามารถจะเห็นกาได้

เทสั ตัง วณัง สัตวา ราชา
วิมทยมาโน จินเทสิ ยันนนายั
ยักโข วา เทโว วา มยิทิ ชิวี—
คันทรายั บัสสิคังวา ปัพพนิมิตตัง
ทัสสิโต ยทิ เม กุสลสัมภารา
ภวันตี มาริมิ กิลมต อิมิ กากัง
สุลพักตติ เทวานัง นมัสสมาโน
อธิญฐาสี.

พระเจ้าอาทิตย์ราช ได้สัจย์คำ
ของชนเหล่านั้น ก็เกิดพิศวงใน
พระทัยจึงทรงดำริท้าว ถ้ากระไร
กานี้จะเป็นยักย หรือเป็นเทพยดา
จะเห็นอันตรายชีวิตระมีแก่เรา จึง
ได้สั่งแกลงบรรพนิมิตวให้พยากรณ์แก่
เรา ถ้าว่ากุสลสัมภารของเรามี
อยู่ ขอข้าศึกศัตรูอย่าได้ทำเรา

ให้เห็นคเหนอยเลย ของงไค้กา
นี้โดยง่ายเด็ก ครั้นทรงพระราช
คำวิหังนั้นแล้ว ก็นมัสการเทพย
คาทังหลายทรงอธิฐาน

คัสมี ขณ กากิ เทวคา— ในขณะนั้น เทพยคาก็คณัน
วิคหิโต หุคฺวา อากาเสนาคิน— คาลไกกา ให้ขินมาโดยอากาศ
คฺวา อมิจามตฺชาเล โอคฺวิ. แลวก็ขินลงไป ในมณฑลที่ประชุม
ของอำมาตย์

คํ ทิสฺวา อมิจา คํ คุวิเคน— ฝ่ายอำมาตย์ทังหลายได้เห็น
คเหคฺวา วัณฺโณ ทิสฺสุ. กานันแล้ว ก็รับกานันไปถวาย
พระเจ้าอาทิตย์ราชโดยเร็ว

ราชา คํ ทิสฺวา อคฺคโน— พระเจ้าอาทิตย์ราช ใค้ทอก
ปจฺจคฺคิกานํ ลภิตฺวา ๑ คุญฺฐ— พระเนตรเห็นกานันแล้ว ก็ค้พระ
จิกฺโต หุคฺวา ปสฺวาริตฺตเด— ไทยว่าใค้จักคักของพระองค์แล้ว
สทิสฺสลวิกํ ชูเปณโควีย ชาติ— เปนประหนึ่งว่าชนชาติทลทกชค
ทลิตฺโท เต มาเวคฺกาโม เอว— สัน มีคณวางลงเต็มไปค้วยทริพย
มาท มหามัจจ อัย มํ นิรบฺ— พันคําลงลงในมือที่เหยียดออกไว้
ปรารธํ ทุกฺขิ คคฺขิ โทสํ กโรติ— ฉนั้น พระองค์มีพระราชประสงค์

อิทานาหิ ทโจริ ลภิตวา คิ มา—
วิสสาม กิ น มัญญสิททิ.

จะให้ฆ่ากาเลีย จึงตรัสอย่างนั้นว่า
คุณมหาอำมาตย์ กาคือนักรกระทำ
เราผู้ไม่มีกรรมผิด ให้เกิดโทษ
ถึงสองครั้งสามครั้ง เคยวนเรา
ไว้โรร่ายมาแล้ว จะฆ่ามันเสีย
ท่านจะสำคัญอย่างไรๆ

อลามังโง เทวทวีกทิตโต
หุทวา ราชานัง เอวมาท มา คิ
เทว มาเวหิ สเจ คิ มาเรคฺวา
เอโก อั้นตราโย คมฺหากัง
นิสฺสโย ภวิสฺสคฺคิ สเจ มํ น
สทททต พฺรพฺพมณฺจาวเร ยัก—
โกสาเปคฺวา ยํคฺคตทอิ อาท.

ครั้งนั้นเทพเจ้าเข้าคนใจอำ
มาตย์ จึงกราบทูลพระเจ้าอาทิตย์
ราชอย่างนั้นว่า ข้าแต่สมมติเทว
ราชเจ้า พระองค์อย่าให้ฆ่ากา
เลียเลย ถ้าฆ่ากาเลียแล้ว
อินทราัยจักมีแก่พระองค์สักอย่าง
หนึ่งโดยไม่งงไสย ถ้าพระองค์
ไม่ทรงเชื่อข้าพระบาท ขอพระ
ราชทานไปรทเกล้าให้หาพราหม
ณาจารย์เข้ามาไต่ถาม

คิ สทฺวา ราชชา โหโรจจาร—
พฺรพฺพมณฺเจ ยัก โกสาเปคฺวา สัก—
การํ กคฺวา ยํคฺคิ.

พระเจ้าอาทิตย์ราช ได้สัคย
ค่านันแล้ว จึงให้หาพราหม
ณาจารย์เข้ามา กระทำสักการะ
แล้วตรัสถาม

ตทา เนมิต์ตกา พรัหฺมณ
 โทราจาวา ๑ คํ ทิวสํ นกชตคตญ
 กาลญํ นิมิต्तํ วิจาเรทวา ภา—
 ชานํ เหวมาหฺสํ มาจันคยิตถ
 มหาราช อีชช ทิวเส มังคล—
 นกชตคตเต กาลญํ นิมิต्त—
 ตัญ ๑ อทิวย สฺมฺจฺจํ อิทํ คมฺหากํ
 นิมิต्तํ ไสคถิกาวํ อปฺปชชชิสฺสคคิ
 ยทาจาญ มนุสฺสภาสํ ภาสติ ตทา
 คมฺหากํ ปากญฺยโส โหติ อิมิสฺส
 ปมาทํ อถทวา สฺมฺจฺจํ วัคชํ กโร—
 ถาติ.

ในกาลนั้น พราหมณ์โหรา
 จารยฺผู้ชำนาญทำนายนิมิตร์ ก็พิ
 จารณาฤกษ์เวลานิมิตร์วันนั้นแล้ว
 จึงกราบทูลพระเจ้าอาทิตย์ราชอย่าง
 นี้ว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า ขอ
 พระองค์อย่าได้ทรงพระวิวิตกเลย
 ในวันนี้ประกอยด้วยฤกษ์เป็นมงคล
 ทั้งเวลาแลนนิมิตร์ก็ดีวิเศษยิ่งนัก
 นิมิตร์สิ่งนั้นก็บังเกิดความสุขสวัสดิ
 แก่พระองค์ ก็กาตัวนพคภษา
 มนุษย์ได้เมือใด อิศริยยศก็จะ
 ปรากฏแก่พระองค์เมื่อนั้น ขอ
 พระองค์กระทำการรักษาให้คืออย่า
 กระทำ ความประมาทแก่กาตัวน
 เลย

เตสํ ทํ วณํ สฺตฺวา ราชา
 ปคิภริททโย หุทฺวา สาธุรัก—
 ชิสฺสํ นิมิตฺติ วัคชํ เต อปฺปโยเชสิ.

พระเจ้าอาทิตย์ราช ได้สํกับ
 ถ้อยคำของสมณะพราหมณ์เหล่า
 นั้นแล้ว ก็มีพระทัยทราจชานไป
 ด้วยยินดี จึงดำรัสว่า เราจะรักษา
 ให้ดี แล้วยังส่งสมณะพราหมณ์
 เหล่านั้นไป

เตส คตมัตเตสเยว ราช
 สวณณกาเร ยักโกสาเปตวา
 คัสส วสนตถาย สวณณขณฺฐว
 กาเรสิ นินฺฐิตมตเตเยว กาก
 ตักถ นินฺวาสาเปตวา สักกัจ
 โภชนาหาเวหิ รัชชาเปสิ.

พอสมณะพราหมณ์เหล่านั้น
 ไปแล้ว พระเจ้าอาทิตย์ราชก็
 ไปรทให้หาช่างทองมา แล้วให้
 กระทำกรงทองให้กาอยู่ ครั้นทำ
 กรงทองสำเร็จแล้ว ก็ให้กาอยู่
 ในกรงนั้น ให้เลี้ยงรักษาค้วย
 โภชนาหารโดยเคารพ

คสมิ รัชคิภาเค ปฐุมยาม
 ราชชา ปวราชขบัลลังเก อลัง—
 กภูสิริสยเน นินฺยชชิตวา กทา
 กาโก มนุสฺสภาสฺส ภาสิสฺสคคิ
 จินฺตยมาโน นินฺยชช.

ในคืนวันนั้นพอได้ปฐมยาม
 พระเจ้าอาทิตย์ราช บวรมอยู่
 เห็นอพระแทนที่สิริไสยยากันอื่น
 อลงกฎบนพระบวรราชบัลลังก์ ทรง
 คำนึงในพระไทยอยู่ว่า เมื่อไรกา
 จะพุกภาษามนุษย์ได้ แล้วบวรม
 หลบไป

อด มัชฌิมยามะ อชคตม—
 รัชคิตกสมเย เทวตา อากินฺตวา
 สยฺนนิมิตฺเตน ราชานํ ปวักขติ
 สเจ ทวี มหาราช อิทํ อจิเรน
 ชานันตุ อิจฺฉสิ มาตคกฺฉิตฺสชา—
 ททารกํ สคฺททิวสํ กากสฺส

ครั้นถึงมัชฌิมยามได้เวลา
 ครึ่งคืน เทพยาก็มาทูลพระเจ้า
 อาทิตย์ราชค้วยนินิตรณว่า ถ้า
 พระองค์ประสงค์จะทรงทรวายเหตุ
 นี้เร็ว ๆ ก็จงให้ทารกที่คลอศ
 จากครรภมารดาได้ ๗ วันนอนอยู่ที่

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑๕

๓๒๕

ขัณฐ์ธรรมิขันธ์ นิขัณฐ์ชาเปตวา ทิวเส	ใกล้กรงกานี้	ทากรจะไต่ยิน
ทิวเส ภาคศัพท์ สุนาติ ภาค—	เสียงกาทุกวัน ๆ	ก็จะรู้จักภา
ภาสั ซานิสส์ติ.	ชากา	

ยทา ๑ ทารโก ฉาคทสิโต	ก็เมื่อใดทวารกทิวแล้วจึงพวาก
ตทา มาครันต์ อัยยแปตวา โภ—	ทวารกมายังมารดา ให้บริโภคนให้
เซตวา นหาเปตวา ถัญญู ยา—	อาชให้คัมถัญญ แล้วจึงให้ทวารก
เปตวา ปน ตั คตถ นิขัณฐ์—	นอนในที่ใกล้กรงกาอีก
ชาเปตวา.	

เต อโภย วิเวเก จิตต์ตา	เขายังสองนั้นจักพุกจักยก
อัญญมัญญู ภาสัสนนิกิ อัญญ—	เล่ากัน เพราะเขาอยู่ในที่สังค
ญมัญญู ปวกชัสสนนิกิ.	

เฮว กเต คตยสัวัณเว อิท	เมื่อทำไปอย่างนี้สักสามปี ท่าน
กานนิมิตต์ ซานิสส์ติ เฮว	ก็จะรู้นิมิตวเทตของถาน เทพยทา
วิตวา ส่า อินฺตรชายิ.	นั้นทูลอย่างนี้แล้ว ก็อินฺตรชาน
	หายไป

ปน ทิวเส ราชา อมัจเจ	ครันรุ่งขึ้นวันใหม่ พระเจ้าอา
อาณาเปตวา สัตต์ทิวสัณฺฐชาต—	ทิตยราช ก็ยังคัมอำมาคัยให้พา
ทวารเก อาหรวาเปตวา มหาตเต	เขาทวารกที่คลอกได้ ๖ วันมานอน

นับรัชชาเปตว่า ลักขณปาตเก
พรหมเด บั๊กโกสาเปตว่า เทส
ชายูณูฯ ชนวนรูปลักขณสัมปตัญญู
วิจาเรตี.

อยู่ที่พระลานใหญ่ แล้วให้ทำ
พรหมณทายลักขณะมาพิจารณา
ในหมู่เด็กทั้งหลายนั้น เลือกเอา
แต่เด็กที่มีอายุยืนแลดทสมบุรณไป
ด้วยชวณะแลรูปแลลักขณะ

อด ลักขณปาตกา พรหมเด
อิมเส เทส อัย ทารโก ฟูพ
กสสสัมปตคณฺฑาณชวณสัมปนโน
วิญญูคคิปฏิพล ไ ทัชมายุกทโว
ฯ โหติติ ทัสสุ.

ในกาลนั้น พรหมณผู้ทำนาย
ลักขณะทั้งหลาย กรวยทูลว่าใน
ทารกเหล่านั้น ทารกคนนั้นสม
บุรณแล้วด้วยญาณแลชวณะ อัน
ถึงพร้อมแล้วด้วยกุศลแต่ปางก่อน
ด้วย มีกำลังบุญญาอันรู้เหตุแจ้ง
ซัดด้วย มีอายุยืนด้วย

อด ราชา คุณปญญูลักข
ณสัมปนนทารกั คเหตุว่า อิต
ตโน สันติเก ธาติคณเ ไป
สาเปตว่า ตัสส มาตาศิขุณิ ๑
ยสิ ธทาสี ตัสส ญาคิตถพน
ธวานัญญู ๑ วัตถาลังการาทน ทา
เปสิ อวเสสนัน ทารกานิ อคณ
มุตคานัน เทส มาตาศิขุณิ ธทาสี.

ในกาลนั้น พระเจ้าอาทิตย์
ราช ก็ให้บริวารกทบริบรรณด้วย
คุณแลบุญลักขณะนั้นไว้ในสำนัก
ของพระองค์ จิตหาพลียงนางนม
ให้เลี้ยงรักษา แล้วยกพระราช
ทานยศแก่มารดาบิดาของทารก
นั้น แล้วพระราชทานสิ่งของต่างๆ
มียานั่งห่มแลเครื่องประดับเป็นต้น

แก้ตระกูลที่เป็นญาติแลพวกพ้อง
เฝ้าพันธุ์ของทวารกนั้น แล้วพระ
ราชทานแก้มารดาบิดาของทวารก
ทั้งหลาย ที่ไม่ได้ประคบด้วย
คุณที่เหลื่ออยู่นั้น

ชด เต ญาติคณา ทัง โภ—
เซตวา นทาเปตวา ถัญญู ปา—
เยตวา นทาเปตวา อลังกริตวา
อลังกฎสิริสยเน สยาเปตวา กา—
กัสส ชัญชรสมิเป นิชชชา—
เปตวา เอว วุตตนเณ ทิวเส
ทิวเส นัง กทวา ยาว สัตถัล—
วัณฺณานิ สัตถมาสาณิกานิ สัตถ—
ทิวสานิ ฯ

ในกาลนั้น หมู่ญาติเหล่านั้น
ก็ให้ทวารกบริโภคแลให้อาบน้ำให้
ก็มนมแล้วประคบบดแต่ง ให้นอน
ในที่สิริไสยยาสน์อันอลงกฎ แล้ว
ให้วางไว้ในที่ใกล้ทรงกานั้น กระ
ทำทวารกนั้นทุกวัน ๆ โดยนัยที่
กล่าวแล้วอย่างนี้ จนถึง ๗ ปี
๗ เดือน ๗ วัน

โส ทวารโก สัพพกาทภาส
ชานาติ.

ทวารกนั้นก็รู้ภาษาภาทงสัน

ยัม กาทเณ วุตตัม ทวารโก ทัง
วัทวา มนุสส์สภาสสิ ภาสสิคัง สักโกติ.

คำโตที่กาพูดแล้ว ทวารกก็
พูดคำนั้นได้ อาจพูดเป็นภาษา
มนุษย์ได้

คทา อาทิจักราชา ทารกั
ยัก โกสาเปศวร อาท กุมาร คิว
กากภาสั สัจ ฆานาสักิ.

ในกาลนั้น พระเจ้าอาทิตย์
ราช ก็ให้หาทารกมาแล้วตรัสว่า
กุมารกุมารท่านรู้ภาษาการจริงฤ

อาม มหาราชาติ.

ข้าแต่มหाराชเจ้า ข้าพระ
พทณเจ้าทรวายเกล้าจิง

สาธุ กุมาร เตนหิ คิว กุมาร
วิสัสสากภาว วิคิว่า มม วาเนน ท
ปจฉาหิ ปจุมทิวเส มยิ อาลินเท
คัจฉนเต เกน กาโก ม สัส
คุณยัตถะ ปาเตคัวา มม สัสญ
มุขญจ ปาเตคัวา ยักกามิ ปน
ทคัยมยิ ทคัยมยิ ม สัส ปท
วิคิว่า นิลยิ กินโซ มม อันค
รายิ ทิสวา นิวารณัตถัง กโรติ
อุทาหุ กิ เม โทสั ทิสวา กโรติ
ท มุสวาทท อกัตวา สญจ สัจ
ภาเวน วักชาหิ ย ย อิฉลสิ ค ค
ทว มโนรดัง ปุเรสสามิติ กุมาร
อนุสาเสคัวา เปเสสิ.

กุมารทารกก็แล้ว ถ้ากระนั้น
ท่านจงพูดแสดงความคั้นเคย แล้ว
จงถามกานันตามด้อยค่าของเรา
ว่า ในวันแรกเมื่อเราไปชนระเขียง
กาทำกอันคอุให้ตกลงบนคี่คะเรา
ควยเหตุอะไร กาทำกอันคอุให้
ตกลงคี่คะแลปากเราแล้วก็ขึ้นไป
ในวันที่ ๒ ที่ ๓ กามาจิกคี่คะเรา
แล้วก็ไปช่อนเสยอีก กาเห็น
อันควายจะมีแก่เราอย่างไรฤแล
จิงไค้กระทำการห้ามปราม ฤ
ว่ากาเห็นโทษจะมีแก่เราอย่างไร
จิงไค้กระทำ ท่านอย่าไค้กระทำ
มุขาวาทเลย จงบอกโดยความ
จริงควยคี่เด็ก ท่านจะปราดนาสั่ง

โตโต เราจะกระทำความปรารถนา
สิ่งนั้นนี้ให้บริบูรณ์แก่ท่าน พระ
องค์สั่งสอนกุมารแล้วก็ส่งกุมาร
ไป

กุมารโธ สาธุ เทว เฮอร์
วิกขามตี ราชานัน
วันทิตวา กากัสส
สันติกิ คนทวา
รัญญโณ จจนานุสาเรน
กาคภาสาย ทากิ อาท.

ฝ่ายกุมารก็กราบทูลรับพระ
ราชบัญชาว่า ข้าแต่สมมติเทว
ราชเจ้า ข้าพระพุทธเจ้าจักกล่าว
อย่างนี้ ให้สำเร็จพระราชประ
สงค์ แล้วถวายบังคมลาไปยัง
สำนักของกา พุกกับกาค้วยภาษา
กาตามพระกระแสรับสั่งพระเจ้า
อาทิตยราช

เอวมัสส วณัน สุทวา กาก—
ภาสาย อาท อาม สัมม คัสสิ
ทิวเส ทว ราชา นวณันทาเมเว
โฆจจารขัสสวา นันตเทททิ อาก
คนทวา คัสสิ ปน ชูานเน อัมหากิ
พุททิสส ภควโต สารริกขาตุ—
อุปปชชณัน.

ฝ่ายกาได้ฟังคำของทวารกอย่าง
นี้แล้วก็พุดด้วยภาษากว่า เฮอร์
กุงรสหายในวันนั้นพระราชของ
ท่าน เสด็จมาเพื่อจะกระทำพระสริ
กิจในท้องจิณตนาพรสถานทีสร้าง
ใหม่ ก็ในทีนั้นจะเป็นที่อุบถบัง
เกิด พระสารริกขาตุของพระผู้มี

จามเทวียงษ์ ปริเฉท ๑๕

พระภาคย์ พระพุทธเจ้าของเรา
ทั้งหลาย

ฐานันท์ ถิ่น ชานิตัพพนิตี.

ทวรกึงถามกว่า อย่างไรท่าน
จึงรู้ว่าท่านนั้นเป็นที่อุปบัติยังเกิดพระ
สารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า

ธัมมัทถัง ภควา อรฆมาณกา—
เลเขว พาวราณสันคฺวโต อา—
คันคฺวา อธิ สุตฺวา วนเมงคฺยต—
ทานัน อาห โภจนโต วนเมงค—
ยตฺตาโย ยทา มยิ ปรินิพฺพาน
มยฺหิ สารีริกธาตุโย คตฺถ คตฺถ
อฺยฺยชชสฺสสันต คทา ๆ เอโก
อาทิตฺตฺวราชา นาม อิมสฺมิ สุวเน
วชฺช การสฺสตี โส ๆ คมฺหาก
กลวฺงสฺสโตคฺถภาวํ กวิสฺสตี คส—
มฺมฺยฺย กาลเอ เอโก มยฺหิ สารี—
ริกธาตุ เอถล อฺยฺยชชสฺสคค
วทฺวา เวหาสํ อพฺภคคณคฺวา
พาวราณสฺยิ อคมาสิ คทา ๆ
มยฺหิ อฺยฺยโก เสตกาโก สฺม—

คุณรสหายพระผู้มีพระภาคย์
ของเราทั้งหลาย ในกาลเมื่อพระ
องค์ยังทรงพระชนม์อยู่ได้เสด็จ
มาจากพระนครพาราณสี เสด็จ
ขึ้นครัสล้อย่างพวกเมงคบุตรชาว
ป่าในถิ่นที่ ทถกรเมงคบุตรชาวป่า
ผู้เจริญทั้งหลาย เมื่อใดเราปริ
นิพพานแล้ว สารีริกธาตุของเรา
จักยังเกิดขึ้นในถิ่น ที่เมื่อครั้งนั้น
จะมีขรมภะษัตริย์ พระองค์หนึ่ง
ทรงพระนามพระเจ้าอาทิตย์วราช จัก
ครองสิริราชสมบัติอยู่ในถิ่น พระ
เจ้าอาทิตย์วราช จักกระทำความ
สวัสดิ ให้ยังเกิดมีแก้วมณีตระกูล
ของท่านทั้งหลาย ก็ในกาลนั้น

จามเทวีวงศ์ ปริเฉท ๑๕

มาสัมพทอัสส บัณฑโต อาคนคควา
สัพพันคั อัสโสสิ โส อิทํ สุานํ
รทจนคคั มม ปคิฏฐุเปคควา
หิมวันคั อคมาสิ ทว ราชา อิทํ
มังคคคัสุานํ น ชานคควา มคค-
ทกริสทอสิสุานํ กริสสคคิ คคัสมา
อหํ ทว รัญญโณ เอวํ กโรมิ
สเจ ทว ราชา น สัททหิ มํ
วิสซชาเปคควา มม อัยยกํ เสคค-
กาคํ อานยิสสามิ โสยิ อิทํ สุานํ
วัตถาเรน ทว รัญญโณ กคิสสคคคิ.

พระสาร์วิรักษาทของเรารองค์หนึ่ง
จักบังเกิดขึ้นในทันที ครั้นครุสคคิง
แล้ว ก็เหาะขึ้นไปบนอากาศเสด็จ
ไปในพระนครพาราณสี ในกาล
นั้นกษัตริย์เขนยของเรา ได้ยิน
มาข้างหลังพระสัมมาสัมพทอเจ้า
ไคพงค่านนทงสน แล้วขของเรา
นั้นไคคองเราไว้ให้รักษาทนแล้ว
ท่านก็ไปยังบ้านหิมพานคั พระราชา
ของท่านไม่ทรงทราบทีนว่าเป็นที่
มงคล จึงไค้กระทำให้เป็นที่ไม่
สอาคคัด้วยมคคเรคคกวิส เพราะ
เหตุนี้เรารจึงกระทำอย่างนี้แก่พระ
ราชาของท่าน ถ้าพระราชาของ
ท่านไม่เชื่อ ก็ให้ปล่อยเราไป
เราจะพากษาวขังเป็นขของเรามา
ขของเรารนั้นจักกรวยทคคคนแก่พระ
ราชาของท่านโดยพิศคควาร

คั สคควา กมาโร อหํ สาธุ
สัมม สัพพันคั ทว วจัน มม

กุมารไค้พงค่านนแล้วจึงกล่าว
ว่า กุมารสหาย ก็แล้วเรารจะกรวย

วัญไฉน ปวักขีตส์สามิ วิทวา
วัญไฉน สันตักิ คนควา สัพ—
พนคิ กากัสส วณิ วัญไฉน
กเถสิ.

ทูลตามด้อยคำของท่านทั้งสิ้นแก่
พระราชาของเรา แล้วก็ไปเฝ้า
พระเจ้าอาทิตย์ราช กรวยทูลตาม
คำกานันทุกประการ

คิ สุตวา ราชา อติวิย
โสมนิสโส ซาโต คิ สาธุ
ปฏิสุตนิทวา นานคักรสาทาเวน
กาคิ สันตขเปตวา สัตถุสสานิ
วันที่ทวา คิ วิสัชเชสิ.

พระเจ้าอาทิตย์ราชได้ทรงฟัง
คำนั้นก็บังเกิดโสมนิสเป็นอย่างยิ่ง
จึงรับคำทวารกว่าสาธุ แล้วให้เลี้ยง
กุฎาคัยอาหารมีรสเลิศต่าง ๆ
เพราะกาให้ข่าวของพระศาสดา
แล้วไปรคให้ปล่อยกานันไป

โส กาโก อากาเสน คนควา
หิมวันคิ ปเทส บัควา อคตโน
อชยยกัสส สันตักิ ออุปสังมิทวา
วันที่ทวา นิสิท.

กานันขึ้นไปโดยอากาศก็ขึ้นล
ถึงประเทศป่าหิมพานคิ จึงเข้า
ไปใกล้กาคผู้เป็นขุของคน ไหวแล้ว
ก็จับอช

สกลณานิ วันทนนิ นาม กถิ
ชานิกัพพ.

มีคำถามขุนมาว่า ซื่อว่าการ
ไหว้ของสกลนชาติทั้งหลายจะรู้จัก
ได้อย่างไร

บัควา จ ปน วทคัมสัสสาภิมุขิ
สกลคถกถนทอิ โอนคคสิสิ คาร—

มีคำวิสัชนาว่า ก็และสกล
ชาติทั้งหลายถึงกันเข้าแล้ว ก็

จามเทวียงษ์ ปริเฉท ๑๕

วภาวํ ทิสเสตฺวา ปุณฺณํ เทวํ ปักฺเข
ปสาเรตฺวา ลีสํ นมิตฺวา อธิ ภุมมียํ
กตฺวา มหตฺเตเชว อฏฺฐุหิตฺวา
นีสํกิ เอวํ กเต เทสํ สกฺกณานํ
วันทนํ นามาติ.

แสดงความเคารพข้าน้ำเฉพาะ
ต่อสกนฺชาตฺที่เจริญกว่าตน แล
ทำงอຍປາກຂອງຕົນຕັ້ງຕະ ແລ
ນ້ອມຕີຕະລງແລ້ວປະສານຍັກທັງສອງ
ເຂົ້າແລ້ວ ນ້ອມຕີຕະລງອີກກະທຳອະ
ປະເທດເຫນືອພັນ ແລ້ວຍັກຂັນສັກ
ກຸ່ງທັງແລ້ວກໍຈັບອຸ່ ເມື່ອສກຸ
ຊາຕີທຳກັນຢ່າງນີ້ໄດ້ເຮັດວ່າ ກາ
ໄຫວ້ຂອງສກຸຊາຕີທັງຫລາຍເທລ່າ
ນັ້ນ

เสตกาโกยิ อັคคฺโน นັคฺทาวํ
ทิสฺวาน อັคคฺมโน ทฺวา เตน
ลํทํ ปฏฺฐิสฺมิໂມทິ ปຸນ ຈິນຊາ—
ທຸສັສ ອຸບັບຊ໌ຈັນຊຸຮຸນຳ ປຸຕຕ
ປຸຈັດິນໂຕ ອາທ.

ส่วนกาขาวได้เห็นนคฺคาของ
ตนแล้วกໍก็ใจ จึงกล่าวสັมิໂມท
นียกดาภิ้วยกาลีເປັນนคฺคาຂອງ
ຕົນນັ້ນ ເມື່ອກາຂາວຮອດມຂ່າວ
ຄວາວດັງທີ່ ທີ່ຈະຍັງເກີດພະຊາຕຸ
ຂອງພະຈິນສັສເຈົ້າອີກ ຈິ່ງຄຳວ່າ
ເປັນພະກາດາວ່າ

จิรนต์ โปตกา บัศສามิ
สาธาโรโคสิ อากโต

กุกฺรทฺลານน້ອຍຢູ່ໄມ້ໄດ້ເຫັນ
ຫລານນານແລ້ວ ຫລານອຍູ່ສຸຍາຍັກ

ชินธาคย์ยัชชชีสสิ
ฐานัน เหม อนุณกั.

ไม่มีโรคโภยใช้เรี่ยเบียดเขียน
คอกฤจึงมาได้ ทักก็บังเกิด
พระชินธาคย์ ยังเป็นที่เกษมอยู่ไม่
บกพร่องคอกฤ

อด นั โปตกโ อาท.

เมื่อกาชาวไท่ถามอย่างนั้นแล้ว
กาไปคกจึงกล่าวกับกาชาวว่า

อาม เทโว สุริวั มั
อัยยโก ชัสสิคั มยา
อิทานามทมมากโต
ธาค์ฐานันกั ทว วัชชีคั
ปรุ ปรุราณายี ฐ เหมเขมา
สุเชน ทุกชา ปวัตตันติ ทดา
อิทานิ คุธาทิปรุวา ฐ ราชธา
สัพเพส เตโช อิทธี วัคกโม โส
ธาคย์ยัชชชีสสิฐานันคั ชันฐันโต
ชานันคั วัคคั พทอพิยากัรณคั
เลเสน วัคชามิ สัททหันโต
เปเสสิ โส มั อัยยกัน นัยเยคั ทิ.

พระเจ้าชั พระเจ้าชั เป็รียบ
ประกคังเทพยดา ไม่ได้เห็น
ข้าพเจ้านานแล้ว ข้าพเจ้าก็ไม่ได้
ได้เห็นพระเจ้าชันานแล้ว เคยวน
ข้าพเจ้ามาเพื่อจะรักษาที่ที่จะประ
คิชฐานพระชินธาค์ของพระเจ้าชั
อนึ่งความเกษมแลไม่เกษมเคยมี
อยู่ในกาลก่อนๆอย่างไร ความ
ทกชักับความศชัก็เช่นไปอย่างนั้น
ก็เคยวนพระราชาทำที่นั้นให้เต็มไป
คัวขของไม้สธาคมีคุดเป็นคัน แต่
พระราชาชันั้น มีพระเคชานภาพแผ่
ไปในประเทศทั้งปวง แลมีฤทช
มีความเพียรมาก พระองค์มี

พระประสงค์จะทรงทราบบ้างว่า
ยังเกิดขึ้นของพระธาตุที่พระพทอ
เจ้าไค้พยากไร้ เพราะเหตุนี้
ข้าพเจ้าจึงได้ทราบบ้างด้วยเลศ
ขยายพระองค์ที่ทรงเชื่อ จึงไปร
ใช้ให้ข้าพเจ้ามาเชิญพระเจ้าผู้ไป

ทสี่ส วรณ สัตวา เสตกาโก
ธาคูติ ปฏิสณิตวา กากคณ
สันนิปาเตตวา วิจิเน มหันท
กายยวตตามพลปรักกมชอนสนัน
นาคเต ทวกาเก คเตตวา เอ
เกกสี่ส ถิรทณตโก โภฏยิ ท
สาเปตวา สย ปนสี่ส ทณต
มชณเเก นิสิตทวา ชณต
กากปริวาเวเท อากาเสนาคันทวา

กาชาวกัปปิงคำของกาผู้เป็น
หลานกัรบวาคีแล้ว ก็ให้ผู้
กามาประชมกัน เลือกสรรคัย
เอากาที่มร้างกายโตใหญ่แลกำลัง
หนุ่ม ถึงพร้อมไปด้วยเร็วแรง
กำลัง มีความเพียรแล้วองไว้ได้
สองกา ให้ค้ายทสี่ศทอนไม้ที่มัน
คงข้างละตัวแล้ว ส่วนกาชาวกั
เกาะอยู่บนท่ามกลางทอนไม้นั้นมา
โดยอากาศกัรบกัรบกายวิวาร ๕๐๐

ทูกกาโกยี่ มีคคณายโก ทสี่ส
ปรโต ธาคัญนิ หิมวันตโต
ธาคันทวา ชินธาคสี่ส อารมี

ส่วนกาที่เป็นทูก ก็นำทางขึ้น
มาข้างหน้าขึ้นมาจากป่าหิมพานต์
ถึงทวีปปัญจาปนควในวันที่ ๗ กัรบ

มณฑลเลน สัตตเม ทิวเส
หริปัญญะเชษย์นคร สัมปายุณี.

กำลังความขี้กหน่องเขาพระชินฮากุ
เป็นฮารมณห์

ทุดกาโกยี่ ปฐุมคริ รัญโย
สันตัก ปวิสิทวา คัสส ฮาคค—
ภาวุ กุมาริ รัญโย ฮาโรจาเปสิ.

ส่วนกาที่เป็นทูกก็เข้าไปยังที่
เฝ้าพระเจ้าฮาทิตยราชก่อนกว่ากา
ทั้งยวง จึงให้ทากรกรายทูลความ
ที่กาขาวนั้นมาถึงแล้วแก่พระเจ้า
ฮาทิตยราช

ทัง สักวา ราชชา อุตคคุกักโค
หุทวา มหาทล สัชชาเปตวา
มหารเท ฮาสเน บัญญาเปตวา
เสตกากปมุขิ กากิ นิสทาเปตวา
นนานักครสาหาเวหิ สันตัยเปสิ.

พระเจ้าฮาทิตยราช ได้สัจขัว่า
กาขาวมาถึงแล้วก็ดีพระไทย จึง
ให้จัดแจงพบนอันกว้างใหญ่ ให้ย
ลาคฮาคณะเป็นที่ระโหฐานใหญ่
จึงเชิญกามักขาขาวเป็นประธาน ให้
จัยแล้วก็ได้ยงคให้ อิมหน้าสำราญ
ด้วยอาหารมีรสอันเลิศต่าง ๆ

กตกิจจาวसान ราชชา คัสส
ฮัมมิ สไตกาโม ทิปฐุยาทิ—
นนานาปชาตักการานิ คาหาเปตวา
ฮาคันทวา ปุเชทวา ฮัตตโน
รุจจนเก ฮาสเน นิสสิทิ.

ครั้นกาทั้งหลายได้รับพระราช
ทานเลี้ยงสำเร็จเสร็จแล้ว พระเจ้า
ฮาทิตยราช มีพระราชประสงค์จะ
สคัยธรรมของกาขาวนั้น จึงให้
ราชบุรุษยกเควของสักการะบูชา

ประการต่างๆ มีเทียบอุปเป็นต้น
มาชซาแล้ว ก็เสด็จประทับนั่งบน
ราชอาสน์ เป็นที่พอพระไทยของ
พระองค์

อด นั เสตราชกาโก เคน ในลำคัยนั้น พระยากาเผือก
สัทธ ปกีสันชูวารี อกาสิ. ก็กระทำปฏิสันุวารกับด้วยพระเจ้า
อาทิตยราช

สังคาทิก ไสตรสาวห กัตวา พระสังคาทิกาทารย์ เมื่อจะ
คาถาพันธวเสน ทัง ทิสเสนโต สำแดงเนอความนั้นด้วยสามารถ
อาท. ประพันธ์ให้เป็นพระคาถา กระทำ
ให้เป็นถ้อยคำนำมาซึ่งรศแก่ไสทร
ปราสาท จึงไต่กล่าวไว้ดังนี้ว่า

ตโต ไส อาทิตโต ราช ในลำคัยนั้น พระเจ้าอาทิตย
กาทราชมปาคมิ ราช จึงเสด็จเข้าไปใกล้พระยา
ปชยิตวาน ไส คัสส กาเผือก ทรงบูชาพระยากาเผือก
นีสิติ รุจนาสเน แล้ว ก็เสด็จประทับนั่งในราช
อด กาโกยี่ ตัง ทิสวา อาสน์ที่พอพระไทย ลำคัยนั้น
ราชานันยี่ สคารวี พระยากาเผือกได้เห็นพระเจ้าอา

เคน สักขี ปฏินันท์
 ปฏิสันธุวาริ ภาสถ
 กักริณ เต มหาราช
 ชโวคัยันเต อภิณฺจนํ
 กักริ น รัชชํ กาวลิต
 ทสธัมเม อโกปเย
 กักริ น รัชฺฐํ ปาเสสิ
 สวิกฺเข เต อนามเย
 กักริมาตฺตา อภายันฺติ
 ฉาชาว ทักขิ นายนาถิ.

ทิตยราชมีความเคารพในตน จึง
 ใ้กักล่าวปฏิสันธุวาริเป็นที่น่าเพลึก
 เพลินกับด้วย พระเจ้าอภิตยราช
 นั้นว่า ข้าแต่มหาราชเจ้าพระองค์
 ปราศจากพระโรคาพาธ แลปราศ
 จากความกังวลด้วยราชกรณียกิจ
 ครอบครองสิริราชสมบัติ มิให้
 กำเวทศพิธราชธรรมอยู่ฤฯ อนึ่ง
 พระองค์ทรงอภิบาลบำรุงรักษาพระ
 ราชอาณาเขตของพระองค์ เป็น
 ที่มีภิกษาหารแสวงหาได้โดยง่าย
 ปราศจากทุกขภัยอยู่ฤฯ อนึ่ง
 ข้าศึกศัตรู หมุ่มบ้จามิตรไม่เกรง
 ขามต่อพระราชาชญา เป็นประ
 ทุคคิงฉาษาที่บุคคลเห็นด้วยตามิ
 อยู่ฤฯ

อภิตยราชา อาท.

พระเจ้าอภิตยราช จึงตรัส

ตอบว่า

อัดถิ นู เม กากราช
 ชโวคัย เม อภิณฺจนํ
 ชโดย รัชชํ กาวลิต

คุกรพระยากา เราหาได้มี
 โรคาพยาธิอันใดมาเขี่ยเขี่ยนไม่
 แลกังวลสิ่งใดก็ไม่มีแก่เรา เรา

ทศัณเฑาะ อโกปย์
 อโถยี้ วัฏฐุ ฆ่าเลมิ
 สลักเซ เม อนามเย
 อโถมิคตา อภายันตี
 ฉายาว ทักชี นายนา
 สักวาคันเต วาชาก
 อโถ เต อทวาคกั
 ปัจฉามิ ทั สวณานัน
 อโถชาช ฆวรัตตม
 ชีวันเต กิร สัมพทเธ
 อากเต อธิ พยากริ
 ชีนธาทย์ปยศักก
 สัจ น อลิกันติ วา

ได้ครอบครองสิริราชสมบัติมิได้
 กำเริบในทศพิธราชธรรม เราได้
 อภินาถบำรุงรักษาพระราชอาณา
 เขตของเรา เช่นที่แสวงหาภิก
 ษาหารได้โดยง่าย ไม่มีทุกข์ภัยสิ่ง
 ใดสิ่งหนึ่งมาเบียดเบียนเลย อนึ่ง
 ข้าศึกศัตรูหมุ่ข่มขู่จามิตร ซึ่งไม่
 เกรงขามคือพระราชธูญา เช่นประ
 กูคังฉายาทย์บุคคลเห็นด้วยตาก็
 ไม่มี กุณพระยาภา การมาของ
 ท่านครั้งนี้เป็นการกินแล้ว อนึ่งการ
 มาของท่านไม่สู้ โกลนนักคอกฤ
 เราชอดามท่านผู้เจริญผู้เกิดในฟอง
 ผู้ประเสริฐสูงส่ง ได้ยินว่าเมื่อ
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงพระ
 ชนม์อยู่ ได้เสด็จมาพยากรณ์ว่า
 พระชินธาทย์จะอุปบัติยังเกิดขึ้นในที่
 นี้ คำที่ท่านเป็นคำจริงฤาเช่นคำเท็จ

ชด นั เสทราชกาโก สัจ -
 ฉิมมี เทเสนโต อาท.

ลำดับนั้นพระยาภาเฝือก เมื่อ
 จะสำแดงธรรมที่จริง จึงกราบทูล
 พระเจ้าอาทิตย์ราชาว่า

อาม สัก มหาราช
 อิท วา อนาลัก
 ยัสมา หิ อภิสัมพัทโธ
 สัมพัทโธ กรณอาโก
 พุทธัสซั อเปกขันโต
 อิตทานัน สชการณา
 เวเนยชชนเต สัพเพ
 โอโลเกนที ทิเนทีเน
 เวเนยยา ยัตถ วสันตี
 ทเววบี จ สันตีเก
 ตัตถ คันทวา ยโมเจตุ
 มิคคณลา นทาสี โส
 สัพพัสสคเต ยโมเจตวา
 สกัญฐานัน ปรนาคมิ
 ปฐุมพทอโต ยาว
 นิพพาเนว กโรติ โส
 เอกสมิ สมเย พทโธ
 วสันโต อิลิปตเน
 มิคทายวเน รัมเม
 พาวาณสีย สมิเย
 ยัสสิตวา เมงคปคัตทานัน
 วสันทานัน ชโรทกั
 ตโต โส อากโต ทัสมี

ข้าแต่มหาราชเจ้า วาจา
 เป็นวาจาจริงไม่เป็นวาจาเท็จ แท้
 จริงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้
 พระอภิธรรมโพธิญาณแล้ว พระ
 องค์มีพระกรุณาอันยิ่งใหญ่ ไม่
 มุ่งหมายแต่ความสุขส่วนพระองค์
 เพราะ เหตุ จะให้ พระ องค์ เป็น สุข
 เหตุใด เหตุดังนั้น พระองค์แล
 กเวไนยสัตว์ทั้งปวงทุกวินาที เวไนย
 สัตว์ทั้งหลาย อยู่ในที่ใดไกลก็
 ไกลก็ดี พระองค์ก็เสด็จไปใน
 ที่นั้นโดยประทานมรรคผลเพื่อจะ
 ปลุกปลอบเวไนยสัตว์ให้พ้นไปจาก
 ทุกข์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
 เจ้านั้น พระองค์ปลุกปลอบ
 สรรพสัตว์ทั้งปวงให้พ้นไปจากทุกข์
 แล้วก็เสด็จมายังทิศของพระองค์อีก
 พระองค์กระทำอย่างนั้น ตั้ง
 แต่แรกตรัสรู้จนถึงเสด็จดับขันธ
 ประินิพพาน ในสมัยครั้งหนึ่ง
 เมื่อพระพุทธองค์เสด็จอยู่ในป่าอสิ
 ปตนะมฤคทายวัน เป็นที่รัมมณีย
 สถานใกล้พระนครพาราณสี ทรง

คาเม บัณห์ทำ อคทิส ไส
 สัพเพ เท อนสาสิทวา
 อาคโต อธิ ติฏฐุติ
 วนเมงคา ชนา จายี
 อหัญญายี อนวัคมิ
 ติฏฐันโต พุทฺธวโร ไส
 วนเมงคานมาท ฯ
 อนาคต อิทํ โภณโต
 มหาบุริ ภวิสฺสติ
 ตเทโก อาทิตโต นาม
 ราชา รัชชํ ภวิสฺสติ
 ไสบี ราชา ภวิสฺสติ
 कुर्मหากํ ญาคิวรณํ
 มยิ ปรีนิพพานมฺหิ
 ชาติ มยฺหํ สิวรํ
 เอโก เอตฺถูปยชชิสฺสติ
 เอคํ สลฺกชิวาชิโน
 ไสบี ราชา ภวิสฺสติ
 कुर्मหากํ ญาคิสฺสํ
 เอวํ วัตวาน สัมพทฺโธ
 เวทาย อภุคฺฉฺฉิ ไส

เห็นบ้านชโรทคามของพวกเมงค
 บุตรทั้งหลายอยู่ที่นั่น จึงได้เสด็จ
 มาจากย้าอสิปคนระมคฤทายวัน ทรง
 รัชชิตชยาตในบ้านชโรทคามนั้น
 ทรงสั่งสอนพวกเมงคบุตรทั้งปวง
 เหล่านั้น แล้วเสด็จมาประทับยืน
 อยู่ในประเทศนั้น พวกเมงคบุตร
 ชาวย้ากัษิเข้าพระบาทที่ใต้ตามเสด็จ
 มา พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐพระ
 องค์นั้น เสด็จขึ้นตรัสแก่พวก
 เมงคบุตรชาวย้าว่า กูกรท่านผู้
 เจริญทั้งหลาย ในอนาคตกาล
 ประเทศท่านจักเป็นพระนครใหญ่
 กาลนั้นจะมีพระราชพระองค์หนึ่ง
 ทรงพระนามพระเจ้าอาทิตย์ยราช
 ครอบครองสิริราชสมบัติ พระเจ้า
 อาทิตย์ยราชนั้นจักกระทำตามถ้อย
 คำของท่านทั้งหลาย ครั้นเมื่อ
 เราผู้ตถาคตเสด็จคัมภีร์เข้าสู่พระ
 ปรีนิพพานแล้ว พระสิริราชของ
 เราพระองค์หนึ่งระมังเกิดขึ้นในท

อตีมีย์ รักชิตุ ฐานัน
 อิมิ นัตถการ ชูาปยิ
 มหาราชา อชานีทัว
 จัตถาการุ กราปยิ
 ฉัทชิตุ มุตถกวิสิ
 คินทัว อาพินทมิชฌกั
 เฮโสยิ ตั นิวาเวติ
 กรโทธิ นิमित्त ตว
 มา ตั กษณิ มหาราชา
 อชัตถิ กรโทธิ โส ทวาติ.

นี้ พระสรีรธาคของเรานั้นจักเป็น
 ของพระเจ้าอาทิตย์ราช พระเจ้า
 อาทิตย์ราชนั้น จักกระทำการสง
 เคารวะแก่ญาติของท่านทั้งหลาย
 พระสัมพทอเจ้าพระองค์ศรีสออย่าง
 นี้แล้ว ก็เสด็จเหาะไปจนเวลา
 ส่วนข้าพระองค์จึงตั้งกาผู้เป็นหลาน
 ไทรกษาทิน พระมหाराชเจ้าไม่
 ทรงทราบ จึงให้กระทำเรือนจันท์
 เพื่อจะกระทำสรีรทิจได้เสด็จไปยัง
 ทำมกลางระเขียง ส่วนกานั้น
 ได้กระทำนิมิตรแก่พระองค์เพื่อจะ
 ห้ามพระองค์ ขอพระมหाराช
 เจ้าอย่าได้ทรงพระพิโรธกานั้นเลย
 กานั้นจะกระทำประ โยชนแก่พระ
 องค์

เหว่ กากวษา พทอวงนา—
 นุสาเรน พทอกลาย รัญญไญ
 อิมมี เทเสสิ.

พระยากา แสคงธรรมแก่
 พระเจ้าอาทิตย์ราช ด้วยพุทธลีลา
 เป็นไปตามถ้อยคำของพระพุทธเจ้า
 อย่างนี้

ราชาธิเสตถการัญญโณ อัมมัม
สัคควา บัทธิกริทธโย นิกโข หุตฺวา
โภ อัมมัจเจ ทเมเห อชฺช ชเน ท
วิจาเรตฺวา ทมฺมัตติเก ทมฺมัตติเก
นิหฺราเปตฺวา สมฺมัตติเก สวาโลก
อาหริตฺวา คคถ สฺวญฺญูเรจาคิ
อัมมัจเจ อาณาเปสิ.

ส่วนพระเจ้าอาทิตย์ยราช ไก่
สัคยธรรมของพระยาภาเภธก ก็
มีพระราชทูไทยชำนไปด้วยพระ
บิตสันความสงไสยแล้ว จึงยังคิย
อำมาตย์ว่า คุกรอำมาตย์ผู้เจริญ
ท่านทั้งหลายจงพิจารณาท่านนั้นใน
ขณะนั้นแล้ว จงชนเอาคันทชวชัว
ออกเสีย จงชนคันทชวชวชวชวช
มาใส่ไว้ในท่านนั้นให้เต็มจงคิ

เฮวึ เท อาณาเปตฺวา ปน
มหาปฺชาสัฏกกาเวหิ กากราชสิส
ปฺเชตฺวา บัคคยหิถถ สิริสิ อญฺ
ชถ กิตฺวา คสิส คุณฺ โถเมน
โต อาท.

พระเจ้าอาทิตย์ยราช บังคยราช
อำมาตย์ทั้งหลายอย่างนั้นแล้ว ก็
บูชาพระยาภาแก้วด้วยเครื่องบูชาสัก
การะอีก แล้วกระทำอัญชลีประ
คองชนนพระเศียรเกล้า เมื่อจะ
ชมเชยพระคุณของพระยาภาเภธก
นั้น จึงตรัสว่า

สฺวฬไฟ ทวึ มหาราช
กากราช ทิฆายโถ
บัสฺมา ทวึ บัสสิ สัมพุทฺธ
อัมมณฺญุสสิ มุชฺ สุนฺ

คุกรพระยาภาผู้เป็นใหญ่ ท่าน
เป็นผู้สมควรคินัก ท่านเป็นผู้
มีอายุยืน ท่านได้เห็นพระสัมมา
สัมพุทธเจ้า ไก่ฟังพระธรรม

อากพพมหา มย สัพเพ
 พทอสัญญะ อัยชชเร
 อัยยัสสมย ๑ สัมพทอิ
 ปัสสิสส คิ คณคคมี
 ยัญจัสส มชโค อิมมี
 สทวา คิ เท สเทสิคิ
 มัญญมาโน มย อิมมี
 เทสิคิ พทอสาทิสันคิ.

แต่พระโอรสของพระพุทธเจ้า
 ข้าพเจ้าทั้งปวงเป็นผู้อาภัพ มาเกิด
 ในกาลสูญจากพระพุทธเจ้าเสีย
 แล้ว แลไม่ได้เห็นพระพุทธเจ้า
 ค้วย ได้เห็นอยู่แต่หมู่พระภิกษุ
 สงฆ์อนุชนนั้น อนึ่งธรรมใด
 ที่ท่านฟังมาแต่พระโอรสของพระ
 พุทธเจ้านั้น ธรรมนั้นท่านแสดง
 ก็แล้ว เหตุใด เหตุดังนี้ ข้า
 พเจ้าทั้งหลายสำคัญอยู่ ซึ่งธรรม
 ที่ท่านแสดงแล้วนั้น ว่าเหมือนกับ
 ธรรมที่พระพุทธเจ้าแสดงแล้ว

อด นั กากิ ฮาท.

ลำดับนั้น พระยาจักร์กราบ
ทูลว่า

จิวิ ชิวค ทิว ราช
 วิญญู ปาเลค อิมมตา
 พทเช อิมเม ๑ สัมเพ ๑
 มา ยมาท กโรหิ ทิว
 ยัสมา หิ ทิว महाराज

ข้าแต่ महाराजเจ้า ขอพระ
 องค์จงทรงพระชนม์อยู่ สนานกาลนาน
 เดิด ขอพระองค์จงรักษาพระราช
 อาณาเขตโดยธรรมเดิด ขอพระ
 พระองค์อย่ากระทำความประมาท

สัมพทเอน พยากริ
คัสมา หิ ควิ พทอชาศุสส์
รักชิต์ อนเปกัชิต์.

ในพระพทอเจ้า พระธรรมเจ้า
พระสงฆเจ้า ข้าแต่มหाराชเจ้า
พระสัมมาสัมพทอเจ้าก็ได้พระยา
กรพระองค์ไว้ เพราะเหตุใดเพราะ
เหตุนั้น นั้นและ ขอพระองค์จง
ช่วยพิทักษ์รักษาพระธาคของพระ
พทอเจ้าไว้ อย่าได้ทอกพระธระ
เสี่ยเสี่ย

เออ วิทวาน โส กาโก
กาเกหิ ปวิวาริโต
ยดา อากโต คดา คโคติ.

พระยากา ไทกรายทูลพระเจ้า
อาทิตยราชด้วยประการดังนี้แล้ว
อันกาทั้งหลายแวดล้อมมาแล้วด้วย
ประการใด ก็แวดล้อมไปด้วยกา
ทั้งหลายด้วยประการนั้น

อาทิต์ควาชาบี อติวิย โสม—
นัสส์ขัตโต.

พระเจ้าอาทิตยราช พระองค์
ถึงซึ่งความโสมนั้นค้อย่างยิ่ง

กาโก นาม สัพพทริจณา—
นาส หิโน กถ พทอลิลา ยัมมิ
เทเสกั ชานิสส์ตักิ โจเทย็ย.

มีคำโทย์เข้ามาว่า ยันก
สัทวเคียรณาทงสัน ชนชอวากา
เปนสัทวคำข้า จะรู้จักแสงทองธรรม
ด้วยพระพทอลิลาอย่างไร

กากัสส มหันต์ ภูเขาสักการ
กถวา วนทีถวา อติวิย สัทท—
ทีถวา พุทฺธพยากรณานภาเวนาติ
วิสัชชนาติ.

เขตพระอรหันต์กสนแล้ว ถึง
คราวเขตพระมีแต่พระสุกขวิยัสส
กาเลือกตัวจักกล่าวธรรมแก่ชน
ทั้งปวง เป็นไปตามด้อยคำของ
เราจักรักษาที่จะประภิชฐานพระ
อาตของเรา เพราะเหตุใด เพราะ
เหตุนี้ กาเลือกนั้นเป็นผู้สามารถ
จะแสดงธรรม เป็นไปตามความ
วิตกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อีก
ประการหนึ่ง พระเจ้าอาทิตย์วาช
จักกระทำการบูชาสักการะใหญ่แก่
กา จักมีสักการจักเชื่อตามพุทธ
พยากรณ์เป็นอย่างยิ่ง

เสตราชกากัสส หิมวันต์
คตกาเดเบว ราชา ราชนิเวส—
นโต โอทริถวา ทำ ฐานัน สัทท—
เถน โสเธถวา ทมัตติเก พหิ—
นคเว นิทราเปถวา สุมัตติเก
ปุราเปถวา อัตถโน วสนนคเว
เคทานิย นิทราเปถวา คโต ทุ—

ในกาลเมื่อ พระยากล้าเลือก
ไปสู่ป่าหิมพานต์แล้ว พระเจ้า
อาทิตย์วาชก็เสด็จลงจากพระราช
นิเวศน์ ชำระทันให้หมดภคเสอาค
ด้วยพระราชหัตถ์ของพระองค์แล้ว
จึงให้ชนเอาคันทิวออกไปเสียดาย
นอกพระนคร ให้ชนเอาคันทิวมา

รัต นินทราเปลี คัสส์ สมนันตโต
 จกทิสัพพามัมย์ปมาณิ อารัญญ
 การเคว้า ราชสุวณฺณสทิสสิ วา—
 ลุกิ หัตถ์ชัยปมาณพหล ปรา—
 เปตว้า ตโต พหิ อารัญญ ปทุ—
 มุขปลสกันนอปุสสวิกสิทสุวณฺณร—
 ชญมณฺขันตทิ สมนันตโต ปฏี—
 ปาฎิยา ชูปาเปตว้า ตโต พหิ จ
 อารัญญ สุวณฺณรชญทูปุคกัน—
 รชณฺณสวณฺณรชญบัตตปาลัน—
 ติกททสิ โตรณชัยปรุกชคเค ปฏี—
 ปาฎิยาชูปาเปลี ตโต พหิ จ
 รชปฎากันตทิ สมนันตโต ปฏี—
 ปาฎิยา ชูปาเปลี.

เร็ยรายลงให้เต็มแล้ว ให้รื้อชน
 เข้าเรือนในพระนครที่อยู่ของพระ
 องค์ ออกไปเสียให้ไกลห่าง
 จากที่นั้น แล้วให้กระทำการราชวัฏ
 ประมาณวาหนึ่ง โดยรอบที่นั้นทั้ง
 สักก ให้เต็มไปทั่วด้วยเงิน
 ทราบทอง หนาประมาณศอก
 หนึ่งแล้ว ให้ตั้งเรียงเรียงโดย
 รอบด้วยระเบียบหม้อทองหม้อเงิน
 ынเต็มไปทั่วยกอดประทุมชาติแล
 คอกอบต แลคอกไม้มีกลิ่นหอม
 ынยานแล้วในราชวัฏ แลภายนอก
 จากราชวัฏนั้นแล้ว ให้ตั้งเรียง
 เรียงเทียบทองเทียบเงินแลรูปแล
 จรณมีกลิ่นหอม แลระเบียบกระ
 ถางทำด้วยแผ่นทองแผ่นเงิน แล
 ผูกตันกล้วยในเสาไม้แลปลายไม้
 ในราชวัฏ แลภายนอกราชวัฏ
 นั้นแล้ว ให้ตั้งเรียงเรียงโดย
 รอบ ทั่วด้วยระเบียบของชายแลธง
 ประฎาก ในภายนอกราชวัฏนั้น

เฮว ปฏิกษาเทคัวา สกล—
นคเว เภริณัฎจาธาเปคัวา โภณัโท
อกาลสมั อิมัหากั วัณัญโณ
วังคมัชัฒเ ภาควโตะ สารีริกษาคู
อปัชชัชัสสคิ ที่ปฐปนัอมาลาที่
คั ปชั คัฉลคั คันโธทกณัฎจ คั
สิณัฎจคั คัฉลคัฉลคั.

พระเจ้าอาทิตย์ยราช ไพรคให้
ตกแต่งอย่างนี้แล้ว จึงให้ตักลง
ประกาศเที่ยวไปในพระนครทั้งสน
ว่า ตกรท่านผู้เจริญทั้งหลาย พระ
สารีริกษาคของพระผู้มีพระภาคย์
เจ้า ใคอุบคัชงเกิดชขึ้นในท่ามกลาง
สนาม ของพระราชาของเราทั้ง
หลาย ในอกาลสมั ท่าน
ทั้งหลายจงไปบูชาพระสรีรชานัน
ด้วยเครื่องสักการะบูชา มีเทียน
ธูปและเข็ชคอกไม้ของหอมเป็น
คัน แลจงไปสรรเสวงพระสรีรชาคู
นันด้วยน้ำหอม

คั สคัวา นครวาสิโน ชนคทา
อติวัย ปมทคจคัคทา ที่ปฐปน -
ปฐปนคณอจณปฐปนตามมาลา—
ตามาทคคัฉลคั คันโธทกณัฎจ—
ฏกคัลลคั สกสกันนุรเปน พเลน
คัคคัลลคั สมากันคัฉลคั สิณัฎจคั
ปฐปนคัฉลคั วัณัฎคัฉลคั สกสกันนุร—
เปน นิสัคัฉลคั.

ประชุมชนชาวพระนครได้ฟัง
คำประกาศนั้นแล้ว มีจิตรณเริง
เป็นอย่างยิ่ง ก็ถือเครื่องสักการะ
บูชามีเทียนธูปและคอกไม้ ของ
หอมและธูป แลพวงคอกไม้ แล
พวงมาลัยเป็นคัน ก็เข็ชคอกไม้ไป
ด้วยหม้อ เต็มไปด้วยน้ำหอมมา
พร้อมกันนในสถานคัฉลคั คัฉลคัฉลคั

สมควรแก่ตนๆ แล้วสระสรงลง
บูชาถวายอภิวัตแล้ว ก็พากัน
นั่งอยู่ตามสมควรแก่ตนๆ

อาทิต์ตราชาบี สิ้นหาท้ว
สัพพากรณปฏิมณฑลโต คันโธ—
ทกกริศว้ฉณนิงการ คเหตุว
ราชเทวีปุมขโธโรคณปวิรัตโต
อาคันท้ว.

ส่วนพระเจ้าอาทิตยราช ทรง
สนานพระเคี้ยวเกล้าแล้ว ก็ประ
ทับด้วยอาภรณ์มีประการต่าง ๆ
ทรงจับพระเศียรสุวรรณนิงการอัน
เต็มไปด้วยน้ำหอม มีหมู่นางสนม
มีพระราชเทวีเป็นประธานแนวดล้อม
เสด็จมา

คโต เสนาปคาคทิพราหมีณ—
คทปคิกา ๑ ราชานัน อนันวาคัญฉ
ขัตตวา ๑ ปน ราชชา สุฉณนิงการ
สเสณกชขัตตวา สการเวน ชาติ—
อูปขชชน อภิสัญ.

ส่วนพวกพราหมณคหบดี มี
เสนาบดีเป็นต้น ก็ตามเสด็จพระ
เจ้าอาทิตยราชมาในภายหลัง ครั้น
ถึงแล้วพระเจ้าอาทิตยราชก็ทรงยก
พระเศียรสุวรรณนิงการ ชนมชนพระ
เคี้ยวเกล้า แล้วสระสรงสถาน
ที่ทระยังเกิดพระบรมธาตุลง โดย
เคารพ

คโต ราชเทวี ๑ ราชธิดา ๑
ท อภิสัญ.

ลำดับนั้น พระราชเทวีแลพระ
ราชธิดา ก็สระสรงสถานทีนั้นลง

จามเทวียงษ์ ปริเฉท ๑๕

๓๕๑

คโศ สัพเพ เสนาปตาทโย
ชนตา จตสฺ ทิสาสฺ ปวีสิทฺวา
ชานันทฺวา ตํ อภิสัญฺจิทฺวา วันทิตฺวา
โอสกสฺ.

ลำดับนั้น ประชุมชนทั้งปวงมี
เสนายศเป็นต้น ก็เข้าไปใน ๔ ทิศ
สรรเสริญสถานทีนั้นลงแล้วถวาย
นมัสการ แล้วก็พากันหยุดพักอยู่

อถ ราชาปํ ปยฺสคณินฺอมา—
ลาทํหิ ตํ ปชิตฺวา วันทิตฺวา สิริสิ
อัญฺชลิสมปทฺวิฐุเปทฺวา สคารเวณ
พทฺธคณฺเณ อวารภิตฺวา ชินธาคุ
อวารานํ กโรนฺโต อาท.

ลำดับนั้น พระเจ้าอาทิตย์ยราช
ก็บูชาสถานทีนั้นด้วยธูปธูปเย็บดอก
ไม้ของหอม ถวายนมัสการแล้ว
ก็ตั้งอัญชลีประนมทักท้อเห็นพระ
เคี้ยวเกล้า ยาวมาถึงพระพทธคณ
โดยเคารพ เมื่อจะกระทำการเซือ
เชิญพระชินธาคุเจ้า จึงครัสเป็น
พระคาถาว่า

ภนฺเต สัพพญฺญสฺมพทฺธ
โลกานํ กรุณาสิถ
ยฺสพเพ กิร อรณฺเฑสฺ
พาราณสึปฺวาคมา
ทฺวิฐุซฺนฺโต อธิ ชานันทฺม
เวยฺยากริถ ญาคิเม
คฺมฺหากํ สารีริกํ ธาคุ

ข้าแต่พระสัพพัญญุตสัมพทธเจ้า
ผู้เจริญ ผู้มีพระกรุณาอันยิ่งใหญ่
ในโลก ได้ยินว่า ได้มีเมื่อพระองค์
ยังทรงพระชนม์อยู่ ได้เสด็จมา
จากพระนครพาราณสี ทรงประทับ
ยืนอยู่ในที่นี้ ได้ทรงพระยากรนแก่
ข้าพระองค์ผู้เป็นญาติว่า พระสารี

จามเทวียงษ์ ปริเฉท ๑๕

๓๕๓

คุมุโล เภรโล มหา
สาธุการสัจเภรปญฺจางคํหิ.

สูงชัน ก็เปลื้องวัดถาวรณอัน
ประ เสริฐูกระทำการบชชา พระชิน
ชาติ ครองนนเสียงเฮกเกริกกัก
ก้องใหญ่ ก็ประพดูทิเป็นไปใ
สถานทั้นนี้ ทวยเสียงสาธุการ
แลเสียงสังขเสียงกลองแลเสียง
ทริขยงค์คนตรี ม้องค้ & ประการ

เฮว ชาติปาฏิหาริยนิทเทโส
จ ปุณ ปรวิยํ นิมุคคาก จ โพธิวิ-
สินา นาม มหาเถเรน อดังกโต
ปัณฺจทสโม ปริจเฉโท นิฏฐิติโต.

นิเทศแสงทวยพระชาติปาฏิ
หาร อย่างนี้ แลพระชาติจุมลงไป
ในแผ่นดินอีก
พระมหาเถรผู้มีนามว่า โภธิ
รังสีได้แต่งไว้แล้ว

ปริเฉทที่ ๑๕ จบแล้ว

สำนักหอสมุด